

*Lucrări
III*

GLASUL BISERICII

**REVISTA OFICIALĂ
A SFINTEI MITROPOLII A UNGRO-ŢĂRII**

ANUL XLVI, Nr. 3, MAI—IUNIE 1987

GLĂȘUL BISERICII

REVISTA OFICIALĂ
A SFINTEI MITROPOLII A UNGROVLAHIEI

ANUL XLVI, Nr. 3

MAI—IUNIE

1987

Redacția și Administrația : Sectorul Cultural-Social al Arhiepiscopiei Bucureștilor
Str. Patriarhiei nr. 21 — Sectorul IV

<https://biblioteca-digitala.ro> / <https://bibsiod.ro>

COMITETUL DE REDACȚIE

PREȘEDINTE :

Prea Fericitul Părinte

TEOCTIST

**Mitropolitul Ungrovlahiei și
Patriarhul Bisericii
Ortodoxe Române**

VICEPREȘEDIŢI :

**I. P. S. Dr. ANTIM
Arhiepiscopul Tomisului
și Dunării de Jos**

**P. S. EPIFANIE
Episcopul Buzăului**

MEMBRI :

**P. S. ROMAN IALOMIȚEANUL
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei
Bucureștilor**

**P. C. Pr. OCTAVIAN POPESCU
Vicar mitropolitan**

REDACTOR RESPONSABIL :

**P. C. Pr. ILIE GEORGESCU
Consilier cultural mitropolitan**

REDACTOR :

Drd. MIHAI HAU

C U P R I N S

	<u>Pag.</u>
Editorial: — Aniversarea Independenței de stat a României 9 mai 1877 — 9 mai 1987	5

ÎNDRUMĂRI OMILETICE ȘI PASTORALE

Pr. Prof. Onorar IOAN CONSTANTINESCU — <i>Intrarea solemnă a Domnului nostru Iisus Hristos în Ierusalim, după cele patru Evanghelii</i> — Comentariu	13

ARTICOLE ȘI STUDII

Prof. SPIRIDON CRISTOCEA — <i>Pomelnicul Mănăstirii Negru Vodă din Cîmpulung Muscel</i>	35

BISERICA ȘI LUMEA

Diac. Conf. Dr. PETRE I. DAVID — <i>Munca, datorie de onoare a fiecărui cetățean</i>	69

D O C U M E N T A R E

Pr. GRIGORE POPESCU — <i>Mănăstirea Pasărea — Chinovia dintre ape și păduri</i>	79
GION IONESCU, Arhid. GR. BĂBUȘ — <i>Contribuții la monografia Schitului Chela de pe Teleajen (Partea a IV-a)</i>	95

VIAȚA BISERICEAȘĂ ÎN CUPRINSUL MITROPOLIEI UNGROVLAHIEI

Arhiepiscopia Bucureștilor

<i>Agenda de lucru a Prea Fericitului Părinte Patriarh T E O C T I S T ; Vizita la Constantinopol și Sofia a Prea Fericitului Părinte Patriarh T E O C T I S T (Asist. C. COMAN) Prima conferință de orientare a clerului (Pr. DAVID POPESCU) Reslințirea Bisericii Cornurile de Jos — prot. Ploiești (Pr. GH. DOGARU)</i>	103

<i>Arhiepiscopia Țomisului și Dunării de Jos (Protos ST. GUȘĂ)</i>	121

Episcopia Buzăului

<i>Slințiri și redeschideri de biserici ; slujbe arhieresti misionare ; conferința preoțască misionară ; Agenda de lucru a P. S. Epifanie ; Adormiți în Domnul ; (Pr. GR. DIONISIE)</i>	125

RECENZII ȘI NOTE BIBLIOGRAFICE

- † EPIFANIE, *episcopul Buzăului, Pagini din istoria veche a creștinismului la români. Mărturii ale continuității poporului nostru*. Editura Episcopiei Buzăului, 1986, 346 p. Prof. Dr. GH. MIHALCEA . . . 139
- PAUL GERHARD MÜLLER, *Lexikon exegetischer Fachbegriffe, in col. Biblische Basis Bücher Band 1, Verlag Katholisches Bibelwerk, Verlag Butzon & L. Berker, Stuttgart, 1985, 256 p., 13×20 cm*. Pr. SABIN VERZAN . 143
- LIVIU MARGHITAN, *D e c e b a l, București, 1987, 189 p*. Pr. ION IONESCU 148
- DIONISIE ECLESIARHUL, *H r o n o g r a f u l (1764—1815)*, Editura Academiei R. S. R. ; 1987, 181 p. Pr. D. D. SANDU 151

ANIVERSAREA INDEPENDENȚEI DE STAT A ROMÂNIEI

9 MAI 1877 — 9 MAI 1987

Succesele obținute de armatele române, în cadrul largului front balcanic, împotriva forțelor armate otomane, în intervalul 1877—1878, trebuiau să se concretizeze în totalitate prin acte diplomatice internaționale în care să se recunoască independența, suveranitatea și integritatea României.

În ziua de 14 ianuarie 1878 Consiliul de Miniștri român fixa condițiile armistițiului și preliminariile păcii cu statul otoman, din punctul de vedere al țării noastre. Redactată de Mihail Kogălniceanu, ministrul afacerilor străine, nota cu referire la aceste condiții preliminare preconizând: ocuparea de către forța armată română, pînă la semnarea păcii definitive, a redutelor Nicopole, Rahova, Lom-Palanska, Vidin și a întregului mal dunărean cuprins între aceste fortărețe, «recunoașterea formală și absolută a Independenței depline și integrale a României». În acest context se considera că «această recunoaștere ar asigura României poziția de stat suveran atît față de Imperiul otoman, cît și față de puteri». În partea ultimă a notei diplomatice se mai vizau: dărîmarea tuturor fortărețelor situate pe Dunăre începînd de la Ada-Kaleh; retrocedarea către România a gurilor Dunării pînă la brațul Sfîntul Gheorghe inclusiv, corespunzător cu vechile drepturi românești de posesiune; plățirea de către Poarta Otomană României a unei sume de o sută de milioane (nu este precizată valuta) ca despăgubiri de război. Aceste condiții sînt prezentate la aceeași dată colonelului Eraclie Arion, atașatul român pe lângă marele duce Nicolae al Rusiei. Colonelul Arion primea depline puteri în vederea participării la negocierile de armistițiu din partea oficialităților române corespunzătoare, respectiv Ministerul Afacerilor Străine. Instrucțiunile către atașatul român prevedeau clar că dacă nu vor fi acceptate aceste condiții și dacă participarea împuțernicitului român nu va fi admisă «vom fi obligați să considerăm nul și neavenit orice act care ar lua hotărîri în ce ne privește pe noi și care ar fi încheiat fără participarea noastră formală și directă»¹.

M. Kogălniceanu a pus toată energia și forța sa spirituală pentru apărarea integrității hotarelor României. Cu un mare avînt și patriotism, el

1. Mihail Kogălniceanu, *Documente diplomatice*, Edit. Politică, București, 1972, p. 216—217.

a întreprins acțiuni diplomatice pe lângă guvernele Austro-Ungariei, Franței, Germaniei și chiar pe lângă Imperiul rus, cu scopul apărării intereselor țării. În acest sens el a trimis pe unii oameni politici români în străinătate, printre care pe Ion Ghica, Ion Cîmpineanu, D. A. Sturdza. În această întreprindere, el a încercat să obțină concursul puterilor europene asupra a trei puncte fundamentale: recunoașterea independenței, păstrarea integrității teritoriale, participarea la negocierile de pace. Guvernul român a încercat să mai obțină eventual și recunoașterea situației juridice de neutralitate pentru țara noastră². Oamenii politici ruși au bănuț că Ion Ghica în vizitele sale de la Paris, Londra și Viena avea obligația de a susține insistent neutralitatea țării, realizarea unei situații juridice internaționale similare cu cea a Belgiei, ceea ce reprezenta opusul obiectivelor rusești³. Acceptîndu-se neutralitatea țării noastre erau afectate interesele Rusiei, blocîndu-i-se prin această formulă a relațiilor internaționale, drumul spre peninsula Balcanică, teritoriu în care dorea să-și realizeze zone geografice de influență și unde se găseau angajate interesele sale politice. Politicianul rus Jomini i-a scris lui M. Kogălniceanu, la 17/29 ianuarie 1879, să nu-și facă iluzii asupra acestei situații și să nu ia exemplul Belgiei, a cărei neutralitate se datora Angliei⁴. În ziua de 26 ianuarie / 7 februarie 1878, generalul I. Ghica făcea cunoscut la București că Rusia va respinge dorita neutralitate a statului român, considerînd-o ca o ofensă directă la adresa ei și că România nu are nici o șansă, deoarece Germania și Austro-Ungaria sînt de aceeași obiecție, în acest sens, cu guvernul rus⁵. În ziua de 31 ianuarie 1878, M. Kogălniceanu a trimis o notă lui Jomini, confidentul și ajutorul lui Gorceacov, în care încerca să demonstreze punctul de vedere al statului român, prezentîndu-se sacrificiile românești în război, ca răspuns deschis la apelul făcut de guvernul țarist, atunci cînd acesta se afla într-o situație extrem de delicată și grea⁶. Mai mult decît atît, România fiind tratată ca partener în vremea conflictului balcanic, dorește ca această calitate să i se confere și la negocierile de pace⁷. M. Kogălni-

2. N. Corivan, *Lupta diplomatică pentru evocarea independenței României*, Edit. științifică și enciclopedică, București, 1977, p. 152.

3. *Ibidem*, p. 155.

4. Acte și documente din corespondența diplomatică a lui Mihai Kogălniceanu relative la războiul independenței României 1877—1878, publicate de V. M. Kogălniceanu, București, 1893, vol. I, p. 10.

5. Raportul gen. Iancu Ghica din 26 ian. / 2 feb. în N. Iorga, *Correspondance diplomatique roumaine sous le roi Charles I-er de Roumanie (1866—1880)*, 2-e édition, Bucarest, 1938, nr. 655, p. 311.

6. «Mai tîrziu, cu toată nota verbală prin care d-l Nelidov în numele marelui duce Nicolae enunța cu dispreț că guvernul imperial dezaproabă declarația noastră de război către Imperiul otoman și că el nu are nevoie de noi, nu am ezitat să răspundem la primul apel care ne-a fost lansat, ca urmare a surprizelor evenimentelor militare și în consecință, a necesităților strategice cele mai urgente. Zece mii de români dintr-o armată de 50 000 de oameni dorm astăzi somnul de veci în jurul Plevnei și pe cîmpiile Bulgariei. Acest victorios (apel) dar dureros sacrificiu, noi l-am îndeplinit dintr-un elan spontan, fără condiții, fără tratat prealabil». Kogălniceanu către Jomini, 31 ian. 1878 în Acte și documente. Corespondența M. Kogălniceanu, I, 1, p. 11.

7. «Care este recompensa care ni se acordă? Cînd a fost vorba de a lupta, în ce privește individualitatea României și poziția sa de națiune aliată nu s-a făcut nici o

ceanu cere ca în perspectiva strîngerii de relații, între Imperiul rus și România, să se accepte dorințele guvernului român⁸.

Imperiul țarist, pentru a reuși să impună Imperiului otoman condițiile dorite, trebuia să aibă în vedere evitarea unei dispute cu celelalte state europene. Chiar în rîndul oamenilor politici de la Petersburg nu exista o unitate comună în ceea ce privește structura viitorului tratat de pace cu statul otoman. Gorceacov, susținut de doi diplomați de mare competență, contele P. Șuvalov, ambasador la Londra, și A. Novikov, ambasador la Viena, urmărea atingerea obiectivelor rusești în Balcani și Caucaz, în acord cu obiectivele puterilor europene și cu menținerea unui echilibru în Europa. Un punct de vedere opus avea generalul Ignatiev, ambasador la Istanbul, doritorul unei politici de forță cu statul otoman și chiar cu celelalte state europene⁹.

În ziua de 12 decembrie 1877, Imperiul otoman a adresat marilor puteri europene un apel, în care arăta că dorește pacea și încetarea imediată a războiului. Marea Britanie a răspuns prompt doleanțelor otomane, declarînd deschis și categoric că nu va fi de acord cu ocuparea Istanbulului și teritoriului Gallipoli de către trupele rusești¹⁰. Prin venirea lui H. Waddington la conducerea ministerului francez de externe, Franța începea să se orienteze tot mai evident spre Anglia, statul francez fiind dispus să sprijine obiectivele britanice în Balcani și să ducă o acțiune politico-diplomatică comună cu Marea Britanie¹¹.

Statul italian nu accepta (corespunzător cu interesele sale, nu putea fi de acord) ca Bosnia și Herțegovina să fie sub dominația Austro-Ungariei, nici ca statul rus să realizeze un mare principat bulgar, astfel Italia dorea să colaboreze cu Marea Britanie la viitoarea conferință de pace¹².

Generalul Ignatiev a primit dispoziții de la Gorceacov, ca în drumul său spre Kazanlık și Adrianopol, să facă o oprire la București și să informeze guvernul român în legătură cu obiectivele statului rus (Gorceacov a crezut că nu va întîmpina greutăți în discuțiile referitoare la județele din sudul Basarabiei). Astfel, România a cunoscut intențiile statului rus și guvernul român trebuia să se pună cît mai rapid în gardă. Oficialitățile românești au răspuns vehement obiecțiilor Rusiei țariste, demonstrînd netemeinicia lor. De acum încolo România va încerca să

constatare. Dar îndată ce s-a pus chestiunea păcii, deodată noi încetăm de a mai fi stat și aliați și recădem la rangul unei provincii incapabile de acte internaționale». *Ibidem*.

8. «Este acum rîndul Rusiei să ne ajute și să înțeleagă că micile națiuni, ca și cele mari, uneori chiar cu mai multă tenacitate, au sentimentul lor de conservare și de demnitate... și că pentru o mare națiune ca a noastră, dragostea a 5 milioane de români, asigurarea că inimile și brațele lor vor fi întotdeauna fidele valorează mai mult decît o săracă bucată de teritoriu». *Ibidem*, p. 15.

9. Nicolae Ciachiar, Gheorghe Bercan, *Diplomația europeană în epoca modernă*, Edit. științifică și enciclopedică, București, 1984, p. 391.

10. *Idem*.

11. Ch. Bloch, *Les relations entre la France et la Grande Bretagne, 1871—1878*, Paris, 1955, p. 195—196.

12. N. P. Ignatiev, *Tratatul de la San Stefano*, București, 1918, p. 34.

obțină, prin toate căile politico-diplomatice posibile, sprijinul puterilor europene pentru menținerea integrității statului¹³.

Reprezentantul român, col. Eraclie Arion, nu a fost acceptat la negocierile de armistițiu, deși cercurile conducătoare românești au insistat pe lângă Petersburg ca și țara noastră să fie reprezentată direct la aceste tratative diplomatice¹⁴.

Tratatul de pace cu statul otoman s-a încheiat la San Stefano, la 3 martie 1878, fără ca să participe vreun reprezentant al popoarelor creștine din sud-estul continentului, din acest conflict balcanic. Ignatiev, susținător al politicii de mare putere internațională, fixa autoritar Porții otomane condițiile dificile de pace¹⁵. Prin acest act diplomatic se prevedea independența României, Serbiei și Muntenegrului; crearea unui principat autonom tributar al Bulgariei; cetățile de pe Dunăre trebuiau să fie dărîmate; se mențineau intacte drepturile, obligațiile și prerogativele comisiei internaționale a Dunării de Jos. Se retroceda României, teritoriul Dobrogei, în schimbul sudului Basarabiei, care trebuia să fie cedat Rusiei¹⁶. La fel, în stăpînirea Imperiului țarist treceau Kars, Arhadan, Baiazet și Batum, pe cînd Serbia obținea numai mici avantaje teritoriale. În acest act se preciza o nouă clauză față de condițiile armistițiului, care afectau interesele României. Se prevedea prin art. 8 că pînă la organizarea ei, Bulgaria va fi ocupată de trupele țariste, care vor păstra legătura de comunicație prin teritoriul românesc și porturile de la Marea Neagră¹⁷. Prin situația aceasta se aducea o afecțiune gravă suveranității statului român, România devenind un loc de tranzit permanent pentru trupele țariste. Deși se preciza că această situație era valabilă pe un răstimp de doi ani, politicienii români prevedeau o situație care se va prelungi. O parte însemnată a acestei clauze dezavantaja vădit România, ceea ce nu corespundea deloc cu marile eforturi depuse pe frontul balcanic, atunci cînd șansele războiului și necesitățile tactico-strategice au determinat chemarea armatei române.

13. N. Corivan., *Op. cit.*, p. 154—158; în acest sens evidentă este circulara lui M. Kogălniceanu către agenții români din străinătate, din 24 ian./5 febr. 1878.

14. *Diplomația română în slujba independenței*. Ed. politică, București, 1977, p. 209—210.

15. *Istoria diplomației*, sub îngrijirea lui V. P. Potemkim, București, 1948, vol. III, p. 58.

16. Prin art. 19, Rusia trebuia să primească despăgubiri de război în valoare totală de 1410 milioane ruble. Tot aici, se făceau referiri în dificultățile financiare ale Imperiului otoman, Imperiul țarist consimțind să înlocuiască cea mai mare parte a plăților (un miliard și o sută de mii de ruble) prin cedări teritoriale, printre care insulele din Deltă, sangeacul Tulcei, Insula Șerpilor. În continuare se menționa: «Nedorind să anexeze acest teritoriu și insulele din Deltă, Rusia își rezerva facultatea de a le schimba pentru partea din Basarabia detașată prin tratatul din 1856 și limitată la sud prin talwegul brațului Chilia și gura riului Sary-Stambul. Chestiunea împărțirii apelor și a pescuitului va trebui să fie aranjată de o comisie ruso-română pînă într-un an de la ratificarea tratatului de pace». Noradoughian, *Requiel d'actes internationaux*, vol. III, Paris, 1902, p. 509.

17. «Efektivul corpului de ocupație rusă, compus din 6 divizii de infanterie și 2 de cavalerie, care va sta în Bulgaria va depăși 50 000 de oameni. El va fi întreținut pe cheltuielile țării ocupate. Trupele de ocupație din Bulgaria vor păstra comunicațiile cu Rusia nu numai prin România dar și prin porturile Mării Negre, Varna și Burgas...». Art. 8. *Ibidem*.

Acest tratat a favorizat politica rusească în privința sustragerii a cât mai multe popoare creștine de sub dominația otomană și trecerea lor sub influența rusă. Dar acest act politic era numai un preliminar, fiind distanțat de modul cum vedeau puterile europene rezolvarea chestiunii orientale. Marile puteri europene cereau ca acest tratat să fie de către ele sancționat, acestea aveau dreptul (și puterea de constrângere) să determine Rusia să-l revizuiască¹⁸.

Actul diplomatic semnat la San Stefano a intrat în vigoare la 17 martie 1878. România a luat cunoștință de acesta, de cuprinsul său, pentru prima dată, prin intermediul presei. România s-a aflat din nou în fața Europei, obligată să se bazeze doar pe forțele sale diplomatice prin care să i se îndreptățască soarta istorică și politică. România a încercat să realizeze un front comun cu celelalte țări balcanice în ceea ce privește reprezentarea lor diplomatică la viitorul Congres european¹⁹.

Congresul european de pace, conceput de Austro-Ungaria încă înainte de sfârșitul tratatelor de la San Stefano, trebuia să se desfășoare la Viena, așa după cum se preconizase. După aceea s-a menționat localitatea Baden, ca în cele din urmă să se ajungă la un acord comun, în ceea ce privește desemnarea locului unde să se desfășoare lucrările Congresului de pace, opțiunea fixându-se asupra Berlinului. Capitala Germaniei înlocuise, după 1871, Parisul lui Napoleon al III-lea²⁰.

Convocarea Congresului de pace a putut fi concretizată, numai după ce toate greutățile diplomatice au fost îndepărtate, problemele majore fiind rezolvate între diplomați înainte de deschiderea acestuia, în cursul a trei luni de negocieri. Acordul final diplomatic s-a realizat prin politica de compensație, care se traducea printr-o târguială, și care nu era lipsită de amenințări, între puterile europene. Marile puteri au considerat problema orientală o chestiune a lor, fără să aibă vreo legătură cu dorințele și interesele popoarelor din sud-estul Europei. În cele trei luni, din martie pînă în iunie, întreg tratatul de la San Stefano a fost studiat amănunțit și transformat pe baza concesiilor teritoriale și de influență politico-economică²¹. Astfel Congresul a fost reprezentat prin mai multe ședințe formale.

Politicienii români au crezut pînă în ultima instanță că Congresul va fi forul suprem european, care va fi un bun mobilizator și receptiv la rezolvări pentru statele mici. Dar concluziile desprinse din acțiunile Congresului au dezamăgit profund. M. Kogălniceanu și I. Brătianu au fost delegați să reprezinte România la Congres. Memoriul redactat de M. Kogălniceanu avea cinci cereri și a fost bine prezentat în cadrul Congresului de către diplomatul român. Membrii Congresului au ascultat cu surprindere ultimele cuvinte ale acestuia: «zece mii de români au căzut

18. V. P. Potemkin, *Op. cit.*, p. 59.

19. Kogălniceanu către Bălăceanu, 16 martie. Acte și documente, *Correspondența Kogălniceanu*, vol. I, 1, p. 54.

20. N. Iorga, *Histoire des Roumains et de la romanité orientale*, vol. X. L'Académie Roumaine, Bucarest, 1945, p. 255.

21. N. Iorga, *Politica externă a regelui Carol I*, București, 1916, p. 299.

la Plevna pentru a reda patriei lor libertatea și independența»²². Cei prezenți la Congres nu au acordat asigurare reală cauzei românești, ci numai simpatii care nu au adus nici un folos țării noastre²³. Ion Brătianu a susținut și el prin cuvinte puține, dar frumoase și obiective cauza popoului său în Congres²⁴. Lucrările Congresului au durat exact o lună de zile, și s-au încheiat la 1/13 iulie 1878 prin semnarea de către puterile europene a Tratatului de la Berlin, act ce a avut o mare importanță pentru poporul român, prin care se consemna viața independentă a statului român²⁵.

În finalul unor nesfârșite discuții, Congresul a hotărât următoarele clauze referitoare la România. I se recunoștea independența, legînd-o însă de două condiții :

1) să se acorde drepturi civile și politice tuturor supușilor români, indiferent de religia lor practică (art. 44) ;

2) România să cedeze Rusiei sudul Basarabiei (art. 45).

Insulele formînd Delta Dunării ca și Insula Șerpilor, sângacul Tulcei și sudul Dobrogei pînă la linia avînd punctul de plecare la răsărit de Silistra și ajungînd la Marea Neagră la sud de Mangalia erau unite cu România. Traseul frontierei urma să fie fixat pe teren de Comisia europeană instituită pentru delimitarea Bulgariei. După aceea urmau dispoziții secundare. În ceea ce privește trecerea trupelor ruse prin România, se preciza că durata ocupării Rumeliei orientale și a Bulgariei de către armatele țariste va fi de nouă luni, iar conducerea rusă se angaja ca într-un termen de trei luni să-și treacă trupele prin România și să evacueze întru totul Principatul²⁶.

Poate fi observat că recunoașterea independenței României în Tratatul de la Berlin s-a realizat în condiții mai grele decît din acela de la San Stefano, clauzele impuse aici au fost mult mai aspre²⁷.

De la începutul evidențierii sale mai pregnante în cadrul internațional, politica externă a Germaniei s-a bazat îndeosebi pe forță. La Congresul de la Berlin din 1878, Bismarck, cancelarul german, a creat un

22. «1. Nici o părțică de teritoriu să nu se deslipească.

2. România să nu scrvească armatelor ruse ca drum de trecere.

3. Principatul României, în puterea drepturilor sale seculare, ia din nou în stăpînire insulele Dunării și gurile Dunării, cu Insula Șerpilor.

4. România să primească o despăgubire proporțională cu forțele ce a adus în luptă,

5. Independența României va fi solemn recunoscută și teritoriul ei declarat neutru», în *Acte și documente. Corespondența Kogălniceanu*, vol. I, 1, p. 203.

23. *Memoriile regelui Carol I al României* (De un martor ocular), vol. XIV, București, 1912, p. 38.

24. «Eu îmi voi permite numai de-a adăuga că deposedarea unei părți din patrie moniul nostru, nu ar fi numai o profundă durere pentru națiunea română, dar ar distruge în ea încrederea în eficacitatea tratatelor și în respectarea atît a dreptății absolute cît și a dreptului scris». În Protocolul nr. 10. *Documents diplomatiques. Affaires d'Orient. Congrès de Berlin, Paris, 1878*, p. 166.

25. *Ibidem*, p. 290—293.

26. *Ibidem*, art. XXII.

27. N. Corivan, *Op. cit.*, p. 183—184.

complicat sistem diplomatic, care să izoleze Franța. Tot el dorea să stopeze orice amestec al Rusiei în afacerile diplomatice europene, încercînd; și reușind într-o oarecare măsură, să rezerve Germaniei sud-estul Europei²⁸.

După terminarea lucrărilor Congresului de la Berlin, puterile europene nu au condiționat recunoașterea independenței României de concretizarea articolelor 44 și 45 ale Tratatului de la Berlin. În pofida acestor condiții grele impuse României, imediat după Congresul de la Berlin guvernul român a depus o intensă activitate diplomatică pentru recunoașterea independenței țării noastre. M. Kogălniceanu a trimis o circulară către agențiile diplomatice de la Paris, Roma, Viena, Berlin, Petersburg, Belgrad, prin care diplomații țării noastre erau chemați să solicite guvernelor pe lîngă care erau acreditați transformarea agențiilor diplomatice și consulatelor generale din București în legații și ridicarea la rang similar a celor românești în capitalele țărilor menționate. Aceasta ar fi avut drept rezultat recunoașterea concretă a independenței României²⁹. Puterile europene nu au dat răspuns acestor demersuri diplomatice românești, excepție făcînd Austro-Ungaria, Rusia, mai apoi Italia³⁰. Anglia, deși a fost dispusă spre finele anului 1878 să recunoască independența României, a decis să se alătore Germaniei și Franței, declarînd că nu va recunoaște independența României decît odată cu acestea. Franța și Anglia au fost de partea Germaniei la 1878, în acest context, pentru că Bismarck, ca președinte al Congresului de la Berlin, a permis satisfacerea unor interese ale acestor țări. Anglia primise Insula Cipru, Franța fusese încurajată în tendința sa expansionistă în Africa. La situația aceasta se mai adaugă și faptul că printre acționarii Societății drumurilor de fier din România (investiție care trebuia să fie răscumpărată de către statul român la o sumă mult mai ridicată) se găseau pe lîngă capitaliști germani, și unii englezi și francezi.

Bismarck își scuza atitudinea (formal) prin faptul că parlamentul român întîrzia să modifice art. 7 din Constituție, modificare cerută de Tratatul de la Berlin. Dar, Bismarck dorea să utilizeze acest pretext pentru a sili guvernul României să răscumpere acțiunile fostei societăți Strousberg, preluată, după falimentul ei, de un grup de bancheri germani în frunte cu Hansemann și Bleichroder, prieteni ai cancelarului. În luna octombrie 1879 parlamentul român a votat noul text al art. 7 din Constituție, referitor la populația de o altă religie decît cea creștină, iar apoi prin rezolvarea intereselor economice revendicate de Germania

28. Jacques Droz, *Histoire de l'Allemagne*, Paris, 1964, p. 68.

29. Arhiva M.A.E., fond Războiul de Independență, vol. 95, p. 7—8, telegramă circulară nr. 10154—10159.

30. *Din lupta poporului român pentru independență*, (vol. editat de Facultatea de istorie a Universității din București), București, 1977, p. 188—189; vezi pe larg și cap. lui Gh. N. Căzan, *Recunoașterea internațională a independenței de stat a României*, în vol. *Reprezentanțele diplomatice ale României*, vol. I, Edit. politică, București, 1967 p. 19—59.

(răscumpărarea căilor ferate) în 16/28 ianuarie 1880 s-a creat o situație în care nu mai exista nici un impediment pentru recunoașterea independenței României³¹.

La 8/20 februarie 1880 conducătorii politici ai Germaniei, Franței, Marii Britanii au recunoscut independența României, numind reprezentanți cu rang de ministru la București. După această recunoaștere numărul statelor cu care România avea relații diplomatice s-a mărit, el a ajuns în 1881 la 18³².

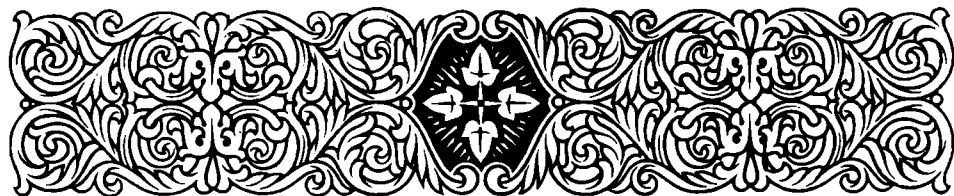
România a obținut recunoașterea independenței statale cu mari sacrificii umane, materiale și financiare. În pofida condițiilor grele stabilite la Congresul de la Berlin, totuși aici s-a recunoscut pe plan internațional independența statului român. Prin această nouă situație politică s-au realizat condiții prielnice și superioare dezvoltării economice, realizându-se un frumos început pentru o nouă etapă istorică românească. Tot de acum încolo prestigiul României va crește considerabil în lume³³.

Profesor **GHEORGHE F. ANGHELESCU**

31. *Din lupă...*, p. 193—194.

32. *Ibidem*, p. 195.

33. *Istoria României*, vol. IV, Edit. Acad., București, 1964, p. 638; vezi și Nichita Adăniloae, *Independența națională a României*, Edit. Acad., București, 1986, p. 363—368; în acest sens trebuie să avem în vedere că România s-a declarat și a fost recunoscută ca regat (1881), iar B.O.R. a fost recunoscută autocefală de Patriarhia Ecumenică (la 25 aprilie 1885), și recunoscută după aceea și de celelalte Biserici Ortodoxe, chiar în același an (inclusiv și de Biserica Ortodoxă Rusă).

ÎNDRUMĂRI OMILETICE ȘI PASTORALE

INTRAREA SOLEMNĂ A DOMNULUI NOSTRU IISUS HRISTOS
IN IERUSALIM, DUPĂ CELE PATRU EVANGHELII

— C o m e n t a r i u —

Activitatea publică a Domnului nostru Iisus Hristos prin care și-a îndeplinit opera mîntuitoare s-a concretizat în cele trei mari misiuni ale Sale : misiunea de Învățător, de Arhiereu și de Împărat, indestructibil legate între ele. Misiunea de învățător s-a vădit prin înaltele Sale precepte, cea de arhiereu s-a făcut cunoscută prin răstignirea, moartea și învierea Sa, dar cea de împărat apărea ceva mai voalat din învățăturile Sale și din puterea Sa miraculoasă. Mîntuitorul ca împărat trebuia să apară ceva mai tirziu. În timpul vieții Sale, El se manifesta cu multă modestie și umilință. Totuși din faptele Sale el se vădea ca împărat pentru care motive iudeii nu o dată doreau să-l aleagă împărat (Ioan VI, 15). Ei îl așteptau pe Mesia ca pe un împărat dezrobitor, ca pe un mare împărat cum de altfel Îl preziseseră și proorocii ; iar ucenicii socoteau că atunci cînd Mîntuitorul spunea că merge pentru ultima dată la Ierusalim și avea să fie răstignit, El merge să-și instaureze împărăția lumească (Mat. XX, 18—20). Și totuși Domnul Hristos trebuia să-și vădească mai concret misiunea Sa împărătească, slava sa în fața iudeilor pentru a se releva că în El s-au realizat proorociile referitoare la Mesia ca împărat și pentru ca conașionali săi, să nu motiveze ignoranța lor că Mîntuitorul ar fi fost adevăratul Mesia.

De aceea, deși Mîntuitorul mai fusese la Ierusalim — (după Ioan de cinci ori — Ioan II, 13 ; V, 1 ; VII, 10 ; VIII, 2 ; XII, 12), El a intrat pentru ultima dată în mod solemn în Ierusalim. Eveniment important istorisit de toți Evangheliștii. Exegeții arată că trei sînt motivele intrării solemne a Domnului în Ierusalim: 1) *El trebuia să îndeplinească profețiile*; 2) *să ofere un exemplu de blîndețe și umilință*; 3) *să arate că acum era hotărîtă ora pentru terminarea activității sale și încoronarea regalității Sale prin proslăvirea Sa*¹.

1. Cf. Alfred Durand, *Evangile selon Saint Mathieu*. Traduit et commenté, Paris, 1929, Dix-huit. ed., p. 378.

Astfel, Mîntuitorul se îndreaptă cu ucenicii Săi pentru ultima oară spre Ierusalim, unde trebuia să se consume viața Sa prin jertfa și slăvirea Sa mîntuitoare. După ce în Ierihon a vindecat doi orbi din naștere (Matei XX, 29—34; Marcu, X, 46—52; Luca XVIII, 35—43), El ajunge în Betania, localitate departe de Ierihon. Acolo era locuința prietenului Său Lazăr pe care-l înviase din morți (Ioan XI, 42—44) și unde găzduiește. Era vineri, 7 nisan. A doua zi, sîmbătă seara Mîntuitorului i se oferă un prînz în casa lui Simon Leprosul — un leprosus vindecat de Iisus, unde ia parte cu ucenicii Săi și unde Maria, sora lui Lazăr, din respect pentru Iisus unge picioarele Sale cu mir de mult preț — turnat dintr-un vas scump (Mat. XXVI, 6—13; Marcu XIV, 3—9; Ioan XII, 1—8) ².

Intrarea solemnă a Mîntuitorului în Ierusalim (Matei XXI, 1—27; Marcu XI, 1—33; Luca XIX, 29—XX, 8; Ioan XII, 12—44).

Matei XXI, 1—3: *«Iar cînd s-a apropiat de Ierusalim și au venit la Betfaghe la muntele Măslinilor, atunci Iisus a trimis doi ucenici, zicîndu-le: Mergeți în satul care este înaintea voastră și îndată veți găsi o asină legată și un mînz cu ea; dezlegați-o și o aduceți la mine.*

Și dacă va zice cineva ceva, veți spune că-i trebuie Domnului și le va trimite îndată».

După prînzul de sîmbătă seara din casa lui Simon Leprosul din Betania, Domnul Hristos pleacă duminică dimineață spre Ierusalim, împreună cu ucenicii Săi (Ioan XII, 12), hotărît să intre de data aceasta în cetatea sfîntă ca un adevărat împărat, cu un fast deosebit, totuși blind și smerit. De aceea, apropiindu-se de Betfaghe, foarte aproape de colinele Muntelui Măslinilor, de lîngă Ierusalim, Domnul Hristos trimite doi ucenici (după unii exegeți pe Petru și Filip), care aveau să găsească o asină și mînzul ei, legați la o casă. Ei nu trebuiau să le ceară contra cost, ci să spună doar că-i trebuie Mîntuitorului și ele vor fi puse la dispoziția lor. Faptele s-au întîmplat întocmai. Nimeni nu i-a oprit, Domnul știa acest lucru dinainte. Faima Sa era mare și cei «care nu-L văzuseră niciodată făcînd minuni îi acordă credit vorbelor Sale, iar iudeii care-L văzuseră făcînd minuni nu-L primesc» ³.

Exegeții arată că nimic nu era mai potrivit pentru intrarea Domnului în Ierusalim prin partea de răsărit decît localitatea Betfaghe, care se socotea a fi ca un fel de suburbie a Ierusalimului, socotit tot așa de sfînt ca și Ierusalimul, căci acolo se coceau pîinile care se ofereau la templu ⁴. Domnul Hristos voia ca începînd de la Betfaghe să intre în Ierusalim în mod victorios, pe un modest mînz de asină, blind și smerit.

Matei XXI, 4—6: *«Iar acestea toate s-au făcut, ca să se împlinească ce s-a spus prin prorocul care zice :*

2. Cf. Dr. Vasile Gheorghiu, *Evanghelia după Matei*, comentar, Cernăuți, 1925, p. 700 și urm.

3. Cf. Saint Jean Chrysostome, *Oeuvres complètes*. Traduits sous la direction de M. Jeannin. Tome septième. *Commentaire sur l'Evangile selon S. Mathieu*, Paris, 1865, *Homélie LXVII*.

4. Cf. Aug. Calmet, *Les Evangiles de S. Marc et S. Luc*, Paris, 1715, p. 103.

Spuneți fiicei Sionului : Iată împăratul tău vine la tine blînd și șezînd pe asină, pe mînz, fiul celui de sub jug. Mergînd deci, ucenicii și făcînd după cum le-a poruncit Iisus, au adus asina și mînzul și și-au pus veșmintele, iar El a șezut peste ele».

Domnul Hristos vrea să intre în Ierusalim în mod solemn spre a îndeplini profețiile Scripturii. În adevăr, vechii prooroci Isaia și Zaharia anunțau acestea. Primul afirmă: *«Iată învățătorul tău vine»* (Isaia LXII, 11) iar Zaharia continuă: *«Bucură-te foarte, fiica Sionului, veselește-te, fiica Ierusalimului, căci, iată împăratul tău, vine la tine, drept și biruitor; smerit și călare pe asin, pe mînzul asinei»* (Zaharia IX, 9). *«Fiica Sionului»*, adică populația Ierusalimului — cetatea clădită pe muntele Sion — trebuia să înțeleagă că în Iisus se îndeplineau profețiile spuse despre Mesia. Că El nu era un rege care venea ca ceilalți regi ai pămîntului, pe cai războinici, mîndri și distanți față de supușii lor, ci smerit și blind încălecînd pe un modest mînz de asină. El vine ca un rege *«drept și liberator»* spre a-l mîntui. El arată modestia și umilința. El vine să înfrunte mîndria, prin smerenie. Așa precum în viață s-a născut din logodnica unui tîmplar, într-un staul de vite, iar ucenici nu și-a ales nobili și savanți, ci simpli pescari, tot astfel a voit să intre în Ierusalim ca împărat călare pe un modest mînz de asină⁵.

Ucenicii au împlinit ordinul Mîntuitorului, aflînd *«mînzul legat la o poartă, afară, la o răspîntie și l-au dezlegat»*. (Marcu XI, 4). Cei ce erau acolo, stăpînii, auzind despre cererea Mîntuitorului le-au permis s-o ia sau să le ia, căci e mai probabil să fi fost două, nu numai mînzul, ci și mama, asina, cum afirmă Evanghelistul Matei, ca și profetul Zaharia. Evident, în îndeplinirea acestei misiuni Providența divină și-a vădit lucrarea. Mînzul asinei a fost luat împreună cu mama, căci el era neobișnuit, fiind încălecat pentru prima dată și cu mama putea fi mai docil. Mînzul a fost folosit de Domnul Hristos pentru că Iudeii obișnuiau a se folosi în scopuri sacre numai de animale care nu purtaseră jug sau sarcină și nu fuseseră profanate prin servicii josnice (Numeri XIX, 2; Deut. XXI, 3; I Regi VI, 7). Asinii nu sînt animale de călărie, ci animale de tracțiune la căruță sau trăsură. Totuși în acea țară asinii erau întrebuițați în vechime și pentru călăria persoanelor de condiție, cazul lui Valaam (Numerii XXV, 20; Judecători V, 10; X, 4; XII, 14) (Calmet). Apostolii aducînd asina la Mîntuitorul, Acesta încălecă pe mînz, însă neavînd șă, ucenicii pun peste mînz hainele lor, iar Domnul Hristos se așează peste acestea. Astfel, se îndreaptă spre Ierusalim nu pe un cal mîndru și războinic, ci pe un umil mînz de asină. În privința asinilor folosite la intrarea solemnă a Domnului în Ierusalim, Sfinții Părinți spun că asina care fusese sub jug simboliza sinagoga iudeilor, care trăiau sub Legea veche; iar mînzul simboliza păgînatatea care trăise pînă atunci ca un asin fără jug, care nu fusese încă supus.

Matei XXI, vers. 8—9 : *«Și cei mai mulți din mulțime își așterneau hainele pe cale, iar alții tăiau ramuri de copaci și le așterneau pe cale.*

5. J. A. Petit, *La Sainte Bible avec commentaire*. Tome XIII. Nouveau Testament, Saint-Mathieu, Saint Marc, Paris, p. 199.

Iar mulțimile care mergeau înaintea lui și care veneau după El strigau, zicînd: Osana Fiul lui David; binecuvîntat este cel care vine întru numele Domnului! Osana întru cei de sus».

Odată încălecat pe mînz, cortegiul se formă, iar mulțimea care venea în Ierusalim la sărbătoare, și mulți care veniseră în Betania spre a vedea pe Iisus, îl înconjurară. Asemenea Apostolilor, poporul își dezbracă hainele sale și le așază pe drumul care-L străbătea Iisus, formînd un fel de covor. Alții, auzind zvonul venirii Domnului au ieșit întru întîmpinarea Lui și văzîndu-L încălecat pe mînz aruncau înaintea Lui ramuri de finic (Ioan XII, 13) și de măslin de pe cale, acoperindu-L cu cinste ca pe Profetul promis și așteptat de mult timp, în timp ce alții aruncau frunze de finic în calea Sa.

Acest procedeu era încetățenit la iudei. Așa l-au primit pe Iehu cu hainele așternute pe drumul său cînd s-a proclamat rege (IV Regii IX, 13), pe Alexandru cel Mare, cînd a intrat în Ierusalim, ca și pe Iuda Macabeul, cînd a curățit templul din Ierusalim (II Macabei X, 7). De asemenea, în zilele de mare bucurie ei purtau ramuri de copaci verzi și de palmieri în mîini. Era deci un act de respect și venerație.

Odată cu aceste vădite semne de bucurie, respect și admirație, atît ucenicii cît și mulțimile ce-l înconjurau au început să strige: «*Osana Fiul lui David; binecuvîntat este Cel ce vine întru numele Domnului! Osana întru cei de sus*». Cuvintele respective «*Osana... binecuvîntat este cel ce vine întru numele Domnului*», sînt cuvintele Psalmistului (CVII, 25—26), care înseamnă: *ajută-ne*. Ele mai răspund și la cuvîntul latinesc de «*vivat!*», *trăiască!* Trăiască regele! Însă prin aceste cuvinte mulțimea ruga pe Dumnezeu dintru cele înalte (Luca XIX, 38) să le asculte vocea lor și să unească dorințele lor cu cele ale spiritelor cerești pentru a da prosperitate Fiului lui David, lui Mesia, Regelui lui Israel, atotputernicului liberator, pentru a înființa împărăția sa mesianică. Este un omagiu impresionant adus lui Mesia, regelui Iudeilor⁶.

Iisus nu iubea pompa, spune Sfîntul Ioan Gură de Aur, dar a primit aclamațiile poporului, căci venind în lume El dăduse exemplul de smerenie, dar îndeplinind profețiile, El arată Apostolilor că este Atotputernic, chiar și în ajunul morții Sale. Aici se vede și ușurința cu care *ovroii se schimbă. Acoi care cîndva cîntau «Osana», vor striga peste cîteva zile: «Răstignește-L!»*

Ca o completare a relatării Evanghelistului. Matei, Luca intercalează un scurt pasaj propriu, (XIX, 39—44)

Luca XIX, vers. 39—40. «*Dar unii farisei din mulțime au zis către El: Învățătorule, ceartă-ți ucenicii.*

Și El răspunzînd a zis: Zic vouă: Dacă vor tăcea aceștia, pietrele vor striga».

Sfîntul Evanghelist Luca, deși mai restrîns în relatarea faptelor intrării Domnului în Ierusalim intercalează două fapte proprii la istorisirea lui Matei, fapte furnizate din documentele pe care le-a strîns și cercetat la elaborarea Evangheliei sale. Primul fapt constă într-o intervenție a fariseilor către Mîntuitorul, care cereau ca El să-și oprească cel puțin ucenicii de a-L mai aclama (cf. Matei XXI, 15—16), căci fari-

6. Cf. J. A. Petit, *op. cit.*, p. 393; Dr. V. Gheorghiu, *op. cit.*, p. 594.

seii și cărturarii (strecurați în mulțime) erau foarte interesați de toate actele Mântuitorului și invidioși pentru entuziasmul mulțimii care aclama cu voce tare pe Iisus socotind aceasta ca o blasfemie, Il invită să-și calmeze ucenicii, certându-i. Fariseii nu admiteau un rege victorios urcat pe un asin.

Pentru ei era un spectacol straniu. Ei pretindeau că Mesia, după Profetul Daniel, va veni pe norii cerului călare pe un cal, nu pe un asin!

Domnul Hristos le dă un răspuns sublim: «*Dacă aceștia vor tăcea, pietrele vor vorbi*», citind o proorocie din Avacum, II, 11: «*Piatra cea din zid strigă și grinda din căpriorii casei îi răspunde*». Domnul Hristos răspunzând fariseilor le arată că dacă oamenii ar tăcea, ar trebui să vorbească pietrele, dând mărturie. Adică Mântuitorul ar face o minune și pietrele ar putea vorbi; mărturisind mesianitatea sa. Adevărul era prea evident și mulțimea îl aclama minată de Dumnezeu, recunoscând misiunea Sa. Poporul o afirma clar și vocea lui este vocea lui Dumnezeu. El aproba și respecta aclamarea mulțimii ⁷.

Luca XIX, 41—42: «*Și când s-a apropiat, văzînd cetatea, a plîns pentru ea zicînd:*

Dacă ai fi cunoscut și tu în ziua aceasta cele ce sînt spre pacea ta! Dar acum ascunse sînt de ochii tăi».

Cînd s-au apropiat de Ierusalim, îndreptîndu-se spre versantul muntelui dinspre templu, apărură toată frumusețea Ierusalimului cu minunile sale, cu palatul lui Irod și al Asmoneilor, cu turnurile sale și celelalte frumuseți, dar mai ales cînd se apropiară de zidurile Ierusalimului și convoiul entuziast al aclamațiilor, în această bucurie generală, Domnul Hristos, contrar mulțimii, avu un moment de stringere de inimă, de înfrîntare, gîndindu-se la trista soartă viitoare a sfintei cetăți și a cetățenilor ei. Deci, contemplînd Ierusalimul, Iisus îi îmbrățișează toată istoria sa trecută, prezentă și viitoare. El vede trecutul plin de ingratitude al poporului Său și istoria viitoarelor răzbunări cerești ce aveau să vină peste această cetate. Fu cuprins de o vie emoție care-i declanșă plînsul sincer și indiosător. De două ori plînsese Iisus: înainte de a învia pe Lazăr (Ioan XI, 35), un plîns tăcut și acum, cînd plînge cu voce tare. Aceste lacrimi trebuie să fi făcut o mare impresie martorilor Săi. Ele arătau mărimea pericolelor și iminența lor, ca și dragostea pe care o arată Mîntuitorul unui oraș așa de ingrat, care trebuia să-L răstignească. Lacrimile lui Iisus n-au însemnat slăbiciune, ci sensibilitate pentru toate durerile omenesți ⁸.

Apoi, Domnul Hristos motivează plînsul Său. El se săvîrșea din cauza împietririi inimilor compatrioților Săi, și nenorocirilor inevitabile care aveau să urmeze. Căci dacă ei s-ar fi cunoscut cel puțin în această zi pe ei înșiși aceasta ar fi putut să le aducă fericirea și pacea. Deci, dacă ei ar putea să cunoască bunurile date de Dumnezeu și să profite de acest timp, de ziua de astăzi și să se convertească, ar putea preveni nenorocirile ce-i amenințau.

7. Cf. L. Cl. Fillion, *La Sainte Bible. L'Évangile selon Saint Luc*, Introduction critique et commentaire, trad. par Abbé Bayle, Paris, 1889, p. 335; Dr. V. Gheorghiu, *op. cit.*, p. 595.

8. L. Cl. Fillion, *Évangile selon S. Luc*, p. 335; Aug. Calmet, *Évangile selon S. Luc*, p. 311.

Dar Ierusalimul nu-L putea cunoaște, nu era capabil să-L înțeleagă. El mergea orbește la pieire, «căci s-au ascuns acestea de ochii tăi». Sau: *Dacă tu ai putea să cunoști în această zi relele pe care Eu le prevăd, tu ai plînge cu mine. Dar tu nu cunoști nici Iericirea, nici nenorocirea ta. De aceea, nenorocirile vor veni*⁹.

Luca XIX, 43—44: «Căci vor veni zile peste tine, cînd dușmanii tăi vor săpa șanț în jurul tău și te vor împresura și te vor strîmtora din toate părțile.

Și te vor face una cu pămîntul și pe fiii tăi care sînt cu tine și nu vor lăsa în tine piatră pe piatră, pentru că nu ai cunoscut vremea cercetării tale».

Pentru că iudeii n-au cunoscut marele bun care li se oferea acum, milostivirea Domnului, și să-l primească toți, să se convertească, căci după cîteva zile vor striga: *Răstignește-l!* De aceea, Domnul Hristos le anunță marile nenorociri care așteaptă Ierusalimul și pe locuitorii săi pe viitor. În adevăr, viziunea Mîntuitorului, prorocia Sa, s-a întîmplat înlocmai între anii 66—70, cînd Ierusalimul a fost asediat de trupele romane conduse de Vespasian, apoi de Titus. Neputîndu-l lua prin lupte deschise, căci evreii se baricadaseră în Ierusalim, acesta a fost asediat. Titus a făcut zid din 39 de stadii în 3 zile, 7 km. Armata adăugă 13 forturi destinate a apăra și a se opune eforturilor iudeilor. Astfel, Ierusalimul este supus prin foamete și apoi distrus complet de n-a mai rămas piatră pe piatră (cf. Mat. XXIV, 2).

Cu această ocazie au murit un milion de oameni și o sută de mii de prizonieri de război, care au devenit sclavi, muncitori la galere sau gladiatori.

Mîntuitorul termină cu reproșul că: «*tu n-ai cunoscut vremea cercetării tale*». Ziua cercetării se ia în sens bun și în sens rău. Adică ziua cînd Dumnezeu și-a arătat bunăvoința și favoarea sa sau timpul răzbnării Sale. În cazul de față Mîntuitorul venea într-un spirit de pace, de milă, dispus să le primească convertirea.

Dar, ca și mai înainte, ei se vor arăta potrivnici, căci după intrarea Sa solemnă, tot ei vor striga: *Răstignește-l!* Deci, timpul cercetării lor ar fi viața publică a Mîntuitorului și activitatea Sa.

Matei XXI, vers. 10—11: «*Și intrînd El în Ierusalim, toată cetatea s-a cutremurat, zicînd: Cine este Acesta?*

Iar mulțimile răspundeau: Acesta este Iisus, prorocul din Nazaretul Galileii».

După ce Domnul Hristos și convoiul triumfal trecură valea riului Cedron și pătrunseră în cetatea sfîntă «*ca s-a cutremurat*» și s-a tulburat, s-a agitat. Treizeci de ani înainte fusese tulburat Ierusalimul, spune un exeget, la nașterea Mîntuitorului (Matei II, 3), cu ocazia venirii magilor. Dar atunci s-au tulburat numai căpeteniile, cînd s-a vestit Nașterea, iar acum venea Mesia Cel așteptat și s-a tulburat tot poporul. Străinii care veniseră în Ierusalim erau agitați și mișcați căci auziseră și-L văzuseră venind triumfal și erau mișcați ca și multă altă populație locală. Fariseii și cărturarii erau indignați și revoltați din

9. Cf. Aug. Calmet, *op. cit.*, p. 312.

cauza invidiei și urii ce i-o purtau Mîntuitorului care le strica legea și pe care-L socoteau înșelător. La aceste sentimente se mai adăuga și teama de romani, cărora le erau supuși și oricînd în aceste situații putea surveni o revoltă contra lor care le-ar fi atras pedeapsa. În aceste zile ale sărbătorilor pascale, procuratorul se deplasa la Ierusalim de la sediul său, Cezareea Palestinei.

Cînd unii necunoscători ai lui Iisus întrebau: *cine este Acesta?* li se răspundea de către mulțimea entuziasmată care-L urma și-i cunoștea faima și minunile că El este Iisus Nazarineanul, Proorocul. Adică acesta este Mesia Cel prezis și așteptat de popor. Intrarea Sa solemnă, dar blîndă și smerită, se prefăcuse într-un adevărat triumf.

Ramurile ce se purtau înaintea Lui (Ioan XII, 13) arătau nu victorii militare, ci spirituale. Cu această pompă fu condus pînă în mijlocul Ierusalimului, pînă la templu. El apărea ca Mîntuitorul, ca Fiul casei, ca Fiul lui Dumnezeu care are nevoie de ea. Nici Solomon care-l construise, nici preoții care oficiau în el nu fuseseră primiți vreodată cu atîta strălucire¹⁰.

Dacă am privi numai prin prizma relatării Sf. Evanghelist Matei ar trebui să spunem că Mîntuitorul a intrat în templu în ziua sosirii în Ierusalim, unde a săvîrșit curățirea templului. Însă Marcu ne spune (Marcu XI, 11—15) că El a intrat în Ierusalim și în templu și privind toate în jur și vremea fiind spre seară, a ieșit spre Betania cu cei doisprezece. Și a doua zi, a intrat în templu și a început să dea afară pe cei ce vindeau și cumpărau în templu. Deci vom urma această cronologie.

Însă înainte de a pleca în Betania a survenit un eveniment relatat numai de Sf. Evanghelist Ioan (XII, 20—50), cînd o serie de străini, păgîni au cerut de la un ucenic al lui Iisus, cunoscut lor, să-i ajute a vorbi cu Iisus. Cu această ocazie Mîntuitorul rostește o impresionantă cuvîntare, arătîndu-le jertfa Sa apropiată și datoria tuturor de a-L crede și a-L urma.

Ioan, cap. XII, vers. 19. *«Deci fariseii ziceau între ei: «Vedeți că nimic nu folosiți! Iată lumea s-a dus după El!».*

Acesta este un verset introductiv la studiul evenimentului cu străinii.

Fariseii și cărturarii văzînd convoiul impresionant care-L urma pe Iisus, n-au îndrăznit mai mult să protesteze, decît sfătuiind pe Mîntuitorul să-și tempereze ucenicii. Mai mult nu era cu putință. Iudeii mai făcură sfat să piardă pe Iisus (Ioan XI, 47—50), după învierea lui Lazăr și cînd Caiafa arhiereul spusese că: *«este mai de folos să moară un om pentru popor, decît să piară toată neamul!»*. De data aceasta cînd au văzut marele convoi de manifestanți ce-L urmau, au reînnoit acest legămînt. La evrei erau două partide dintre adversarii Mîntuitorului: moderații și înflăcărații. Aici, se pare că partida înflăcăraților are tonul, căci hotărîrea a executat sentința anterioară.

Ioan XII, 20—22. *«Și erau niște elini din cei ce se suiseră să se închine la sărbătoare».*

Deci aceștia au venit la Filip, cel ce era din Betsaida Galileii, și l-au rugat zicînd: Doamne, voim să vedem pe Iisus.

10. Cf. L. Cl. Fillion, *Evangile selon S. Mathieu, ibid.*, p. 404.

Filip a venit și i-a spus lui Andrei și Andrei și Filip au venit și i-au spus lui Iisus».

Deci în timpul marilor manifestații și aclamații pentru Mintuitorul, când în sufletele fariseilor și cărturarilor se adîncea hotărîrea de a-L pierde — pentru folosul poporului — o parte dintre «*elinii*» ce veniseră la sărbătorile pascale, doresc să vadă și să vorbească cu Mintuitorul. Ei erau surprinși de această mare mișcare de respect pentru Iisus și de auzul minunilor Sale și doreau nu numai să-L vadă, căci puteau să-L vadă în mulțime, dar ei doresc să-i vorbească și să-L cunoască. Dar neîndrăznind să se ducă singuri la El, ei se duc la Filip, care era din Betsaida — oraș limitrof cu Perea, și pe care probabil îl cunoșteau spre a interveni el la Domnul Hristos. La rîndul său, Filip roagă pe Andrei, ucenic mai vechi al Mintuitorului să intervină pentru această întrevedere. Mulți comentatori cred că «*elinii*» erau acei păgini care trecuseră la religia iudaică cu tot ritualul ei și se numeau prozeliti. Totuși nu erau dintre acei care se numeau prozeiții dreptății — care primeau circumciziunea și se angajau la toate observațiile legii; ci dintre prozeiții, care recunoșteau pe Domnul și trăiau în țara iudeilor sau în afară, fără a se angaja la circumciziune, sau la alte observări ceremoniale. Alții cred că erau adevărați iudei, dar greci după naștere, proveniți dintre iudeii împrăștiați în provinciile Orientului. Ei se numeau elini căci vorbeau grecește, în timp ce în Palestina se vorbea aramaica. O veche tradiție susține că acești păgini erau trimișii regelui Abgar al V-lea, regele Edesei, care veneau din partea stăpînului lor, să ofere lui Iisus un azil în statele sale, dacă viața Sa era în pericol în Palestina¹¹.

Oricum, și străinii erau curioși și dornici de a vedea pe Iisus, fiind cuprinși de admirație pentru autorul atîtor minuni.

Ioan XII, 23—24. *«Iar Iisus le-a răspuns, zicînd: A venit ceasul ca să fie proslăvit Fiul Omului:»*

Adevărat, adevărat zic vouă că dacă grăuntele de grîu cînd cade în pămînt nu va muri, rămîind singur; iar dacă va muri aduce roadă multă».

Nu se știe dacă elinii au fost primiți și au vorbit cu Mintuitorul sau nu. Însă această cerere a străinilor îl face pe Mintuitorul să-și îndrepte gîndul Său asupra chemării neamurilor. Îi vin în mințe marile profeții unde se spunea că națiunile I-au fost date în împărăția Sa. Ceea ce magii începuseră la nașterea Sa, adică convertirea neamurilor în persoanele lor, era numai o preînchipuire, ce trebuia să se realizeze prin și după moartea Sa. Însă văzînd dorința străinilor de a-L vedea, prezentîndu-se odată cu dorința iudeilor de a-L pierde. El vedea în același timp misterul chemării unora și pierderea și reprobarea altora. De aceea, El spune: *«Ora a venit, cînd Fiul Omului va fi proslăvit. El vede că neamurile vor veni în împărăția Sa, dar El va fi proslăvit răstîgnit. Deci, prin moartea Sa.»*

Și vechile profeții prevesteau astfel: *«Străpuhs-au mîinile Mele și picioarele Mele»* (Ps. XXI, 17), și mai departe completeau: *«Și se vor întoarce la Domnul toate neamurile pămîntului»* (Ps. XXI, 31). Iar Isaia

11. Cf. J. A. Petit, *Evangile selon S. Jean*, p. 406.

arăta : «*Întru smerenia Lui s-a judecat și neamul Său cine-l va spune ?*» (Isaia LIII, 8). Deci, peretele care despărțea cele două lumi trebuia să fie rupt (Efes. II, 14) și numele Mîntuitorului trebuia predicat la toate popoarele, ceea ce o va face însuși Mîntuitorul poruncind Apostolilor după înviere : «*Mergînd, învățați toate neamurile...*» (Mat. XXVIII, 19). Pînă la înviere Domnul Hristos oprise pe ucenici de a merge la alte neamuri (Mat. X, 5), iar după înviere le porunci de a merge la toată lumea (Marcu XVII, 16). Deci, ora care se apropia, ora proslăvirii, a jertfei, aduceau împrărierea neamurilor¹². În continuare, Domnul Hristos explică efectele morții Sale mîntuitoare cu un exemplu din natură. Dacă bobul de grîu semănat în țarină nu moare și nu putrezește, rămîne singur, fără rod, dar dacă moare și putrezește reinviază într-o plantă nouă și dă spic cu multe boabe. Tot astfel și la Mîntuitorul, dacă se va preaslăvi, va muri și va învia — fără moarte nu este înviere. El își va împrăriea toate popoarele în împărăția Sa, va face o singură turmă (Ioan X, 16). Și Sf. Pavel vorbind despre înviere recurge la același exemplu cu învierea semințelor. Trebuie mai întii ca sămînța să putrezească, să moară pentru ca să învie și să producă fruct (I Corint. XV, 36—37). De aceea, precum fecunditatea bobului de grîu nu se vădtește decît prin moarte și omul cel vechi exterior trebuie înfrînat, umilit spre a se naște cel interior, roditor în fapte bune.

Ioan, cap. XII, 25—26 : «*Cel ce-și iubește sufletul îl va pierde ; iar cel ce-și urăște sufletul în lumca aceasta îl va păstra pentru viața veșnică.*

Dacă-mi slujește cineva, să-mi urmeze și unde sînt eu, acolo va fi și slujitorul meu. Dacă-mi slujește cineva, Tatăl meu îl va cinsti.

Necesitatea pentru toți membrii împărăției lui Dumnezeu era deci după Mîntuitorul de a accepta moartea spre a da roade pentru împărăția veșnică.

Iar mai departe o arată și mai explicit : «*Cine-și iubește sufletul, și-l va pierde, iar cine îl urăște în lumca aceasta îl va păstra pentru viața veșnică.*» A-și iubi viața, spune Sfîntul Ioan Gură de Aur, este acel care caută să-i satisfacă dorințele sale vinovate, acel ce dă vieții mai mult decît este permis. «După poftele tale nu merge», spune Înțelepciunea lui Iisus fiul lui Sirah (XVIII, 30), căci prin aceasta veți pierde viața. Deci, înseamnă a-ți pierde sufletul încercînd să-l satisfaci în toate dorințele sale vinovate, supunîndu-te tuturor poftelor lui.

Dar cine-și urăște sufletul, viața aceasta cu toate plăcerile ei, cu toate palimile și egoismul ei, nesatisfăcîndu-le, ci dînd prioritate bunurilor spirituale și jertfindu-le pe toate celelalte și chiar viața fizică pentru bunurile credinței, își va păstra sufletul spre a-l salva. Nu-i nimic pe care Domnul Hristos să fi repetat mai mult decît această învățătură : «*Cine ține la sufletul lui îl va pierde, iar cine-și pierde sufletul lui pentru Mine îl va găsi*» (Matei X, 39 ; XVI, 25). Sau în alt loc : *Cine va căuta să-și scape sufletul, îl va pierde ; iar cine îl va pierde acela îl va dobîndi*» (Luca XVII, 33). Deci trebuie să părăsim orice bun din lumea aceasta, să le urim pentru viața veșnică. Este același lucru pe care-l spunea altă dată : «*Cel ce iubește pe tată ori pe*

12. Cf. Bossuet, *Méditations sur l'Évangile*, Paris, 1926, p. 111.

mamă mai mult decât pe Mine nu este vrednic de Mine; cel ce iubește pe fiu sau pe fiică mai mult decât pe Mine nu este vrednic de Mine» (Matei X, 37).

Mai departe Mîntuitorul se adresează mai mult ucenicilor Săi, spunindu-le că dacă vor să fie adevărați ucenici ai Lui trebuie să-L urmeze și să-L imite. El le-a dat puterea de a-L imita prin puterea de a face minuni. *«Tămăduiți pe cei neputincioși, înviați pe cei morți, curățiți pe cei leproși, pe demoni scoateți» (Matei X, 8).* Ei trebuie să-L imite prin faptele lor de abnegație, de jertfelnicie, de smerenie și de moarte. Ei trebuie să treacă prin aceleași căi ca și El și să fie pururea cu El. Pe Cel care-l va imita pe Iisus în acest sens, *«Dumnezeu îl va cinsti, îl va onora și va fi împreună cu El. Și pentru aceasta i se va acorda același loc slăvit în împărăția lui Dumnezeu» (Matei XIX, 29).*

Ioan XII, 27—28: *«Acum sufletul Meu este tulburat și ce voi zice? Părinte, izbăvește-mă de ceasul acesta? Dar pentru aceasta am venit în ceasul acesta.*

Părinte, preaslăvește-Ți numele! Atunci a venit glas din cer: Și L-am proslăvit și iarăși îl voi preaslăvi.»

Domnul Hristos dă caracterul morții intrării triumfale în Ierusalim. Era obiceiul Său, ca în slavă să amintească moartea. Astfel, pe muntele Taborului, cînd S-a schimbat la față, iar Moise și Ilie îl însoțeau, vorbind cu El, ei nu vorbeau altceva decît despre moartea Sa, pe care trebuia s-o sufere în Ierusalim, împlinind astfel vechile profetii și prefigurările din Vechiul Testament (Luca IX, 31) (Bossuet).

Acum, în momentele acestea de entuziasm al poporului, El amintește de slava sa viitoare, care trebuia precedată de moarte, exemplificînd-o prin bobul de grîu care nu fecundează decît prin moarte. Această idee a *«morții unite cu moartea»* sînt foarte apropiate. De aceea, firea Sa umană este deja tulburată de ideea morții iminente. *«Acum sufletul Meu este tulburat».* El vedea slava unită cu supliciul Său așa de plin de oprobriu, apropiindu-se. Era începutul agoniei de care va trebui să sufere pînă la grădina din Ghetsimani. Este lupta Sa interioară, contra firii omenеști și contra Tatălui Său, într-un oarecare chip. *«Părintele Meu, de este cu putință, treacă paharul acesta de la Mine! Însă nu precum voiesc Eu, ci precum Tu voiești» (Matei XXVI, 29).* Iată tulburarea sufletului nesigur de Sine, iată incertitudinea și agitațiile sale. *«Și ce voi zice? Părinte izbăvește-Mă de ceasul acesta? Voi cere să mă elibereze de această oră, de aceste chinuri așa de îngrozitoare naturii umane? Dar Eu pentru aceasta am venit».* El venise pentru acest botez. Iată omul care ezita un moment între slăbiciunea și puterea sa. El venise pentru această oră, spune El întru puterea Sa; dar întru slăbiciunea Sa spune: *ce voi face? La ce Mă voi hotări? Voi cere eliberarea Mea proprie sau cea a neamului omenesc? Voi asculta natura Mea infirmă prin ea însăși sau slava Tatălui prin mîntuirea lumii pierdute? Dar, Tată, slava Ta Mă copleșește, slăvit fie numele Tău, slăvind pe Fiul Tău. Nu voința Mea, ci slava Ta și mîntuirea lumii, prin care și El va fi slăvit. Iată lupta, iată victoria! Iisus a întărit sufletul Său de neînvins sau mai degrabă pentru că era de ne-*

învins şi nu avea decît să se lupte pentru noi, învăţîndu-ne să luptăm şi să învingem prin efort şi smerenie¹³.

Şi pentru ca nimic să nu lipsească slavei Mîntuitorului, la intrarea în Ierusalim, cerul se uneşte cu pămîntul şi la cuvintele Domnului Hristos: *«Tată preaslăveşte-Ţi numele»*, o voce răsunătoare veni din cer: *«Şi L-am preaslăvit şi iarăşi Îl voi preaslăvi»*.

De trei ori misiunea mîntuitoare a lui Iisus a fost confirmată de Tatăl ceresc: la botez (Matei III, 17); a doua oară la schimbarea la faţă (Matei XVII, 5) şi a treia dată aici. Dumnezeu Tatăl confirmă că El şi-a împlinit minunea Sa eternă trimiţînd în lume pe Fiul Său spre a o mîntui. Eu l-am slăvit în eternitate şi-L voi slăvi în timp. L-am slăvit prin minunile de la naştere, botez şi în toate minunile activităţii Sale. Chiar şi acum L-am slăvit inspirînd admiraţie atît printre iudei, ca şi printre neamuri. Îl voi slăvi şi după înviere prin slava pe care a avut-o înainte de a fi lumea, ridicîndu-L la ceruri (Ioan XVII, 5)¹⁴.

Ioan, cap. XII, 28—29: *«Iar mulţimea care sta şi auzea zicea: A fost tunet! Alţii ziceau: Înger a vorbit!»*

Iisus a răspuns şi a zis: Nu pentru Mine s-a făcut glasul acesta, ci pentru voi».

Sfîntul Evanghelist relatează impresiile mulţimii care auzise vocea lui Dumnezeu-Tatăl, care pentru a treia oară confirma şi susţinea divinitatea Mîntuitorului şi susţinea credinţa ucenicilor în faţa martiriului crucii care se apropia. Poporul nu înţelese vocea Părintelui şi era într-o stare de confuzie. Unii spuneau că a fost un bubuit de tunet alţii care distingeau cuvintele presupuneau că Dumnezeu a trimis un mesaj, prin intermediul unui înger, cum se mai întîmplase în istoria evreilor. (Facerea, XVI, 9; XXI, 17; Judecători II, 1). În general evreii atribuiă aproape toate acţiunile miraculoase şi favorabile îngerilor, iar cele care le păreau supranaturale, dar erau vătămătoare le atribuiă demonilor. În Apocalipsă vocea Fiului lui Dumnezeu era ca un vuiet de ape multe (I, 15), iar vocea lui Dumnezeu care vorbea lui Ioan era ca zgomotul marilor ape (Apoc. VI, 1). În sfîrşit, vocea unui înger este comparată cu vocea a şapte tunete (Apoc. X, 3). Când Dumnezeu vorbeşte prin vocea unui înger înseamnă o voce de tunet capabilă să arunce groază în sufletele cele mai hotărîte. Oricum, această dispoziţie de apreciere provenea după capacitatea şi dispoziţiile sufleteşti ale auditorilor, după credinţa lor în Mîntuitorul. Este clar că nu înţeleseseră precis acest mesaj decît Apostolii şi îndeosebi Sfîntul Ioan.

Domnul Hristos care înţelesese confuzia lor încearcă să le explice, că vocea este a lui Dumnezeu, o confirmare a divinităţii Sale prin Părintele Ceresc. *Nu pentru Mine a venit această voce, explică El, căci Eu ştiu cine Sînt şi de unde vin. Eu nu M-am îndoit că Tatăl Meu nu M-ar fi slăvit şi urmează a Mă slăvi şi mai departe. Dar mai important e ca voi să ştiţi acest lucru, să fiţi informaţi şi să credeţi. Mai ales*

13. Bossuet, *op. cit.*, p. 115.

14. Bossuet, *ibidem*, p. 117; J. A. Petit, *Evangile selon S. Jean*, p. 408.

neamurilor care erau prezente și care se adresaseră lui Filip, să-L poată cunoaște și să aibă o mîngiere¹⁵.

Ioan XII, 31 : «Acum este judecata acestei lumi ; acum stăpîniturul lumii acesteia va fi aruncat afară !».

Mîntuitorul explică vocea lui Dumnezeu, ce a vrut să spună ea. O criză este iminentă : sfîrșitul Lui se apropie, cînd va avea loc judecata nedreaptă asupra Sa, făcută de adversarii Săi, judecata asupra Sa și a învățăturii Sale. Dar cu această ocazie, lumea se va condamna pe ea însăși, căci n-a știut să discearnă adevărul și Dumnezeu o va condamna, iar persecutorii vor cunoaște răzbunarea Lui. Mîntuitorul vorbește aici de dominarea Ierusalimului, pe care iudeii o vor cunoaște și despre care evangheliștii au mai vorbit. (Matei XVI, 28 ; XXIV, XXV). Deci domnia Lui va începe prin persecutarea iudeilor, prin răzbunarea contra iudeilor necredincioși. Odată cu aceasta, demonul, prințul întunericului, «se va arunca afară» (Col. II, 15), adică idolii necredincioșilor, domnia lor și a sinagogii va fi distrusă, iar lumea păgînă va intra în locul iudeilor în împărăția lui Hristos. Era cel mai bun răspuns dat elinilor, care veniseră și voiau să-L vadă¹⁶.

Ioan, cap. XII, 32—33 : «Iar Eu cînd Mă voi înălța de pe pămînt, îi voi trage pe toți la Mine.

Iar aceasta zicea arătînd cu ce moarte avea să moară».

Răstignirea Mîntuitorului, înălțarea Sa pe cruce este așa de puternică, avea rezultate așa de mari, încît putea să atragă pe toată lumea la El. După moartea Sa nu va mai face distincție de sex, de păgîni și iudei ci totul va fi atras prin trimiterea harului său, la El. «Dumnezeu a închis totul în neascultare, pentru ca pe toți să-i miluiască» (Rom. XI, 32). Adică, precum El a găsit necredință și la iudei și la păgîni, ci numai printr-un act de milă i-a mîntuit și pe unii și pe alții. Mîntuitorul, după moartea sa, «îi va trage pe toți la El, evident nu prin forță și violență, ci prin harul Duhului Sfînt și prin blîndețea Lui». Astfel, moartea Domnului Hristos se va răspîndi în toată lumea, prin slava și biruința Sa.

Iar odată cu moartea Sa pe cruce începea și înălțarea la cer. Crucea, care pentru mulți era scandal și nebunie, devine obiect de speranță a lumii. «El trebuie să fie înălțat ca șarpele în pustiu» (Ioan III, 14), pentru ca toată lumea să-L vadă. Vindecarea și mîntuirea lumii au fost fructul misterioasei înălțări. Deci, înălțarea pe cruce era începutul înălțării lumii la Iisus și de aici la cer. (Bossuet).

Ioan, cap. XII, 34—35 : «I-a răspuns deci mulțimea : Noi am auzit din Lege că Hristosul rămîne în veac ; și cum zici Tu, că Fiul Omului trebuie să fie înălțat ? Cine este acesta Fiul Omului ?

Deci le-a zis Iisus : Încă puțină vreme lumina este cu voi. Umblați cît aveți lumina ca să nu vă prindă întunericul. Căci cel ce umblă în întuneric nu știe unde merge».

Iudeii prezenți înțeleseseră că atunci cînd Mîntuitorul a spus : «Fiul Omului trebuie să fie înălțat» arată moartea Sa. De aceea îl în-

15. Cf. L. Fillion, *L'Evangile selon S. Jean*, p. 552 ; J. A. Petit, *Evangile selon S. Jean*, p. 408.

16. Cf. Aug. Calmet, *Evangile selon S. Jean*, p. 284. Bossuet, *op. cit.*, 190.

treabă cum trebuie să plece, să moară, deoarece Scriptura spune că Fiul Omului rămâne în veac? Într-adevăr, profețiile vechi vorbeau în multe locuri despre nemurirea și veșnicia lui Mesia și măreția împărăției Sale. Astfel, se spune despre stăpînirea lui David și Solomon (II Regi VII, 16), care prefigurau pe Mesia că împărăția lor nu va avea sfîrșit. Iar în alte locuri se arată că această împărăție va fi veșnică (Isaia IX, 5—6; Iezechiel XXXVII, 25; Daniel VII, 14; Ps. CIX, 4). Aceste profeții despre eternitatea împărăției mesianice și măreția ei, au impresionat mai mult pe iudei, mai ales că ei le reduceau la o împărăție politică, lumească și pe Mesia la un rege lumesc. Dar există multe locuri despre umilința nașterii lui Hristos, despre smerenia vieții Sale și mai ales despre durerile răstignirii Sale, (Ps. XXI; Isaia LIII), a patimilor și învierii Sale. Acestea ne spun că Iisus rămâne în veci. Oricum, părutele contradicții ale profețiilor iudaice referitoare la Mesia și permanența împărăției Sale cu răstignirea și moartea Sa, se rezolvă prin deosebirea celor două firi ale Mîntuitorului pe care iudeii nu le cunoșteau. Iisus Hristos, chiar prin moartea Sa rămîne capul nevăzut al Bisericii — împărăția Sa — și real în Sfînta Euharistie; iar cu firea Sa omenească îndumnezeită glorificată S-a ridicat la cer, a plecat din lume.

În continuare, Mîntuitorul le răspunde printr-o comparație, asemănîndu-Se cu lumina. Lumina soarelui nu se stinge, spune Sfîntul Ioan Gură de Aur, ci se retrage pentru un timp, apărînd din nou. Domnul Hristos se retrage puțin — prin moartea Sa sub formă omenească — pentru a reapare sub formă spirituală. Oricum, cît este printre ei, trebuie să urmeze Lumina, să creadă în El. Mîntuitorul îi amenință că le va lua această lumină pe care ei o disprețuiesc. Hristos, este adevărat, rămîne în veac, dar El nu va fi totdeauna vizibil, activînd în mijlocul lor. Cînd El se va fi retras, ei vor fi în întuneric în impietria și părăsirea de către Dumnezeu. Atunci vor *dori să vadă una din zilele Fiului Omului și nu vor vedea*» (Luca XVII, 22). *«Atunci îl vor căuta și nu-l vor găsi»* (Ioan VII, 34). Atunci răzbunarea cerului va cădea peste ei. *«Împărăția cerurilor se va lua de la ei (Matei XXI, 43) și se vor da popoarelor chemate la credință prin îndepărtarea lor. Aceasta peste puțin timp»*¹⁷. *«Cît aveți Lumina, credeți în lumină, ca să fiți fii ai Luminii. Acestea le-a vorbit Iisus și plecînd s-a ascuns de ei»*.

Domnul Hristos încheie cuvintele Sale cu îndemnul de a profita, spre folosul lor, de puținul timp al șederii Sale printre ei, de a se convinge de divinitatea Sa și a se converti și a-l urma spre a deveni adevărați fii ai Săi. Apoi, înțelegînd că ei totuși îl urăsc, erau furioși și nu respirau decît moarte, s-a retras din mijlocul lor și s-a ascuns pentru cîtva timp. Apoi a revenit și și-a continuat cuvîntarea. (Vers. 44—50). După care s-a retras în Betania, după prima zi de petrecere în Ierusalim.

Urmează o paranteză a evanghelistului spre a explica atitudinea iudeilor, vers. 37—43 :

17. Cf. A. Calmel, *Evangile selon S. Jean*, p. 286.

Ioan, cap. XII, 37—38 : «*Și deși a făcut atâtea minuni înaintea lor, ei tot nu credeau în El.*

Ca să se împlinească cuvîntul proorocului Isaia, pe care l-a zis : Doamne, cine a crezut în ceea ce a auzit de la noi ? Și Brațul Domnului cui s-a descoperit ?».

Evangelistul justifică ascunderea pentru un moment a Mîntuitorului căci cu toată mulțimea minunilor Sale, ei tot nu credeau în El, ci erau furioși și puteau să-l omoare. Mai departe Domnul Hristos arată că prin necredința lor, iudeii îndeplinesc profeția lui Isaia. Acesta spusese : «*Cine va crede ceea ce noi am auzit și brațul Domnului cui se va descoperi ?*» (LIII, 1). Adică Isaia în viziunile sale auzise glasul Domnului, prin care se confirma divinitatea lui Mesia și de asemenea văzuse pe Fiul Omului, «*brațul Domnului*», cu minunile sale, care predica în zadar, în fața îndărătniciei iudeilor. Deci acest moment de împietrire a inimilor se realizează tocmai acum.

Ioan, cap. XII, 39—40 : «*De aceea nu puteau să creadă, că iarăși a zis Isaia : Au orbit ochii lor și a împietrit inima lor, ca să nu vadă cu ochii și să nu înțeleagă cu inima și ca nu cumva să se întoarcă și Eu să-i vindec.*

Acestea zice Isaia, cînd a văzut slava Lui și a grăit despre El».

În continuare, se explică necredința iudeilor prin a doua profeție a lui Isaia. Acestea le-a proorocit, «cînd a văzut slava Lui», adică atunci cînd a avut marea viziune cu ocazia primirii misiunii de profet (Isaia VI, 1). Spusele profetului cele anterioare (v. 38) că și acestea de aici nu provocau ele necredința iudeilor, ci erau numai o strictă îndeplinire a lor; cauzalitatea necredinței depinzînd numai de iudei. «Deci nu pentru că Isaia a spus, a prezis, evreii n-au crezut, ci pentru că evreii nu aveau să creadă Isaia a prezis. Deci lucrurile prezise nu s-au întîmplat altfel, decît cum au fost spuse. Cuvintele, «ci nu puteau să creadă», înseamnă că ei n-au voit să creadă. Și mai departe «Dumnezeu a orbit ochii și a împietrit inima», adică Dumnezeu face surzi pe acei ce nu ascultă cuvintele sale și împietrește pe cei ce nu cred. Precum se spune că Dumnezeu a împietrit pe Faraon spre a nu auzi. Este un fel de a vorbi al Scripturii. «De aceea, Dumnezeu i-a dat necurăției, după poftele inimilor lor» (Rom. I, 24), Sau: «Dumnezeu te-a lăsat pentru toate popoarele» (Deut. IV, 9), adică a permis. Căci atunci cînd sîntem părăsiți de Dumnezeu, sîntem dați diavolului, și sîntem copleșiți de toate relele. Deci, noi sîntem autorii primi ai pierderii lui Dumnezeu¹⁸. Deci Dumnezeu le-a orbit și învîrtoșat inima, retrăgîndu-le harul său, de care erau nedemni și căzînd în răutate și-au atras nenorocirile. Adevărata cauză a orbirii și învîrtoșării inimii lor era mîndria, căci ei căutau să se mîntuiască prin ei înșiși, prin faptele lor, fără un mijlocitor. Și aceasta cînd s-a întîmplat s-au lovit de El ca de o piatră de încercare și cădere, neînțelegînd mila lui Dumnezeu spre a se converti. «Ca să nu vadă cu ochii și să-i vindec», însemna pentru că nu vor vedea și se vor întoarce. Pentru că ar fi fost o blasfemie, ca dreptatea lui Dumnezeu să îngăduie o asemenea nedreptate, ca păcatul să fie nepedepsit¹⁹.

18. Cf. Jean Chrysostome, *Evangile selon S. Jean*, p. 444.

19. Cf. J. A. Petit, *op. cit.*, p. 441.

Ioan XII, 42—43 : «*Totuși dintre căpetenii mulți au crezut în El, dar nu mărturiseau din pricina fariseilor, ca să nu fie izgoniți din sinagogă.*

Căci au iubit slava oamenilor mai mult decât slava lui Dumnezeu».

Evangelistul relevă, în continuare, că mulți dintre bătrînii și șefii iudeilor au crezut în El, dar erau timizi și se temeau de a-l mărturisi. Nicodim (Ioan III, 1); Iosif (Ioan XIX, 38). Căci iudeii luaseră o hotărîre în sinediul lor (Ioan IX, 22), de a expulza din sinagogă pe acei care vor crede și mărturisi pe Iisus.

Evident, în acest caz, de frică, ei puneau mai presus măririle lumii, comoditățile și slava ei, decât împărăția lui Dumnezeu, care urmau mărturisirii Mîntuitorului.

Ioan cap. XII, 44—45. «*far Iisus a strigat și a zis : Cel ce crede în Mine, nu crede în Mine, ci în cel ce M-a trimis pe Mine».*

Versetetele 44—50 sînt o urmare a celor de la vers. 36 și o concluzie a lor. Ele au fost spuse, probabil, după o retragere momentană sau au fost spuse, mai probabil, retrăgîndu-se. Ele, deci, trebuie puse în legătură cu contextul din vers. 36.

Mîntuitorul spusese să creadă în El, căci este «lumina» (vers. 36), adică Mesia cel așteptat. Acum reia firul, adăugînd că cel ce crede în El, nu trebuie să creadă ca într-un profet oarecare, ci ca în însuși Dumnezeu: «Eu și cu Tatăl una sîntem» (Ioan X, 30), spusese altădată. El este trimisul lui Dumnezeu, ca însuși Fiul Său (Ioan III, 16). Cei ce cred în El, cred în însuși Dumnezeu, căci Tatăl Său și cu El sînt de aceeași substanță. Deci, trebuie să înlătore frica și timiditatea.

La fel, cel ce vede pe Iisus vede pe Tatăl (Ioan XIV, 9). De aceea nu trebuie să se rușineze sau să se infricoseze a vedea pe Dumnezeu și a-l mărturisi cu toate riscurile. Dumnezeu neavînd corp, Evangelistul vorbește aici de o viziune spirituală.

Ioan, cap. XII, 46. «*Eu, Lumină am venit în lume, ca tot cel ce crede în Mine să nu rămînă în întuneric».*

Reluînd firul cuvîntării Sale și rezumînd-o în alt mod, El adaugă în această concluzie ceea ce spusese altădată: «Eu sînt Lumina lumii; cel ce Îmi urmează Mie nu va umbla întru întuneric, ci va avea lumina vieții» (Ioan VII, 12). Domnul Hristos este lumina, «calea, adevărul și viața» (Ioan XIV, 6). Înainte de venirea Domnului Hristos în lume, ea zăcea în «întuneric și în umbra morții» (Mat. IV, 16), în întunericul păcatului. Dar la venirea Sa în lume dispăre păcatul, dispăre nedreptatea, dispăre ura, căci răsare soarele dreptății. Dar acestea se întimplă numai pentru cei ce cred în El, sau pentru cei ce nu închid ochii lor la lumina soarelui. Numai pentru aceia dispăre întunericul.

Ioan, cap. XII, 47—48. «*Și dacă aude cineva cuvintele Mele și nu le păzește, Eu nu-l judec ; căci n-am venit să judec lumea, ci să mîntuiesc lumea.*

Cine Mă nesocotește pe Mine și nu primește cuvintele Mele are judecător ca să-l judece: cuvîntul pe care l-am spus, acela îl va judeca în ziua cea de apoi».

Aceste versete ca și cele de la 44—46 se referă la persoana Mîntuitorului și la poziția pe care o vor lua iudeii față de El. Dacă cineva

aude cuvintele Lui și se opune lor, nu le crede, acesta va fi **pedepsit**. Dar nu de El, căci El nu este judecătorul propriei sale cauze. Cuvîntul lui Dumnezeu va fi judecătorul lor, El îi va condamna pentru necredința lor. «Căci Dumnezeu n-a trimis pe Fiul Său în lume ca să judece lumea, ci ca să se mintuiască prin El lumea. Cel ce crede în El nu este judecat, iar cel ce nu crede a și fost judecat, căci n-a crezut în numele Celui Unul-Născut» (Ioan VII, 17—18). Deci cuvintele, învățătura Mintuitorului îl vor condamna pe cel necredincios sau conform cuvîntelor Sale va fi judecat. Preceptele Mintuitorului pe care ei le-au auzit și practicat sau n-au crezut în ele și le-au călcat îl vor judeca. Cînd? În ziua cea de apoi. Atunci toți vor fi judecați după cuvintele și învățătura Mintuitorului. Dar vor fi judecați de Înșuși Cuvîntul, El Înșuși care este Cuvîntul Tatălui (Petit). Învățătura lui Dumnezeu îi condamnă în această viață, împreună cu conștiința lor, iar în împărăția cerească îi va condamna Înșuși Cuvîntul Tatălui, Domnul nostru Iisus Hristos.

Ioan XII, 49—50: «Pentru că Eu n-am vorbit de la Mine, ci Tatăl care M-a trimis, Acesta mi-a dat poruncă ce să spun și ce să vorbesc.

Și știu că porunca Lui este viață veșnică. Deci, cele ce vorbesc Eu, precum Mi-a spus Mie Tatăl, așa vorbesc».

Mai departe, Iisus vorbește ca om. De aceea, spune că Dumnezeu Tatăl L-a trimis și I-a poruncit să vorbească. În acest sens vorba nu este a Lui, ci a Tatălui, totuși este și a Sa, căci are aceeași esență cu Tatăl. «Și Cel ce M-a trimis este cu Mine; nu M-a lăsat niciodată singur, pentru că Eu fac pururea cele plăcute Lui» (Ioan VIII, 29). Fiul este veșnic unit cu Tatăl: «Eu nu am venit de la Mine», El nu distruge puterea Sa, ci arată că este de aceeași esență cu Tatăl, totuși distinct ca persoana de El. Deci Cuvîntul Tatălui va fi în ultima instanță judecătorul lor, care va fi și Cuvîntul Lui, El însuși.

Mintuitorul știe că poruncile divine sînt veșnice și oricine crede și observă cuvîntul Său, care este și al Tatălui, va avea viață veșnică se va bucura de fericire.

Din contra, cel ce nu va crede în ele și nu le va practica va fi condamnat la chinurile veșnice. Zicînd aceste cuvinte, Mintuitorul a ieșit din templu și din oraș și s-a dus în Betania ^{19 bis}.

Marcu, XI, 11: «Și a intrat în Ierusalim și în templu și privind toate în jur și vremea fiind spre seară a ieșit spre Betania cu cei doisprezece».

Deci, Domnul, precum s-a amintit la Matei, a mers într-o manifestație unică în Ierusalim, pînă la templu, «a privit toate ca un rege ce intră în palatul său» (Fillion). După care a urmat intervenția străinilor și cuvîntarea Sa, în strînsă legătură cu preaslăvirea Sa, la sfîrșitul căreia se retrage (cf. Ioan XII, 36) și pleacă în Betania, cu cei doisprezece. Astfel, se consumă prima zi a intrării solemne în Ierusalim a Mintuitorului. De altfel Domnul Hristos se retrăgea în Betania în fiecare seară, de frica iudeilor spre a nu-și îndeplini planul lor de a-L omori înainte de vreme.

19 bis. Cf. A. Calmet, *op. cit.*, p. 48; J. A. Petit, *ibid.*, p. 413.

Marcu XI, vers. 12—13 : «Și a doua zi, ieșind ei din Betania, El a flămînzit.

Și văzînd departe un smochin, care avea frunze, a mers acolo, doar va găsi ceva în el; și ajungînd la smochin n-a găsit nimic decît frunze. Căci nu era timpul smochinilor» (Cf. Mat. XXI, 19).

Domnul Hristos, venind din Betania dimineața, adică luni, El flămînzii, căci plecase fără a minca și zări un smochin cu frunze și dorea să ia un fruct spre a-și astîmpăra foamea. Dar nu găsi nimic, căci nu era timpul fructelor. Evident, Domnul Hristos știa că nu va găsi nimic, dar voi să dea o învățătură Apostolilor Săi, prin cele ce aveau să urmeze, adică prin blestemul său (Calmet). Domnul Hristos, poate nici nu era flămînd și a vrut să simuleze foamea, tot pentru același motiv. Toți smochinul putea să aibă fructe, căci erau două feluri de smochini: smochini de vară care se coc în august și cele de mai tîrziu, care rămîn pe iarnă și se coc cînd se desprîmăvărează, deodată cu ivirea frunzelor. De aceea Domnul Hristos socotea, văzînd frunzele, că va găsi fructe ²⁰.

Marcu XI, 14 : «Și vorbind i-a zis: «De acum înainte rod din tine nimeni în veac să nu mănînce. Și ucenicii lui ascultau».

Deci, negăsind fructe în el, nici chiar cîteva, Domnul Hristos îl blestemă să nu mai rodească niciodată și nimeni să nu mai mănînce din el. Sf. Ioan Gură de Aur spune că nu trebuie privit blestemul smochinului în raport cu el însuși, căci un arbore nu merită nimic, ci el servește aici ca materia unei parabole (cf. Luca XIII, 6), făcută pentru instruirea Apostolilor.

Smochinul însemna poporul evreiesc sau sinagoga iudaică, care trebuie să fie pururea inezestrată cu fapte bune și care numai în aparență profesa virtutea, pietatea și în realitate acolo domnea viciul și corupția (cf. Mihea VII, 1; Osea IX, 10). La locul paralel la Matei (XXI, 19) se spune că a doua zi (Matei) trecînd pe acolo a văzut smochinul uscat din rădăcină (Marcu XI, 20). Se poate că smochinul a început să se usuce imediat, dar minunea Mîntuitorului s-a observat bine a doua zi.

Matei XXI, 12—13: «Și a intrat Iisus în templu și a alungat pe toți, cei ce vindeau și cumpărau în templu și a răsturnat mesele schimbătorilor de bani și scaunele celor care vindeau porumbei» (cf. Marcu XI, 15—16).

Și a zis lor: Scris este: Casa mea casă de rugăciune se va chema, iar voi o faceți peșteră de tilhari».

Majoritatea exegeților sînt de acord că această intrare a Domnului în templu și alungarea vînzătorilor s-a îndeplinit de către Iisus a doua oară: prima oară la începutul activității Sale publice (Ioan II, 13—16), iar aceasta la sfîrșitul ei. Deci, Domnul Hristos vine în templu cu ucenicii Săi și intră în curtea templului. Aici erau foarte mulți evrei care făceau tot felul de negoț, cu mult zgomot: vindeau animale de tot felul pentru jertfele de la templu: boi, oi, miei, porumbei, ca și unele alimente: vin, sare, untdelemn, tămîie. Mai erau apoi mulți schimbători de bani. Aceștia schimbau monedele străine cu care veneau din

20. Dr. V. Gheorghiu, *op. cit.*, p. 602.

diaspora și le transformau în sicli și semisicli, care se primeau pentru dajdie la templu. Această gălăgie jignește adînc sentimentele de pietate și devotament ale Mîntuitorului și-i alungă pe toți din curtea templului, răsturnînd mesele schimbătorilor de bani și ne mai îngăduind, cum spune Marcu (XI, 16), «să treacă nimeni cu vreun vas prin templu». El le spune că au transformat casa Domnului dintr-o casă de rugăciune într-o peșteră de tilhari.

Evident, era un act de mare autoritate pe care-l întreprindea Mîntuitorul și era pe atît de minunat cum de ascultau vinzătorii și schimbătorii cuvîntul Lui și i se supuneau, un om atît de simplu față de farisei și cărturari. Ieronim spune că Domnul Hristos prin majestatea sa divină, prin lumina care apărea asupra persoanei sale, împreună cu anumite sentimente de respect și teamă făcură ca nimeni să nu-i poată rezista ²¹.

Cuvintele rostite de Mîntuitorul cu ocazia izgonirii lor din templu sînt combinarea a două profeții din Isaia și Ieremia. Primul afirmă: «Templul Meu, locaș de rugăciune se va chema» (Isaia LVI, 7), iar Ieremia completa: «Templul Meu n-a ajuns el oare, în ochii voștri, peșteră de tilhari» (Ier. VII, 11).

Înarmat cu aceste cuvinte profetice, Domnul Hristos face curățirea templului, alungînd pe toți negustorii de acolo.

Matei XXI, 14. «Și au venit la El, în templu orbi și șchiopi, și i-a făcut sănătoși».

Toți vinzătorii L-au ascultat și au plecat, afară de bolnavi, neputincioși care erau așezați în fața templului spre a cerși; neputînd executa ordinele Mîntuitorului, s-au prezentat în fața Lui, rugîndu-L să-i vindece. Și i-a vindecat.

Matei XXI, 15—16. «Și văzînd arhieriei și cărturarii minunile pe care le făcuse și pe copiii care strigau în templu și ziceau: Osana Fiul lui David, s-au mîniat.

Și i-au zis: Auzi ce zic aceștia? Iar Iisus le-a zis: Da. Au niciodată n-ați cetit că din gura copiilor și a celor ce sug Ți-ai pregătit laudă?»

După ce Domnul Hristos vindecă bolnavii care se aflau în acel răs-timp în templu, copiii care în orice ocazie se află mulți, amestecați cu mulțimea sau sosiți din oraș, entuziasmați de minunile Mîntuitorului și de alungarea vinzătorilor, ca și sub impresia aclamațiilor entuziaste de ieri, strigă aceleași cuvinte ca și poporul din ziua precedentă: Laudă lui Dumnezeu și să-i ajute Fiului lui David, lui Mesia întru întemeierea împărăției Sale! Fariseii și cărturarii invidioși și neavînd nici o autoritate asupra copiilor îi spun minioși să-i oprească pe copii de la asemenea blasfemii și insulte la adresa lui Dumnezeu. Mîntuitorul le răspunde că aude asemenea vorbe de laudă pentru El, dar nu este de acord că sînt insulte, ci din contra, El le primește și aprobă și spune că vin de la Dumnezeu, deoarece profețiile spun «că din gura pruncilor și a celor ce sug ai săvîrșit laude» (Ps. VIII, 2), aplicînd cuvintele la Sine. Deci și pruncii — pînă la vîrsta de 3 ani, cum erau alăptați la iudei, puteau lauda pe Dumnezeu. Deci și aclamațiile copiilor pentru El erau valabile. Mai mult, Mîntuitorul îi face să înțeleagă că dacă ei, cei mari,

21. Cf. J. A. Petit, *Evangile selon S. Mathieu*, p. 194.

sinedriștii n-au avut curajul să-l aclame, să-l recunoască de Mesia, Dumnezeu are grijă ca cei mici să îndeplinească acest fapt²². Iată deci, cum copiii binecuvîntează și laudă pe Mîntuitorul, iar fariseii și cărturarilor îi aduc injurii (Fillion). Bătrînii și preoții sînt înfrînți și de data aceasta.

Matei XXI, 17. «Și lăsîndu-i, a ieșit afară din cetate la Betania și noaptea a rămas acolo» (cf. Marcu XI, 19).

Domnul Hristos și de data aceasta — a doua zi, luni seara — se retrage cu ucenicii în Betania, la prietenul său Lazăr. Ei nu rămîneau în Ierusalim nu numai de teama fariseilor (Luca XIX, 47—48), dar și pentru că în Ierusalim nu găseau loc de găzduit, căci iudeii se temeau de farisei spre a nu-i izgoni din sinagogă, precum hotărîseră mai dinainte (Ioan IX, 22). (Gheorghiu). Retragerea în Betania, spun unii exegeți, înseamnă respingerea iudeilor de la mîntuire și primirea păgînilor (J. A. Petit).

Marcu XI, 20. Dimineața, trecînd pe acolo, au văzut smochinul uscat din rădăcini.

Și Petru, aducîndu-și aminte, i-a zis: «Învățătorule, iată smochinul pe care l-ai blestemat, s-a uscat».

Precum Evanghelistul Marcu ne-a relatat exact ziua cînd Domnul Hristos a intrat în templu și a dat afară pe vînzători — adică luni, tot El ne arată că în aceeași zi a blestemat smochinul. Dar, de-abia marți dimineața cînd El se reîntorcea în Ierusalim, Apostolii au observat că smochinul blestemat ieri se uscasc complet. Luni seara, cînd s-au întors în Betania, probabil ei au trecut prin alt loc sau fiind seara, din cauza întunericii n-au observat uscarea completă a smochinului și efectul minunat al vorbelor lui Iisus (Fillion). Sfîntul Petru îi atrage atenția Mîntuitorului că smochinul blestemat se uscasc. Matei nu face deosebirea pe care o face Marcu. El vorbește mai concis, numai o singură dată despre blestemul smochinului și uscarea lui. Adevărul este de partea lui Marcu.

Matei XXI, 21—22. «Iisus, rîspunzînd, le-a zis: Adevărat grăiesc vouă: dacă veți avea credință și nu vă veți îndoii, veți face nu numai ce s-a făcut cu smochinul, ci și muntelui acestuia de veți zice: Ridică-te, și aruncă-te în mare, va fi așa.

Și toate cite veți cere, rugîndu-vă, veți primi» (Cf. Marcu XI, 22—24).

Domnul Hristos, luînd exemplu de la minunea săvîrșită de El prin uscarea smochinului, le dă o temeinică învățătură despre puterea credinței, amintită și altă dată de El (Matei XVII, 19—20). De vor avea credință puternică vor putea mai mult decît uscarea smochinului, ci de vor spune muntelui Măslînilor: ridică-te și te aruncă în mare se va întîmpla întocmai. Deci, cei ce au credință puternică, vor face minuni ca și Mîntuitorul. El le mai dăduse Apostolilor săi și altă dată această putere, cînd îi trimisese într-o misiune de probă. «Tămăduiți pe cei neputincioși, înviați pe cei morți, curățiți pe cei leproși» (Matei X, 8; Cf. Luca IX, 2). Mai departe, Domnul Hristos adaugă că «Orice vor cere rugîndu-se cu credință vor primi». Altă dată afirmase: «Adevărat zic vouă: cel ce crede în Mine, va face și el lucrările pe care le fac Eu și

22. Dr. V. A. Gheorghiu, *op. cit.*, p. 600.

mai mari decât acestea va face... Și orice veți cere în numele meu aceasta voi face» (Ioan XIV, 12—13). Deci, credința unită cu rugăciunea sînt atotputernice și îmbracă pe om cu atotputernicia lui Dumnezeu. Dar și rugăciunea trebuie făcută cu deosebită încredere, «cu o mare plenitudine» (I Tes. I, 5), cu plenitudinea speranței și a credinței. Greutatea deci, spune Bossuet, nu-i în a face. minuni, ci în a crede: «Dacă voi veți putea crede», aceasta-i minunea minunilor, de a crede perfect fără a ezita. «De ați avea credință cit un grăunte de muștar...» (Luca XVII, 6). Deci, Iisus ne face atotputernici, curajoși, și credincioși, care ne face să sperăm totul de la Dumnezeu, cînd e vorba de slava sa.

Marcu XI, 25—26. «Iar cînd stați de vă rugați, iertați orice aveți împotriva cuiva, ca și Tatăl vostru Cel din ceruri să vă ierte greșelile voastre.

Că de nu iertați voi, nici Tatăl vostru Cel din ceruri nu vă va ierta greșelile voastre» (cf. Matei VI, 14—15).

Domnul nostru Iisus Hristos continuă, subliniind, după Marcu, în problema rugăciunii încă o prevedere importantă, pentru completa ei înțelegere și practicare. În rugăciunea Tatăl nostru model desăvîrșit de rugăciune, printre cererile ei, Domnul Hristos accentuează chestiunea iertării păcatelor față de Dumnezeu și de semenii. El afirmase că iertarea păcatelor față de Dumnezeu, depinde de iertarea semenilor noștri. «Și ne iartă nouă păcatele noastre precum și noi iertăm greșiților noștri» (Matei VI, 12).

Iar la sfîrșitul rugăciunii relevă că aceasta este cererea cea mai importantă. El arată că dacă iertarea păcatelor nu se realizează în societate, între semenii, nici Tatăl nostru nu ne va ierta greșelile noastre față de El (Matei VI, 14—15). Aici, cu ocazia blestemului smochinului neroditor subliniază încă o dată importanța iertării semenilor cu ocazia oricărei rugăciuni, pentru ca și Dumnezeu să ne ierte păcatele noastre față de El și să ne îndeplinească rugăciunea. Deci, iertarea păcatelor este un act major în viața oricărui creștin, ca și a societății în general.

Matei XXI, 23—24. «Iar după ce a intrat în templu, s-au apropiat de El, pe cînd învăța, arhierii și bătrînii poporului și au zis: cu ce putere faci acestea? Și cine Ți-a dat puterea aceasta?

Răspunzînd, Iisus le-a zis: Vă voi întreba și Eu pe voi un cuvînt, pe care de mi-l veți spune și Eu vă voi spune cu ce putere fac acestea».

După ce Domnul Hristos termină cuvintele în legătură cu smochinul neroditor și puterea credinței, El se îndreaptă cu ucenicii Săi la templu, unde intră și pe galeriile sale începe a învăța poporul, anunțînd venirea unor vremuri mai bune (Luca XX, 1). În acest timp, fariseii și cărturarii trimit o delegație dintre ei la Mîntuitorul spre a-L întreba cu ce putere și cu ce autoritate face aceste fapte? Adică, învăță, vindecă bolnavii, alungă vînzătorii din templu, fapte săvîrșite Duminică, luni și continuate în ziua respectivă, marți. În sinagogi aveau dreptul să învețe orice evreu, cu permisiunea șefului sinagogii. Însă la templu aceste puteri le deținea numai sinedriul și marele arhieru. Cărturarii și fariseii toleraseră manifestările Domnului Hristos și intervin mai voalat față de Mîntuitorul să-și oprească ucenicii și pe copiii care-L aclamau. Acum intervin mai frontal: «Cu ce putere și cine Ți-a dat această

putere» îl întreabă membrii sinedriului. Prin ce autoritate se erijează El în cenzor al preoților, al fariseilor și conducătorilor, în reformator al legilor, obiceiurilor și tradițiilor? Adică, dacă i-a dat cineva vreo autorizație, sau deține puterea de la El însuși. Dacă Iisus n-ar fi dat public semne indubitabile ale misiunii Sale prin minunile Sale, fariseii ar fi avut oarecare drept să-l întrebe. După ce s-au petrecut toate acestea în fața întregii țări, ei nu mai aveau dreptul să i se opună. Oricum, Mîntuitorul trebuia să răspundă, căci dacă ar fi tăcut, însemna că nu a avut nici un drept să facă faptele amintite și se simțea vinovat de a fi călcat dispozițiile sinedriului.

Așadar, Mîntuitorul ar fi putut să le răspundă că puterea o deține de la Sine însuși, fiind Fiul lui Dumnezeu cum spusese altă dată (Ioan V, 18; X, 33) și cum o atestau minunile Sale. Dar în acest caz l-ar fi acuzat de hulă împotriva lui Dumnezeu și era în pericol de a fi omorît cu pietre. De aceea, pentru că-l întrebară dacă deține puterea de la vreo autoritate mai înaltă, Mîntuitorul le răspunde, punînd o întrebare indirectă, care avea să-i reducă la tăcere pe acuzatorii săi. El îi va birui și îi va arăta în fața poporului plini de ipocrizie și rea credință.

Matei XXI, 25—27: «Botezul lui Ioan de unde a fost? Din cer sau de la oameni? Iar ei cugetau întru sine zicînd: de vom zice: de vom zice, ne va spune. De ce, dar, n-ați crezut lui?»

De vor zice: De la oameni, ne temem de popor, fiindcă toți îl socotesc pe Ioan de proroc.

Și răspunzînd ei lui Iisus au zis: Nu știm. Zis-a lor și El: Nici eu nu vă spun cu ce putere fac acestea!».

Mîntuitorul le arătase altă dată că El este Fiul lui Dumnezeu, autoritatea o are de la Dumnezeu, fiind cel puțin mare profet atît prin învățătura cît și minunile Sale. Dar iudeii n-au crezut. De aceea, El n-o mai repetă aici direct, ci printr-o întrebare eludează întrebarea lor. El ia ca martor al misiunii sale pe Ioan Botezătorul, care-l predicase și-l relevase ca Mesia (Ioan I, 15). Activitatea botezătorului se rezuma la botezul sau, recunoscut de tot poporul și chiar de unii farisei (Matei III, 7). Deci cine credea în misiunea Sf. Ioan Botezătorul trebuia să creadă și în misiunea Sa. De aceea, îi întreabă El de unde era botezul lui Ioan? Din cer sau de la oameni? Deci, dacă ar fi spus că este din cer, trebuiau implicii să creadă și în Mîntuitorul. Dacă ar fi spus că este de la oameni, se temeau de popor, căci în popor Ioan era socotit sfînt și puteau suferi consecințe de la mulțime. Ei puteau fi uciși cu pietre de popor, fără proces, conform a ceea ce se spunea, «judecata zelului», care era autorizată în popor (Calmet). De aceea, ei au spus că nu știu. Răspuns nesincer, neadevărat și răutăcios, căci ei știau în adîncul sufletului lor că botezul lui Ioan este de la Dumnezeu, totuși ei nu voiau să creadă că Domnul Hristos este Fiul lui Dumnezeu și adevăratul Mesia. Faptul acesta le-a atras același răspuns de la Mîntuitorul. Față de oamenii de rea credință era de prisos să mai declare și de data aceasta că este Mesia. Ar fi produs din nou scandal și confruntări²³.

23. Cf. Dr. V. Gheorghiu, *op. cit.*, p. 607; Fillion, *Evangile selon S. Mathieu*, p. 412.

Astfel se încheie marele eveniment mesianic al intrării solemne a Domnului nostru Iisus Hristos în Ierusalim. El n-a fost numai o manifestare populară de aclamare a Mîntuitorului ca Mesia, ca împăratul lui Israel cel prezis de profeți și așteptat de poporul iudeu, ci un complex de fapte prin care s-a revelat misiunea împărătească a Mîntuitorului și preaslăvirea Sa de la Dumnezeu, ca adevărat Fiu al Său și mîntuitor al lumii.

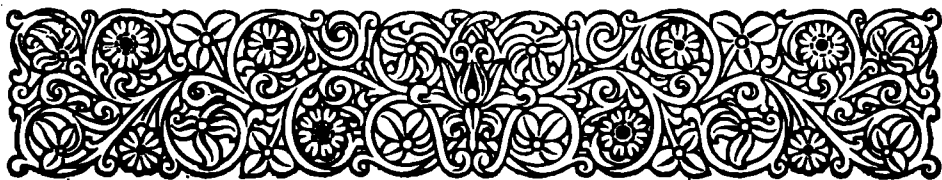
Învățătura și minunile Mîntuitorului i-au atras faima Sa. Aceasta se răspîndise în toată Siria (Matei XV, 21). El unea Evanghelia Sa cu vindecarea bolnavilor (Matei IV, 23). De aceea, doctrina Sa astfel confirmată îi atrăgea admirația și reputația unui mare profet. Era, deși tînăr, de o mare autoritate și impunea de la primele manifestări, cum nu se văzuse astfel printre oameni. Toată lumea îl numea Învățătorul, deși nu studiasse la nici un doctor de legi și, nu făcuse nimic care să-i confere acest titlu printre iudei. Dar acest farmec și putere a cuvîntului Său, adevărul și dreptatea pe care le anunța, blîndețea și bunătatea ce le revelau, cînd săvîrșea vindecări de bolnavi, toate au contribuit la puternicele aclamații de la intrarea în Ierusalim, ca și autoritatea Sa, cînd a izgonit vînzătorii din templu și cînd a închis gurile fariseilor, care căutau să-l înfrunte și i-a reținut în minia lor, cînd dorea să-l piardă.

Dar intrarea solemnă nu s-a îndeplinit de Mîntuitorul cu aroganța regilor războinici, pe cai impunători, ci cu smerenia și modestia obișnuită, călare pe un mînz de asină, ca un împărat smerit al păcii, cum îi era întregul mesaj. Chiar în mijlocul acestei manifestări de bucurie și entuziasm popular Domnul Hristos privind zidurile Ierusalimului și frumusețea templului său și întrezărind soarta lor nenorocită, le plîngea pe ele și pe locuitorii lor.

Mai mult, din momentul apariției străinilor care doreau să-i vorbească, apare presentimentul răstîgnirii sale, care avea să se consume în Ghetșimani și pe cruce — cînd corpul uman începea să-și ceară drepturile sale de salvare, iar natura divină își reclama cu tărie datoria misiunii mesianice de mîntuire a neamului omenesc. În acest moment de răscruce apare vocea Părintelui ceresc, care confirmă divinitatea Fiului și preaslăvirea Lui prin răstîgnirea, învierea și înălțarea la cer. Este al treilea moment de confirmare divină după cel de la Botez și Schimbarea la față. Este momentul cel mai solemn și mai impresionant al ultimei intrări a Mîntuitorului în Ierusalim.

Discuțiile cu fariseii și cărturarii prin care Domnul Hristos dovedea că intrarea Sa solemnă în sfînta cetate era o îndeplinire a proorociilor, ca și încercările Sale de a le dovedi mesianitatea și a-i atrage la învățătura Sa au rămas infructuoase față de ei. Totuși de un mare folos pentru credincioși, căci se adaugă la tezaurul învățăturii Domnului Hristos, învățîndu-ne cum să-I urmăm.

Intrarea solemnă a Domnului în Ierusalim încheie activitatea publică largă a Domnului și este preambulul patimilor Sale. Este un eveniment divin de mare amploare din care putem învăța smerenia în succese, ca și credința în Hristos și urmarea Lui pentru dragostea, abnegația și jertfelnicia Sa întru mîntuirea neamului omenesc.

ARTICOLE ȘI STUDII

POMELNICUL MĂNĂȘTIRII NEGRU-VODĂ DIN CÎMPULUNG MUSCEL *

Document de o deosebită importanță, atât pentru cunoașterea mănăstirii Negru-Vodă, cât și a unor aspecte ale istoriei țării, pomelnicul mănăstirii, refăcut în decursul secolelor de mai multe ori, a fost folosit sau cercetat sumar de către unii cronicari și istorici. Astfel, în Cronologia Tabelară, întocmită între 1746 și 1764, se vorbește despre un pomelnic de lemn făcut de Radu Negru voievod ce se afla la biserică¹, iar Mihai Cantacuzino, în Istoria Țării Românești, din 1774, se referă la un pomelnic refăcut în vremea domniei lui Leon Vodă (1664—1669). În Hronologhia domnilor Țării Românești (1290—1834), Naum Rîmniceanu, folosind pomelnicul mănăstirii pentru a stabili anul «pogoririi Radului Vodă Negru», consemnează: «Asemenea și un pomelnic de lemn ce s-au găsit la Cîmpulung scrie că s-au prefăcut în zilele lui Leon Vodă»². Despre un pomelnic de lemn din 1122 transcris de Leon Vodă ne informează frații Tunusli³, iar Dionisie Fotino vorbește despre unul tot din 1122 pierdut la dărîmarea mănăstirii în zilele voievodului Matei Basarab și copiat mai târziu de Leon Vodă⁴. În timpul călătoriei făcute în vara anului 1845 în nordul Munteniei, Cezar Bolliac a vizitat și Cîmpulungul, unde a văzut pomelnicul mănăstirii, folosind din el, în impresiile publicate, partea privind arderea orașului și a mănăstirii în 1737 și refacerea ei de către egumenul Nicodim⁵. Din pomelnicul păstrat la Biblioteca Academiei R.S.R., ms. 3722, C. D. Aricescu a folosit în Istoria Cîmpulungului tot fragmentul referitor la ar-

* Comunicare prezentată la sesiunea anuală de comunicări științifice a Muzeului Județean Argeș, 12—13 mai 1979.

1. Cronologia Tabelară (la N. Iorğa, *Operele lui Const. Cantacuzino*, București, 1901; pentru datarea acestei lucrări, vezi Aurora Ilies, *Autorul Cronologiei Tabelare*, în Omagiu lui P. Constantinescu-Iași, București, 1968, pag. 354).

2. Bezdechi Șt., *Cronica inedită de la Iași a protosinghelului Naum Rîmniceanu*, partea I-a, Cluj-Sibiu, 1944, pag. 96—96.

3. *Istoria politică și geografică a Țerei Romanesci de la cea mai veche a sa întemeiere pînă la anul 1774, datîmăi întîiu la lumina în limba grecească la anul 1806 de frații Tunusli*, tradusu de George Sion, București, 1863, pag. 12.

4. Dionisie Fotino, *Istoria generală a Daciei*, tr. Venera Tulliu, ms. la Institutul de istorie «N. Iorğa».

5. *Curierul românesc*, nr. 86/1845, pag. 342.

derea mănăstirii în 1737⁶. De pomelnic s-a ocupat și B. P. Hașdeu, care a considerat că cel de lemn «nu s-a putut naște decît sub Matei Basarab»⁷.

Dintre istoricii zilelor noastre, Dan Simonescu s-a ocupat pentru prima dată de pomelnic în 1924, cînd, într-un scurt articol, face o descriere sumară a celui păstrat la Biblioteca Academiei R.S.R., ms. 3722, considerîndu-l o copie, din 1762, a pomelnicului scris în 1710 de popa Nicola, din porunca egumenului mănăstirii Iosif. De asemenea, ne informează despre faptul că în vara anului 1923 a găsit «printre cărțile vechi ale Mănăstirii o altă copie a pomelnicului Popii Nicola, din 1784,

Coperta Pomelnicului Mănăstirii Negru Vodă din
Cîmpulung-Muscel

6. C. D. Aricescu, *Istoria Cîmpulungului*, partea a II-a, București, 1855, pag. 8—9.
7. B. P. Hașdeu, *Istoria critică a Românilor*, București, 1863, pag. 139.

fără deosebiri față de copia din 1762, afară de numele citorva enoriași și monahi pe cari timpul îi trecuse la locurile cuvenite» și că după afirmațiile lui Iuliu Tuduceșcu, paleograf la Academia Română, mai sînt și alte copii, probabil aici⁸. Acest articol este inclus în 1926, cu mici adăugiri, în cadrul unei lucrări privind mănăstirea Negru-Vodă⁹.

O oarecare atenție a acordat pomelnicului mănăstirii preotul Ioan Răuțescu în grafografia istorică a Cîmpulungului-Muscel. Referindu-se la pomelnicele păstrate și la datarea lor, I. Răuțescu precizează: «Pomelnicul mănăstirii se păstrează în două exemplare, unul la Academia Română secția manuscriptelor avînd Nr. 3722 și altul din 1831, scris admirabil de frumos, chiar la mănăstire»¹⁰. Redînd un scurt fragment din pomelnicul păstrat și astăzi la Biblioteca Academiei R.S.R., ms. 3722, I. Răuțescu consemnează din nou: «O copie din 1831 a lui, cu adăugiri făcute între 1761 și această dată, se păstrează încă la mănăstire, într-un frumos toc de piele»¹¹. De asemenea, I. Răuțescu folosește din pomelnicul păstrat la mănăstire o parte din însemnarea privitoare la egumenul Filaret Apamias¹² și face o descriere sumară a cuprinsului său¹³.

Cea mai mare atenție a acordat acestei probleme Pavel Chihaia, care, după ce face o scurtă trecere în revistă a unora din cei care s-au referit la pomelnic, consideră că în decursul timpului mănăstirea Negru-Vodă a avut următoarele pomelnice:

1. Pomelnicul pe lemn al voievodului Nicolae Alexandru, de la 1351/1352 pînă după 1618 (probabil 1628), azi dispărut.

2. Pomelnicul pe lemn al lui Matei Basarab, de la 1638 pînă după 1875, azi dispărut.

3. Pomelnicul pe o foaie de hirtie, din sec. XVIII—XIX, copia celui precedent, azi dispărut.

4. Pomelnicul lui Constantin Brincoveanu, scris pe un caiet la 1710 și transcris în următoarele, azi dispărut.

5. Pomelnicul de la 1758/1761 scris pe un caiet ce se păstrează la Biblioteca Academiei R.S.R., ms. 3722.

6. Pomelnicul de la 1831, scris pe un caiet, din îndemnul egumenului Filaret, azi dispărut¹⁴.

Cercetînd fondul de carte veche și manuscrise al mănăstirii Negru-Vodă, am constatat că în afară de pomelnicul din 1758/1761 aflat la Biblioteca Academiei R.S.R., ms. 3722, pe care pentru a-l deosebi de celelalte îl notăm cu A, aici se păstrează încă două pomelnice. Unul din aceste pomelnice, pe care-l notăm cu B, este probabil cel semnalat de D. Simonescu în 1923, iar celălalt, pe care-l notăm cu C, este cel pe care pr. I. Răuțescu îl consemnează ca păstrîndu-se într-un toc de piele

8. Dan I. Simonescu, *Un vechiu manuscris al Mănăstirii din C-lung*, în «Prietenul nostru», anul VIII, nr. 8—9, Cîmpulung-Muscel, 1924, pag. 13—15.

9. Dan I. Simonescu, *Viața literară și culturală a mănăstirii Cîmpulung-Muscel în trecut*, Cîmpulung-Muscel, 1926, pag. 52—55.

10. Pr. Ioan Răuțescu, *Cîmpulung-Muscel monografie istorică*, Cîmpulung-Muscel, 1943, pag. 30.

11. *Ibidem*, pag. 92.

12. *Ibidem*, pag. 96—98.

13. *Ibidem*, pag. 129—131.

14. Pavel I. Chihaia, *Din cetățile de scaun ale Țării Românești*, Editura Meridiane, București, 1974, pag. 247—250.

și pe care Pavel Chihaiia îl socotește pierdut. În studiul de față ne vom ocupa numai de pomelnicul C, pentru că ne furnizează cele mai multe informații, iar din pomelnicul B vom transcrie numai acele pasaje care nu sînt cuprinse în celelalte.

În privința datării pomelnicului C, așa după cum s-a arătat mai înainte, pr. Ioan Răuțescu indică anul 1831, iar Pavel Chihaiia îl consideră ca fiind «din 1831, scris din îndemnul egumenului Filaret Beldiman, întocmit cu prilejul înălțării bisericii celei noi din 1826/32»¹⁵. Cercetarea cuprinsului pomelnicului ne furnizează elementele necesare datării lui. Astfel, în cea de a treia prefață, se consemnează că în anul 1826: «am prefăcut și am scris cu a mea cheltuială eu, smeritul arhiepiscop Filaret Apamias Beldiman, de patrie moldovean, nastavnic aceștii sfinte monastiri Cîmpuluiilung». Pomelnicul se încheie cu o lungă însemnare în care Filaret Apamias arată: «urmașilor miei la această monastire cele ce am lucrat în curgere de 18 ani ce am ocîrmuit această monastire». Avînd în vedere că la 29 iulie 1831 se împlineau 18 ani de cînd Filaret Apamias a fost orînduit egumen al mănăstirii, și că nici o însemnare nu depășește anul 1831, considerăm că pomelnicul a fost refăcut între 1826/1831. Anul 1833 care este imprimat pe coperta din față reprezintă, fără îndoială, anul cînd s-a făcut legătura pomelnicului.

Cuprinsul manuscrisului C. Pomelnicul începe cu o prefață în care se arată că în 1710, din porunca și cu cheltuiala egumenului Iosif, «s-au prefăcut și s-au înnoit acest pomenic». În această primă prefață se arată caracterul donațiilor pentru cei ce doresc să fie trecuți în pomelnic și blestemul asupra acelor care ar îndrăzni să se treacă fără știrea egumenului sau fără să facă danie ceva.

În cea de a doua prefață care urmează, adusă de la Moscova de mitropolitul Varlaam, se arată cît timp să fie pomeniți cei morți, datoria slujitorilor bisericii de a citi pomelnicele, se îndeamnă creștinii pentru a se trece în pomelnice și a face danii bisericii etc.

În cea de a treia prefață, după ce se arată că în 1826 «s-au prefăcut și s-au înnoit acest pomenic» cu cheltuiala egumenului Filaret Apamias, se copiază prima prefață.

După un «Pomenoște Doamne», urmează un capitol în care sînt pomeniți 48 de mitropoliți ai țării, începînd cu Antim și sfîrșind cu Iosif, apoi capitolul unde sînt pomeniți domnitorii țării cu doamnele și copiii lor, începînd cu Radu Negru și terminînd cu Mihail Șuțu, și apoi capitolul boierilor și altor creștini din Țara Românească, Moldova și Transilvania, care au făcut danii mănăstirii.

Înainte de capitolul celor 204 călugări ai mănăstirii, morți sau vii, începînd cu Melchisedec și terminînd cu Anania, se află o însemnare despre ce a făcut la mănăstire egumenul Nicodim și pomelnicul său și pomelnicul egumenului Dositheu.

Urmează apoi o lungă însemnare în care se arată ce a realizat Filaret Apamias, timp de 18 ani, ca egumen al mănăstirii, și pomelnicul său, pomelnicul logofătului Pană Costescu și al «conților de Roseți».

15. *Ibidem*, pag. 250.

Fila I. — fragment
Pomelnicul Mănăstirii Sf. Negru-Vodă.

În manuscris sînt trecute, de asemenea, cele două pisanii ale bisericii ridicate de Matei Basarab, textul de pe Crucea jurămîntului și pisanția bisericii ridicate în timpul lui Filaret Apamias.

Așa după cum am arătat mai înainte, pomelnicul prezintă o importanță deosebită prin datele istorice pe care le conține. Enumerînd numai cîteva dintre acestea, începem cu faptul că din pomelnic se poate vedea starea mănăstirii în anumite perioade și unele din etapele constructive pe care le-a cunoscut.

Pomelnicul ne oferă posibilitatea să cunoaștem membrii familiilor unor mari boieri ai țării și daniile făcute, ca și o parte din activitatea a doi dintre cei mai de seamă egumeni ai mănăstirii, Nicodim și Filaret Apamias.

Extinderea influenței religioase a mănăstirii dincolo de hotarele Țării Românești este arătată de prezența în pomelnic a unor donatori din Transilvania și Moldova.

Daniile făcute de cei trecuți în pomelnic ne ajută să apreciem averea mănăstirii în anumite perioade. După cum se poate vedea; cele mai multe danii constau în vite și bani, apoi în moșii, stupi și obiecte de cult. Printre obiectele mai rar donate, constatăm prezența unui clopot (f. 24 v.), a două roți de moară (f. 19 v.), a trei munți (f. 19 r., 25 v., 30 r.), a unor țigani (f. 22 v., 34 r., 21 v.) și a unor cărți (ceaslov — 19 r., parimiar

— 22 v., evanghelie — 23 v., evanghelie, minăi, penticostar, psaltire, ceaslov — 29 v., chiriadromion — 30 v.).

Pomelnicul constituie un izvor important pentru studiul onomasticii, în el fiind trecute nume care astăzi nu se mai folosesc : Arvat, Stănimir, Găbrin, Nanga, Marula, Iarca, Micudea, Pluma, Calona, Peia, Fiera, Muşa, Aspra etc.

Descrierea Manuscrisului C. Pomelnicul cuprinde 91 de file, numerotate cu creionul negru, în cifre arabe, de la 1 la 91. În afară de această numerotare, filele 3—34 sînt paginate în cifre chirilice cu cerneală roşie, de la 1 la 64, iar fila 35 este paginată numai pe recto cu cifra chirilică 65.

Materialul de scris este hîrtia (24×35 cm), de culoare gălbuie, toate filele avînd filigran, însă de trei tipuri. Astfel, filele 1, 3—4, 9, 12—15, 17, 19—20, 25—26, 29—30, 32, 34, 37—38, 41—44, 47—48, 53—54, 57—59, 61—62, 65, 67, 71—74, 77—78, 82—83, 86—87, 91 au ca filigran un leu şi 9 dungi verticale. Filele 5—8, 10—11, 16, 18, 21—24, 27—28, 31, 33, 35—36, 39—40, 45—46, 49—52, 55—56, 60, 63—64, 66, 68—70, 75—76, 79—81, 84—85, 88—90 au ca filigran iniţialele «N. R.» şi 9 dungi verticale, iar fila 2 are iniţialele «V. G.» şi 9 dungi verticale. Fila de gardă din faţă, o continuare a forzaţului, are pe recto imprimate desene policrome de forme neregulate, iar versoul este de culoare gri-vernil. Fila de gardă din spate, tot o continuare a forzaţului, are pe verso imprimate desene policrome, iar rectoul este gri-vernil.

Din cele 91 de file ale manuscrisului, sînt scrise numai filele 3—11, r. şi v., 12 r., 13—14, r. şi v., 15 r., 18—33, r. şi v., 34 r., 65—68, r. şi v., în total 83 din 182 pagini.

Pomelnicul este scris în limba română, cu alfabet chirilic, de o singură mină cu excepţia pomelnicului «Conţilor de Roseţi» (f. 86 v.) care este scris tot în limba română, cu alfabet chirilic, însă de altă mină. Pe fila 1 este scris cu litere arabe nr. «254», probabil un număr de inventar, iar pe fila 12 r., în continuarea pomelnicului mitropoliţilor, este scris cu creion chimic, în limba română, cu alfabet latin, «Neofit, Nifon, Calinic, Ghenadie, Iosif, mitropoliţi». Cele 91 de file au o liniatură seacă orizontală, iar scrisul este deosebit de frumos.

Cu excepţia daniilor, a titlurilor, a iniţialelor unor nume de domni şi a unor leături care sînt scrise cu cerneală roşie, manuscrisul este scris cu cerneală neagră.

Pomelnicele sînt scrise pe două coloane : pe recto, în stînga se află pomelnicul, iar în dreapta — daniile, iar pe verso, în stînga sînt daniile, şi tot în stînga — pomelnicele. Filele pe care sînt scrise prefetele, însemnările despre egumenii Nicodim şi Filaret Apamias, ca şi pisaniile, au 28 de rînduri, oglinda textului fiind de 18,5×26,5 cm.

Ilustraţia existentă se compune din frontispicii şi vignete care ridică valoarea manuscrisului. Cel mai reuşit frontispiciu este pe fila 3 r., unde într-un cîmp rotund se află un portret care reprezintă **MP-OV** cu pruncul, lucrat cu cerneală roşie, neagră şi foiţă de aur. Cîmpul rotund şi ramurile cu frunze şi flori care pornesc de la baza lui, lucrate cu cerneală neagră şi albă, este încadrat de un chenar dreptunghiular din linii, altul din puncte, iar din linii şi ultimul din triunghiuri din cerneală roşie şi neagră. Spaţiul din jurul cîmpului şi al ramurilor este umplut cu

cerneală roșie. Frontispicii din frunze și flori sau cercuri se mai află pe filele 4 v., 7 r., 11 r. și 18 r., iar vignete — pe filele 10 v., 85 v. și 86 v.

Ca și legătura, copertele (24,5×35 cm) sînt din piele maro-neagră, avînd chenare de arabescuri. Pe coperta din față este scris în alfabet chirilic «Pomelnicul monastirii Cîmpulungul, 1833», iar într-un chenar, avînd în colțuri Evangheliștii, se află un „**АРХИЕРЕЙ ВЕЛИКИЙ**” reprezentînd pe Iisus Hristos predicînd, țînînd Evanghelia cu mîna stîngă și avînd în dreapta pe Maica Domnului și un înger, iar în stînga — pe Sf. Ioan Botezătorul și un înger. Pe coperta din spate, într-un chenar, se află Buna Vestire și 2 rozete reprezentînd floarea-soareului stilizată.

Starea de conservare a manuscrisului este destul de bună, cu excepția copertelor care în cîteva locuri sînt mîncate de carii. Pentru protejare, manuscrisul se păstrează într-un toc de piele (25,5×36 cm).

În transcrierea textului am completat tacit prescurtările sigure iar între < > am completat prescurtările susceptibile de mai multe soluții. Prin || am arătat începutul unei noi pagini a manuscrisului. Împărțirea textului în fraze și aliniate, ca și punctuația, ne aparțin. Ținînd cont de faptul că limba română nu a înregistrat schimbări mari din prima jumătate a secolului al XIX-lea pînă acum, transcrierea textului chirilic s-a făcut în funcție de modul actual de pronunție a cuvintelor, de aceea litera **Ѣ** a căpătat valoarea ea sau é.

POMELNICUL C

|| Predoslovie sobornicului, adecă cum s-ar zice a Poménnicului acestuia

În vremea cînd era anii din începutul lumii 7218, iară de la Hristos 1710, domnînd bunul creștin, prealuminatul și înălțatul domn a toată Țara Ungrovlahiei Io Constantin Brîncoveanu Basarab voevod, purtînd cîrma pravoslaviei întru aceia vréme preasfințitul părinte chir Antim Ivireanu, arhiepiscopul și mitropolitul a toată Țara Rumânească, cu blagoslovenia sfinții sale și cu porunca și toată cheltuiala preacuviosului chir Iosif ieromonah, igumenul sfintei și dumnezeeshii monastri Cîmpulungul, unde să cînstéște Sfînta Adormire a Preasfintei, Preacuratei și Preablagoslovitei, Slăvitei stăpînei noastre, Născătoarei de Dumnezeu și pururea Fecioarei Mariei, s-au prefăcut și s-au înnoit acest pomennic cu mai bună scrisoare și izvozeală pre carte noao spre mai frumoasă alcătuire și așăzare. Și s-au scris întru acest sinodit, adecă proscomisariu, întii toți cei mai dinainte ce s-au aflat || în cel vechiu pomenic : domni și doamne și arhierei și boeri și jupînese.

Drept acéia, cade-se și altor pravoslavnici carii vor pofti și vor vrea să-și scrie numele lor la pomelnicul acesta să aibă a milui și a da sfintei biserici, precum iaste obicinuit, de un nume cîte bani...¹⁶ sau alt daru înpotriva acestui prețu sau de multe nume cu sate, cu moșii, sau cu țigani, sau cu mori, sau cu vii și cu dobitoc să fie de hrana și aju-

16. Loc alb.

toriuil celor ce slujăsc bisericii și să roagă lui Dumnezeu zioa și noaptea pentru ertarea păcatelor și îndreptarea vieții lor încă și cu alte innoiri și înfrumusețări bisericii veri în ce chip sau și cu alte scule de argint și cu odăjdii și altele în chipul acestora ce să cuvine a fi de treabă să vor nevoi pentru sufletele lor întru slava și mărirea a puternicului și izbăvitoriului Domnului nostru Isus Hristos. Iară acelora întru pomenire de veci.

Și cînd ar fi neștine să se scrie să fie prin știința igumenului carele ar fi și cu voia și blagosloveniia lui, iar alt niminea din eclisiarhi sau din alți carii vor fi slujitori bisericii, pentru prieteșugul sau rudentia sau într-alt chip cu vreun meșteșug macar, și însuși igumenul fără de dare să n-aibă voe nici să îndrăznească a scrie pre neștine sau să se scrie însuși pre sine într-acestași chip, precum am zis, fără blagoslovenie și fără știre pre taină.

Iar de să va afla vreunul a îndrăzni de cite s-au zis și să poruncēste mai sus, unuia ca acestuia să i să ia darul și să fie căzut și lipsit din sfînta rînduială și scos de la biserică cu rea urgie de va fi preot sau diacon, iar de va fi mirean să se aforisească și acela și să se gonească de la biserică.

Și așa să aibă a să ținea acest ustav și aceasă tocmeală carē iaste dată și lăsată de la sfîntii părinți ai sfintei biserici întru slava Tatălui și a Fiului și a Sfintului Duh. Amin.

Altă predoslovie a sobornicului, adecă cum s-ar zice a pomennicului acestuia, care o au adus părintele Varlaam Mitropolitul de la numita cetate a Moscvei, izvodit de pe pomennicile de acolo, cînd au fost sfîntle-sa însuși în Țara Moscvei, în zilele împăratului Alecsie Mihailovici, domnind într-acea vreme în Țara Rumânească bunul creștin Io Radul Voevod Leon, cînd au fost cursul anilor din începutul lumii 7175 (1666—1667)

Adevărată înștiințare, adecă învățătură, înainte fu pusă noao de sfîntii apostoli și de sfîntii părinți ai legii vechi și ai darului celui nou. S-au arătat ca să se facă pomeniri după cei morți zile 40 și încă mai de buna voe pentru sărăciia sau lipsa preste an să se facă 3 zile preste an în toate săptămînile. Iară de iaste poruncit oamenilor mireni pentru sufletele a da milostenie monastirii lor pentru cei vii sau pentru cei morți, și ei din negrijă sau din necredință de aceasta nu socotesc, și ca cum ar fi întru ponos nu cred sfînta scriptură, și de al său suflet cu scara cea de mîntuire nu vrură cătră Domnul Dumnezeu a să apropiia, de aceia vor da răspuns în celalalt veac înaintea feții nefățarnicului județ carele va să dea fieștecăruia după lucrul lui. Încă și aceuia judecată, adecă osîndă, va sosi carele el părinților săi pomenire n-au făcut și vecinilor lui și după moartea aceuia însuși pomenirea va peri.

Așijderea sau în lăcuința a sfîntului loc, adecă în monastiri sau la biserici, arhimandriții și igumenii sau protopopii și popii sau protodiaconii și diaconii sau ispravnicii și toți oamenii bisericii carii slujăsc la sfînta casă hrînindu-se și luînd milostenii pentru suflete și pentru dinșii

pre Dumnezeu nu roagă sau negrija monastirii pentru sufletele căle prestăvite parastas și liturghii nu slujăsc, de luni spre marți, de miercuri spre joi, de vineri spre simbătă, sau sobornicul, adecă pomelnicul acesta, preste toate duminecile nu se va ceti de aceștea marele Ioann Zlatoust zice să fie spre dinșii greotatea bisericească și la înfricoșata zi de judecată singuri ei nemiluți vor fi.

Drept aceasta, bunilor creștini, spre treaba bisericii avuția voastră să dați, spre pomenirea sufletelor voastre și sufletelor părinților voștri spre pomenire și spre ertarea păcatelor. Că pre omul blind și darnic iubéște Dumnezeu și de lucrurile lui căle deșarte nu-și aduce aminte, că așa zice eclisiastul : cit sînt de frumoase milostenile în vremea scîrbei, ca norii de ploae în vremea sécetei. Acéste cărți sfințitoare și folositoare de suflet întru care să scriseră cei ce vor să-și ajute sufletele sale întru înfricoșata și marea zi a groaznicii și cutremuratei judecări a lui Hristos. Și cu acéste cărți a să izbăvi de munca de veci și a să face părtași în ceata celor aleși carii au plăcut lui Hristos, || cei ce au ostenit pentru Dumnezeu și au pătimit pentru împărăția cerească și pentru a sa mîntuire pentru care luară cununa neputrejunii și fură moșteni împărăției cerești.

Pentru aceasta, Doamne, Dumnezeule, cu rugăciunile Preacuratei Maicii Tale și ale tuturor sfinților, mă învrednicéște a fi moștean împărăției cerești, a vedea și a mă îndulci neurmătei luminei Tale și bucuriei cei i nespuse cării să scriseră cel ce iubesc sufletul său vrînd a vedea cetatea cea de sus Ierusalimul, așteptînd mila lui Dumnezeu, poitînd viața cu Hristos întru împărăția cea cerească care au gătit Dumnezeu celor ce-l iubesc pre dînsul, care ochiul n-au văzut și uréchea n-au auzit și la inima omului n-au intrat, ca cine va avea neam și rudenii și copii mici să le lase lor să facă pomeniri în urmă. Că de aceasta marele Ioann Zlatoust zice : de vor fi niscare copii furi sau tilhari ca să piarze ei pomeana părinților săi și vor fi pustii și fără de pomenire iarăși și acestora pomenire va peri în veci.

Deci, cine va plini acéstea, adecă această poruncă a sfinților apostoli și a sfinților părinți, ca să facă pomenire după cei morți, iată dară acestora pomenire petréce în veci, ale căroră nume sînt scrise în cărțile acestea pînă cînd va fi lumea și sfințele biserici pentru carii să aduce cea fără de sînge jărtvă pentru toți creștinii cei drept credincioși și pînă la sfîrșitul lumii aceștia pînă cînd va veni judecătorul cel drept Hristos Dumnezeuul nostru și va da fieștecăruia după lucrul lui.

Iară aceasta să scriem voao, păstorilor turmei lui Hristos adecă igumenilor || și dascalilor, că veri cine dintru acei oameni carii sînt de turma voastră, cu sărăcie sufletească petrecînd, să va prestăvi dintru această viață și veți zice căci n-au dat mai mult, iată pentru aceasta dară nu-l vom scrie la sobornic, adecă la pomenic.

Drept acéia, dară, iată că nu sînteți păstori, ci năemnici, dar cum veți cuteza să ziceți înaintea lui Dumnezeu la înfricoșata judecată : iată, eu și copiii miei, și rugăciunile ce sînteți datori n-ați făcut pentru sufletele lor, sau oarecine de va avea avuție și și să va prestăvi, iară bisericii lui Dumnezeu nu va da sau duhovnicului său, ci va lăsa neamului său celui trupesc, și voi răspundeți de păcatul acela ce au iubit

de la aceia parte, după cum zice Domnul nostru Isus Hristos că cel ce seamănă în trup din trup va secera putrejun, cel ce semănă în suflet de la suflet va secera viața de veci.

Iară tu, păstoriule al cuvântătoarelor oi, cu deadinsul să aibi grijă de sufletele lor, ca să zici înaintea lui Dumnezeu : iată, eu și coconii miei, și de va avea cinevași de Dumnezeiasca slujbă cum s-ar zice dumineca de léne sau din negrijă nu va pomeni pre cei ce sînt scriși în cărțile aceștea însuși el nepomenit va fi înaintea lui Dumnezeu după cum zice Domnul nostru Isus Hristos : cu ce cumpănă cumpăniți voa încă să va cumpăni cu acéia, adecă cu dreapta judecată a lui Dumnezeu.

Deci, de va începe cinevași a să prestăvi dintru această lume, avînd femeé, sau copii, sau frați, sau prieteni, sau nepoți, sau iară care iaste credincios bărbat poftind céle sufletești, și acelora să cade averile céle de rămășiță a spune și a da cinstitelor monastiri spre tocmire și sfintelor biserici dumnezeesti spre tocmire și spre înfrumusețare. Iară sufletele lor să le scrie în poménicul aceii biserici, iar după acéia, și diaconilor și altor poslușnici ai bisericii a da să cade, că așa scrie sfîntul apostol Pavel, dascalul a toată lumea, zicînd : cei ce slujăsc oltariului din oltariu să mănînce, iar ce ce slujăsc bisericii din biserică să mănînce, iară altele ce sînt avuți de prisosință să cade săracilor, fraților lui Dumnezeu, a le da, pentru că așa punerile legilor, adecă temeliile zic : cel ce dă săracilor împrumut în mîinile lui Dumnezeu pune, și însutit va lua, și viața de veci va moșteni.

O, amar celor ce viețuiesc aicea, iară de sine și de sufletele sale nu-și aduc aminte, pradă, fac sile, obidesc pre alții și string cu nedreptate, și întru viața lor bisericii lui Dumnezeu nu dau, nici slugilor bisericii, nici săracilor, nici pre golul înbracă, nici pre bolnavul cercetează, și eșînd din lumea aceasta poruncéște a îndrepta, iară oame-nilor într-aceștași chip ca și el, prădători și nemilostivi și él, să bucură de acea strînsoare nedreaptă și rea, așa socotind în minte că prietenul sau vecinul meu el singur n-au împărțit în viața lui, dară știe de unde iaste luată, din dreptate au din nedreptate, eu nu știu cum și căruia voi să împarță.

Deci, în gînd cu acesta fiînd, întru acéia vréme cade spre dinsul ingerul satanii carele iaste rădăcina iubirii de argint și învățînd pre el zice : o, bune omule, această ție Dumnezeu, și-au dat pentru ale tale bune lucruri, stăpînește-o, bea și mănîncă și hrănește copiii ca să moștenească în urma ta, și ei în urma vieții tale vor împărți, iară el, de minte bescesnicul priimind în inima sa înșălăciunea drăcescă, bucuros fu și începu a stăpîni și după acéia trăi mulți ani întru băutură și mîncare fără de măsură. Și așa, eșînd dintr-această lume, poruncéște muerii și feciorilor fără îndoire să împarță ale sale și céle streine, iară muera rămînd în urma bărbatului său începu a socoti cu copiii zicînd așa : feții miei, iată ce au socotit fără omenie părintele vostru și al meu bărbat, au poruncit avuțiile lui și ale méle săracilor și bisericilor lui Dumnezeu a împărți, iară pre mine și pre voi lasă în sărăcie. Adevărat, nu e bun graiul acesta a bărbatului meu, iară cu acela gînd sufletele lor în iad muncite sînt, iară copiii în sărăcie și lipsă, cum zice eclisiastul, pomenirea acestora cu sunet va peri și Luca Evanghelistul zice de aceș-

tea carii să înbogățesc fără minte, pentru aceasta îi va arunca pre ei Dumnezeu în minte nepotřebnică a face cele ce nu se cad. Tit apostolul scrie întru ale sale poslanii zicînd : fraților, să nu uitați în urma voastră cele ce ați făgăduit lui Dumnezeu și sfinților, pentru că acelea așa ca focul va arde ale tale cele lumești și în ispită duce și după moarte te dă muncii care nu are sfîrșit.

Predoslovie a sobornicului, adecă cum s-ar zice a pomelnicului acestuia

Iar în vrîmea cînd era anii din începutul lumii 7334, iară de la Hristos 1826, domnind bunul creștin și patriot și vrednicul de laudă, prealuminatul și înălțatul domn a toată Ungrovlahia Io Grigorie Dimitriu Ghica voevod, purtînd cîrma pravoslaviei întru acea vrîme preasfințitul părinte chirio chir Grigorie, arhiepiscop și mitropolit a toată Țara Românească, am prefăcut și am scris cu a mea cheltuială eu smeritul arhiepiscop Filaret Apamias Beldiman, de patrie moldovean, nastavnic aceștii sfinte monastiri Cîmpuluiilung, unde să cinstește și să prăznuiaște Sfînta Adormire a Preasfintei, Precuratei și Preablagoslovitei, Slăvitei stăpînei noastre, Născătoarei de Dumnezeu și pururea Fecioarei Mariei. S-au prefăcut și s-au înnoit acest pomenic din nou și s-au scris întru acest proscomisariu întii toți cei mai nainte ce s-au aflat în cel vechiu pomenic domni și doamne, arhieriei și boeri, și jupînese și toți arhimandriții igumeni i toți părinții răposați ai aceștii sfinte monastiri.

Drept aceia, cade-se și altor pravoslavnici carii vor pohti și vor vrea să-și scrie numele lor la pomenicul acesta să aibă a milui și a da sfintei biserici, precum iaste obicinuit, de un nume cite || talere cincizeci sau alt daru înpotriva acestui preț, sau de multe nume, cu sate, cu moșii, sau cu țigani, sau cu mori, sau cu vii și cu dobitoace, să fie de hrana și ajutoriul celor ce slujăsc bisericii și să roagă lui Dumnezeu zioa și noaptea pentru ertarea păcatelor și îndreptarea vieții lor, încă și cu alte înnoiri și înfrumusețeri bisericii ori în ce chip, sau cu alte scule de argint și cu odăjdii și allele în chipul acestora ce să cuvine a fi de trebă se vor nevoi pentru sufletele lor întru slava și mărirea a preaputernicului și izbăvitoriului Domnului nostru Isus Hristos, iar acelora întru pomenire de veci.

Și cînd ar fi neștine să se scrie, să fie prin știința igumenului care ar fi și cu voia și blagoslovenia lui, iar alt niminea din eclisiarhi sau din alții cării vor fi slujitori bisericii, pentru prieteșugul sau rudeniia sau într-alt chip cu vreun meșteșug macar, și însuși igumenul fără de dare să n-aibă voe nici să îndrăznească a scrie pre niminea sau să se scrie însuși pre sine într-aceștii chip, precum am zis, fără blagoslovenie și fără știre pre taină.

Iar de să va afla vreunul a îndrăzni de cît s-au zis și să poruncește mai sus, unuia ca acestuia să i să ia darul și să fie căzut și lipsit din sfînta rînduială și scos de la biserică cu rea urgie de va fi preot sau diacon, iar de va fi mirean să se afurisească și acela și să se gonească de la biserică ștergîndu-i-să numele din pomenic.

Așadar, să aibă a să ținé acest ustav și această alcătuire care este dată și lăsată de la sfinții părinți ai sfintei biserici întru slava Tatălui și a Fiului și a Sfintului Duh. Amin.

Pomenește, Doamne, sufletele răposaiilor robilor Tăi și roabelor Tale, carii mai înainte au răposat

Care cu dumnezeiasca mîna Ta pre cel zidit dintii, pre strămoșul nostru Adam, și pre soția, strămoașa noastră Eva, și tot neamul ce s-au născut dintru ei și te-au născut pre Tine, făcătoriule și ziditoriule, ceta ce ești adevărat Hristos Dumnezeul nostru. După voia Ta în lége și mai înainte de lége și cu credință țe-au slujit și au mărit numele tău cel preasfînt și cuvios, al Părintelui și al Fiului și al Duhului Sfînt ce iaste una Troiță. Pre toți carii s-au prestăvit întru buna credință, cei ce pururea sînt pomenic robii tăi.

Pomenește, Doamne, sufletele preasfinților patriarhi.

Pomenește, Doamne, sufletele preasfinților mitropoliți și ale iubitorilor de Dumnezeu episcopi.

Pomenește, Doamne, sufletele pravoslavnicilor împărați și împărăteșe și ale coconilor lor și ale bunilor credincioși, marilor domni și doamne și ale coconilor lor.

Pomenește, Doamne, sufletele ale celor ce au iubit sfintele Tale biserici și făcură pomeneri pentru sufletele celor morți și adăpară pre slujitorii bisericii și pre săraci și-i hrăniră și milostenie dederă pentru părinții lor.

Pomenește, Doamne, sufletele care dederă sfintelor bisericilor Tale scule și alte odoară, veri în ce chip, ce trebuesc sau altceva de ajutoriu și de hrană celor ce slujesc.

Pomenește, Doamne, sufletele celor ce s-au nevoit pentru sfintele Tale biserici și pentru pravoslavnică credință singele lor vărsară și sufletele sale puseră la războaie, uciși și în tabere răniți. Pre cei ce sînt uciși cu arma sau cu sabia prin cetăți și prin sate, și pre cei arși cu foc, și pre cei înecați în ape, și în tot chipul au perit, și pre cei ce sînt robiți, și în temniță închiși, și întru amărăciunea robiei, de foame, și de sete, și de goliciune muriră spurcați neluînd ispovedaniia, nici procuratele taine.

Pomenește, Doamne, cu nespusele tocmealele Tale, sufletele cărora i-au răpit apa, și mulțimea grindinei, și zăpada, și gerul cumplit, și vîntul, și pămîntul i-au înpresurat, și cu rana purtătoare de moarte, și de cutremurul pămîntului s-au prăpădit, și marea înfurtunîndu-să, și pre cei arși de fulgere, și de tunete uciși.

Pomenește, Doamne, sufletele celor ce încăi pre mare și în ape s-au înecat, și în pustii au rătăcit, în munți, și în peștere, și în prăpastiile pămîntului de sus și de la vrăjmașul au căzut, și || din rîpe, și din copaci.

Pomenește, Doamne, sufletele ale celor ce fiind cuprinși de frică cu mîinile sale s-au junghiat cu cuțitul, sau cu sugrumarea, sau cu gustarea, și ale celor ce s-au înbătat cu beția, și a celor adăpați cu otravă, sau uciși de cai, sau din pizmă, și din pizmă sînt uciși.

Pomenește, Doamne, sufletele celor ce întru clevetire sînt, și a celor ce sînt în urgie, și în legături, și în temnițe închiși de mai-marii lor, și cu foame, și cu toată nevoia moarte luară.

Pomenéște, Doamne, sufletele celor osîndiți la moarte, după lucru sau nelucru moarte de nevoie luată.

Pomenéște, Doamne, sufletele celor uciși pre căi de tîlhari, și de păgîni, și de gadeni, și de paseri, și de hiară mîncăți, și de șerpi răniți.

Pomenéște, Doamne, sufletele tinerilor celor nebotezați carii s-au născut din părinți pravoslavnici și au murit.

Pomenéște, Doamne, sufletele celor ce zac în vase de lut, ale părinților și fraților noștri, ale săracilor și mișeilor, pre carii n-are cine-i pomeni.

Pomenéște, Doamne, sufletele tuturor pravoslavnicilor creștini, ale călugărilor și mirenilor, parte bărbătească și muerească, pre cei bătrîni, și tineri, și || copilași, pre cei slobozi, și nevolnici, și de toate scîrbele și durerile cu nevoie cuprinși. Pre cei morți cu moarte năprasnică, pe pravoslavnici, tu știi, Doamne, numele lor. Cu trîmbița cea de pre urmă să-i înviezi și stării de-a dreapta să-i învrednicești și în sălașele dreptilor să-i sălășluiești. Răposază, Doamne, sufletele celor ce au eșit din viața aceasta și cu tot felul de moarte s-au sfîrșit în tot locul stăpînirii tale.

Că Tu ești învierea, și viața, și odihna celor ce au eșit din lumea aceasta cu dumnezeieștile tocmeale a tuturoror pravoslavnicilor creștini.

Hristoase Dumnezeuul nostru, și Tie mărire înălțăm, Părintelui, și Fiului, și Duhului Sfînt acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

|| Aicea să pomenesc mitropoliții Țării Românești

Anthim arhiepiscop ; Athanasie arhiepiscop ; Theodor arhiepiscop ; Macsim arhiepiscop ; Macarie arhiepiscop ; Varlaam arhiepiscop ; Anania arhiepiscop ; Simeon arhiepiscop ; Eftrem arhiepiscop ; Mitrofan arhiepiscop ; Daniile arhiepiscop ; Eftimie arhiepiscop ; Gavriil arhiepiscop ; Serafim arhiepiscop ; Dorothei arhiepiscop ; Mihail arhiepiscop ; Nichifor arhiepiscop ; Mihail arhiepiscop *al doilea* ; Eftimie arhiepiscop *al doilea* ; Ieremia arhiepiscop ; Luca arhiepiscop ; Anastasie arhiepiscop ; Grigorie arhiepiscop ; Theofil arhiepiscop ; Ștefan arhiepiscop ; Meletie arhiepiscop ; Parthenie arhiepiscop ; Ignatie arhiepiscop ; Theodosie arhiepiscop ; Sofronie arhiepiscop ; Savva arhiepiscop, *Ardealschi Brancovici* ; Varlaam arhiepiscop *al doilea* ; Anthim arhiepiscop *al doilea*. *Acesta s-au făcut mitropolit la leat 7216 (1708), ghenar (ie) 28, și au fost de la Țara Iverilor ; Mitrofan arhiepiscop ; Daniil arhiepiscop al doilea. Acesta s-au făcut mitropolit la leat 7227 (1719) avgust 19 ; Ștefan arhiepiscop al doilea ; Neofit arhiepiscop ; Filaret arhiepiscop al doilea ; Grigorie arhiepiscop. Acesta s-au făcut mitropolit la leat 1716, iulie 28, vineri, dar dintîi au fost mireon ; Dosithei arhiepiscop ; Nectarie arhiepiscop ; || Dionisie arhiepiscop ; Grigorie arhiepiscop ; Neofit, Nifon, Calinic, Ghenadle, Iosif, mitropoliți* ¹⁷.

17. Adaus ulterior, de altă mîna.

|| Aicea să pomenesc domnii țării și doamnele și coconii lor

Io Radul voevod *Negrul* și Anna doamna. *Acesta au făcut Tismeana*; Io Dan voevod i Mariia doamna; Io Mircea voevod *Bătrînul*. *Acesta au făcut Coziia*; Io Vlad voevod *Țepeș*; Io Radul voevod i Ecaterina doamna; Io Laiotă voevod *Basarab*; Io Vlăduță voevod i Despina doamna; Io Radul voevod *cel Mare*; Io Dimitrie voevod i Zamfira doamna; Io Vlad voevod; Io Neagoe voevod i Despina doamna. *Acesta au făcut Argeșul și au mutat Mitropoliia în Țirgoviste*. Io Theodosie voevod; Io Basarab voevod i Marghita doamna; Io Nicolae voevod; || Io Alecsandru voevod i Mariia doamna; Io Radul voevod; Io Vădislav voevod; Io Radul voevod; Io Vlad voevod; Io Iancu voevod; Io Vintilă voevod; Io Petru voevod; Io Moisi voevod; Io Petru voevod; Io Alecsandru voevod i Ecaterina doamna; Io Petru voevod; Io Alecsandru voevod; Io Mihail voevod i Stanca doamna i Theodora matri ego; Io Nicolae voevod; Io Simeon voevod *Moghila* i Marghita doamna i Mihail cead ih; Io Șerban voevod i Elena doamna i Anca dșter ego, i Mariia matri ego; Io Radul voevod i Arghira doamna; || Io Alecsandru voevod, *sin Radul voevod*, i Elena doamna i Iliăș otț ego; Io Gavriil voevod; Io Alecsandru voevod i Elena doamna; Io Leon voevod, *sin Ștefan voevod*; Io Mathei voevod i Elena doamna. *Acesta au făcut monastirea din Cîmpulung*; Io Constantin voevod i Balașa doamna. *Acesta au făcut biserica ce iaste Mitropolie în București*; Io Mihail voevod; Io Gheorghie voevod *Ghica*. *Acesta au făcut să fie Mitropolie în București*; Io Grigorie voevod i Mariia doamna i Ioann voevod, *sin ih*; Io Radul voevod i Luchii doamna i Ștefan voevod, *sin ih*; Io Antonie voevod i Neagoe cneajna; Io Luca voevod i Anastasiia doamna; Io Șerban voevod i Mariia doamna, Io Gheorghie voevod, *sin ih*, Smaragda, Casandra, || Balașa; Io Constantin voevod *B. B. Brîncoveanul*. *Acesta s-au făcut domn la leat 7197 (1688), octombr < ie > 29*. I Mariia doamna, Io Constantin voevod, Io Ștefan voevod, Io Radul voevod, Io Mathei voevod, Stanca, Mariia, Ilinca, Safta, Ancuța, Bălașa; Io Ștefan voevod; Io Nicolae voevod *Alexandru i...*¹ doamna; Io Ioan voevod; Io Constantin voevod *Nicolae*; Io Mihai voevod *Racoviță*; Io Grigorie voevod *Ghica*; Io Mathei voevod *Ghica*; Io Constantin voevod *Ghehan*; Io Scarlat voevod *Ghica*; Io Ștefan voevod *Racoviță*; Io Alecsandru voevod *Ghica*; Io Grigorie voevod *Ghica*. *Pre acesta l-au tăiat împăratul turcesc în scaunul Moldaviei, la leat 1770*¹⁸; Io Alecsandru voevod *Ipsillant*; || Io Nicolae voevod *Caragea*; Io Mihai voevod *Șuful*;

Neamul Brîncovenilor Băsărăbești

Grigorie; Io Constantin voevod i Marica doamna cu fiii lor: Constantin, Mariia, Manuil, Zoița, Nicolae, Elena, Theodor, Constantin, Grigorie, Elena, cu fiii lor și cu tot neamul lor.

Aceștea sînt din neamul ctitorilor domnilor Brîncoveni Basarabești, și fiindcă nu de mulți ani s-au mutat cătră Domnul, de acéia nici s-au

18. Așa în text, deși Grigore al III-lea Alexandru Ghica a fost ucis la 1 octombrie 1777.

fost trecut în condecă, iar acum, fiind că pre toți aceștea i-au chemat Domnul Iisus Hristos, s-au trecut în condecă.

|| Aicea să pomenesc bolarii și alți pravoslavnlci creștini

Barbul banul ; Pîrvul ; Nanga ; Slava ; Neaga ; Marga ; Vîlsin ; Mathei ; Danciul ; Stanca ; Danciul ; Datco ; Radul ; Vîlsan ; Arvat ; Marga ; Radul ; Calotă ; Barbul ; Preda ; Mariia ; Calotă ; Datco ; Peia ; Radul ; Despina ; Cazan ; Udriște ; Păuna ; Chiiajna ; Petru ; Șerban ; Sima ; Neacșa ; Mariia ; Constantin ; Mariia ; Nicolae ; Mariia ; Costache ; Brîncoveni ;

*Aceștea au făcut 1 creștelniță de argint cu cheltuiala dumnealor, mai ajutînd și mănăstirea cu 1 pol ocă argint*¹⁹.

Para ; Ecaterina monahia ;

Aceștea au dat slintei mănăstiri moșia de la Crețulești.

|| Manta ; Iana ; Marco ; Tatul ; Despa ; Ionașco ; Neacșa ; Rădici ; Voica ; Iane ; Dragomir ; Stan ; Stana ; Manul ; Ivașco ; Tatul ; Preda ; Mathei.

Aceștea au dat monastirii o funie de moșie în Grădiștea de Sus.

Aicea să pomeniște Socol cu oamenii săi

Vintilă ; Voica ; Socol ; Elisafra monahia ; Radul ; Mihai ; Nicolae ; Irina ; Pîrvul, Radul ; Drăghici ; Radul ; Florescul ; Nicolae ; Tudora ; Despina ; Socol ; Marula ; Cîrstea ; Anghelina ; Theodosie ; Irina ; Iana ; Iana ; Stanca ; Marula ; Constantin ; Vintilă ; Florescu ; Tudora ; Elena ; Gheorghie ; Stanca ; Mareș ; Mariia ; Fiera ; Mathei.

Constantin ; Elena ; Mihai ; Marga.

Dat ughi 10.

|| Borcea ; Calea ; Leaotă ; Ioanna monah ; Bucura.

Dar 30 de stupi, 2 vaci, 1 bou și un ceaslov tiparnic cu slova mare.

Vasile ; Anghelina ; Preda ; Constantin ; Leontie monah.

Dat o cruce ferecată.

Stanciul ; Vasilca

Dat o cruce ferecată.

Nan.

Acesta au vîndut Grădiștea cea de Sus mănăstirii.

Bîra ; Dinca.

Aceștea au dat o parte de muntele Mușuroaele.

**Pomelnicul părintelui Ioann, arhimandritul de la Hurezi,
7197 (1688—1689)**

Ioann ieromonah ; Calin ; Comana.

Dat 3 candelă de argint și 1 cruce ferecată cu argint și cu zmaț.

19. În pomelnicul B acest fragment a fost tăiat scriindu-se alături: «Au făgăduit să facă această creștelniță dar n-au făcut. Creștelnița s-au făcut cu cheltuiala mănăstirii de Dositheu arhimandritu».

Theofan ieromonah ; Cîrstea diacon ; Malama ; Mina, Mihai.
Dat stupi mătci 20.

|| Ghenadie ieromonah ; Varvara monahiia.
Dat epitrahil de lastră roșie.

Nicodim ierodiacon ; Măinea ; Caplea.
Dat mătci de stupi 20.

Onufrie monah ; Ivan ; Neacșa ; Pavel ieromonah ; Vartholomei monah ; Elisaftha monahi <ia>
Au dat toată partea lui de moșie din Cîlcești ot sud Mus (cel), și stupi 40 și 2 roate de moară.

AICEA SĂ POMENESC CEIA CE S-AU FĂCUT CTITORI NOI DE AU MILUIT CINE CU CE S-AU ÎNDURAT ȘI CÎT LE-AU FOST PUTINȚA LA SFÎNTA MONASTIRE DIN CIMPULUNG, UNDE IASTE HRAMUL USPENIIA BOGORODIȚE.

Acest pomenic iaste a jupinului Ștefan și a jupinėsii Annei și a Ioanei din Brașov

Ștefan ; Anna i cead ih ; Văsiu ; Ioanna i cead ih ; Miha ; Stana i cead ih ; Milia ; Vișa i cead ih ; Mihăilă ; Dobra i cead ih ; Stanca ; Stanca ; Petru i cead ih.

Acest pomenic iaste din Poiana Mărului

Iarca ; Bucura ; Cîrstea i cead ih ; Neacșa ; Aldea.
Dat lei 12 și 7 oi.

Coman ; Nedelca ; Stan i cead ih ; Iane ; Stanca i cead ih ; ierei Dragomir ; Neacșa i cead ih.
Dat oi 10, lei 4.

|| Manea ; Sora i cead ih ; Micudea.
Dat o vacă și 1 leu.

Pomelnicul acesta iaste din Zărnești

Oprea ; Nedelca ; Vladul ; Mușa i cead ih ; Stanca ; Petrica ; Stana.
Dat lei 9 și o vacă.

Stan ; Dobre i cead ih ; Vladul ; Stan ; Anna.
Dat lei 5 și o vacă.

Martha ; Tudor ; Stoica ; Iuba ; Băncilă ; Dobra ; Badiul ; Nenciu ; Vladul ; Sora²⁰ i cead ih ; Găbrin.
Dat 2 vaci și 2 lei și 12 coți pînză.

Stan.
Dat 2 lei.

Vladul, Bucuța i cead ih.
Dat o vacă, un berbece și 2 lei.

Miclăuș ; Catrina i cead ih.

20. În pomelnicul A «Dobra», iar în B «Dora».

|| **Acéste nume sînt ale popii lui Rafail din sat Dincoi, ot sud Săculani**

Rafail ieromonah ; Radul ; Calea ; Chera ; Vlada ; Calea.

Șteful ; Naia ; Șteful ; Anca ; Stoian ; Maniță.

Dat ughi 2.

Ioan ieromonah ; Radul ; Salomiia monahia ; Nicodim shimonah ; Anastasiia ; Dobra ; Negulea, *ot sud Buzău, ot Mușcel.*

Acéste nume sînt ale jupînului Iane al nostru

Manasiia monah ; Despa ; Iane ; Diogma ; Despa ; Stathie ; Alecsie ; Afina ; Sulta ; Mina ; Iane ; Pluma.

Dat ughi 10, un potir de argint poleit și sîrmă de la icoană, un discos cu zvează de argint poleite. Mai dat 1 sfiță de comterie galbenă și altă sfiță de tabin roș.

Aceste nume sînt a jupînului Radului, din țara Oltului, din sat din Hurezi

Radul ; Anna ; Lațco ; Radul ; Andrei.

Dat o cupă de argint, tal <eri> 1.

|| **Acésté nume sînt ale lui Ion din Dragoslavele**

Ioann ; Stana i cead ih ; Vladul i cead ih.

Dat oi 10, vacă 1.

Coman ; Voica i cead ih.

Dat oi 5.

Acéste nume sînt ale părintelui chir Grigorie ce au fost episcop la Buzău și ale feciorilor lui.

Care au dat monastirii doao tocure de tipsii de cositoriu și un covor și au închinat și schitul lui cu toate : cu moșia de la Poenari, délnițe 22 pol, cu viile de la Gorgan, cu țigani toți, cu lazul de la Cotești și viile de la Țigănași.

Grigorie episcop ; Gherasim monah ; Parthenie ieromonah ; ierei Nicolae ; Elena i cead ih ; Fiera ; Nicolae ; Mihalcea ; ierei Ioann ; Ioanna i cead ih ; Stanca i cead ih ; Neacșa i cead ih ; Mathei.

|| **Aceste nume sînt ale popei lui Trandafil²¹.**

Ierei Trandafil²¹ ; Marina i cead ih ; Bogdan i cead ih ; Salomiia monahia ; Neacșa ; Stanca i cead ih.

Dat lei 15 de au acoperit trepezarie.

Cernat ; Nicoară.

Dat o lingură de argint.

Comșa ; Mariia.

Dat 10 oi și 1 cal.

21. In pomelnicele A și B «Trandafir».

Proca ; Anghelina.

Dat un aurar de comterie galbenă.

Ștefan monah ; Vilaia ; Mathei.

Dat ocina Stăneștilor.

Stanciul ; Ivana ; Radu.

Dat lei 50.

Ierodiacon Ianache ; Anca ; Mathei.

Dat stupi 20.

Mathei ; Crăstina²² ; Marica ; Tudoru.

Dat Valea Vladului și 2 vaci.

|| Chiril monah ; Nicolae monah ; Sofronie monah ; Neaga ; *ot Vlădêni.*

Dimitrie ; Stanca ; Gheorghie ; Elena ; Pavel ; Simeon ; Radul ; Crăciuna ; Stoian ; Păuna ; Anca ; Marica ; Vișa ; Preda ; Papa ; Vișa ; ierei Drag ; ierei Opriș ; Armeanca ; Dobra ; Sofia ; Viana ; Opriș ; Theodosia ; Toader ; Gherghina ;

Dat pe Oprea țigan, leat 7188 (1679—1680).

Theodor, *leat 7190 (1681—1682).*

Teofan ieroshimonah ; Dimitra.

Leat 7192 (1683—1684). Dat o chilie de piatră în București.

Manuil monah.

Dat sfintei manastiri de pomană trei delnițe de moșie în Stoenesti.

Pomenicul popei Nicolae²³ ot Mitropolie

Nicolae ; Sava shimona ; ierei Nicolae ; iereita Ecaterina ; Damiana monahi <a> ; Stanca ; Marin ; || Caplea i cead ih ; Stoică ; Vladul ; Radul ; Milea ; Daniil ieromonah ; Inochentie ieromonah ; Parthenie ieromonah ; Daniil monah ; Mihai ; Mariia.

Dat niște diaconistve, un parimiariu rumânesc și t <a> l <eri> 50 ce au ertat din tocmeala caselor lui din București ce au vîndut mănăstirii.

Acest pomenic iaste a lui Ștefan monah, carele au dat de pomană o casă a lui din Cîmpulung, cu tot locul ei, leat 7189 (1680—1681)

Ștefan monah ; Oprea ; Neaga ; Stanca ; Șerb ; Sora ; Neața ; Stana ; Ioannichie monah.

Nicolae ; Theoclit.

Pomennicu lui Grigorie Logof<ăt> leat 7181 (1672—1673)

Vîlcu ; Mariia ; Bunea ; Mariia ; Nica ; Anca²⁴ ; Ghionea ; Stanca ; Stanca ; Grigorie ; Stanca ; Ioann ; Ianache ; Filotheia monahia ; Constantin ; Barbul ; Dima.

Dat din moșia Grădiștii de Jos.

22. În pomenicul A «Crăstina», iar în B «Cărstina».

23. În pomenicul B «popei Colii».

24. În pomenicul B «Nica».

**|| Poménicul meșterului Oprei, leat 7193
(1684—1685)**

Oprea ; Dobra ; Mariia ; Mariia ; Oprea ; Ioann.
Dat o evanghelie rumânească.

**Pomenicul Cirstei²⁵, vistliariul ot Popești, ot sud Vlașca,,
leat 7192 (1683—1684)**

Ghidul ; Neacșa ; Pană ; Tudora ; Pană ; Drăghici ; Toader ; Pirva ;
Vasilie ; Macsimiia monahiia ; Pîrva ; Păuna ; Cîrstea ; Elena ; Cîrstea ;
Ioann ; Neacșa ; Ilinca ; Gavriil ; Mariia ; Nica. *Năneasca.*

Dat o candelă de argint.

Meletie monah ; Iane ; Ilinca ; Neacșul ; Despa ; Neacșul ; Drago-
mira ; Isar ; Iane ; Mariia ; Iane ; Stanca ; Chiriță ; Neacșa ; Arsenie ;
Mihai ; Pană ; Gherghie ; Dobra.

7192 (1683—1684). *Dat 1 epitrahil de lastră albă și o siită roșie cu
flori de fir.*

Marco ; Mariia.

Dat multe vaci la mănăstire.

Nastasia monahiia.

Dat un potir de <a>cioa<i> e de osfeștanie.

Barbul Ceasornicar.

**|| Poménicul lui Rafail monah și a frăține-său carii s-au dat partea
lor de muntele Mușuroaele**

Lăudat ; Ratea ; Oprea ; Stan ; Vlada ; Vișa ; Mușa ; Stanca ; Radul ;

Poménicul lui Mihai ieromonah, 7191 (1682—1683)

Malama ; Voica ; Gheorghie ; Arșina monahiia ; Lăudat ; Ghinea ;
Anca ; Mihail ieromonah ; Mihail ierodiiakon ; Ilinca ; ierei Stoica ; Ma-
riia.

Dat moșiia de la Negești.

Iosif monah ; Stanciul ; Ghinea ; Mariia.

Dat 2 vaci.

Badea ; Ioaniichie ; Ștefan monah ; Cozima monah ; Rafail monah ;
Stanca ; Dobra ; Stana ; Ivan ; ierei Ioann ; Mira ; Hrizea ; Radul ; Anca ;
Mariia.

*Aceștea au dat sîntei monastiri de pomeană trei delnițe de moșie
în Stoenesti.*

|| Oprea ; Rucsandra i cead ih ; Stănilă ; Ivana i cead ih ; Dumitra
i cead ih ; Pătru ; Barbul ; Vasilie ; Stoica ; Stoica ; Mariia ; Mirana ;
Stamatie ; Dimitrie ; Gheorghie ; Mușa ; Anna ; Vlaicul ; Zoică i cead ih ;
Stoică ; Bratul ; Petru ; Nicolae.

Leat 7200 (1691—1692). *Dat 1 clopot de oacă 27, de pomeană.*

25. In pomelnicul B «Crăstii».

Tudoran ; Voica i cead ih ; Manole ; Mariia ; ierodiiakon Pană ; Ivana.

Dat o cruce ferecată.

Theoclitis ieromonh ; Constantin ; Mariia.

Dat masă de pristol de atlaz.

Pahomie monah.

Dat un epitrahil de lastră, roșu.

Poménicul Bălenilor

Grigorie i cead ih ; Ivașco ; Marica.

Dat moșia la Câlcești și la Stănești, zece délnițe.

Poménicul lui bolar Ianoș, leat 7205 (1696—1697)

Ioann ; Opriiana ; Șandru ; Bucura ; Oprea ; Opriiana ; Ionașco ; Neacșa.

Dat 2 bivoli de jug și t(a)l(eri) 50 cu carii bani s-au făcut 2 roate de moară la Stănești.

|| Ivan ; Ianăș ; Dragomira ; Ioann ; Stan ; Slavna ; Gruia ; Vasilie ; Anca, leat 7208 (1699—1700).

Poménicul Grozei, leat (1708—1709)

Grozea ; Dimitrie ; Stanca ; Dimitrie ; Tănasiu ; Preda.

Dat 8 capete de cai.

Poménicul jupin(ului) Gheorghe Topoloveanu

Gheorghie ; Marica ; Istratie ; Constantin ; Mariia ; Hrisida i cead ih ; Daniil ieromonah ; Tudora ; Nastasiu ; Ioann ; Mariia ; Ioann ; Mariia ; Ioann ; Hrisida ; Haida ; Șerban ; Cîrstea.

Dat tal(eri) 8.

Negoiaș ; Ivan ; Ancuța ; Mathei ; Pavlachie.

Acestea au dat o délniță de moșie în Câlcești.

Ghedeon monah ; Salomiia monahia ; Vladul ; Baciul.

Dat o livadă de fîn la Stoenesti.

Șandru ; Anca i cead ih ;

Dat 2 boi.

|| Neagoe ; Mathei ; Nicolcea ; Anca ; Ventilă ; Pavlache ; Zamfira ; Albul ; Stana ; Vasilie ; Stanca ; Nastea ; Micul ; Danciu ; Ivan ; Costina ; Pană ; Neaga ; Arsenje ; Lăudat ; Hriștea ; Slamnă ; Vasilie ; Ilinca ; Neacșul ; Dimitrașco ; Albul.

Leat 7205 (1696—1697). Dat moșia din Câlcești.

Arsenie Mihăescu ; Tudor ; Ilinca ; Constantin.

Dat 2 délnițe la Câlcești.

Pătrașcu ; Statie ; Stroe ; Ancuța ; Stepan.

Pătrașcu log(ofăt) dat jumătate din muntele Valea Vladului.

Ghedeon monah ; Salomiia monahiia ; Vladuș ; Baciul ; ierei Savva ; Dobra i cead ih ; Onufrie monah ; Rada ; Mariia ; Negoită.

Dat toată partea lor de moșie din satul din Drăghicium.

Ștefan monah ; Stanca ; Calea i cead ih ; Ioannichie ieromonah ; Hrizea ; Cozma monah ; Dobra i cead ih ; Mariia ; Badea ; Mira i cead ih ; Voicul ; Mariia i cead ih ; Stancu ; Anca i cead ih ; Rafail monah ; Stana ; Cîrstina ; Vintilă ; Neacșa i cead ih ; Iane ; Stana i cead ih ; Stoica ; Voica i cead ih ; Stan ; Sora i cead ih ; ierei Ioann ; Neacșa i cead ih ; Radul ; Anca ; Calin ; Neaga i cead ih ; Ivan ; Mariia i cead ih.

Dat moșia din Stoenești.

Daniil ieromonah ; Mihail monah ; Stanca ; Dobra ; ierei Marco ; Mariia monahiia ; Dobra ; Mariia ; Cîrstea ; Petru ; Stanca ; Ioann ; Neacșul ; Ioann ; Neacșul ; Manea ; Dimitrie ; Stanca ; Sava monahiia ; ierei Neago ; Stana.

Dat 2 iape, 1 cal, 1 mînz, 1 vacă și 16 stupi.

Vlaiu ; Stanca ; Stoica.

Varlaam monah ; Ioann monah ; Dima.

Măinea ; Ecaterina monahiia ; Mariia ; Cîrstea ; Radul ; Neagu ; Șarban ; Milea ; Stan ; Nicodim ierodiacon.

Dat stupi 20.

|| Petco ; Ioanna ; Zane²⁶ ; Mariia.

Dat tal(eri) 15.

Theodosie monah ; Iane ; Chera ; Alecsandra ; Preda ; Theodora ; Stana ; Iordache ; Șerban ; Radul ; Tudoran ; Șerban ; Anca ; Vlădaia ; Anca ; Balașa ; Ilinca ; Ecaterina ; Zamfira ; Anca ; Mariia.

Acesta au închinat monastirea lui Aninoasa și alte moșii.

Mihai ; Teodora ; Dimitrie ; Mariia.

Acest Dimitrie au însemnat chipurile acestui pomenic, însă în cel scris mai dinainte.

Barbul ; Mariia ; Nicola ; Ștefan ; Cerna ; Radul ; Pădure ; Pătrașcu ; Mihai ; ierei Ioann²⁷ ; Stana i cead ih.

Dat vaci 12.

Iosif ieromonah ; Dionisie ieroshimonah ; Iane ; Anca ; Mina ; Alecsie ; Avraam ; Pană.

Dat 1 cruce de aur cu sfîntul lemn din crucea lui Hristos și iară 1 cruce ferecată cu argint și poleită.

Ieremiia ; Elena ; Dimitrie ; Stanca ; Nicolae ; Neacșa ; Calona ; Caplea i cead ih.

Dat stupi 8.

26. În pomelnicul B «Iaane».

27. În pomelnicul B: «Ierei Ioan. Acesta au legat acest pomealnic».

|| Poménicul lui Arsenie logofet și a jupinésii lui Simei, martie 28, leat 7224 (1716).

Stepan ; Păuna ; Arsenie ; Lăudat ; Tudora ; Tănăsie ; Vișana ; Dragomir ; Mihalcea ; Stroe ; Sima ; Arsenie ; Oancea ; Anca ; Dragomir ; Smeada ; Neagoe ; Ancuța ; Matei ; Arsenie.

Această jupineasă Sima a lui Arsenie Stîlpeanul au dat toată partea eii de moșie din Vlădeni, din Bircii, din Furnicoși, din Ruda, cu Prislopul. la mănăstirea din Cîmpulung, de pomeandă.

Poménicul lui Grigorie Tigveanul

Grigorie ; Mariia ; Toma ; Pană ; Mariia, Nica²⁸, Ilinca ; Toma ; Răducanul ; Bunea ; Grăjdana ; Drăghici ; Pană ; Enache ; Balașa ; Pătrașcu ; Mariia ; Balașa ; Badea ; monahiia Nastasiia ; Balașa ; Ioan ; Balașa.

Acéste nume au dat 8 boi mari, și 4 vaci, și o masă mare, și un peșchiriu mare de plnză.

Catrina ; Ion ; Păuna ; Pîrvul ; Ion ; Marica ; ieromonah Climent ; Stanca ; Safta ; Balașa ; Șarban ; Mariia.

|| Aicea să pomenéște Danil, arhiepiscop i mitropolit Ungro-Vlaheii.

Pentru a sfinții sale și a părinților sfinții sale vécinică pomenire. *Și au dat sfintei monastiri Cîmpulungului moșia Șărbineștii ot sud Dăm(bovița), s(tîn)j(eni) 1200.*

Dimitrie ; Dumbrava snov ih ; Mihalcea ; Andriiana snov ih ; Manole ; Stanca snov ih ; Rafaila monahiia ; Grigorie ; Ilinca cu tot neamu lor.

Aceștea au dat din moșia din moșia²⁹ din Sus, s(tîn)j(eni) 100.

Aicea să pomenéște Birc(ă) Coj(as)cul, biv vel logofet, mai 28, leat 7240 (1732).

Bircă ; Florea ; Gradea ; Păuna ; Pană ; Vlădaia ; Mariia ; Vlădaia ; Bircă ; Constantin ; Păuna ; Stanca ; Safta ; Vlădaia ; Marica ; Stanca ; Ștefan.

Și au dat stîntet monastiri moșia Neagomireștii de Jos, după Argișdl.

Radul ; Iane.

Rafail monah ; Neacșa ; Grozea ; Ștefan ; Ruse ; Nedelea ; Stan ; Mariia ; Pătrana snov ih ; Rad(u).

|| Preda Drugănescu, vel vornic za Dolgopol ; Iorga, județ ot Dolgopol ; Constantin județ ; Pană sud ; Preda iuzbaș ; Mareș ; Mecul ; Neagu cupeț ; Arsenie Rumănescu ; Arsenie ceauș.

Acești boeri au hotărît moșii mănăstirești : Cîlcești, Căpriorul, ot sud Dîmboviț(a), i moșia jupinésii Simei ot Vlădeni, din porunca domnească, și au hotărît și moșia sfintei monastiri de la Stoenești.

28. În pomelnicul B «Nica».

29. Așa în text.

Sofronie ieromonah ; Ioann ; Vintilă.

Arhimandrit și igumen ot Argeș, dinpreună cu Ion log-ofăt) și Vintilă Bătiescul și cu alții din boiarii ce să numesc mai sus au hotărît moșiia igumenului Vasilie caré o au avut la Drăghici.

Poménicul lui Ștefan³⁰ Rumânescu carele au dat sfintei monastiri moșla la Balotești, s(tin)(eni) 60, iunie¹³ 3, leat 7260 (1752)

Ștefan ; Ecaterina³² ; Rada ; Păuna ; Hera ; Fota ; Constantin ; Mathei ; Ioann ; Constantin ; Stănimir ; Ilinca.

|| Stanciul diacon ; Parascheva ; Ghinea ; Mariia ; Stana ; Iosif monah ; Stanca ; Gheorman ; Creața ; Dimitra ; Despa ; Ioann ; ierei Stanciul ; Radul ; Parascheva ; Oprea ; Mariia.

Dat o slită albă de mătășă și o iapă cu mînz.

Mihul ; Alecsandra.

Dat ughi 2 de aur³³.

Mihail ieromonah.

Întru acestuia igumenie s-au făcut cetatea înprejurul monastirii, leat 7220 (1711—1712).

Nifont monah.

Nifont acesta au dat doao délnițe de moșie în Cîlcești.

Ducul ; Velica ; Arsenie.

Iunie 4, leat 7245 (1737).

Poménicul părintelui Vasilie, igumenul din Drăghiciu

Vasilie ieromonah ; Sinca ; Mariia ; Micul ; Stanca ; Bîra ; Tudora ; Dragomir ; Neaga ; Dimitrie ; Barbul ; Radul ; Mușa ; Drăghiciu ; Voinea ; Vlad ; Radul ; monahiia Nastasiia ; || Dragomir ; Arsenie ; Stepানা ; Vasilie ; Ilinca ; Ancuța ; Mathei ; Mariia ; Rada ; Mathei ; Gherghina ; Petru ; Drăghici ; Arsenie ; Sima ; monah Silvestru ; Bacea ; Călea ; Stanca ; Mariia ; Sora ; Tudora ; Neaga ; Rada ; Pîrvul ; Stan.

Acest Vasilie igumen au dat danie la sfînta monastire partea lui de moșie din Drăghici, după ce s-au hotărît, afară dintr-un codru de loc ce au dat nepoților sfinții sale, precum le scrie daniia înpietrită moșiia ce le-au dat.

Poménicul Vișoilor i altor Birsani³⁴

Oprea ; Iosif ; Badea ; Radul ; Ioann ; Barbul ; Efthimie.

Aceștia au dat la monastire danie în multe rinduri oi i cai.

30. În pomelnicul B «Ștefan».

31. În pomelnicul B «iulie».

32. În pomelnicul B «Catrina».

33. Lipsă această danie în pomelnicul B.

34. Lipsă din pomelnicul B.

Poménicul dumnealui Pantazi Cimpineanul, vel pah(arnic), i a jupinėsii dumnealui, Marei Cantemirésii, ce au dat la sfînta monastire danle șase délnițe de loc din Poinari, sud Mușc(el), martie 2, 1759.

Pantazi ; Mariia ; Constantin ; Ilinca ; Scarlat ; Cneajna ; Constantin ; Anița ; Pîrvul ; Calea ; Constantin ; Marica ; Manta ; Mariia ; Nicolae ; Constantin ; Pîrvul ; Manta ; Ralu ; Rucsanda ; Mariia ³⁵.

|| *AICEA SĂ POMENESC OBRAZE CINSTITE CARII DIN CE MÎNA LE-AU DAT DE AU MILUIT PE SFÎNTA MONASTIRE CE SĂ CHIAMĂ CÎMPULUNG.*

Poménicul părintelui Climent, episcopul Rimnicului.

Climent arhiereu ; Macarie ieromonah ; Dimitrie ierei ; Radul ; Iacov ; Parascheva ; Dimitrie ; Vladul ; Nasta ; Rada ; Stănilă ; Ioann ; Martha monahia cu tot neamul lor.

Acesta au dat cărți rumânești, la biserică : 1 evanghelia, 1 mineiu, 1 pentecostariu, 1 psaltire, 1 ceaslov.

Poménicul Arhimandritului Ghenădie, proigumenul Cozlei

Ghenadie ieromonah ; Gherasim ieromonah ; Platonida monahia ; Neagoe cu tot neamul lor.

Acesta a dat tal(eri) 10 de au ajutat la facerea unii cruci.

|| **Poménicul lui Pashal Șătrariu de la Moldova.**

Pashal ; Mariia ; Gheorghie ; Ecaterina ³⁶ ; Pavel ; Dimitrie ; Grigo-rașco ; Zahariia ; Sanda ; Mariia cu tot neamul lor.

Acesta au dat tal(eri) 150 de s-au zugrăvit tîmpla sfintei biserici.

Poménicul Iorgăi Șătrar din Cimpulung.

Iorga ; Safta ; Ioann ; Mariia ; 2 ³⁷ ; Ghioca ; Andriiana ; Stanca ; Păuna ; Ilinca ; 2 ³⁷ ; Zoița ; Gheorghie cu tot neamul lor.

Acesta au ajutat cu tal(eri) 20 la policandru, și după moartea lui au ajutat Safta, jupîneasa dumisale, la zugrăvirea tîmplii cu tal(eri) 80, și au mai închinat a treia parte din muntele Pietrile Albe, și iar a treia parte din muntele Mitîrcea, zălogire.

Poménicul boiarilor Balotești.

Luca ; Radul ; 2 ³⁷ ; Mariia ; 2 ³⁷ ; Mihai ; Ancuța ; Mathei ; Stănis-lav ; Mariia ; Cînda ; Ivașco ; Pahomia monah cu tot neamul lor.

Acestea au dat doao delnite de la Izvorani.

|| **Poménicul lui Lazăr, cupețul din București, ce au fost din orașul Cimpulungului.**

Lazăr ; Ioanichie monah ; Ghioca ; Scarlat ; Ioanna ; Barbul ; Dimi-trie ; Iane ; Tudora ; Neaga ; Anna ; Șarban ; Dimitra ; Voicu ; Anca ;

35. Lipsă din pomelnicul B «Radu, Rucsanda, Mariia.

36. În pomelnicul B «Caterina».

37. Cifra 2 credem că se referă la numele dinaintea sa.

Ioann ; Aspra ; Arsenie ; Ghiorman ; Stanca ; Constantin ; Coccoana cu tot neamul lor.

Acesta au dat danie o carte ce să chiiamă Chiriacodromion. Au mai ajutat cu tal(eri) 30 la policandru.

Poménicul lui Ștefan monahul ce s-au numit Stoica Județul.

Ștefan monah ; Stanciul ; Voica ; Pavlache ; Ioann ; Stanca ; ierei Iacov ; shimonahia Damaschina ; Bogoslov monah ; Ioann ; Onisifor ieromonah ; Ghinea diacon ; Petca ; Stanca cu tot neamul lor.

Acesta au dat monastirii taler(i) 17 și 3 mățci de stupi i o vacă cu vițel.

|| Poménicul popei Daniil of Izvoran(i)

Daniil ieromonah ; Ștefan monah ; Magdalina monahia ; monah Daniil ; Mariia ; Stana ; Dimitrie ; 2³⁷ ; Mihail ieromonah ; monah Bogoslov ; Anna ; Mihalcea ; Dospina cu tot neamul lor.

Acesta au dat via după Valea Ule(i)ul i un cal.

Poménicul Sterii Vameșului

Steria ; Dimitrie ; Csanta ; Mariia ; Mihalcea ; Iane cu tot neamul lor.

Acesta au ajutat cu bani de s-au făcut o anaforniță, însă cu argintul mândstirii, i au dat 1 cantariu de Veneția i 1 cazan de aramă.

Poménicul lui Constantin din județul 38.

Constantin ; Preda, Anca ; Dimitrașco ; Stana cu tot neamul lor.

Acesta au dat locul casii de șade Radul Bucătar.

|| Poménicul lui Bucur ot Tohan

Bucur ; Coman ; Radul ; Ioann ; Stana ; Stanca ; Manuil ; Nicolae ; Vladul ; Stan ; Coman ; Stanislav ; Bucșă ; Anna ; Ioan ; 2³⁷ ; Vlad ; Nedelca cu tot neamul lor 39.

Acesta au dat oi 20, i 1 cal, au mai dat 10 oi la mănăstire, ipac dat oi 70 și 3 capete de cai.

Poménicul lui Nicolae 40 Ciohodariul Ventura

Nicolae ; Dimitrache cu tot neamul lor.

Acesta au dat tal(eri) 50 de au ajutat la sfînta mănăstire.

Poménicul ceaușului Drăgoiu ce s-au numit călugărește Daniil Monahul, al lui Dositei ieromonahul

Dositheu ieromonah ; Daniil monah ; Anastasie ieroshimonah ; Dinca presvitera ; Stanca ; Mariia ; Gheorghie ; Păuna cu tot neamul lor 41.

38. În pomelnicul B «Costandin județ».

39. Lipsă din pomelnicul B «Bucșă ; Anna ; Ioann ; 2 ; Vlad ; Nedelca».

40. În pomelnicul B «Neculache».

41. În pomelnicul B «Ananii iconomul».

Acestea au dăruit sfintei monastiri un rînd de odăjdii i 1 lingură de argint pentru sfîntul potir, au mai dat și o masă lungă și un peșchir lung.

Poménicul lui Ioan a lui Eftenie

Ioann.

Acest(a) au dat mănăstirii 15 oi mînzări.

|| Ghenadie monah ; Theodosie monah ; Dobra ; Constantin ; Marco ; Ioan ; Mathei ; Gheorghie cu tot neamul lor.

Aceștea au dat tal(eri) 10.

Poménicul lui Cozmin monahul, ce s-au numit mirenește Coman Lolul, ce ș-au pus în monastirea aceasta metaniia.

Cozma monah ; Stanca ; Mariia, Vlad ; Ioann ; Radul ; Vlad ; Neacșa ; Toader ; Radul ; Dobra.

Acesta au dat monastirii 6 oi cu miei.

Ananiia ieromonah⁴² ; Păuna presvitera ; Gheorghie ; Stanca ; Șarban ierei ; Mariia presvitera cu tot neamul lor.

Acesta au dat la mănăstire tal(eri) 50.

Poménicului dumnealui slujerul Moisi

Moisi ; Mariia ; Scarlat ; Dimitrie cu tot neamul lor.

Aceștea au dat tal(eri) 300 din dobînda ce au fost mănăstirea datoare la ei.

|| Poménicul lui chir Vasile Arvanitohoritu

Vasilie ; Mariia ; Theodora ; Theodora ; Gheorghie hagiul ; Constantin, Nicolae cu tot neamul lor.

Aceștea au dat sfintei monastiri tal(eri) 50 și 12 coți atlas pentru odăjdii cu fir.

|| **AICEA SĂ POMENÊȘTE SFINȚIE-SA PĂRINTELE CHIR NICODIM ARHIMANDRITULUI DINPREUNĂ CU TOT NEAMUL SFINȚII SALE**

Poménicul sfinții sale părintelui chir Nicodim arhimandrit, nastavnicul aceștii sfinte monastiri

La leat 7245 (1737), m(ea)s(e)ța iulie 29, împărechindu-se oștile și viind din Țara Ungurească catane și nemți în monastire și în orașul Cîmpulungului, apoi în urmă viind și oștile turcești, au scos pe nemți dintr-acest oraș și au dat foc atîta sfintei monastiri, cît și orașului, de au ars cu mare groază. Deci fiind atuncea domn aceștii țări Io Constantin Mavrocordat, și mitropolit chir Ștefan, au trimis Mărie-sa la leat 7246 (1737), m(ea)s(e)ța oct(omvrie) 20, cu poruncă împăratească pe Radul Brătășan vel armaș, și pe Șarban Greceanul, și pe Constantin Lipoveanul, polcovnicul de Tîrgoviște, împreună și cu mulțime de slujitori, de au sfărîmat toate zidiurile mănăstirii și chiliile de prin prejur

42. În pomelnicul B «Calinic monah».

și s-au prădat monastirea atita de odoară cît și de céle mișcătoare și nișcătoare, fiind igumen Vasilije ieromonahul Gebelea, și înspăimîntindu-să au trecut cu nēmții în Țara Ungurească.

Deci, după prada și arderea și sfărîmarea sfintei monastiri, Măriia-sa Constantin Vodă Mavrocordat și sfinție-sa părintele mitropolitul chir Ștefan, știind pe sfin || ție-sa chir Nicodim arhimandritul cum că îi iaste metanîia la această sfîntă monastire, l-au făcut igumen aceștii sfinte monastiri într-acea vrême și tot într-acei an la leat 7246 (1737), octom-(vrie) 20.

Și prin nevoința și silința sfinții sale, iarăși s-au făcut mănăstirea duple cum să vede, atît sfînta biserică pe dinlăuntru înpodobită cu tîmplă, cu sfintele icoane și cu argintării, i policandru, cît și pe dinafară cu chiliile, și cu zidiurile, și cu altele care să vād făcute de sfinție-sa, și toate clopotile.

Și s-au scris aicea într-al 24 de ani ai igumeniei sfinții sale, la leat 7269 (1761), martie 15, fiind domn țării Io Scarlat Ghica voevod și mitropolit chir Grigorie ce au fost mireon.

Nicodim arhimandrit ; Theodosie ierei ; Safta presvitera ; Constantin ierei ; Zoița presvitera ; Stanciul ; Apostol ; Chiril ieromonah ; Daniil arhieru ; Teofan ieromonah ; ierei Radul ; presvitera Manea ; Artemiia ; Parascheva ; Pană ; Marica ; Voica ; *Ghenadie ierodiacon ; Calinic monah ; Ioachim*⁴³ ; Marica ; Nica ; Ivașco ; Stana cu tot neamul lor.

Acesta au închinat sfintei monastiri mitohul de la Dobroești, cu moșia sfinții sale, și cu vilele din Crîngurean, și iarăși moșia partea sfinții sale din Priboiani, i din Beleți, i din stupi și dobitoace.

Poménicul sfinții sale părintelui Dositheu arhimandritul, ce au stătut igumen la această sfîntă monastire în mulți ani fiindu-i metanîia aicea la Cîmpulungul, leat 1784

Dositheu arhimandrit ; Ananiia monah ; Panaite ; Martha monahiia ; Gheorghie ; Păuna ; Grigorie ; Ianache ; Mariia ; Safta și cu fiii ei ; Salomiia monahiia și cu tot neamul sfinții sale.

Acesta au dat la sfînta monastire o părêche ecsapetriga de argint, ocă una pol, i un țigan anume Chițul Moeceancu, i pe Dospina țiganca ce o ține Constantin Verzea, cumpărați cu banii sfinții sale, i 4 răzoare vie la Crîngureanca pe din jos.

Dorotheu ieroshimonah ; Martha presvitera cu fiii lor ; Oprea ; Damaschina monahiia și cu tot neamul lor.

Acesta au dat 10 oi danie la monastire, 1785.

AICEA SĂ POMENESC TOȚI PĂRINȚII CEI VII ȘI CEI MORȚI, DIN SFÎNTA MONASTIRE CÎMPULUNGUL UNDE IASTE HRAMUL USPENIIA BOGORODIȚEI, DE LA MELCHISEDEC CARELE AU FOST IGUMEN ÎNTII PÎNĂ ACUM

Melhisedec ieromonah ; Luca ieromonah ; Varlaam ieromonah ; Daniil ieromonah ; Ghennadie ieromonah ; Sofronie ieromonah ; Avvacum ieromonah ; Agathon ieromonah ; Ioanichie ieroshimonah ; Ioasaf ieromonah ; Onisifor ieroshimonah ; Ioasaf ieromonah ; Gherasim iero-

43. În poménicul B «monah Ioachim».

shimonah ; Visarion ieromonah ; Parthenie ieromonah ; Parthenie ieromonah ; Paisie ieromonah ; Dorothei ieromonah ; Roman ieromonah ; Spiridon ieromonah ; Theodosie ieromonah ; Dionisie ieroshimonah ; Mitrofan ierodiiakon ; Varlaam ieromonah ; Daniil ierodiiakon ; Macarie ierodiiakon ; Gherasim schimonah, *episcop Buzdului* ; Gherasim ieroshimonah ; Savva shimonah ; Varlaam shimonah ; Varlaam shimonah ; Ioann shimonah ; Fevronie shimonah ; Nifont shimonah ; Rafail ieromonah ; Meletie ieromonah ; Nichifor ieromonah ; Nicodim ieromonah ; Theodosie ieromonah ; Ilarion ieromonah ; Eftimie ieromonah *duhovnic* ; Vasilie ieromonah ; Iosif ieromonah ; *Mihail ieromonah* ; Ioasaf ieromonah ; Daniil ieromonah *stareș* ; Theodosie monah *Anișanul ctitor* ; Ioann ieromonah ; Mihail ieromonah ; Ghenadie ieromonah ; Daniil ieromonah, *s-au făcut episcop Buzeului, leat 7225 (1716) oct(omvrie) 2, și mitropolit la leat 7227 (1719) av(gust) 19* ; Nicodim shimonah ; Ștefan ieromonah *mosc* ; Theofan ieromonah *igumen* ; Misail ieromonah ; Isaiia ieromonah ; Inochentie ieromonah, *au dat o cruce ferecată cu argint* ; Grigorie ieromonah ; Silvestru ieromonah ; Macarie ieromonah ; Nectarie ieromonah ; Luca ieromonah ; Sofronie ieromonah ; Ilarion ieromonah ; Dionisie ierodiiakon ; Theofan monah ; Ioann monah ; Eftimie monah ; Nifont ieromonah ; Ioann monah ; Isaiia monah ; Gavriil monah ; Procopie monah ; Pahomie monah ; Macarie monah ; Bogoslov monah ; Theofil monah ; Theodosie monah ; Fevronie monah ; Cozma monah ; Ioasaf monah ; Onufrie monah ; Macarie monah ; Chiril monah ; Theodor monah ; Athanasie monah ; Vartholomei monah ; Vissarion monah ; Nicolae monah ; Chirill monah ; Efrem monah ; Cozma monah ; Hariton monah ; Ioannichie monah ; Onufrie monah ; Nichifor monah ; Pavel monah ; Evloghie monah ; Parthenie monah ; Grigorie monah ; Chiriac monah ; Meletie monah ; Lavrentie monah ; Onufrie monah ; Măcsim monah ; Ioannichie monah ; Antonie monah ; Spiridon monah ; Sofronie monah ; Chirill monah ; Ștefan monah ; Chiril monah ; Onufrie monah ; Nicodim monah ; Parthenie monah ; Bogoslov monah ; Leontie monah ; Theodosie monah ; Pahomie monah ; Theofan monah ; Ioann monah ; Mihail monah ; Macarie monah ; Iosif monah ; Gherasim monah ; Ștefan monah ; Rafail monah ; Manuil monah ; Calist monah ; Bogoslov monah ; Ștefan monah ; Macarie monah ; Ștefan monah ; Serafim monah ; Nifont monah ; Pavel monah ; Onufrie monah ; Ștefan monah *rotar* ; Gherasim monah ; Theodor monah ; Grigorie monah ; Mihail monah ; Bogoslov monah ; Damaschin monah ; Pahomie monah ; Daniil monah ; Nicodim monah ; Nectarie monah ; Ștefan monah ; Petronie monah ; Ștefan monah ; Nicodim ierodiiakon ; Ioannichie monah ; Bogoslov monah ; Daniil monah ; Onufrie monah ; Cozma monah ; Theodor monah ; Daniil monah ; Nichifor monah ; Chirill ierodiiakon ; Antonie monah ; Rafail monah ; Onufrie monah *rotar* ; Savva ieromonah ; Climent ieromonah ; Rafail ieromonah ; Ioasaf monah ; Daniil ieromonah ; Rafail ieromonah ; Nifont ieromonah ; Ioann ieroshimonah ; Calistru monah ; Ghenadie monah ; Nectarie monah ; Cozma ierodiiakon ; Nichifor ierodiiakon ; Nicodim ierodiiakon *schitean* ; Vasilie ierodiiakon ; Ștefan ierodiiakon ; Chirill ieromonah ; Onisifor ieromonah ; Ioannichie ieromonah ; Bogoslov ieromonah ; Iosif ieromonah ; Climent monah ;

Damaschin monah ; Isaiia monah ; Dionisie ieromonah ; Varlaam ieromonah ; Damaschin ieromonah ; Daniil ieromonah *eclisiarh* ; Iosif monah ; Callistru monah *dichiu* ; Dionisie monah ; Cozma monah ; Iosif monah ; Mihail monah *dichiu* ; Theofan monah ; Neofit ieroddiacon ; Grigorie ieromonah ; Onufrie monah ; Mihail monah ; Ghenadie monah ; Anannia monah *schitean*.

Smeritul Filaret arhiepiscop Apamias Beldiman, de patrie moldovean la leat 1813 ghen(arie) 1, am venit din Moldavia, de la Iași, în zilele domnului Io Ioan Caragea voevod, trăind atuncea dumnealui răposatul banul Constantin Filipulescu i dumnealui răposatul banul Grigorie Brincoveanu Basaraba, din cei însemnați vestiți boeri, prin a căroră oserdie, la leat 1813 iunie 8, m-am hirotonisit arhieru cu ecdosis patrierhească, aflindu-să patriarh chiriu chir Chiril. Iar la iulie 29, tot la acest leat, m-au făcut mai sus-numitul domn nastavnic la monastirea Cîmpulungului, unde, mergînd, împreună cu rînduiții atît din partea Logofetei Mari de Țara de Jos, cît și din partea sfintei Mitropolii, o am aflat-o în cea mai proastă stare, adecă : biserica cea mare, cu totul crăpată de atitea cutremure, încît un stîlp din acei patru mari ce era în biserică, fiind struncinat cu totul, l-au fost căptușit acei de mai nainte stăpînituri cu stîlpi de stejari ca să nu cadă bolta cea mare care era răzămătată preste acești patru stîlpi, în toate părțile ploa înlăuntru bisericii. Prin toate chiliile ploa, toate acareturile prin prejur stricate și putrede. La moșia Grădiștea, care să ținea pe seama monastirii, atît mitohul i morile, cît și toate cîrciumele. Asémenea și schitul Goleștii, în cea desăvirșită stricăciune, afară de bisericuță care și acéia era acoperămîntul putred și ploa.

Și preste toate acéstea, am aflat-o și supusă datoriei preste cincizeci mii taleri, iar venitul monastirii era de numai noao mii trei sute taleri, bez 17 munți și doao moșii, anume Stăneștii i Bădeștii era vînduți de cel mai nainte igumen pe 7 ani și banii toți luați înainte.

Așadar, aflindu-să această monastire într-această ticăloasă stare, silit am fost a petrece întru sărăcie anii de sus arătați, silindu-mă a adaoge acest puțin venit ce l-am aflat. Iar, după trecerea a cîțiva din ani, catatracsit fiind dumnealui banul Constantin Filipulescu de mai sus-numitul Ioann voevod Caragea, dupre obiceiul fanarioților, au urmat nevoe a să catatrecsi și toți oamenii răposatului Filipulescu, vind rîndul și la mine, care, voind a mă scoate din această monastire, tare m-au sprînjinit dumnealui răposatul banul Grigorie Brincoveanu, unul din ctitorii acéștii monastiri, dinpreună cu răposatul episcop al Arghișului, chir Iosif. Și, așa, neputînd domnul Caragea a-mi găsi pricină să mă scoată, au stricat acea așăzare cu care era înainte și me-au înoit stăpînirea cu contract domnesc și cu multe condiții pe zece ani, în care ponturi cel mai însemnat au fost unul care îmi hotăra ca în soroc de cinciluni să ecsolflisc toată datoriia monastirii, aducînd toate zapisile monastirii la Logofeteia cea Mare ca să se spargă. [Acest pont l-au pus Mărie-sa cu încredințare că nu-l voiu putea împlini, și tot mă va scoate].

De acéia, dar, înțelegînd eu scoposul Măriei-sale unde privește și pentru ca să nu dau de sminteală pre ai miei făcători de bine, silit am fost și am vîndut zapise de bani cincizeci mii lei ce-i aveam din pa-

tria mea, numai în doazeci și cinci mii lei, pentru ca, la sorocul ce mi s-au pus în contract, să fie zăpășite ecsolisite. Și așa am mai vîndut în orîndă din moșii și împlinind soma datoriei, aducînd toate zăpășile monastirii, le-am plătit cu toată dobînda lor. Și pentru ca să-și ia nădejdea Mării-sa că mă va scoate, am dat jalobă Măriei-sale mai înainte cu doao luni de sorocul cel pus în contractul domnesc, în care jalobă am cerut să fiu rînduit la Logofeția Mare spre a să sparge toate acéle zăpășe de datorie ce le-am plătit, caré jalobă s-au și rînduit la vel logofăt de Țara de Sus, la dumnealui răposatul banul Constantin Bălăceanul fiind atuncea logofăt mare. Și s-au spart toate zăpășile, rămîind monastirea slobodă de toată datorii.

Și așa am stăpînit monastirea pînă la leat 1819, domnind atuncea răposatul domn Alecsandru Mihail Șuțul voevod, cînd întruna din zile, zioa, sîmbătă, înainte de vicernie, din multe ploii, au căzut o bucată din bolta cea mare, făcînd mare huet, încît spaimă era a intra cineva înlăuntrul bisericii.

Văzînd dar că mijloc nu mai iaste de a să sluji dumnezeiasca liturghie, am făcut cunoscut întii la ispravnicat, care, viind și văzînd stricăciunea, s-au făcut doao înștiințări : una cătră stăpînirea politicească și alta cătră cea duhovnicească, la sfînta Mitropolie, fiind mitropolit Preaosfințitul răposatul chir Dionisie, Lupul cu porecla, și au venit poruncă ca să închiză. Și s-au închis, mutînd slujba bisericii la bolniță, afară la porțiță.

Și așa am petrecut pînă la leat 1825, iar la letul acesta, domnind vrednicul de laudă Mărie-sa Grigorie Ghica voevod pămîntean, unul din boerii țării, după apostasiia întîmplătoare rînduindu-să de la Poartă domn și să nu mai fie domni din fanarioții greci, ca niște apostăți ce s-au arătat toată Grechiia, cum și ei, și viind Mării-sa de la Țarigrad, și suindu-să în domnescul scaunul său, pre lîngă alte multe podoabe cu care s-au împodobit politia Bucureștii, cum și patriia sa, prin a sa vrednicie [de care nu sînt la îndoială că unii din patrioții nu-i vor fi făcut înscris a sa vrednicie și dreptatea ce o păzea cu sfîntenie la toate judecățile divanului său, muștrînd pre acei ce judeca cu interes și pedepșind cumplit pre toți acei ce făcea catahrisuri și jafuri spre pomenirea tuturor urmașilor lui].

Și văzînd că această monastire căzută iaste cea întii zidire pravoslavnică în caré s-au cîntat cea întii dumnezeiască liturghie pravoslavnică, caré zidire iaste a celui întiiu domn, Radul Negru voevod, ce din descălicătorearea țării s-au fost zidit întii biserică domnească, care, de atuncea, sînt peste 620 ani, nu l-au lăsat sufletul a rămînea o zidire véche ca aceasta și mai virtos monastire domnească. Și făcînd pitac domnesc către Preaosfinție-sa părintele mitropolitul chirio Grigorie, noul mitropolit, cătră dumnealui răposatul banul Constantin Bălăceanul, vel ban, i cătră dumnealui logofătul de Țara de Jos, Nestor, ca să facă chibzuire cu ce mijloc s-ar face această zidire, însă fără a încăpea monastirea supt sarcina datoriei, care însărcinîndu-mă pe mine cu acéste condiții ca să o fac din fața pămîntului, însă tot cu acéiași piatră pe dinafară, care s-au zidit de domnul Radul Negru voevod, făcînd înlăuntru strane, și pardoseala, și ușa, iară facerea catapeteazmii i zugră-

vitul catapeteazmii și a bisericii să rămie după ce vor săvârși acestea toate și atuncea să va face deosebită chibzuire, și pentru această cheltuială să mi să dea în stăpînire monastirea aceasta pe alți zece ani, adecă pînă la 1837 aprilie 23.

Așadar, dîndu-mi-să contractul domnesc la leat 1826 mai 4, după ce mai nainte o risipisem pînă în pămînt, m-am apucat și am zidit-o precum să vede, sfîrșind tot lucrul eii la leat 1831, pre cînd boala holerii cumplită era.

Acum, voesc a arăta urmașilor miei la această monastire céle ce am lucrat în curgere de 18 ani ce am ocîrmuit această monastire, céle ce am făcut nu numai în monastire, dar și la mitoace, ca și ei, ca niște adevărați fii ai aceștii casă, următori să se arate ca să afle har înaintea domnului prin solirile maicii sale ai căriia nume să prăznuiaște.

Mai întii, cu toată distihia în care mă aflam la leat 813, 814, 815, însă, înlăuntru, în monastire, toate chiliile, grajdul, cuhnea și magazia de iznoavă le-am acoperit, cum și clopodnița, asemenea, și la porțiță, dinafară, biserica bolniții i toate chiliile cu cerdacul cel de la riu ipac le-am acoperit.

2-lea. La moșia Grădiștea, fiindcă o țineam pe seama monastirii, mitohul l-am acoperit, meremetisindu-l ca din nou. Moara de la Furnicoși și moara de la mitoh și moara de la Geabalea de iznoavă le-am făcut, cum și toate cîrciumele de pe această moșie de iznoavă le-am făcut, afară cea de la Geabalea, fiind numai pereții de piatră véche, iar acoperămîntul și grajdul de iznoavă le-am făcut și îngrăditura eii.

3-lea. Schitul Goleștii preste tot era acoperămîntul putred, atît a bisericii, i a clopodniții, cît și a chiliilor, cum și zidiul stricat și pre acéstea pre toate le-am acoperit din nou, prefăcîndu-le.

4-lea. La viile ot Ștefănești, casele céle de zidiu, cum și acea mare pivniță ce era zidite de un Nicodim igumenul, toate era și zidirile răsipite cu o parte de pivniță, și pre acéstea ca din nou le-am făcut, nelăsînd să se răsipească céle ctitoricești acareturi.

5-lea. Toată datoriia monastirii o am plătit caré să cuprindea preste cinci zeci mii taleri, spărgîndu-se toate zăpisiile la Logofeția cea Mare din porunca domnească.

6-lea. Am mai făcut cu a mea cheltuială : trei rînduri sfite, un rînd preușesc, felonul, epitrahilul și naraclițele de ștofă prea grea cu fir, stiharul de cutnie, poiasul cu pafale de argint și poleite, iar doao rînduri sfite sînt diaconești, de adamscă albastră cu flori, cu aurariu i naraclițe. Asémenea, tot de această materie, am făcut și un tacîm pocrovéte.

Asémenea, am mai dat la această monastire și 12 minée moldovenești cu slujbele preste an de la monastirea Neamțului tipărite.

7-lea. După toate acestea, am zidit și biserica cea mare din fața pămîntului, precum să vede, caré biserică, la leat 1826 mai 4, s-au început zidirea și la 1831 au luat sfîrșit. Și s-ar fi isprăvit de zidit în doi ani, însă întîmplările vremilor ce urma în Țara Românească și în Țara Moldaviei crez că multe veacuri vor tréce și nu să va uita, pentru că după apostasiia ce au urmat la leat 1821 împotriva soltanului din partea Grechii, apoi cu zăbavă și la leat 1828 stricîndu-să pacea între soltanul

și între curtea Rossiei, fără veste au trecut oștile rusienești și s-au urmat războiul. Și, într-această vreme, pe de o parte, era războiul, iară, pe de altă parte, Dumnezeu, [pentru păcatele noastre], ne-au cercat cu doao boli cumplite și strasnice, întiu cu boala ciumei, apoi, după ce s-au tăiat ciuma, la anul au venit și boala holerii [această boală în toată lumea au străbătut]. Și așa de aceste cumplite vremi, abia am putut isprăvi în cinci ani fiind și mare scumpete în bucate.

Pentru acéia, iubiții miei frați, pe carii Dumnezeu va rîndui povățuitori la această sfîntă casă în urma mea, vă sfătuesc să aveți rîvnă pentru această casă, să vă mulțămiiți cu odihna ce veți afla de la ia, să nu priviiți la folosul cel trecătoriu și vremelnic, ci la cel vecinic, unde avem să fim în veci și fără de moarte. Dumnezeiasca scriptură zice: ce va folosi omului de ar cîștiga lumea toată și își va piarde sufletul său? Pentru acéia să urmă, fraților, scripturii, iară nu lumii.

Drept acéia, spre răsplătirea ostenélelor méle ce am jărtvit pentru toate acéstea, nu voi greși de a cére de la această sfîntă casă cum și de la următorii igumeni ce vor fi la această sfîntă mănăstire a fi pomenite în véci numele viilor și a răposăților de mai jos pomeniți, cum și după ducerea mea din viața aceasta, numele meu să se șteargă dintre cei vii și să se treacă cu cei adormiți. Iar carii din igumeni nu va urma alcătuirii méle, aceștia de a fi pomenit după cei mai dinainte ctitori, să aibă a da seamă înaintea înfricoșatului județ. Iar carii să vor arăta următori acestora, Dumnezeu să-i blagoslovească și să-i scrie în cartea vieții. Amin.

Alcea să pomenéște preaosfințele-sa părintele Filaret Apamlas Bel-diman din Moldavia, carele au fost igumen la această sfîntă mănăstire și au făcut cele ce să arată de preaosfințele-sa

Viii: Filaret arhieru; Eleni și tot neamul; Vasilie; Mariia și fiii lor; Smaragda și tot neamul eii; Scarlat; Mariia și fiii lor; Gheorghie; Ecaterina și fiii lor.

Morții: Grigorie voevod; Zoița doamna; Filipp; Ecaterina și tot neamul lor; Constantin; Zoița și tot neamul lor; Grigorie; Anna; Gheorghie; Mariia; Rale; Anastasiia; Constantin; Ioann; Balașa; Andrei; Smaragda; Ioann; Ioann; Eufrosini; Lascarache; Casu; Alecsandru; Parascheva; Theodosiia; Ioann; Zoița; Dimitrie; Vasilie; Constantin; Anastasiia; Mathei; Ghenadie ieroarhimandrit; Iustina monahia și Iustina monahia.

Poménicul logof(ă)t(ului) Pană Costescu⁴⁴ carele au fost ostentloriu la facerea bisericii din Cimpulung.

Constantin; Sultana; Barbul; Smaragda; Iorga; Petru; Cheajna; Ștefan; Mariia; Safta; Pană; Anna; Manuil; Mariia; Pantazi; Martha monahia; Eufrosina; Stanca; Ioann; Rucsandra; Constantin; Zoița; Despa; Elena; Ioann; Gavriil monah; Scarlat; Rucsandra; Grigorie; Constantin; Dionisie arhieru; Calinic; Iordache; Elena; Neofit ieromonah și tot neamul lor.

44. Inițial scris «Costache» și apoi modificat în «Costescu».

Alci să pomenește familia conților de Roseți⁴⁵

Viii: Ioann; Elisaveta și fiii lor; Scarlat; Alecsandru; Zoia; Costandin și fiii lor; Nicolae; Zoia; Casandra; Gligore; Nicolae; Maria și fiii lor; Manoil; Elena și Ioan cu fiii lor; Efrosina; Elena; Costandin; Radu; Lucsandra; Sultana și fiii lor și tot neamul lor.

Morții: Costandin; Evfrosina; Gheorghie; Maria; Rucsandra; Costandin; Nastasia și cu tot neamu lor; Costandin; Ștefan; Fotinia; Costandin; Alecsandru; Scarlat; Dimitrie; Dimitrie și tot neamul lor.

Din pomelnicul B, aflat tot la mănăstirea Negru-Vodă din Cîmpulung-Mușcel, transcriem fragmentele, numai pe cele mai importante, care nu se află în pomelnicul C.

Pomelnicul fratelui Pană Vlășceanul, 1834

Panteleimon; Dimitrie; Martin; Stana; Theodor; Mariia; Ioan; Stana; Mariia; Marina; Ivan ierei; Mariia.

Morții: Theodor; Ioana; Gherghina; Dumitra; Martin; Ioan; Vasilie; Stanca; Sima; Toader și cu tot neamul lor.

Panteleimon acesta au dat sfintei mănăstiri un cazan turcesc cu 2 țevi, și o vacă cu vișd, și 7 sfeșnice de lemn purtărețe în biserică.

Acest Panteleimon Vlășceanul cel mai sus pomenit s-au și călugărit aicea, în sfînta mănăstire Cîmpulungu, de mine mai jos iscălit, puindu-i-să numele în călugărie din Panteleimon-Parthenie. Ghermano ieromonah, duhovnic, 1834».

Pomelnicul dumnealui paharnic Anastase

Morți: Anastase; Safta; Alecsandrel; Ecaterina; Gheorghe; Zoia; Gheorghe; Lucsandra; Ioana; Gheorghe; Ioan; Zmaranda; Nicola; Bălașa; Gheorghe; Zoia cu tot neamu lor».

Pomelnicul dumnealui răposatului căpitan Ene ce au fost epistat Sf. mănăstiri Cămpulung, 1813 ghen(arie) 20

Morții: Ioan; Diiamandu; Elenca; Lambru; Stavri; Pană; Păuna; Zmaranda; Grigore; Ecaterina; Stanca; Vasilichi; Haralam; Tetradi.

Vii: Elenca; Nicolae; Gheorghe; Nicolae; Ion; Zmaranda; Efthimie; Costandin; Ecaterina; Dobre și tot neamul lor.

Acesta au închinat la sfînta mănăstire 2 oi cu miel lor. Și s-au îngropat și dum(nealui) în tinda bisericii din sus, însă i o pereche odăjdii pe deplin de stambă».

Pom(el)nec(ul) dumnealui paharnicului Anastase Călnescul

Anastase; Safta; Ecaterina; Zoia; Filahtache.

Acesta au învâlit sf. biserică din mănăstire.

45. Tot acest pomelnic este scris de altă mână.

Morți : Ianache ; Stanca și cu fiii lor.
Acesta au făcut anvomul din naintea bisericii».

Pom(el)necul călugărului Dionisie ot Moeciu, care s-au călugărit aici, mar(tie) 10, la sf. Mănăstire, leat 95

Vii : Dionisie monah ; Salomiia monahiia ; Stana ; Mihail ; Ioann ; 2³⁷ ; Stoian ; Neculae ; Mariia ; 3³⁷ ; Bucura ; Paraschiva ; Dobra ; Apostu ; Ana ; Dumitru ; Costandin ; Safta.

Morții : Dumitru ; Stana ; Radu ; Stana ; Neculae ; 3³⁷ ; Radu ; Salomiia ; Stoica ; Neacșa ; Ana ; Rad(u) și cu tot neamul lor.

Acesta au dat 5 oi danie la sfânta mănăstire ot Dalgopole și au fost... 47».

«Mihai ; Grigorie ; Rocsandra ; Marioara și cu tot neamu ; Panait.
Morții : Gheorghie ; Costanța și cu fiii și cu tot neamul lor.
Acesta au dat 3 hrisoave la mănăstire din cele pierdute în dar».

Pom(el)necul Sosani monahil de la Rucăr

Aldea ; Nicolae ; Ioan ; Nedelea ; Sosana monahiia ; Ioan ; Ioan ; Mihaiu ; Simon ; Dumitru ; Safta.

Aceasta au dat la sfânta mănăstire o vacă, ca să fie de pomenire, leat 1795 ghen(arie) 15».

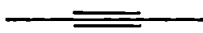
Pom(el)necu lui Ioachim Eclisliarh aceștii sfinte mănăstiri Cămpulung

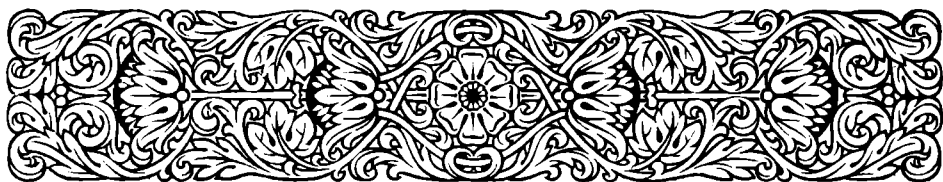
Vii : Ioachim ermonah ; Necolae ; Stanca ; Ioan ; Grigorie ; Zoița ; Dumitru.

Morții : Dumitru ; Stanca ; Gheorghie ; Costandin ; Petru ; Barbul ; Ioana ; Lepa ; Dobra ; Oancea erodiiakon ; Dumitra dieconeasa ; Neculae cu fiii lor și cu tot neamu lor.

Acesta au fost aici în oraș Cămpulung dascal 30 de ani și apoi s-au călugărit aici la această sfântă mănăstire Cămpulung, la leat 1794 dec(emvrie) 21».

Prof. SPIRIDON CRISTOCEA

BISERICA ȘI LUMEA

MUNCA, DATORIE DE ONOARE A FIECĂRUI CETĂȚEAN

ÎN SPRIJINUL CUNOAȘTERII ȘI APLICĂRII LEGISLAȚIEI DE CĂTRE PREGOȚII SLUJITORI

În situația noastră aparte, spusele Mintuitorului: «Tatăl Meu lucrează și Eu lucrez» (Ioan IX, 4), ca și îndemnul Sf. Ap. Pavel: «Cine nu muncește, nici să nu mănince» (II Tes. III, 10), justifică tema de mai sus. Munca a fost considerată și a rămas așa ca un prilej de ferire de păcat, de iubire față de aproapele și ajutor pentru sine și pentru alții: «cu minile mele mi-am câștigat pâinea și n-am fost povară nimănui» (II Tes. III, 8).

Pentru slujitorii și sprijinitorii Bisericii noastre rămân porunci nescrise. Fiecare, după muncă, își ia plata sau pedeapsa lui (Matei XX, 8; Luca X, 7; Iacov V, 4; II Petru II, 13) și cine slujește sau muncește la altar, de la altar să mănince (I Cor. IX, 13).

Având în vedere faptul că slujitorul, ca și credinciosul Bisericii Ortodoxe Române, este în același timp ascultător de Dumnezeu și cetățean supus comunității în care își duce existența, este nevoie de cunoașterea unor norme speciale în ceea ce privește activitatea sau munca sa în societate.

I. PRINCIPALELE PREVEDERI ALE CODULUI MUNCII

O societate organizată și un stat dezvoltat și pe o treaptă superioară de civilizație sînt conduse totdeauna după o legislație precisă.

România, stat socialist multilateral dezvoltat își are legi proprii, instituții specializate, aparat de stat cu administrație superioară, ca și organe deliberative și executive. Fiecare sector administrativ al statului își are regulamente speciale și un mod de aplicare a legilor în conformitate cu specificul muncii fiecăruia. Așa cum se știe și Biserica Ortodoxă Română își are legiurile și regulamentele sale specifice, dar acestea nu sînt în afara cadrului legal sau să contrazică legile general-obligatorii pentru toți cetățenii. Clerul și credincioșii ortodocși români sînt în același timp și cetățeni loiali ai Patriei, împreună-lucrători pentru obștea românească și totodată membri ai Bisericii. Însă munca sau activitatea fiecărui cetățean, pe baza căreia își duce existența, este în

România socialistă încadrată în norme, prevederi și responsabilități (drepturi și îndatoriri) comune tuturor.

Intrucît **preotul** are și îndatoriri sociale obligatorii, este necesar să cunoască principalele prevederi ale **Codului muncii**.

«În Republica Socialistă România exploatarea omului de către om a fost desființată pentru totdeauna. Economia națională, relațiile sociale se întemeiază pe proprietatea socialistă asupra mijloacelor de producție, întreaga putere politică și economică aparține poporului, liber și stăpîn pe soarta sa». După această justificare, înțelegem că, stăpîni ai mijloacelor de producție, ai întregii avuții naționale, cetățenii Patriei noastre au devenit, în același timp, făuritorii conștiinței ai propriului lor viitor. În dubla lor calitate, de producători și în același timp de proprietari ai mijloacelor de producție, oamenii muncii, singurii beneficiari ai tuturor bunurilor materiale și spirituale, sînt activi în conducerea treburilor economice și sociale; ca deținători suverani ai puterii politice și economice, ei participă la gospodărirea avuției naționale, la conducerea treburilor obștești, la guvernarea întregii țări.

În condițiile societății socialiste, în care dreptul la muncă este garantat fără nici un fel de discriminare și în care se înfăptuiește vechiul deziderat al clasei noastre muncitoare — «nici muncă fără pîine, nici pîine fără muncă» — fiecare cetățean apt de muncă are, potrivit Constituției, îndatorirea de onoare de a munci. Nimănu-i este îngăduit să realizeze venituri ca urmare a însușirii muncii altora, fiind interzisă obținerea de cîștiguri pe altă cale decît prin munca proprie, utilă societății.

Munca reprezintă o necesitate pentru existența și progresul societății, pentru formarea și dezvoltarea multilaterală a personalității umane...».

Este de la sine înțeles că munca este cinstită și rezultatul retribuit după cantitate, dar mai ales după calitate. Pe măsura creșterii producției, cresc și veniturile obținute prin muncă.

În conformitate cu prevederile Constituției, Codul muncii cuprinde principiile și normele de bază privind relațiile de muncă, reprezintă cartea muncii și consfințește drepturile și îndatoririle celor ce muncesc din țara noastră. Așadar, Codul muncii constituie cadrul legislativ general al relațiilor de muncă corespunzător actualei etape de dezvoltare a țării, de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate.

Avîndu-se în vedere că s-a depășit stadiul de dezvoltare a societății românești (*Legea nr. 1/1970* referitoare la principii și norme de încadrare în muncă), vom prezenta în continuare principalele prevederi ale Codului muncii sau *Legea nr. 10/1972*.

Partea I : PRINCIPII GENERALE ALE RELAȚIILOR DE MUNCĂ.

Drepturile și îndatoririle oamenilor muncii.

Capitolul I : Principii generale privind relațiile de muncă. Munca este principalul factor de progres și civilizație și este așezată pe cea mai înaltă treaptă a valorilor sociale Art. 1 (1). **Tuturor cetățenilor Republicii Socialiste România, fără nici o îngrădire sau deosebire de sex, naționalitate, rasă sau religie, le este garantat dreptul la muncă, avînd**

posibilitatea de a desfășura o activitate în domeniul economic, tehnico-științific, social sau cultural, potrivit aptitudinilor, pregătirii profesionale și aspirațiilor fiecăruia, (inclusiv religioase, n.n.) în funcție de nevoile întregii societăți» (Art. 2). Fiecare județ își are specificul său în dezvoltarea economiei țării (Art. 3) și se tinde spre omogenizarea treptată a societății prin ștergerea cu timpul a deosebirilor esențiale dintre munca fizică și cea intelectuală, dintre modul de muncă și viața de la sat și cel de la oraș (Art. 4). Manifestările de parazitism social sînt interzise (Art. 6 și 7).

În același timp, «oamenilor muncii le este garantat dreptul la: odihnă și repaus pentru refacerea forței de muncă, pentru desăvîrșirea pregătirii profesionale și lărgirea orizontului cultural; condiții de muncă prin măsuri de securitate și igienă a muncii, care să le asigure apărarea vieții și sănătății; ajutoare materiale în caz de incapacitate temporară de muncă și pensii; realizarea efectivă a tuturor drepturilor referitoare la muncă, înscrise în Constituție» (Art. 12). De asemenea «Femeii i se asigură largi posibilități de afirmare în condiții de deplină egalitate socială cu bărbatul, beneficiind, la muncă egală cu acesta, de o retribuție egală, de măsuri speciale de ocrotire...» (Art. 14).

Capitolul II : *Drepturile și îndatoririle oamenilor muncii.* — Pe lângă drepturile și îndatoririle respective (Art. 17—22), legea atrage serios atenția : «Persoanelor încadrate în muncă le este interzis să primească de la cetățeni bani sau alte foloase pentru activitățile prestate în cadrul atribuțiilor de serviciu» Art. 20 (3). În continuare, sînt redate sectoarele de activitate cu specificul lor (industrie, art. 23—29; construcții, art. 30—31; agricultură și silvicultură, art. 32—36; transporturi și telecomunicații, art. 37—39; comerț și prestări de servicii, art. 30—42; învățămînt, art. 43—46, participare la asociații profesionale, art. 46 (2); cercetare științifică, art. 47—49; cultură, art. 50—53; ocrotirea sănătății, art. 54—57; aparatul de stat, art. 58—61).

Partea a II-a : *RELAȚIILE DE MUNCĂ DIN UNITĂȚILE SOCIA-LISTE DE STAT.*

Cap. I : *Încadrarea și promovarea în muncă.* — După ce au fost arătate drepturile, obligațiile și îndatoririle oamenilor muncii, Legea prevede concret condițiile, pregătirea, profesia, aptitudinile celui ce trebuie să fie angajat. Printre acestea mai importante — Contractele de muncă (colectiv sau individual, Art. 62—80).

Cap. II : *Remunerarea muncii după diferite norme, în funcție de calitatea și cantitatea muncii* (Art. 81—95).

Cap. III : *Disciplina socialistă a muncii.* Răspunderea disciplinară și răspunderea materială (Art. 96—111, vinovăție : Art. 100, a-f).

Cap. IV : *Timpul de muncă și de odihnă* (Art. 112—128).

Cap. V : *Încetarea contractului de muncă* (condiții disciplinare, colective etc. Art. 129—137).

Cap. VI : *Protecția muncii și asigurările sociale* (Art. 138—150).

Cap. VII : *Munca femeilor și tinerilor* (Art. 151—162).

Cap. VIII : *Sindicatetele* (Art. 164—170).

Cap. IX : *Jurisdicția muncii*. Controlul aplicării Legislației muncii (Art. 171—182).

Partea a III-a : DISPOZIȚII FINALE ȘI TRANZITORII (Art. 183—191).

Ca instituție, Biserica Ortodoxă Română ține cont de obligațiile, îndatoririle și drepturile ce decurg din Codul muncii. Toate regulamentele de ordine interioară ale Bisericii Ortodoxe Române, disciplina muncii, disciplina financiară, relațiile dintre cei ce prestează o muncă sau alta, raportul oamenilor muncii (inclusiv clerul) cu superiorii, cu egalii sau cu inferiorii se bazează pe Codul muncii, sau prin asimilare.

Astfel, Art. 183 (1) precizează : *Prevederile prezentului cod se aplică și raporturilor de muncă dintre unitățile socialiste și persoanele care prestează muncă la domiciliu, raporturilor de muncă stabilite cu persoane juridice, altele decât unitățile socialiste...* (subl. n., deci și cultele recunoscute de Statul Român). Și pentru toți aceia care efectuează diferite lucrări — temporare, speciale — «pe baza unui contract de muncă» (alte condiții (2), (3).

Legea prevede și alte situații, cu profil special de muncă (organizațiile cooperatiste — Art. 184 ; obligațiile militare — Art. 186 etc.).

II. OBLIGATIVITATEA MUNCII PENTRU FIECARE CETĂȚEAN APT. CONDAMNAREA PARAZITISMULUI : LEGEA nr. 25/1976

În 1976, prin Legea nr. 25 din 1 ianuarie, se completează unele capitole din Codul muncii precizînd de la început că Statul nostru asigură încadrarea în muncă a fiecărui cetățean începînd de la 16 ani, lucru pe care și Codul muncii în art. 7 îl prevede : «începînd cu vîrsta de 16 ani, fiecare persoană aptă de muncă și care nu urmează cursurile unei școli este dator să desfășoare, pînă la vîrsta pensionării, o muncă utilă societății, care să-i asigure mijloacele de existență și de dezvoltare spirituală». Încadrarea în muncă temporară se poate face și de la 14—15 ani, *cu acordul părinților sau tutorilor, cu condiția ca acești tineri să-și continue învățămîntul obligatoriu.*

Cu toate acestea mai sînt încă persoane apte de muncă, ce se sus-trag sistematic de la încadrarea într-o muncă utilă lor și societății, trăind din banii muncii altora.

De aceea *Legea nr. 25/1976* stabilește obligația pentru persoanele ne-încadrate în muncă și care nu urmează o formă de învățămînt sau de calificare profesională de a se înscrie la direcțiile pentru probleme de muncă și ocrotiri sociale și de a cere repartizarea în producție. Legea mai prevede că dacă o persoană refuză sistematic încadrarea în muncă ea va fi obligată, prin hotărîre judecătorească să presteze o muncă, pe timp de un an, pe șantiere de construcții, în unități agricole, forestiere și în alte unități economice, iar în cazul tinerilor în vîrstă de pînă la 18 ani, în centre de muncă și reeducare subordonate Ministerului Muncii.

De remarcat că și aceste persoane încadrate în muncă în aceste condiții prevăzute de Legea nr. 25 au toate drepturile și obligațiile prevăzute de legislația muncii.

Legea nr. 25/1976 cuprinde 14 articole în care accentul principal cade mai ales pe obligația fiecărui cetățean de a presta o muncă utilă, mai ales că fiecare are asigurat acest drept. Legea prevede și unele excepții ca : starea de incapacitate de muncă totală care se stabilește de consiliile populare comunale, orașenești, municipale și ale sectoarelor municipiului București, la propunerea comisiei de expertiză medicală și recuperare a capacității de muncă.

Nu sînt obligați la expertiză țărani care lucrează în gospodăria individuală, meșteșugarii cu ateliere proprii și liber profesioniști care desfășoară activități autorizate de lege ; apoi nu au această obligație femeile care își îngrijesc copiii sau desfășoară o activitate casnică în gospodăria proprie.

Pentru cei apti de muncă nu încape nici un motiv. Ei sînt luați în evidență de către direcția pentru probleme de muncă și ocrotiri sociale de oficiile acesteia, cu sprijinul miliției și al celorlalte organe locale de stat.

III. REGLEMENTĂRI PRIVIND DISCIPLINA LA LOCUL DE MUNCĂ ÎN INSTITUȚIILE DE STAT ȘI OBȘTEȘTI : (DECRETUL nr. 400/1981)

Astăzi, mai mult ca oricînd, se cere omului concentrarea atenției, pregătirea profesională, responsabilitatea personală și angajament colectiv pentru a înainta pe treptele civilizației, pentru a corespunde cerințelor tehnice moderne și de progres continuu, pentru ca rezultatele muncii fiecăruia să fie eficiente și competitive pe piața mondială.

Patriarhia Română, ca și Centrele eparhiale, avînd dreptul la ateliere etc., are o aleasă prețuire pentru muncă, fiindcă îndeletnicirile nu au numai un rost momentan, trecător, ci constituie dovada continuității unei tradiții a cultului muncii, o rugăciune a brațelor, minții etc. Apoi, înfăptuirile angajaților Bisericii Ortodoxe Române au un scop mult mai mare și de adîncă sensibilitate, adică o contribuție reală la înduhovnicirea omului. O icoană, o candelă, o carte, un articol, un studiu au trăinicie, iar pentru neam, rodul mîinilor și cugetului nostru vor ajunge, mai tirziu, în Sanctuarul patriei, în Patrimoniul cultural național. De aceea, toți oamenii muncii din toate sectoarele de activitate ale Bisericii Ortodoxe Române din țară și din străinătate, au primit cu viu interes măsurile de disciplină la locul de muncă al fiecărui muncitor, salariat sau angajat. *Decretul Consiliului de Stat nr. 400 din 29 decembrie 1981* prevede instituirea unor reguli privind exploatarea și întreținerea instalațiilor, utilajelor și mașinilor, întărirea ordinii și disciplinei în muncă în unitățile cu foc continuu sau care au instalații cu grad ridicat de pericol în exploatare.

Justificarea acestui decret constă în :

Dezvoltarea economico-socială a țării în condițiile promovării ferme a progresului tehnic, corespunzător cuceririlor revoluției tehnicoștiințifice contemporane, a determinat ridicarea continuă a nivelului calitativ și complexității proceselor de producție, utilizarea în mai mare

măsură a unor instalații, utilaje și mașini cu foc continuu sau cu grad ridicat de pericol de exploatare, a căror funcționare impune un regim special de folosire, supraveghere, verificare, întreținere și reparare.

Muncitorii, maiștrii, tehnicienii, inginerii, toți cei care lucrează sau conduc procesele de producție la instalațiile, utilajele și mașinile cu foc continuu sau grad ridicat de pericol în exploatare, poartă întreaga răspundere pentru asigurarea funcționării neîntrerupte și în condiții de deplină siguranță a utilajelor, pentru prevenirea și înlăturarea oricăror situații care ar putea pune în primejdie viața și sănătatea oamenilor.

În scopul întăririi ordinii și disciplinei personalului muncitor din unitățile cu foc continuu sau care au instalații, utilaje și mașini cu grad ridicat de pericol, precum și al reglementării unitare a obligațiilor și răspunderilor ce revin ministerelor, celorlalte organe centrale sau locale, întreprinderilor, centralelor, tuturor colectivelor de oameni ai muncii în legătură cu asigurarea continuității și siguranței producției în aceste unități.

În Capitolul I : Dispoziții generale, prin 4 articole se referă la instituțiile, unitățile care au utilaje și mașini cu regim de funcționare continuu sau cu un grad ridicat de pericol în exploatare etc., responsabilitatea tuturor ca proprietari, lucrători și beneficiari ai muncii lor.

Cap. II : Obligațiile și răspunderile personalului muncitor din unitățile cu foc continuu sau care au instalații, utilaje și mașini cu grad ridicat de pericol în exploatare. Art. 5, în 12 puncte sînt indicate responsabilitățile oricărui om al muncii.

Art. 6. Responsabilitatea conducerilor întreprinderilor.

Art. 7. Responsabilitatea șefilor de secții, ateliere, instalații etc. (9 puncte), reținîndu-se : «În caz de avarii sau alte accidente tehnice, șefii de secții și instalații, ateliere sau alte compartimente de producție similare sînt obligați să participe nemijlocit la lichidarea urmărilor acestora, la cercetarea cauzelor și stabilirea măsurilor privind buna funcționare a instalațiilor și la conducerea operațiilor pentru intrarea în *regim normal de funcționare*».

Art. 8. «Maiștrii și ceilalți conducători ai formațiunilor de lucru răspund pentru organizarea și desfășurarea activității de producție în deplină siguranță și pentru realizarea integrală a măsurilor privind buna funcționare, exploatare și întreținere a instalațiilor, utilajelor și mașinilor încredințate». (Amănunte, procedee și măsuri preventive în cele 9 puncte).

Art. 9. Conducătorii unităților și celelalte persoane cu atribuții de conducere trebuie să-și îndeplinească în mod exemplar îndatoririle de serviciu, să ia măsuri pentru instaurarea ordinii și a unei discipline ferme a întregului personal, să dezvolte în rîndul acestuia simțul datoriei și răspunderii, să sancționeze cu promptitudine și cu severitate orice încălcare sau nerespectare a normelor de exploatare și atribuțiilor de serviciu.

Art. 10. Personalul cu funcții de conducere are obligația ca, în cadrul competenței sale, să dea dispoziții clare și precise, să asigure condițiile necesare pentru executarea lor și să controleze sistematic modul cum sînt aduse la îndeplinire.

Personalul în subordine este obligat să execute întocmai și la timp dispozițiile primite.

Art. 11. Muncitorii și celălalt personal operativ răspund nemijlocit de funcționarea, în condiții de siguranță și potrivit regimului de lucru aprobat, a instalațiilor, utilajelor și mașinilor pe care le au în primire (sînt enumerate 10 puncte explicative).

În continuare, sînt indicate măsuri împotriva unor apucături, vicii și capricii care și-au făcut loc în rîndul unor oameni ai muncii, care stagnează producția și care au devenit un real pericol mai ales pentru tineret.

Art. 12. Se interzice personalului muncitor să introducă sau să consume în unitate băuturi alcoolice, ori să faciliteze săvîrșirea acestor fapte.

Persoanelor care se prezintă la programul de lucru sub influența alcoolului li se interzice accesul în unitate și li se aplică sancțiunile prevăzute de lege.

Se interzice fumatul sau introducerea de țigări, chibrituri, brichete, materiale ori produse care ar putea provoca incendii sau explozii în locurile de muncă în care fumatul sau introducerea acestora este oprită.

Dacă pînă acum, Decretul s-a referit la responsabilitățile personale ale oamenilor muncii, la șefi, responsabili și întreprinderi,

Cap. III se referă la Obligațiile și răspunderile ministerelor, celorlalte organe centrale și locale.

Art. 13. Ministerele, celelalte organe centrale, comitetele executive ale consiliilor populare județene și din Municipiul București, răspund, împreună cu centralele, de luarea tuturor măsurilor necesare pentru funcționarea în condiții de deplină siguranță a instalațiilor, utilajelor și mașinilor (6 puncte explicative).

Art. 14. În cazul producerii unei avarii, explozii, a unui incendiu sau alt accident tehnic, ministerul, organul central sau local, împreună cu centrala, în subordinea căroră funcționează unitatea unde s-a produs evenimentul, sînt obligate: a) să stabilească operativ cauzele... b) să stabilească persoanele vinovate... c) să ia măsuri tehnice și organizatorice pentru prevenirea unor accidente de aceeași natură...

Art. 15. Ministerele, celelalte organe centrale, comitetele executive ale consiliilor populare județene și ale Municipiului București trebuie să exercite un control permanent cu privire la aplicarea dispozițiilor prezentului decret și a celorlalte prevederi legale referitoare la buna funcționare, exploatare, întreținere și reparare a instalațiilor, utilajelor și mașinilor și să acționeze pentru prevenirea oricăror cauze care pot produce perturbări în desfășurarea procesului de producție.

Art. 16. Se referă la Ministerul Aprovizionării Tehnico-Materiale și Controlului Gospodăririi Fondurilor Fixe etc.

Cap. IV : Sancțiuni

Art. 17. Încălcarea prevederilor prezentului decret, atrag după sine răspunderea disciplinară, materială, civilă, contravențională sau penală a celor vinovați.

Art. 18. Constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani săvârșirea uneia dintre următoarele fapte de către personalul muncitor care lucrează nemijlocit la instalații, utilaje, sau mașini cu regim de funcționare continuu sau cu grad înalt de pericol în exploatare :

- a) lăsarea fără supravegherea impusă de prescripțiile tehnice a instalației, utilajului sau mașinii la care lucrează ;
- b) plecarea de la locul de muncă în timpul programului de lucru fără aprobarea maistrului sau a altui conducător al formației de lucru ;
- c) încetarea activității înainte de predarea instalației, utilajului sau mașinii, în condițiile legii, lucrătorului din schimbul următor ;
- d) neasigurarea, potrivit prescripțiilor tehnice, la terminarea programului de lucru, a instalației, utilajului sau mașinii cu grad de pericol ridicat în exploatare, în cazul în care nu este prevăzută predarea către un alt schimb.

Constituie de asemenea infracțiune și se sancționează cu pedeapsa prevăzută în alin. 1, săvârșirea uneia dintre următoarele fapte de către personalul muncitor, indiferent de funcție, din unitățile care au instalații, utilaje sau mașini cu regim de funcționare continuă sau cu grad ridicat de pericol în exploatare ;

- a) fumatul sau introducerea de țigări, chibrituri, brichete, materiale ori produse care ar putea provoca incendii, sau explozii la locurile de muncă în care fumatul sau introducerea acestora este interzisă ;
- b) introducerea sau consumarea de băuturi alcoolice în unitate ori prezența în unitate sub influența băuturilor alcoolice.

Dacă prin săvârșirea uneia din faptele prevăzute la alin. 1 și 2 s-a produs o tulburare a bunului mers al unității sau o pagubă avutului obștesc, oricare ar fi valoarea acesteia, pedeapsa este închisoare de la 6 luni la 5 ani.

În cazul în care fapta prevăzută în alin. 1 sau 2 a avut ca urmare o perturbare deosebit de gravă a activității unității ori a produs o pagubă importantă economiei naționale sau vătămarea gravă a integrității corporale, a sănătății ori moartea unei persoane, pedeapsa este închisoarea de la 5 la 20 de ani, interzicerea unor drepturi și confiscarea parțială a averii, iar dacă a avut ca urmare vătămarea gravă a integrității corporale, sănătății ori moartea mai multor persoane, pedeapsa este închisoarea de la 10 la 20 de ani, interzicerea unor drepturi și confiscarea parțială a averii.

Fapta săvârșită din culpă se pedepsește, în acest caz, maximul pedepselor prevăzute în alin. 1—4 se reduce cu o pătrime.

Art. 19. Săvârșirea de către persoana încadrată în muncă, indiferent de funcție, a altor fapte decât cele de la art. 18, prin care încalcă obli-

gațiile prevăzute în prezentul decret, dacă constituie infracțiune, se sancționează în condițiile și cu pedepsele prevăzute de legea penală.

Cap. V : Dispoziții finale

Art. 20. Prevederile prezentului decret se aplică și unităților cu foc continuu sau care au instalații, utilaje și mașini cu grad ridicat de periculos în exploatare din cadrul organizațiilor cooperatiste sau altor organizații obștești.

Art. 22. Prezentul decret intră în vigoare pe data de 1 ianuarie 1982».

•

Decretul de mai sus, precum și Decretul nr. 153/1970, Legea nr. 10/1982 și alte legi și dispoziții vin în ajutorul oamenilor muncii pentru a lua măsurile necesare și a aplica normele legale celor certați cu disciplina, indiferenți sau chiar iresponsabili.

Dispozițiile generale, articolele din decret ca și sancțiunile se aplică de la caz la caz în întreprinderi, fabrici și uzine, instituții ale statului, dar și unităților de sub controlul Patriarhiei Române sau Centrelor Eparhiale, fiindcă legislația țării se aplică tuturor cetățenilor, indiferent în ce sector sau ramură de activitate lucrează.

De fapt, încă din 1974, printr-o *Circulară* a Administrației Patriarhale prelucrată și afișată în toate sectoarele Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă al Bisericii Ortodoxe Române, la instituțiile de învățământ teologic seminarial și universitar, la Centrele eparhiale și sediile protopopești, se prevedea: *interzicerea fumatului, consumului de băuturi alcoolice, folosirea aparatelor electrice; interzicerea purtării sau confecționării unor costume sau haine ce contravin bunului simț și normelor de conviețuire socială... etc.*

•

Așadar este necesar a cunoaște legile țării pentru a nu greși și în același timp a ajuta organele în drept să ia măsurile corespunzătoare de prevenire sau pedepsire.

Pentru slujitorii și credincioșii Bisericii strămoșești, *Decretul nr. 400/1981*, ca multe alte norme ce reglementează buna desfășurare a muncii, constituie o dovadă a grijii Statului nostru pentru tot ceea ce este bun și folositor. Rămâne ca fiecare, la locul său de muncă, în specificul activității sale, să pună în practică cele de mai sus: «...Dregătorii nu sînt de temuț dacă lucrează dreptatea. Dacă faci rău, teme-te, că de aceea poartă sabia... Noi ne supunem nu de frica pedepsei, ci din îndemnul cugetului...» (Rom. XIII, 3—5).

•

•

Sînt încă multe prevederi pentru diferite situații pe care le cuprind legile. Am citat numai cîteva decrete și legi pentru ca slujitorul Bisericii de astăzi, misionarul și preotul-cetățean și om al faptei să știe cum, de unde și cînd să aplice Legea muncii. El își desfășoară activitatea într-un mediu cu diferite aspecte, cu diverse munci pe care le execută

el sau alții, dar de care el răspunde ca șef de unitate (parohie) sau responsabil al comunității, ca soț și tată, ca cel ce este pus pentru respectarea disciplinei în muncă, pentru a fi exemplu pentru comunitate, și educator în același timp.

Pentru înțelegerea și aplicarea prevederilor Codului Muncii și celorlalte legi, decrete și dispoziții legate de acesta, este necesară cunoașterea și altor legi, dispoziții și mai ales specificul muncii preotului și profilul celor cu care colaborează.

Diac. Conf. PETRU DAVID

*** BIBLIOGRAFIE LĂMURITOARE**

CONSTITUȚIA R. S. România 1965 (mai ales Art. 30 și 31).

LEGEA nr. 10/1972 sau *Codul Muncii al R. S. România* — *Legislație privind sănătatea, munca și ocrotirile sociale*. Consiliul de Stat, Secția redacțională a Buletinului Oficial și a altor publicații legislative, București, 1972.

DECRETUL nr. 177/1948 pentru organizarea și funcționarea cultelor (devenit *Legea cultelor*), plus *Decretul nr. 334/1970*, privind organizarea și funcționarea Departamentului Cultelor.

LEGEA nr. 25/1976, privind munca, datorie de onoare a fiecărui cetățean.

LEGEA nr. 28/1978, privind învățământul de toate gradele și obligativitatea absolvirii a zece clase (apoi 12) și dreptul cultelor de a avea școli pentru pregătirea personalului deservent (Capitolul I, Art. 2 și 3; Cap. X, Art. 173, o).

— pentru orientare și nediscriminare în învățământ: *Decretul nr. 149/1964* (de mare importanță).

DECRETUL nr. 153/1970 și *Decretul nr. 311/1971*, privind liniștea publică, coroborat cu *Decretul nr. 400/1981* și *Legea nr. 10/1982*; măsuri împotriva indisciplinei la locul de muncă, beției, fumatului etc.

LEGEA nr. 12/1971, pentru încadrări în muncă, precum și *Legea nr. 57/1974* (și *Legea 2/83*) privind modalitatea de retribuire, avansare, premieri, beneficiu etc. ale oamenilor muncii. Și ultimele prevederi în legătură cu Acordul global; *Legea nr. 1/1986*.

DECRETUL nr. 400/1981, în «Buletinul Oficial» al MAN, An. XVII, Partea I, marți 29 decembrie 1981.

De asemenea: *Codul penal* și în special *Codul familiei*, cu specială privire asupra obligațiilor și îndatoririlor soților, raportul între ei și atitudinea față de rude, și în special responsabilitatea față de copii (*DECRET-LEGE NR. 410/1985*).

În sfârșit LEGEA NR. 18/1970, privind veniturile ilicite și în același timp vizând pe cei ce se sustrag de la disciplina financiară, își strâng averi fără justificare, înșeală sau fac tranzacții de tot felul. În cazul preoților, neînregistrarea sumelor sau însușirea de către aceștia a veniturilor provenite din averea bisericească (loturi, pământ ajutător, imobile, cimitire, capele etc.).

DOCUMENTARE

MINĂSTIREA PASĂREA — CHINOVIA DINTRE APE ȘI PĂDURI

Din punct de vedere geografic, teritoriul pe care se află municipiul București și împrejurimile sale face parte din câmpia Vlăsiei, la o altitudine de 50—100 m. Numele câmpiei s-a dat de la vestitul codru, cu minunatele sale legende, al Vlăsiei. Resturi ale acestui codru, unele de întinderi mai mari, se păstrează și astăzi în Sectorul Agricol Ilfov¹.

Două ape curgătoare au concurat, pe lângă pădurile amintite și bineînțeles și alte elemente ale mediului, pentru ca zona să fi fost locuită de oameni din vremuri imemorabile². Ele sînt Dîmbovița și Colentina, definitorii pentru București.

Dîmbovița pătrunde în București la Chiajna și-l părăsește în apropiere de confluența ei cu pîrful Pasărea³. Colentina este integrată cîmpiei în totalitate. În consecință are panta de scurgere foarte mică, un curs meandric, fund lat, ca și cele 16 lacuri la care a dat naștere, cu lunci înguste, mlăștinoase, de tip mostiște. Se amintește că dintre ele, numai Cernica (402 hectare) s-a format în chip natural, celelalte prin zăgăzuire⁴.

Pîrful Pasărea, avînd legătură firească cu lucrarea aceasta, a contribuit la realizarea divergenței de cîmp interfluvial dintre el și riul Argeș.

Pasărea izvorăște din pădurea Buciumeni, 130 m altitudine, de lângă Mogoșoaia. Furișîndu-se prin spatele aeroportului internațional Otopeni, se varsă în Dîmbovița, la Fundeni⁵. Cu maluri de 10—15 și chiar 20 m înălțime, «ea străbate cea mai mare pădure de lângă București», pădurea Cernica-Pasărea⁶.

1. Gr. Posea, Ioana Ștefănescu, *Sectorul Agricol Ilfov*, Buc., 1984, p. 14 și 25.

2. N. M. Pippidi și colab., *Dicț. de istorie veche a României, (paleolitic — sec. X)*, Buc., 1976, p. 308; Elina și E. Condurache, Vl. Dumitrescu, D. M. Matei, *Harta arheologică a României*, Buc., 1972, harta nr. 2 (paleolitic la București-Cernica).

3. Gr. Posea, Ioana Ștefănescu, *op. cit.*, p. 31.

4. *Idem*, p. 35.

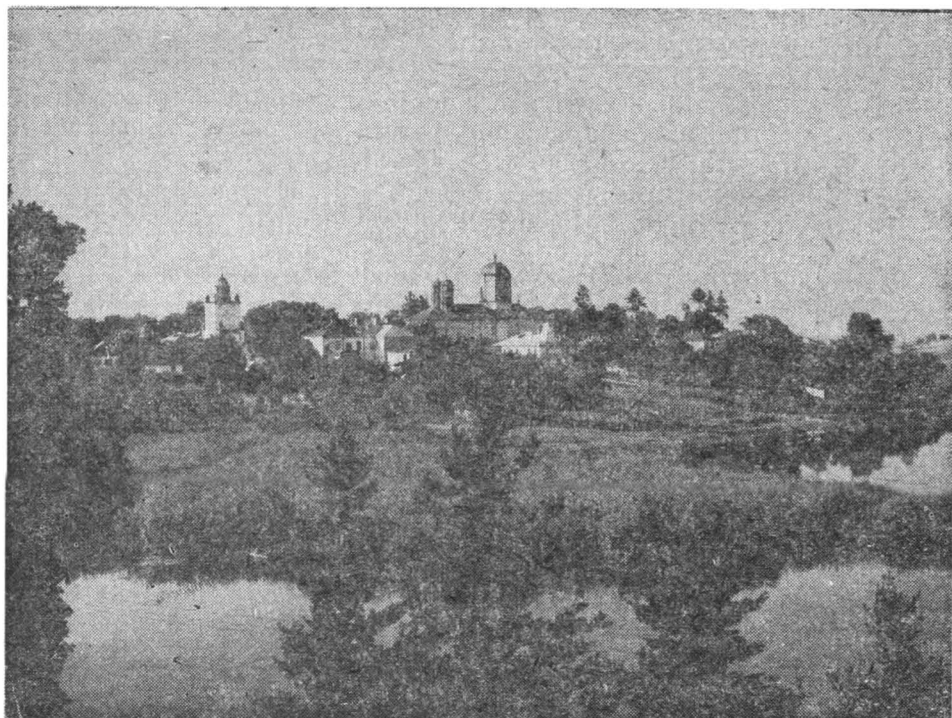
5. *Idem*, p. 36. Cit privește satul de astăzi Pasărea, ca și minăstirea, au fost arondate comunei Brănești.

6. Arh. St. Buc., M-rea Pasărea, I/31. Vezi și *Marele Dicționar Geografic al României*, IV, Buc., 1901, p. 639.

Acest inventar de ape, cu numeroase lacuri bogate în pește și pășări sălbatice, în tufișuri întinse de stuf, papură și trestie, îngemănat cu codrul amintit, a oferit poporului român din zonă, un salvator sistem natural de apărare și rețugiu în fața numeroaselor încercări din exterior la care a fost supus, atât în neagra epocă a migrațiilor, cât și mai târziu, când cele trei imperii din jur ținteau la înrobirea lui⁷. Tot el i-a pus la dispoziție și un valoros rezervor de hrană și materiale necesare vieții.

Labirinturile de stuf și codru din jur au oferit adăpost și haiducilor, adică celor prizoniți de lumea hulpavă și nedreaptă din interior care nu sufereau împilarea și jefuirea semenilor lor.

Tot mediul acesta binecuvîntat explică și apariția numeroaselor sihăstrie din zonă și în urmare, a minunatului colier de mînăstiri sau schituri de la Snagov și pînă la Pasărea⁸. Se amintește că în apropierea mînăstirii Pasărea, se află și pădurea Pustnicu, care amintește de asemenea de sihăstrie.

Minăstirea Pasărea — vedere generală

Situată chiar în unghiul dinspre nord al confluenței pîrului Pasărea cu Șindrilița, mînăstirea în jurul căreia se desfășoară această lucrare, se află la aproximativ 17 km depărtare de București sau două ore de

7. I. L. Georgescu, Roman Stanciu, *Minăstirea Pasărea*, Buc., 1969, p. 5.

8. Ioanichie Bălan, *Vetre de sihăstrie românești* (sec. IV—XIX), Buc., 1982, p. 216.

drum, pe cînd se folosea calul, pe șoseaua ce iese prin bariera Pante-limon ori 26 km pe calea ferată din gara București-Nord, urmînd a mai parcurge alți 2—3 km pe jos, spre N-V, din gara Brănești⁹.

Cele ce a relatat săvântul martir N. Iorga despre acest drum, pe care l-a străbătut cîndva, înainte de 1916, sînt pline de farmec și pitoresc dar și de sarcasmul său tăios și amar¹⁰. Plecînd de la Cernica, un drum cotit conduce «à là retraite, au beguinage de nonnes Pasărea, nommée ainsi d'après la forêt voisine, riche en hôtés ailés et chanteurs»... A precizat deci, că minăstirea și-a luat numele de la pădurea din vecinătate¹¹ și de la pîriul Pasărea. Ajuns în incintă, tonul i s-a schimbat sub căldura sufletului, căci «frumusețea foarte reală (de aici constă) în curățenia căsuțelor, toate albe, și în florile de tot felul care se arată în ferestre; însuși cimitirul, cu crucile sale, așa de cochete și îngrijite, pare a fi o grădină pentru cele care nu vor mai reveni în camerele lor umbroase»¹².

Ajungînd la Pasărea, cercetătorul dornic de a cunoaște cum s-a întemeiat chinovia aceasta află unele amănunte din pisania bisericii Sfînta Treime. «Cu ajutorul prea puternicului Dumnezeu cel în Treime slăvit, s-a clădit din temelie acest sfînt schit de călugărițe, numit Pasărea, în 1813 de cucernicia sa părintele Timotei arhimandrit Cernica, în numele Sfintei de viață făcătoare Treimi iar în anul 1838 ianuarie 11, zdrobindu-se biserica de cutremurul ce s-au întîmplat, iar în anul 1846 s-au dărîmat aceea și s-au ridicat aceasta din temelie, de cucernicia sa părintele Calinic arhimandrit Cernica, cu ajutorul de la creștini și prin osîrdia cucernicei maici Domnica stareța iar îngrijitor fiind în tot lucrul cuviosul Iacint ieromonahul din Cernica, în zilele binecredinciosului Domn Gheorghe Dimitrie Bibescu vo(i)evod iar arhiepiscop fiind p(rea) s(fîntia) sa D(omnului) D(omn) Neofit mitropolit 1847 noiembrie 2»¹³.

S-ar înțelege deci, că schitul Pasărea a avut pînă astăzi două intrupări ale bisericii celei mari, ambele de zid. În contradicție cu pisania, alte surse arată că înaintea acestora a mai fost o alta de lemn și ctitorită de același Timotei arhimandrit în 1810¹⁴. Este de presupus că maiorul A. Papazoglu care a lăsat această informație, a preluat-o oral de la părintele său duhovnicesc și iubit, arhimandritul Calinic, pe atunci stareț al minăstirii Cernica și mai tîrziu episcop al Rîmnicului. Acest amănunt oferă temeiul de a fi crezut¹⁵. Se știe de altfel, că fostul stareț

9. Planul director 1/20.000, planșa 4344 (Buc. N-E). Vezi și Arh. St. Buc., Planuri jud. Ilfov, nr. 45/1844, *Planul moșiei Pasărea* de în hotarnic Scarlat Stravalca, Buc., 1844.

10. N. Iorga, *Sate și minăstiri din România*, Buc., 1916, p. 170.

11. N. Iorga, *La Roumanie pittoresque*, Paris, 1924, p. 103.

12. *Idem*, p. 105.

13. Pisania a mai fost publicată: C. St. Bîlculescu, *Minăstirile și bisericile din România*, Buc., 1890, p. 152; Damian Stănoiu, *M-reă Pasărea*, Buc., 1926, p. 15; V. Brătulescu și Remus Ilie, *M-ri și bis.*, din jud. Ilfov, Buc., 1935, p. 16; G. I. Gibescu, *Istoria Mitropoliei Ungrovlahiei și Țării Muntenesti*, Buc., 1907, p. 135.

14. Arh. St. Buc., Ms. 729; Casian monahul, *Istoria slintelor minăstiri Cernica și Căldărușani*, Buc., 1869.

15. Vezi recomandarea lăsată de maior în 1821 pe o carte ce i-a fost dăruită de Calinic. Cartea este intitulată *Economia stupilor*, de Ioan Molnar-Piuariu, tipărită la Viena în 1785. Se află la biblioteca Academiei R.S.R., sub cota I/105975 și are pe ea imprimată pecetea minăstirii Cernica.

și ierarh a fost sanctificat de Biserica Ortodoxă Română în 1955 și rînduit în calendar la 11 aprilie. O altă mărturie revelatoare este micul monument situat la circa 10 m de colțul de sud-vest al actualei biserici. Este plasat acolo pentru a marca locul sfintului Jertfelnic al bisericuței de lemn din 1810.

Tot de la părintele său spiritual a reprodus și faptul că același Timotei fusese îndemnat stăruitor de sora sa Chipriana și cele două nepoate ale lui, Dometia și Tomaida. Ele primiseră metania în mînăstirea Țigănești și țineau să viețuiască mai aproape de mînăstirea Cernica și de protectorul lor Timotei. Acesta a ctitorit mai întîi schitul de călugărițe Ciorogirla sau Samurcăsești, în 1808¹⁶. Cele trei monahii nu s-au acomodat nici la Ciorogirla. Și astfel, Timotei a ctitorit încă un schit, cu osîrdia întregii obști de la Cernica și cu ajutorul bunilor creștini. Pe locul ales, este posibil să se fi schimnicit unul sau mai mulți monahi de la Cernica, așa cum s-a mai întîmplat și în alte părți ale țării, cum ar fi la Cheia de pe Teleajen¹⁷ sau la Brazi (Crucea)¹⁸ de lîngă Panciu, mai înainte de a fi fost ridicate acolo biserici de lemn. De altfel, alte izvoare arată că pe locul de astăzi al mînăstirii Pasărea, monahii din Cernica aveau o prisacă, ocupație pustnicească¹⁹.

Iată ce a scris sfîntul Calinic într-o relație despre starea împrejurimilor, înainte de a se fi așezat vreo biserică pe locul de astăzi al Pasării. «Pînă a se da Cernica de la Mitropolie la răposatul stareț Gheorghe (deci pe la mijlocul secolului al XVII-lea n.n.), fiind acolo lăcașul șerpilor și al altor hiare sălbatice, nelăcuită de oameni din pricina desimii pădurii...», nimeni nu zăgăzuise locul unde se afla heleșteul mînăstirii Pasărea în 1834²⁰.

După ce a fost defrișată pădurea cu «topoare și tirnăcoape», s-a început alcătuirea bisericii din birne. Lemnul necesar îl ofereau din abundență codrii din jur și unde hălăduiau în pace nu numai animalele sălbatice²¹, și haiducii. Odată cu biserica s-au construit și 14 chilii de gard, muruite cu pomustea și acoperite cu trestie, material ce se afla în destul prin vecinătăți. Incinta a fost împrejmuită cu garduri de nuiele. Acel loc, acoperit de pădure deasă, a fost obținut de Timotei prin dănie de la Radu Bărbătescu, încă din 1808. Radu s-a și călugărit, luînd numele de metanie Rafailă²². Este trecut și în pomelnicul mînăstirii printre ctitori.

16. N. Stoicescu, *Bibl. loc. și mon. feudale din România*, II, Buc., 1970, p. 173 și Eftrem Enăcescu, *Pe urmele strămoșilor*, Buc., 1838, p. 120.

17. Arhim. Gr. Băbuș, Gion Ionescu, *Contribuții la monografia istorică a schitului Cheia de pe Teleajen*, partea I, în « *Glasul Bisericii* », XLII (1983), nr. 1—3, p. 108.

18. Pr. Gr. T. Popescu, Gion Ionescu, *Contribuții la istoria schitului Brazi*, Buc., dactilo., 1985, depus la Arh. St. Focșani sub nr. 220/1985. Este vorba de anahoreții Teofilact și Sava. Vezi și C. Bobulescu, *Sihăstria Secului și Silta din jud. Neamț*, Piatra Neamț, 1942, în care se amintește de «poiana lui Atanasie sihastrul».

19. *Monografia Sîntei Mînăstiri Pasărea*, 1920, ms. f. 2.

20. Arh. St. Buc., *M-rea Pasărea*, 1/26.

21. Maior A. Papazoglu, *Colecția de inscripții și pomelnice*, în Ms. 729 citat și Arh. St. Buc., *M-rea Pasărea*, 1/31 citat deja.

22. Arh. St. Buc., *M-rea Pasărea*, 1/11. Erau în realitate 333 stînjeni care făcuseră parte din moșia Piteasca. Deci mînăstirea cu întreaga sa incintă s-au ridicat pe

Apoi, Timotei și-a adus sora și nepoatele. În scurt timp s-au adunat mai multe călugărițe, încît chiliile și biserița nu le mai încăpeau. Așa a început și construcția bisericii de zid din 1813.

Și darurile au început a se aduna, ceea ce explică bunăstarea și chiverniseala înțeleaptă ce avea să se așeze la Pasărea. Efectivul de maici creștea mereu, încît nici biserica de zid din 1813 nu mai satisfacea cerințele stricte ale obștii.

Prin 1819, Epraxia călugărița dăruise deja 100 de icusari, sumă însemnată, în scopul construirii unei alte biserici mai mari. Polcovnicul Trandafir avea să clădească în 1820 arhondaricul, la care Smaranda Inimăroaca avea să vină cu oarecare ajutor prin 1829.

După nouă ani de la înălțarea primei biserici de zid și bine înțeles și altor clădiri din incintă, asupra Pasării s-a abătut prima calamitate datorită omului. Cu ocazia intervenției imperiului otoman în Țara Românească, pentru înăbușirea revoluției din 1821, călugărițele de la Pasărea au suferit jafuri și persecuții din partea celor 800 de turci conduși de un pașă, instalat la mănăstirea Pantelimon. Și atunci Pasărea se afla sub aripa protectoare a Cernicăi și deci patronată de starețul ei. «Am ridicat maicile din schitul Pasărea cu totul și le-am dus la Znagov», pînă s-a instaurat din nou pacea, a lăsat scris fostul episcop al Rîmnîcului într-un manuscris cercetat de N. Iorga chiar în biblioteca mănăstirii Cernica²³.

O altă filantroapă, Frusina Băltăreața a ridicat cu banii ei trapeza. Era în 1827. În anul următor mănăstirea era recunoscută ca proprietară a unei părți din moșia Pasărea²⁴. Douăzeci de pogoane de vie la Valea Largă i se dăruiau în 1830 de către Elena spătăreasa iar în 1831 ocină în moșia Tămădău.

Pasărea devenise în 1832 o instituție care se impunea din ce în ce. Biserica Sfînta Treime și celelalte clădiri constituiau deja un obiectiv topografic deosebit. Aceasta a obligat pe topograful oștirii rusești să o însemneze pe harta din 1832²⁵. Cinovnicii administrației din acel an au trecut-o în «Tăblița Statistică a Valahiei»²⁶ printre mănăstirile de obștejite (chinovii) închinat Mitropoliei Ungrovlahiei, ca și mănăstirile Căldărușani, Cernica, Țigănești, Samurcăsești etc., cărora nu le-au menționat însă venitul anual.

Aceiași topografi militari ridicaseră încă din 1828—1829 și harta administrativă a Țării Românești, editată în 1835 și reambulată în 1853. Mănăstirea Pasărea a fost trecută și pe această hartă²⁷.

moșia Piteasca. Moșia Pasărea se află la est de incintă peste piriiașul Sîndrilița. Lungimea acestor stînjeți era exact de la poarta mănăstirii și pînă în valea Piteasca, unde se află astăzi podișca de fier peste apa Sîndriliței.

23. N. Iorga, *Manuscrisele mănăstirii Cernica*, în Bis. Ort. Rom. (XXVI), 1902—1903, p. 215.

24. Arh. St. Buc., *M-rea Pasărea*, I/18 bis. (Hotărnicia efectuată de Ion Șerbănescu).

25. Arh. St. Buc., *Diplomatice*, 147. Planul (harta) nr. 5.

26. Idem, 146. Lucrările din această mapă sînt semnate de «gheneralium ștaba podpolcovnic Fonton de Verraion», adjutant al generalului conte Pavel Kiseleff și ginere al marelui vistier C. Filipescu.

27. Acad. R.S.R., *Harta teatrului de război din Europa, 1828—1829*, scara 1/420.000, editată în 1835. Vezi și C.C. Giurescu, *Principatele Române la începutul secolului al XIX-lea*. Buc., 1957.

În această perioadă s-a construit din cărămidă capela cimitirului. Aceasta presupune că exista deja «o cărămidărie veche», pe care o amintește ca toponim una din hotărnicile relative la minăstirea Pasărea. Monahiile înființaseră deci și o astfel de mică industrie. Era situată imediat la vest de incintă în malul pârului Pasărea²⁸. Iată textul pisaniei din interiorul acestui «chimitirion» (capelă).

«Întru slava Sfintei Treimi și în cinstea Adormirii Prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu, s-a zidit din temelie acest chimitirion, la leat 1834, prin sfinția sa părintele arhimandrit Calinic, stareț monastirii Cernica, cu ajutor de la credincioșii creștini și prin silința maicii Epraxia, stareța acestui schit iar cea desăvârșit împodobire s-au făcut, prin maica Melitina stareță, de chir Manole Cojocar, prin părintele Mihail duhovnicul Cernica, în zilele credinciosului Domn Alexandru Dimitrie Ghica voievod iar Mitropolia se ocîrmuia de trei episcopi. Anul 1838 august 1».

Prin 1835 s-a dovedit că o parte din terenul, pe care se aflau clopotnița, 19' chilii și grădina de zarzavat ale minăstirii, aparțineau polcovnicului Blaremburg, proprietarul moșiei Piteasca și provenită tot de la donatorul Radu Bărbătescu, după metanie Rafailă. Atunci, sfântul Calinic și stareța Melania au făcut schimb cu polcovnicul. Blaremburg a renunțat la 54 de stînjeni din capul de apus al moșiei Piteasca iar minăstirea la 150 stînjeni la mijlocul moșiei Pasărea. Și în acest act se amintește de toponimul «Vechia Cărămidărie»²⁹.

Popularea noii ctitorii a fost atât de rapidă, încît după 15 ani, în incinta de la Pasărea locuiau 159 de chinoviene din care 55 erau «supuse», adică surori postulante la metanie. Cele mai vîrstnice dintre monahii erau Luchiana și Aculina, ambele de cîte 80 de ani. Prima era încă chelăreasă, iar secunda văcăreasă, ceea ce conduce la încredințarea că erau sănătoase și active. Între surori sau «ispitelnice» se aflau și copii : Ioana (nr. 139), Maria (nr. 144), Gherghina (nr. 155), toate trei de cîte 10 ani, Sultana (nr. 137) și Dumitra (nr. 140) de cîte 8 ani, Ilinca (nr. 157) de 7 ani și Ioana (nr. 158) de 5 ani. Cea mai vîrstnică dintre ucenice era Militina (nr. 159) de 70 de ani.

Ucenicele nu aveau «funcții» dar se înțelege că, fiind «supuse», nu aveau cum să se dea lenii. La rubrica «funcția» din tabel figurau în afara celei de «proinstareță» (Dorothea, romanca de 67 de ani) și eclesiarha amintită, cîntărețe de strană, bolnițăreșă, prescurărească, pităreasă, scriitoare, hagiile, arhondărese, tipicărească, trapezărească, vămăreasă, chelărese, văcărese, paraclisere, portăriță, vierese, iconoame, găinărese, pînzăreasă și clopotăreasă. Se vede deci că ocupațiile, toate casnice erau totuși diversificate, după nevoile soborului din Pasărea³⁰. Chinovia apare deci, de la începuturile ei, ca un stup de albine care străluceau prin munca, disciplina și curățenia lor.

Este interesant de știut că Transilvania era reprezentată în rubrica «nația» căreia aparțineau vrednicile călugărițe, de opt «ardelence» dintre care două erau din Brașov (nr. 84 și 88). Se mai aflau 25 de sîrboice și o grecoaică. În Pasărea era totuși bună înțelegere și pace.

28. Arh. St. Buc., *Hotărnicii jud. Ilfov*, nr. 45.

29. Idem, *M-rea Pasărea*, 1/23.

30. Idem, *Catagrafii 1838*, jud. Ilfov, Plasa Dîmbovița, nr. 79, f. 89—91.

Mai trebuie reținut și faptul că prezența, printre cele calagrafiate, a unor copile, desigur orfane, face dovada că măicuțele din Pasărea îmbrățișau de pe atunci o largă deschidere spre umanism și filantropie. Este un caz mai rar și cu atât mai grăitor.

Datele acestei catagrafii (recensămînt) incită la o comparație cu situația altei chinovii din același an 1838. Se ia ca exemplu Cheia de pe Teleajen.

Se aflau acolo 33 de monahi și 12 frați, în total 45, adică mai puțin de 1/3 față de efectivul Pasării, deși schitul Cheia are începuturi din 1770³¹.

Este de așteptat ca, pe măsură ce anii treceau iar minăstirea se înzestra tot mai mult, și muncile (funcții sau ocupații) să se diversifice tot mai mult. Așa se face că în 1864 minăstirea avea 158 de monahii și 22 de novice, dar și 47 de servitori: Pe lângă funcțiile amintite în 1838, de data aceasta mai figurau: vizitii, roțari, fierari, brutari, morari, pădurari, preot, diaconi etc³².

Cea de a doua calamitate, dar una naturală, ce s-a abătut asupra Pasării, așa cum s-a abătut asupra întregii țări, a fost teribilul cutremur din 11 ianuarie 1838. Astăzi se știe sigur, din pisania citată la început, că în incinta Pasării, cel puțin ctitoria lui Timotei a fost zdrobită de nimicitorul cutremur. Este puțin probabil că celelalte clădiri ale Pasării, inclusiv noua capelă din cimitir, să fi rămas intacte. Este suficient să se amintească faptul că în București au fost distruse zeci de biserici și foarte multe turle s-au prăbușit³³. Aceste stricăciuni aveau să fie înlăturate cu mari eforturi și în ani mulți după aceea.

Cu toate acestea, minăstirea a continuat să-și apropie alte ocine. Chiar în 1838 a primit o astfel de donație de la Vasile Dimonescu în moșia Teodoreasca, numită după aceea Dimoneasca³⁴. Pentru a o menține însă, minăstirea a trebuit să numere soției supraviețuitoare suma de 2500 de lei³⁵.

De asemenea a reușit să cumpere în 1844 întreaga moșie Pasărea de la medelnicerul Constantin Done. A fost probabil cea mai reușită achiziție imobiliară a minăstirii Pasărea. Avea 497 stinjeni masă, «cu lungimea din marginea apei Pasărea, pînă la mijlocul (talvegul) văii Slatinii», dinspre est, adică 3400 de stinjeni Șerban Vodă sau aproximativ 6200 de metri, după măsurătorile făcute în 1838 de hotarnicul Ion Șerbănescu. Despre valoarea ei reală trebuie să se mai țină în seamă că moșia avea han, moară, heleșteu, vie, pădure și alte «îmbunătățiri sau nă-mestii» și era situată în imediata apropiere a minăstirii. S-au plătit medelnicerului Done sau fiului său Alexandru suma de 3000 de galbeni împărtești în rate³⁶.

Trecuseră opt ani de la amintitul cutremur, cînd s-a început în 1846, înălțarea celei de a treia ipostaze a bisericii Sfînta Treime, după

31. Idem, județul Secueni, planul Teleajen. nr. 90, vol. I, f. 232—233.

32. Idem, M.C.I.P., 979/1864, f. 52 și 200.

33. Gien Ionescu, Pr. Gr. T. Popescu, *Biserica Popru Soare din București*, în «Glasul Bisericii», XXXVIII, nr. 7—8, 1979, p. 838.

34. Arh. St. Buc., *M-rea Pasărea*, I/24.

35. Damian Stănoiu, *op. cit.*, p. 10.

36. Arh. St. Buc., *M-rea Pasărea*, I/26, 34, 37, 39 și 40.

ce biserica zdrobită fusese demolată. Ctitorul acestei noi biserici, în ființă și astăzi, a fost arhimandritul Calinic de la Cernica. Prin tradiție și cu binecuvîntarea mitropolitană, Calinic, călăuzea și chinovia din Pasărea. Biserica a fost gata după un an, 1847.

Și după acest deosebit eveniment, cea de a treia întrupare a bisericii, minăstirea a reușit să se înzestreze cu alte părți de moșie. În 1846 primea ca danie din partea jupinesei Safta Prejbeanca moșia Uliasca sau Buligeasca din satul Gura Bațcovului, județul Argeș. De asemenea în 1862 a cumpărat moșia Popești din județul Vlașca. Tuturor acestor părți a mai adăugat, în sfârșit, donația căminarului Pavel Ștefănescu, ocinele Creața și Arionoia.

Una din epocalele reforme ale lui Alexandru Ioan Cuza, secularizarea averilor minăstirești, a făcut să se oprească în 1864 cursul stăpînirii acestei averi imobile cu cele trei hanuri și o moară, precum și un mare număr de vite. Au rămas totuși cu cei 21 de argați, 50 de hectare teren arabil, metocul din București, via de patru pogoane de la Cepturi (Prahova) și 36 de vite³⁷.

Tot în 1864, minăstirea a avut marea cinste să fie vizitată de însuși marele domnitor. Cu această ocazie Cuza i-a dăruit o candelă de argint. Tot în acel an, au luat, ființă în incinta Pasării o școală primară, unde aveau să învețe copii din satele învecinate și surorile din minăstire, apoi un spital cu 12 paturi, întreținut de Eforia Spitalelor Civile³⁸.

Prin 1875 minăstirea a fost jefuită de tilhari înarmați cu puști și pistoale. Era pe vremea utreniei în noaptea de 13—14 noiembrie. Au bătut pe preoți în altar și pe o călugăriță. Vîrstnica stareță Domnica s-a rugat de ei și în genunchi dar jefuitorii au prădat lada cu obiecte de preț și 18.300 de lei. Au recuperat numai 1767 lei.

La 1 aprilie 1882 s-a desființat masa de obște. Era consecința secularizării, minăstirea ne mai avînd venituri îndestulătoare.

În 1916 au fost aduse la Pasărea 30 de bătrîne care se aflau într-un azil din București pentru ca localul de unde plecau să poată fi transformat în spital pentru răniții ce erau aduși de pe front.

Sub ocupația germană, maicile de la Pasărea au fost prădate de alimente și furaje. Tot atunci s-au ridicat de nemți și două clopote ce cîntăreau 1068 kg. Cu toate privațiunile la care au fost supuse, ele nu s-au refugiat. Au lucrat diferite obiecte de lenjerie pentru prizonierii români. Materialele erau aduse de către grupuri de femei constituite ad-hoc din București³⁹.

După încheierea păcii, Patriarhul Miron Cristea a adus un suflu nou. S-au creat ateliere și grupuri de lucru, noi mijloace de venit și în felul acesta starea maicilor muncitoare s-a îmbunătățit.

În 1921, tot prin grija Patriarhului Miron, s-a creat o școală a Societății orfanilor de război în incinta Pasării. La început au fost aduse

37. Damian Stănoiu, op. cit., p. 11—12. M-rea Pasărea mai stăpînise pînă în 1864 încă două vie: la Greaca 4 pog. și la Cernătești (Prahova) 10 pog.

38. *Indrumător în Arh. Centrale*, vol. I, P. I., p. 138—139.

39. Damian Stănoiu, op. cit., p. 12—14 și 22, 26.

32 de orfane. În 1926 erau 74 în cele patru clase. Se primeau câte 17 lei pe lună de fiecare orfană. Pe lângă carte, învățau și lucru manual⁴⁰.

Luînd în considerare cealaltă față a stăpînirii atîtor hectare în cei 50 de ani de la întemeierea schitului și pînă în 1864, anul cînd s-au secularizat averile mînăstirești, se constată că acea stăpînire a fost adevseori pusă sub semnul întrebării. Mînăstirea a trebuit să facă față, totdeauna cu cheltuieli, la destule procese ce s-au iscat în această perioadă, unele fiind preluate apoi de stat, după ce iarăși au durat alți ani. Iată unele exemple.

Prin diata sa din iunie 1830, serdarul Tudorache Răculescu dăruise mînăstirii Pasărea partea ce avea în moșia Răca din județul Teleorman. După decesul acestuia, soția supraviețuitoare Anica s-a adresat justiției «pentru lipsa zestrei și exoprica» (întreținerea) sa, mai ales că defunctul lăsase și niște datorii pe la alții. Pricina a trenat peste 15 ani. Mînăstirea s-a ales numai cu 15.000 de lei și niște case în București dar după moartea Anicăi⁴¹.

Moșia din Gura Bațcovului, Argeș încăpuse la o vreme pe mîna unui arendaș rău platnic și abuziv, Ion Popescu. O arendăse pe cinci ani, obligîndu-se a plăti 3200 lei pe an. La plată a pretins că i se luase, printr-o hotărîre în favoarea unei terțe persoane, 150 de stînjeni din suprafața moșiei. În 1865, Popescu datora statului 5400 lei⁴².

Tot în legătură cu donația Saftei Prejdeanca, schitul Pasărea era chemat prin 1861 la Curtea de Apel S. I. Superioara Pasării, Dionisia a trimis răspuns scris că din cauza pagubelor ce suferă mînăstirea cu necurmatele judecăți, renunță la posesiunile din partea Prejbenței⁴³.

Și ocinile Orzoaia și Creța, căpătate de mînăstirile Cernica și Pasărea, le-au adus neplăceri pentru datoriile donatorului, căminarul Pavel Ștefănescu. Deși cele două mînăstiri executaseră cea mai mare parte din legatele testamentare, avînd dovezi evidente, în 1863, bătrînul stareț al Cernicăi, arhimandritul Sofronie Varnav «ședea arestat în chilia sa sub execuție de dorobanți și vătășei, maltratată cu asprime și gesturi demoralizante și defăimătoare, chiar și în biserică», pentru a-i storce pretinsa avere mișcătoare a răposatului căminar. Curatorul următor era un Vasile St. Mazuga, ajutat de subprefectul plășii. În 1868 pricina nu era soluționată încă⁴⁴.

Se mai amintesc cheltuielile cu hotărnicile⁴⁵, cu călcarea hotarelor de către răzeși⁴⁶, stricăciunile pădurilor⁴⁷ etc.

Din aceste exemple se vede că secularizarea a adus mînăstirii Pasărea o adevărată alinare.

O problemă cu accent deosebit a creat în istoria chinoviilor, după cum se știe, întreținerea clădirilor și a împrejurimilor. Griji de felul

40. *Îndrumător în Arh. Centrale*, pagina citată.

41. Arh. St. Buc., *Schitul Pasărea*, nr. 1.

42. *Idem*, nr. 5.

43. *Idem*, nr. 7.

44. *Idem* nr. 6.

45. *Idem*, nr. 2 f. 9 și nr. 4 f. 2 și 9.

46. *Idem* nr. 12 și nr. 4.

47. *Idem*, nr. 2, f. 27 și nr. 16.

acesta au fost destule și pentru sidonia din Pasărea. Se amintesc câteva din ele.

Astfel, încă din 31 decembrie 1864 se întocmeau planurile pentru repararea clădirii spitatului care abia luase ființă. Arhitectul Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice, G. Burelli, fusese însărcinat să întocmească în 1868 planurile și devizul necesar pentru repararea arhondăriei, proptită de mai mult timp cu pîrghii ca să nu cadă și pentru bucătărie. Au fost necesari 4417 lei. Totodată, se semnalau stricăciuni din vînturi și ploii la biserica Sfînta Treime în care ploaia prin turlă și se deteriora imaginea Pantocratorului de pe plafonul ei. Stricăciuni din aceeași cauză a ploilor se produsese și la clopotniță și la unele sobe. A fost arătată apoi putrezirea podinilor din grajdurile unde «se țineau cai minăstirii și ai musafirilor»⁴⁸.

După 10 ani, însăși Mitropolia intervine la M.C.I.P., prin anul 1872, că ploaia pătrundea prin acoperișul ruginit al aceleiași biserici. Se mai cerea construirea unei case pentru noul preot⁴⁹.

După alți ani, 1876, ploaia pătrundea prin alte locuri în arhondărie și alte clădiri. Arhitectul M. Căpuțineanu întocmise deja un deviz de 2414 lei. Alt deviz pentru repararea trapezei, bucătăriei și clopotniței, estimat la 2300 de lei, s-a adjudecat ofertei făcută la licitație de Ghilă Ștefănescu.

La 7 septembrie 1878 stăreța se plîngea că gardul din nuiele dinspre pădure și heleșteu, adică dinspre sud, era atît de stricat, încît animalele locuitorilor pătrundeau în incintă «ca în drum»⁵⁰.

Odată cu plîngerea din 1879, că monahiile au fost încercate de un furtișag cu spargere, deci al doilea în trei ani, din care cauză rămăseseră sărace, au urmat o serie de devize. Unul a fost de 3343 lei pentru tabla cu care trebuia să se acopere din nou stăreția, magazia și bucătăria de obște. Alți 1086 lei erau necesari pentru refacerea soclului din jurul bisericii celei mari. Se mai cerea repararea altor sobe, a spălătoriei și înlocuirea unor cercevele sau încuietorii. Pe atunci era superioară monahia Veniamina, iar «comitete» Tomaida și Ripensia⁵¹.

Arhitectul Al. Săvulescu constata la 4 februarie 1881 că minăstirea avea neapărată nevoie de o cantitate de nuiele pentru garduri. Pentru repararea acestor garduri, a grajdurilor și casei duhovnicului, s-a întocmit un deviz de 4480 lei. În același an se cerea să se aducă mulțumiri prin presă către frații Mărgărit și Mihalache Ionescu și Fanache Tîdor din București, care refăcuseră cu cheltuielile lor acoperișul capelei din cimitir. Ele au fost evaluate la 1000 de lei⁵². Tot atunci se cumpăra încă o căruță nouă, cu cai și hamuri⁵³.

Văzînd că la licitațiile ce urmau a se face pentru alte reparații, nu se prezentau amatori la mai multe termene, soborul de la Pasărea a rugat Mitropolia și M.C.I.P. să aprobe a face reparații în regie proprie.

48. Arh. St. Buc., M.C.P.I., 1423/1984, ff. 8—34.

49. Idem, 3327/1876, f. f. 5—57.

50. Idem, f. 64 și 88.

51. Idem, f. 70—71.

52. Idem, p. 173.

53. Idem, p. 183.

Se constată că au cheltuit mai puțin decît se prevăzuse în deviz. Era prin 1886.

Sigur că s-ar putea continua cu aceste exemple și din cea de a doua parte a timpului de cînd viează această minăstire. Se înțelege însă cu ușurință că grijile de întreținere sînt cu atît mai întinse și intense, cu cît cercetătorul se apropie de actualitate. Este nevoie să se afle că în prezent incinta minăstirii dispune de cel puțin 50 de clădiri. Dacă se aproximează la 100 m.p. acoperișul fiecăreia, se ajunge la cifra impunătoare de 5000 m.p. Natural că mai sînt și alte nevoi de întreținere a acestor clădiri pentru a le face funcționale: degradări de ziduri, picturi și jugrăveli, amenajări diverse de instalații sanitare, de canalizare, iluminare electrică, încălziri centrale, împrejurimi, căi de acces etc. Toate acestea s-au adăugat în anii din urmă, îmbogățind zestrea și frumusețea minăstirii.

Încercînd să pătrundă în frumusețile acumulate și deținute astăzi de minăstirea Pasărea, cercetătorul este supus la un dificil examen. Îi rămîne un singur meșteșug la îndemină. Să amintească două-trei exemple din cîteva categorii, ajutat fiind de calinele și distinsele monahii maica stareță Lucia Dumbravă și maica Filofteia Căpriță, care îndeplinesc cu surprinzătoare competență și funcția de ghid în acest ocean de valori și frumuseți.

Astfel, dintre clădiri, se distinge mai întii biserica Sfînta Treime, căreia i s-au făcut reparații minuțioase în anii din urmă. Ea poate fi apreciată ca o impunătoare catedrală prin dimensiunile ei de 39 m pe axul longitudinal și 17 pe cel al horelor laterale. Aparține tipologic bisericilor cu plan orizontal treflat. Este dotată cu trei turle, dintre care două mai mici și înfundate sînt plasate pe pronaos.

Cea mare este deschisă pînă în plafon, unde tronează Pantocratorul și este susținută de arcade puternice. Are patru ferestre în laturile cardinale care ajută la luminarea interiorului, alături de cele zece ferestre din pereții bisericii.

Exteriorul prismelor octogonale ale turlor este împărțit în două registre separate de un brîu în două trepte din tencuială trasă cu șablonul. Muchiile par a fi falși stîlpi angajați în zid. Peste falsele capitelluri se încinge o friză cu rozete. Alte rozete sînt plasate puțin mai jos între capitelluri.

Acoperișul nou și strălucitor este din tablă galvanizată. Pereții laterali, înalți de circa 8 m sînt împărțiți în trei registre. Cel superior a fost despărțit de cel mijlociu printr-un brîu simplu. Acest registru cuprinde ochițe (nișe) prelungite, decorate cu rozete. În cel mijlociu și mai mare s-au practicat ferestrele dreptunghiulare și mari. Soclul îmbrăcat cu tencuială de praf de piatră, depășind grosimea zidului cu 4—5 cm., formează registrul inferior.

Aria fațadei dinspre vest, unde se găsește normal intrarea în biserică, este împărțită în trei panouri limitate de stîlpi aparenti angajați în zidărie. Panourile laterale au o dezvoltare de 1/2 din cel de la mijloc. În cele mici (laterale) s-au practicat ferestre dreptunghiulare, iar în cel mijlociu ușa de la intrare, precedată de un mic și scund pridvor al cărui acoperiș este așezat pe 4 colonete. Atît ferestrele, cît și intra-

Biserica mănăstirii Pasărea.

rea sînt ornate cu false coloane angajate în zid. Peste capitelurile acestora s-au practicat arcaturî gotice. În arcatura de la mijloc este pictată cu deosebit rafinament imaginea Tatălui Ceresc, iar în arcaturile mici sfîntul ierarh Nicolae și sfîntul Calinic (de la Cernica).

În interior se păstrează pictura în frescă inițială. Cum în timpul de un voac și jumătate se acoperise de un strat degradator de fum, vrednicul și talentatul pictor Toma Lăscoiu a scos-o la lumină după o muncă de impresionantă migală. Refacerea ei a început în 1980. Astăzi, biserica este îmbrăcată în interior cu veșmînt fermecător. Concepută cu personaje și scene de dimensiuni impunătoare, cu interstîții largi și aerate, pictura aceasta odihnitoare îmbie la reculegere și meditație.

Impresionează sensibil, de la prima vedere, ansamblul oferit de catapeteasmă și zona arcadelor, unde se îmbină turla cu pereții susținători. Imaginilor și ordinii din catapeteasmă li se adaugă hora sau «sobilul» îngerilor de deasupra arcadelor, pregătindu-l pe privitor să întîmpine măreția Pantocratorului. Cît trebuie să fie de încîntător acest spațiu colosal al imaginilor, cînd, la lumina zilei, se adaugă aceea electrică strălucitoare a lămpilor din catapeteasmă, candelile și policandre! Ar fi de așteptat un studiu mai detaliat al specialiștilor în domeniul artelor. Aprecierile foarte valoroase ale lui V. Brătulescu privesc prea

puține din icoanele sau celelalte imagini de la Pasărea. El a descoperit numele a doi zugravi: Teodor și Panait pe două dintre icoane⁵⁴.

S-au făcut aprecieri și mai valoroase, chiar curajoase, că este probabil a fi autori ai picturii murale și cel puțin ai unor icoane din biserica Sfânta Treime «zugravul Adam și călugării anonimi din Cernica»⁵⁵.

Opinia despre călugării zugravi anonimi de la Cernica și Căldărușani a fost lansată de profesorul I. D. Ștefănescu⁵⁶, de unde a trecut și în îndrumătorul dactilografiat al maicii Filofteia Căpriță..

O însemnată zestre a acestei biserici constă în numărul mare al icoanelor îmbrăcate în argint, remarcate prin cantitatea argintului și de N. Iorga în cele două opere ale sale, citate mai înainte, în candelă, cădelnițe și alte obiecte de mult din altar.

Capela cimitirului, mult mai mică și destinată slujbelor de pogribanie, oferă cea mai interesantă latură a ființei sale, pictura din interior, datorată apreciatului zugrav Nicolae Polcovnicul, semnat în clar la proscomidie, și echipei sale. În scena aceea de coborîre de pe cruce a Mîntuitorului, personajele sînt surprinse în atitudini care degajă extrem de grăitor durerea.

Clopotnița exercită o atracție deosebită sub raport arhitectural și înainte ca vizitatorul să ajungă la portalul de intrare în incintă, s-ar crede că se află în fața clopotniței de la episcopia Romanului⁵⁷. Se aseamănă cu aceea, mai ales, prin înălțime și prin cele două camere cu ferestre adiacente gangului de acces în curtea mînăstirii, aidoma unor picioare de contrafort în sprijinul zidurilor mai groase de 80 cm. Ridicată pe o suprafață de 87 m.p., prin înălțimea de 25 m, se pare că întrece și înălțimea bisericii Sfânta Treime. Cel de al treilea etaj al ei este format din turla octogonală, identică cu turla cea mare de la acea biserică. Pentru a se ajunge la platforma celor trei clopote, se urcă 37 de trepte. Două clopote s-au turnat în 1919, înlocuind pe cele ridicate de

Clopotnița mănăstirii Pasărea.

54. V. Brătulescu, *Zugravi de biserici din secolul al XVII-lea și al XVIII-lea*, în «Glasul Bisericii», XVIII, 1959, nr. 3—4, p. 268.

55. I. L. Georgescu, *Episcop-vicar Roman Stanciu, Zugravul Nicolae Polcovnicul la mînăstirile Cernica și Pasărea*, în «Biserica Ortodoxă Română», XCI, 1973, nr. 11—12, p. 1290—1294.

56. Profesor I. D. Ștefănescu, *Școala de pictură din mînăstirile Cernica și Căldărușani, ucenicia lui Grigorescu*, în «Glasul Bisericii», XXVIII, 1969, nr. 3, p. 364.

57. Preot Scarlat Porcescu, *Episcopia Romanului*, 1985, p. 49. (în filele nepaginate, imaginea acelei clopotnițe).

trupele germane. Cel de-al treilea, datînd din 1839 «s-a făcut prin osîrdia cucerniciei sale Meletina stareța» și cu alte ajutoare ⁵⁸.

Dintre clădirile celelalte, se poate aminti stăreția, cu un pridvor ridicat puțin de la sol și înfrumusețat de plante urcătoare. De aici privirea se furișează iscoditoare asupra incintei. Cîteva trepte conduc la nivelul unui coridor, îndreptat spre sud și străjuit pe laturi de camere frumos mobilate și ornate cu icoane sau tablouri. De altfel, asemenea mobile, ornamente și curățenia strălucitoare sînt caracteristicile tuturor celorlalte clădiri de locuit. În capătul coridorului se află o mică dar îmbietoare sufragerie.

În sfîrșit, trebuie menționat și vechiul arhondaric din 1820 al lui Trandafir polcovnic, atît pentru că a fost păstrat în liniile arhitectonice inițiale, cit, mai ales, pentru că în primele camere dinspre nord se păstrează colecția de artă a minăstirii, muzeul.

Comoara expusă în acel muzeu se datorește faptului că soborul s-a străduit din începuturi să strîngă și să păstreze orice obiect care îmbrăca haina operei de artă. În îndrumătorul monahiei Filofteia Căpriță se menționează în special maica Arcadia Rădulescu ca o colecționară de vocație.

Iată ce se scrie în acel îndrumător, în continuare: «Aici pot fi admirate o mare varietate de obiecte ca: icoane pictate pe lemn sau pe sticlă, tipărituri ca evangheliile ferecate, manuscrise, tablouri istorice, broderii artistice, vase de porțelan»...

În adevăr, sînt acolo sute de asemenea obiecte. Dintre picturi se impun mai ales prețioasele epitafe, lucrute, ca și alte piese ale colecției, de meșteri de la Athos sau Ierusalim. Pe ele sînt reprezentate puzderie de personaje sau locuri biblice. Unele înfățișează Sfîntul Mormînt, biserica Învierii de la Ierusalim sau imagini de la Sfîntul Munte.

În bogatul set de icoane, unele sînt păstrate pentru vechimea sau locul de proveniență, iar altele pentru valoarea artistică a picturii sau bogăția și arta îmbrăcămintilor și ferecăturii din argint. Foarte atrăgătoare sînt obiectele la care s-au folosit intarsiile sau aplicațiile de fildes ori pietre semiprețioase.

Deși obiectele cu caracter religios sînt dominante, nu lipsesc nici cele cu subiecte istorice propriu-zise.

Cît privește obiectele din Orientul Mijlociu, ele au fost aduse, în cele mai multe cazuri, de călugărițe din trecut care mergeau în hagiatic la locurile sfinte. Nu în van au scris catagrafii din 1838 că printre monahiile de la Pasărea se aflau și «hagiite». Fenomenul este de reținut pentru a se dovedi cu evidentă legăturile de totdeauna ale acelor locuri cu ortodoxismul românesc.

Un loc aparte ocupă în acest muzeu cîteva din operele sculptorului Gheorghe D. Anghel. Este remarcabil cunoscutul bust al lui George Enescu, atît în versiunea de ipsos, cit și în cea de bronz. Mai sînt acolo două capete Eminescu în ipsos despre care se crezuse că renumitul sculptor le spărsese cu ciocanul, socotindu-le nevrednice a fi păstrate. În adevăr, sculptorul Anghel era stăpînit de «mirajul perfecțiunii și o ex-

58. Damian Stănoiu, *op. cit.*, p. 76 și V. Brătulescu și Remus Ilie, *op. cit.*, idem,

cepțională severitate în aprecierea critică a propriei sale opere», dar cele două piese au fost deteriorate de culmea din 1977. Maicile au adunat cu grijă sfărâmurile și le-au reconstituit.

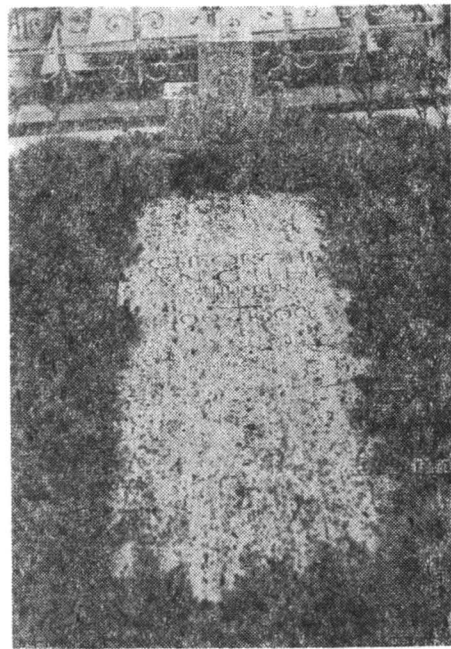
Se știe că mare parte din ultimul an al vieții, artistul a petrecut-o în liniștea și schimnicia voită de la Pasărea. În acel timp a sculptat statuia lui Eminescu, expusă astăzi în parcul din fața Ateneului Român. Despre statuia aceasta, arhitectul Anghel Marcu, unul dintre cei mai apropiați prieteni ai marelui dăltăuitor, a scris că o socotește «obsesia unei vieți. A fost începutul și sfârșitul operei sale»⁵⁹.

Măicuțele și-l amintesc cu venerație. Tot ele îngrijesc de mormântul sculptorului Anghel, aflat în fața capelei din cimitir. Pe lespede de acoperă mormântul s-a săpat numai numele lui. La cap i s-a pus o cruce scundă dar robustă din aceeași rocă

cu lespede. Pe latura de nord, o statuie, operă a decedatului, reprezentând o femeie rugându-se, îi străjuiește odihna de veci.

Tot în cimitirul mănăstirii Pasărea a fost înmormintată, după dorința sa, și Ana Ipătescu, neînduplecata și curajoasa revoluționară din 1848. Se știe că la 19 iunie / 1 iulie 1848, un complot al marii boierimi reacționare, ajutat de conducerea, de asemenea reacționară, a Oștirii (coloneii I. Odobescu și I. Solomon), reușise să aresteze Guvernul provizoriu. Cu acea ocazie, prin exemplul personal, Ana Ipătescu a reușit să determine și încurajeze masele populare ca să elibereze Guvernul provizoriu⁶⁰.

Nu se cunoaște precis unde a fost mormântul faimoasei revoluționare. În ziua de 17 octombrie 1985, când am cercetat relicvele de la mănăstirea Pasărea, ne-a fost prezentată o parte din crucea de marmoră care a vegheat mormântul Anei. Ea a fost descoperită în pământ, în apropiere de frumosul și interesantul monument funerar al colonelului Gh. Macca, participant la războiul din 1877.

Mormântul sculptorului Gheorghe Anghel de la mănăstirea Pasărea.

59. Arh. Anghel Marcu, *Biografia unei statui*, în «Contemporanul» nr. 1175, din 18 aprilie 1969. Admirația sinceră și înflăcărată pentru opera și viața sculptorului, la care se adaugă ochiul sigur al criticului de artă, al colecționarului avizat și talentul surprinzător de cald al unui subtil literat sînt cuprinse în plachetele expozițiilor de la Muzeul de artă 1973, 1979, Muzeul Municipiului București 1984 și în sfîrșit, consultații la Studioul Sahia 1975 și 1984. Vezi și Mihail Straje, *Gh. D. Anghel la mănăstirea Pasărea*, în «B.O.R.», LXXXIV, nr. 3—4, 1966, p. 403.

60. *Istoria României în date*, București, 1972, p. 189.

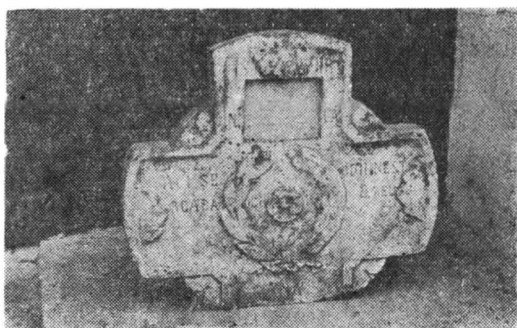
Ana Ipătescu

Domnica 1917—1922, Filotheia 1922—1939, Epifania 1939—1940, Magdalena 1940—1950, Amfilohia 1950—1952, Pahomia 1952—1954, Serafima 1954—1966 și Lucia Dumbravă din 1966 în continuare și astăzi. Patru dintre ele au reușit să îndeplinească această funcție câte 20 de ani și mai bine: Dionisia, Domnica (I-a), Evlampia și mai ales Lucia Dumbravă⁶³.

De altfel, actuala stareță, maica Lucia Dumbravă, are meritul deosebit de a fi condus întreaga operă de restaurare a complexului mănăstirii Pasărea (biserica, chiliile etc.). Un progres excepțional al mănăstirii a fost realizat în acest timp prin înzestrarea cu un bogat și modern inventar agri-

În arhiva acestei minăstiri se află un manuscris în care s-a menționat: «1875 martie 15 au răposat roaba lui Dumnezeu Ana Ipătescu»⁶¹. Aceasta este în realitate data înmormintării. Dintr-un articol apărut după o sută de ani de la decesul Anei Ipătescu se înțelege că ea s-ar fi stins din viață în casa sa din str. Cuviosului nr. 3, suburbia Olari din București, în ziua de 14 martie 1875. Astăzi strada aceea se numește general G. Ipătescu⁶².

Se cuvine să se amintească aici șirul harnicelor și bunelor chivernisitoare starețe (superioare) care au condus soboarele de maici, după vremi, ale Pasării, adăugînd și înfrumusețînd această minăstire, pînă la starea înfloritoare de astăzi: Chiriana 1810—1818, Doroftea 1818—1819, Iustina, Melania 1836—1844, Dionisia 1844—1863, Domnica 1863—1883, Veniamina 1883, Arcadia 1884, Arsenia 1885, Evlampia 1902, Irotea 1902—1913, Porfira 1913—1917,

Fragment din crucea Anei Ipătescu de la mănăstirea Pasărea

61. *Condica cu pisania răposaților din 1850 și mai bine.*

62. Gh. T. Ionescu, *O româncă împotriva vînzătorilor*, «Magazin Istoric», IX, 1975, nr. 6, p. 6—9.

63. *Monografia Sîntei Mînăstiri Pasărea*, manuscris început în 1920.

col. Cit pentru viața de obște s-au introdus îmbunătățiri ca iluminatul electric, instalații de încălzire centrală și sanitare. S-au perindat ca starețe pînă acum în total 20 de monahii.

Șirul starețelor a fost amintit și de Damian Stănoiu pînă la Filothea, monografia lui apărînd în 1926. Și el s-a servit de aceeași monografie manuscrisă aflată la Pasărea.

De aspectul unei peninsule, încinsă pe aproape trei părți de apele leneșe ale Pasării și Sindriliței, partea dinspre apus a fostei moșii Piteasca, stăpînită pînă în 1808 din Radu Bărbătescu, după metanie Rafailă, ește înconjurată și acum de păduri străvechi, Pustnicu, Piteasca și Pasărea. Pe acest colț binecuvîntat de pămînt, dintre ape și păduri, s-au ridicat, ca un promontoriu al credinței, bisericile și toate «namestiile» mînăstirii Pasărea. Ctitorită de distinși reprezentanți ai monahismului românesc înnoitor, Timotei, stareț paisian al Cernicăi și sfîntul Calinic, condusă de un șir de starețe vrednice și răzbătătoare, cu toate vicisitudinile care s-au abătut asupra ei, Pasărea a urmat, sub oblăduirea călăuzitoare a marilor ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române, în cei 175 de ani ai existenței sale, o curbă ascendentă de progres în frumusețe și bogăție cultural-artistică, ajungînd la strălucirea de astăzi de veritabilă nestemată între mănăstirile Patriei.

Pretot GRIGORE POPESCU

CONTRIBUȚII LA MONOGRAFIA SCHITULUI CHEIA DE PE TELEAJEN

Partea a IV-a

Depășind confluența pîriului Timpa cu Teleajenul și îndreptîndu-se spre est, pe uliță bolovănoasă, după 300 m., cercetătorul mînăstirii Cheia ajunge în fața unei porți obișnuite, la împrejmuirea unui parc. Apoi, o alee curbă și frumoasă, străjuită în flancuri de brazi tineri și aliniată de sursurul unui izvor, îl conduce la poarta incintei¹.

Cu aripile ei deschise, poarta, angajată în gangul practicat de constructor în parterul clopotniței, pare o mamă, gata a-și îmbrățișa copiii, pe toți credincioșii, vizitatorii și oaspeții mînăstirii.

Clopotnița se impune prin armonia proporțiilor și prin albul curat, strălucitor al varului de pe pereți. În etaj se află eșafodajul celor trei clopote, ale căror sonori, mînuite cu dibăcie de fratele «clopotariu» Gavrilă Bucșa, încîntă întregul olat dintre Zăganu, Babeș și Groșoarele.

1. Arh. St. Buc., Ref. agrară 1864, jud. Prahova, mapa Cheia, planul stațiunii, întocmit de inginerul I. I. Voicu în 1912.

Pășind în incintă, se observă pisania în piatră de deasupra bolții, pe fața dinspre biserica cea mare. Din această pisanie, redată *in extenso*, ca notă de subsol, se reține întreaga istorie a acestei clopotnițe. În peretele sudic al construcției se află scara care conduce la eșafodaj.

Se amintește că, odată cu prima parte din monografia minăstirii Cheia, s-a încredințat redacției «Glasul Bisericii» și imaginea primei clopotnițe, prinsă într-o pirogravură din 1943².

În latura dinspre nord a clopotniței se află stăreția, o casă cochetă ce păstrează toate trăsăturile specifice caselor din zona carpatică și subcarpatică din această parte a țării. Pridvorul cu scara și prisma cu balustradă de scîndură, al căror acoperiș face corp comun cu al întregii clădiri, se sprijină pe stâlpi de lemn, împodobiți cu creștături la ambele capete și îmbie cu mirifice flori de mușcată, de hortensii, de zorele și glicine.

Spre sud, împrejmuirea curții se continuă cu un zid din piatră, sprijinit de contraforturi, dînd impresia unei incinte întărite pentru apărare, ceea ce Cheia nu a fost niciodată. Toate acestea formează latura de vest a incinteii.

În latura opusă, de est, incinta este închisă de chilioi uniforme ca aspect și înșirate în lungul unei prispe, cu stâlpi împodobiți cu măiestrite creștături și balustrade de scîndură cu aceleași jardiniere purtătoare de flori smălțuite, care de care mai viu colorate și parfumate. Aidoma șir de chilii se află și în latura de sud (corpul A). Cum terenul, pe care se întinde întregul complex monastic, dispune de o pantă cu înclinare generală spre colțul de sud-vest, șirul acesta de chilioi a avut nevoie de o temelie de piatră supraînălțată, pentru a aduce chiliile la nivelul din colțul opus. Ca urmare, capătul dinspre vest al acestui șir dispune de un povârniș care maschează girliciul unei pivnițe³, pridvoraș îmbrăcat cu geamuri pe două dintre laturile sale. O scară cu trepte mari din piatră și balustradă din lemn ajută la accesul în pridvor și spre prispă.

În ce privește latura de nord se remarcă unele deosebiri în aspect. Mai întii, se află un grup de încăperi cu geamlăcuri, între care și casa fostului și mult milostivului stareț, arhimandritul Grigore Georgescu, casă în care se adăpostesc lucruri de mai mare preț (*mobila, tablouri, cărți* etc.) și unde sînt cazați oaspeții de seamă ai minăstirii. De altfel,

2. Iată pisania: «† Această clopotniță, înălțată din temelie odată cu biserica sfintei minăstiri Cheia, în anul 1835, avînd partea de sus din lemn, a ars la 13 septembrie 1957, cînd s-au topit și clopotele. Cu cheltuiala Sfintei Mitropolii a Ungrovlahiei, Prea Fericitul Justinian, Patriarhul României, în dragostea sa pentru sfintele biserici și minăstiri, a reclădit-o în întregime din zid de cărămidă și beton, în anul 1965, odată cu restaurarea bisericii și paraclisului, așezînd în ea trei clopote, după ce refăcuse, cu cheltuiala Sfintei Patriarhii, în anul 1962—1964, clădirile sfintei minăstiri cu adăugirea instalațiilor de lumină electrică, apă și canalizare și le înzestrase cu toate cele de trebuință folosirii lor de către călugării slujitori și casa de odihnă pentru preoții și salariații bisericești. Terenul din jurul sfintei minăstiri a fost închis cu zid de piatră și prefăcut în parc iar zona de protecție a acestui monument istoric a fost împrejmuită cu stâlpi de beton, plasă de sîrmă și gard viu.

Cu ajutorul lui Dumnezeu, s-au terminat toate aceste lucrări în cel de al XVIII-lea an de rodnică arhipăstorie a Prea Fericitului Părinte Patriarh † Justinian. Noiembrie 1965».

3. Idem, M.C.I.P., 1356/1863, f. 52—56.

pe peretele din față al acestei clădiri s-a fixat și stema Patriarhiei Române. În prelungire, spre est, se află câteva chilii, aidoma cu cele din rîndul opus dinspre sud. În sfîrșit, deosebirea cea mai evidentă o formează clădirea paraclisului de iarnă, realizat din contribuțiile credincioșilor și cu osîrdia amintitului stareț Grigore Georgescu. A fost tîrnosit, în 1924⁴.

Constructorii s-au străduit ca paraclisul să se apropie cît mai mult în aspectul său exterior de chiliile, în prelungirea cărora a fost amplasat.

Între altarul paraclisului și capătul de nord al șirului de chilii din latura de est, s-a păstrat un spațiu liber, prin care se comunică cu micul cimitir al schitului și cu parcul din jur.

Întregul complex monastic poartă acoperișuri din șindrilă cu excepția celor două biserici și a clopotniței care sînt de tablă galvanizată și vopsită oliv-închis. Tot ceea ce este lemn în fațade (uși, ferestre, pridvoare) sînt vopsite în culoare maronie închisă.

În partea de sud-est a incintei se află cișmeaua remarcabilă prin adăpostul ei sprijinit pe stîlpi de stejar cu nelipsitele și interesantele creștături, precum și prin scene biblice în tonuri calde, operă a pictorilor Moroșan Mihai și Județ Petre. După tradiție se pretinde că pe locul acestei cișmele s-ar fi aflat fosta biserică de lemn⁵. Alături de cișmea se află și fîntina mult mai veche, cu ghizduri de beton.

Din gangul clopotniței, o potecă pietruită cu lespezi și strejuită de doi brazi falnici se sfîrșește în treptele pridvorului bisericii, aflată în centrul incintei.

Biserica Cheii are o desfășurare în lungimea axului de aproximativ 30 de metri în exterior. Zidurile sînt groase de aproape un metru, de unde și masivitatea și robustețea cu care se impune vederii.

În exterior suprafața văruiată a pereților este împărțită în două registre, printr-un brîu în două trepte din tencuială, tras cu șablonul. Registrul superior cuprinde o treime din înălțimea pereților (2 m). El a fost decorat de jur împrejurul bisericii cu medalioane patrute (60×60 cm.) pentru pridvor și dreptunghiulare cu laturile mari pe verticală (100×60 cm.), pentru restul bisericii⁶.

Sfinții sînt prezentați, fie busturi, fie în mărime naturală, după mărimea cadrelor medalioanelor.

Pentru registrul inferior (4 m), constructorii au prevăzut ca ornament o serie de false colonete prismatice, angajate în zid și dispuse în dreptul interstițiilor dintre unele panouri amintite, de sus. Pe capite-

4. Rada Mîcu, *Monografia mînăstirii Cheia*, în dosarul *M. Cult. Naț.* nr. 693/1942, fila 557 și 585 indică greșit anul 1927.

5. Vezi prima parte a acestor contribuții în «*Glasul Bisericii*», XLII, 1983, p. 109.

6. Iată figurile și scenele biblice ce au fost pictate în interiorul acestor medalioane, începînd cu pridvorul: sfinții Dumitru, Înălțarea, Sf. Treime, Schimbarea la Față, sf. Gheorghe, apoi pe latura de sud: sf. Ștefan, Haralambie, mucenica Varvara; prorocii: Elisei, Ilie, David, Aaron, Moisi; apostolii: Filip, Vartolomei, Andrei; evangheliștii: Luca și Ioan, sf. Petru, Iisus Hristos, sf. Ioan Botezătorul, sf. Pavel; evangheliștii Matei și Marcu; apostolii: Simion, Iacob, Toma; prorocii: Solomon, Zaharia, Avacum, Daniel, cuvioasa Paraschiva, sf. Dumitru cel Mare și cuviosul Visarion.

lele acestor colonete au fost așezate ornamente în ocru. În acest registru au fost încastate în zid toate cele zece ferestre cu ancadramente din piatră fără înflorituri cioplite și distribuite : două la pronaos, patru la naos și restul în altar ⁷.

Temelia din lespezi ar putea fi socotită drept un al treilea registru, mai ales că ea a fost supraînălțată deasupra liniei terenului, de la 1/2 m în est, pînă la un metru în partea de vest a bisericii. În jurul temeliei s-a așternut cu pavaj din lespezi de aproximativ un metru lățime și puțin înclinat spre exterior, pentru îndepărtarea apei de ploaie.

Pridvorul măsoară cinci metri în ax, iar în lățime 13 m. În acest ultim sens, el depășește cu patru metri pereții laterali ai bisericii. Se sprijină pe peretele de la intrare în pronaos și în celelalte laturi pe zece coloane cilindrice masive din cărămidă, ca și pedestalele lor.

Coloanele sînt legate sus prin arcade în semicerc și grinzi de stejar între capetele lor simple.

Accesul în pridvor se face, atît pe scara din față, cît și pe cele dintre coloanele laterale și pereții laterali ai bisericii.

Pe bolta pridvorului, trei mari imagini atrag atenția, în medalioanele lor circulare : Mîntuitorul, avînd în dreapta (nord) pe Maica Domnului și în stînga pe sfîntul Ioan Botezătorul. În interstiții au fost dispuși cei patru evangheliști cu simbolurile lor.

Pe peretele de la intrarea în pronaos, se disting următoarele : ușa din lemn, îmbrăcată în fier și armată cu platbande metalice. Ancadramentul ușii este format din trei prisme patrulaterale, fără înflorituri cioplite, asemenea sufletelor simple și curate ale ctitorilor, două servind drept stilpi laterali iar a treia ca grindă de susținere. Deasupra acesteia a fost așezată piatra dreptunghiulară pe care a fost cizelată în excizie vestita pisanie a ctitorilor Damaschin și Justin ieromonahi ⁸.

Deasupra pisaniei este pictată cu destulă claritate încă și simplitate scena pogorîrii Sfîntului Duh. Pe partea din stînga ⁹ (sud) a ușii, peretele a fost acoperit pe întreaga suprafață cu șase panouri patrulaterale egale, cuprinzînd scene semnificative din viața sfîntului apostol Petru. Pe partea opusă și în simetrie cu cele din stînga, sînt pictate alte șase panouri cu scene din viața sfîntului apostol Pavel.

Cele mai multe biserici din zonă au pe asemenea pereți în partea *dinspre nord raiul, iar în partea opusă iadul, așa încît biserica din Cheia* apare ca o excepție și din acest punct de vedere.

Pronaosul cuprinde aproximativ 5 1/2 m din ax, dincolo de pridvor spre est. Lățimea lui între zidurile laterale este de șapte metri. Dispune de o boltă semicilindrică, întreruptă de cele două goluri ale turlelor.

Cum este și normal, naosul, ocupă cea mai mare parte din suprafața bisericii, în ax 11 m iar în axul perpendicular, dintre ferestrele celor două abside laterale, 14 m. Și turla cea mare, amplasată pe naos este deschisă și aerată în interior pînă în cupola Pantocratorului. Pentru susținerea ei, în afară de suportul sprijinit pe cei patru umeri de zid, arca-

7. Vezi schița cu proiecția orizontală.

8. Pisania a fost reprodusă în «Glasul Bisericii», XLII, 1983, p. 114. Vezi și nota nr. 19 de la aceeași pagină.

9. E vorba de senestra în sens heraldic. Vezi *Dicționar al științelor speciale ale istoriei*, Buc., 1982, p. 212.

turile sînt legate în cele patru laturi cu grinzi de fier, cu profil patrat. Este de remarcat amănuntul că aceste grinzi au fost profilate prin forjare la cald. Aceasta se dovedește cu neregularitățile ce au rămas din ciocanul forjei pe suprafețele grinzilor. Este de presupus că ele au fost realizate la Brașov, cu care aveau puternice legături primii călugări din Cheia, printre care și Damaschin ctitorul.

În sfîrșit, altarul folosește ultimii 8 m din ax. Pereții laterali, cu aceeași deschidere în interior de 7 m, se continuă în ax pe 5,5 m.

Cele patru ferestre ale altarului au fost distribuite: două lîngă catapeteasmă (proscomidie și diaconion), una tot la proscomidie și în sfîrșit, ultima în axul altarului.

Catapeteasma din lemn sculptat și poleit are flancurile retrase spre altar, pentru a permite ca parte din lumina primelor ferestre să se răs-pîndească și în naos.

Dacă pentru schița în plan orizontal autorii au avut posibilitatea de a face măsurători, pentru un plan în secțiune verticală nu au avut o astfel de posibilitate. Din toate s-au putut măsura numai înălțimea pereților pînă la streășină care este înfundată și anume șase metri, așa cum se poate deduce și din cele scrise despre decorația exterioară.

Principial, acoperișul s-a realizat în două etape și se aproximează a avea 2 1/2 m înălțime în creastă, cu dezvoltare laterală de 11 m, întrucît streășina excede pereții cu un metru.

Iată și unele amănunte arhitecturale ale acoperișului. Peste eșafodajul de grinzi, stlpi centrali sau cei mici din jumătățile de pantă, de console, căpriori, lați și așerială, s-a folosit tabla. Sînt dovezi că ea a fost înlocuită de cel puțin două ori, vopsită și revopsită de mai multe ori ¹⁰.

Datorită faptului că pridvorul depășește cu patru metri lățimea pronaosului, el a fost prevăzut cu un acoperiș orientat perpendicular pe al bisericii. Peste el și în capetele crestei au fost așezate două terminale de turlă (bășici) în patru ape, cu altele mai mici pe deasupra și nelipsitele cruci ancorate.

Pe pronaos se observă eșafodajul paralelipipedic, crescut din acoperișul obișnuit și cu acoperiș propriu, pe care s-au structat cele două turlă mici de aspect cilindric. Cîte patru ferestre, dispuse spre punctele cardinale, ajută la luminarea interioară a celor două turlă iar între ele s-au adăugat simulacre de colonete angajate.

Turla de pe naos fiind mai mare, îi servește ca bază alt eșafodaj cubic, de asemenea cu acoperiș propriu. La această turlă, ferestrele au fost dispuse pe direcții intercardinale, altă caracteristică specifică a bisericii din Cheia.

Peste cei trei cilindri ai turlălor tronează acoperișuri cupole în formă de clopote suprapuse. În creștetele celor mici s-au așezat globuri iar deasupra lor impresionantele cruci metalice ancorate.

Scindurile folosite la cilindrii și eșafodajele ce îi suportă au fost îmbrăcate cu tablă galvanizată, vopsită în alt curat și strălucitor ca al pereților văruiți.

10. Arh. St. Buc., M.C.I.P., 1356/1863. f. 48 și M. Culte 693/1942, f. 586.

Avînd ca termen de comparație înălțimea pereților, autorii apreciază că înălțimea bisericii Cheia ar fi de 18—20 m.

Paraclisul de iarnă, unul singur în Cheia, se prezintă în proiecție orizontală, tot în formă de cruce. Pridvorul său se sprijină cu peretele de vest pe cel a șirului de cilindrii dinspre nord (corpul C). Din această cauză accesul în bisericuță se poate face numai din flancuri, prin uși dublate de grilaje pliante din fier. Are doi metri adîncime.

Pentru despărțirea următoare este greu de precizat cît ar fi pronaos și cît naos căci este comună. De aceea i se dă adîncimea pînă la umerii pe care se sprijină singura turlă ce o are și al cărui centru cade ferește cu perpendiculara centrală pe axul celor două ferestre din horele laterale : 6 m.

Distanța dintre doi pereți laterali este de 4 m. Grosimea pereților se apreciază la 0,5 m.

Absidele laterale sînt în formă de jumătate de octagon, mai precis cinci caturi dintr-un octogon.

În exterior pereții sînt despărțiți în două registre, printr-un dublu brîu semicilindric, din tencuială, tras cu șablonul. În apropierea temeliei s-a realizat un alt brîu cilindric. Dată fiind grosimea lui, se pare că a fost realizat din cărămidă la zidire și apoi i s-a tras profilul din tencuială cu șablonul. Registrul superior are 1 m înălțime.

În registrul inferior au fost încastrate cele 5 ferestre, dintre care una în peretele de est al altarului, cîte una de fiecare absidă laterală iar ultimile două în naosul-pronaos.

Și la paraclis, ferestrele sînt prevăzute cu grilaje fixe de fier forjat, prinse în interior de cadrele de lemn.

În ceea ce privește înălțimea, luîndu-se ca termen de referință cca de 4 m a pereților, între temelie și strașină, se apreciază că pe perpendiculara turlei înălțimea să aibă circa 12 m.

Înălțimea acoperișului la coamă este de 1,5 m.

Turla din lemn în opt fețe este așezată pe un eșafodaj de lemn. Și turla, și eșafodajul sînt îmbrăcate în tablă vopsită alb. Patru ferestre, așezate pe direcții cardinale, ajută la luminarea deschiderii pînă la Pantocrator și a naosului.

Acoperișul turlei, de aspectul unei cupole clopot, mult mai turtit și în opt fețe, se termină în obișnuitul balon și cruce. O altă cruce se află pe creasta acoperișului, în dreptul pridvorului.

Pătrunzînd în interior, pe peretele dinspre pronaos s-a scris cu pensula următoarea pisanie :

Întru mare slavă și laudă a Sfintei și de viață făcătoare și nedespărțitei Treimi, întru cinstea prea sfintei stăpînei noastre de Dumnezeu Născătoare și pururea fecioarei Maria, s-au ridicat acest sfînt paraclis din temelie în zilele... I.P.S.S. Dr. Miron Cristea, Patriarhul României Mari, prin osîrdia și osteneala prea cuvioșiei sale părintelui arhimandrit Grigore (Georgescu-Munteanu), starețul sfintei minăstiri Cheia,

împreună cu tot soborul și cu ajutorul mai multor binefăcători și de Dumnezeu iubitori pravoslavnici creștini, spre veșnica lor pomenire.

S-au pus temelii în ziua de 5 iunie 1924 și s-a sfințit în ziua de 8 septembrie 1924, de prea sfințitul arhieru Tit Țirgovișteanu, vicar Sfintei Mitropolii. Pictor G. I. Cepoiu Isovoarele».

Iată iconografia paraclisului: în altar se află pe plafon imaginea Maicii Domnului cu copilul Iisus în brațe, și străjuită de îngeri. Pe perețele din sud (diaconion) au fost dispuși: arhidiaconul Ștefan, Grigore teologul, Ioan Gură de Aur și Vasile cel Mare. Dincolo de fereastră spre proscomidie se află alt rând de sfinți între care și Nicolae făcătorul de minuni.

La proscomidie se distinge frumos desemnat chivotul cu trupul Domnului, din care se ridică pe arcadă o coardă de vie susținută de un înger iar pe celălalt perete coarda se termină cu un strugure, din care, alt înger stoarce într-un potir mustul ce reprezintă sîngele Mîntuitorului.

Pe perețele absidei din sud se distinge panoul cu Iisus, ținînd o carte, binecuvîntînd și avînd în dreapta pe Maica Precista iar în stînga pe Ioan Botezătorul. După fereastra absidei se află sfinții: Gheorghe, Teodor-Tiron, iar pe boltă Nașterea Domnului.

În absida cealaltă (nord) s-au pictat sfinții: Mina și Dimitrie, pînă la fereastră, apoi Constantin și Elena. Pe boltă s-a înfățișat Învierea Domnului.

În rest naosul cuprinde, pe perețele din sud sfinții: Gavriil, cuviosul Gherasim, Grigorie Decapolitul, Nicodim și Dumitru Basarabov, apoi după fereastră, pe Galaction, Filoftea și Paraschiva. În simetrie cu acestea, pe perețele din nord au fost dispuse imaginile sfinților: Mihai, Teodosie de obște, Antonie cel Mare și după fereastra absidei, Eftimie cel Mare, Sava cel sfînt și Atanasie.

În turlă, care este deschisă și aerată, se află Pantocratorul, pe boltă. Pe pereții celor opt fețe ale prismei din lemn au fost pictate 28 scene biblice, dispuse în patru registre, între care sînt și cele 4 ferestre¹¹.

Pentru pictura turlei s-a folosit procedeul mamflării, adică imaginile s-au pictat pe pînză și apoi a fost prinsă de pereți în cuie.

Pe perețele despărțitor de tindă se află zugrăvit sfîntul Onufrie și după golul ușii, primul patriarh Miron Cristea și sfîntul Calistrat. Pe boltă semicilindrică s-a pictat pe tablă și apoi prinsă în cuie, Sfînta Treime.

În sffrșit, în tindă (pridvor) se află pe perețele din vest nunta din Cana Galileii, spre nord Ioan cel Nou și spre sud Teodor Stratilat.

11. De pe pardoseala biseriței nu s-au putut distinge bine cele 28 de imagini pentru a fi numite.

Pe peretele de est se află sfântul Petru (spre nord) și sfântul Pavel (spre sud). Pe bolta curbă tronează Dumnezeu tatăl universului.

Pictura lui G. Cepoiu se distinge în genere prin fondurile albastre celestine. Este de remarcat dispunerea fermecătoare în plan la adâncime a personajelor din grupuri, atrăgătoare prin aurele puternic și viu colorate.

Figurile și costumația sînt conturate cu o linie perfect și sigur trasă. Atitudinile par vii dar smerite și înfățișează psihologia credinței convingătoare. Mai atrage simetria panourilor, fondul argintiu strălucitor de la unele imagini din registrul prim al catapetesmei.

La interstiții s-au folosit motivele populare ¹².

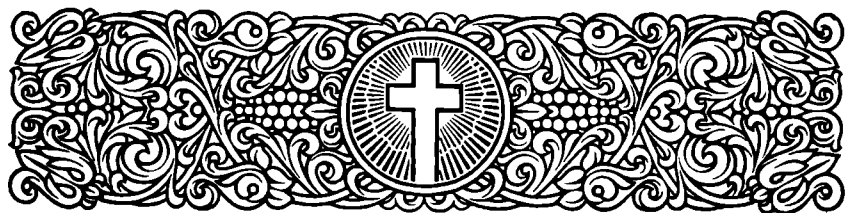
În ceea ce privește zestrea din interior, paraclisul are un polican-dru cu 12 lumini, patru candelă în fața altarului, 24 de strane și două tetrapode.

Cît privește pictura din biserica cea mare, ea nu poate fi prezentată, deoarece, la începutul lunii august 1986, cînd biserica a fost cercetată, se montase schela pînă în bolte în vederea restaurării ei. Rămîne deci a fi prezentată ulterior, cu o privire critică asupra valorii sale artistice și odată cu restul zestrei mobile care pare a fi foarte interesantă.

**Arhimandrit GRIGORE BABUȘ
GION D. IONESCU**

12. Autorii au amintit în scris această iconografie, așa cum vor face și pentru biserica cea mare, pentru a se păstra pentru generațiile viitoare, în cazul distrugerii din cauza cutremurelor sau altor cataclisme. Sînt destule alte biserici din zonă care au pierit, cum este cazul minăstirii Vălenii de Munte, biserica din Ogretin sau, mai de curînd, cea din Starchiojd, fără a se fi păstrat iconografiile lor.

De asemenea, sînt convinși că niște albume, cu fotografiile ale iconografiei fiecărei biserici, ar fi binevenite să se întocmească și păstrate cu grijă de parohii.

VIAȚA BISERICESCĂ ÎN CUPRINSUL MITROPOLIEI UNGROVLAHIEI

AGENDA
PREA FERICITULUI PATRIARH TEOCTIST
PE LUNA IUNIE 1987

- *Marți 1 iunie a.c.* Prea Fericitul Patriarh Teoctist însoțit de P. S. Episcop-Vicar Patriarhal Nifon Ploieșteanul, P. C. Pr. Dumitru Soare Directorul Institutului Biblic și de Misiune ortodoxă și de P. C. Pr. Alexandru Tudor, Consilier patriarhal, a luat parte la recepția oferită de Excelența Sa Domnul Andreas Berlakovitz, ambasadorul Austriei la București.
- *Vineri 5 iunie a.c.* Prea Fericitul Patriarh Teoctist a prezidat lucrările Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, care a rezolvat probleme curente ale Bisericii.
- *Marți 9 iunie a.c.* S-au desfășurat lucrările Permanenței Consiliului eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor, sub președinția Prea Fericitului Patriarh Teoctist.
- *Între 19 iunie — 1 iulie a.c.* Prea Fericitul Patriarh Teoctist în fruntea unei înalte delegații bisericești a făcut o vizită oficială în Austria pentru a participa la festivitățile de aniversare a 200 de ani de la recunoașterea oficială a comunității ortodoxe române din Viena și a 80 de ani de la întemeierea Bisericii ortodoxe române din Viena.

Din delegația Bisericii Ortodoxe Române au făcut parte I.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului, P. S. Episcop-Vicar Patriarhal Nifon Ploieșteanul, P. C. Pr. Dumitru Soare, Directorul Institutului Biblic, P. C. Pr. Alexandru Tudor, Consilier patriarhal și P. C. Diac. Ioan Caraza, asistent la Institutul Teologic din București.

Pr. ION BĂNĂȚEANU
SECRETARUL CABINETULUI PATRIARHAL

VIZITA PREA FERICITULUI PATRIARH TEOCTIST LA PATRIARHIA ECUMENICĂ DIN CONSTANTINOPOL

Între 14 și 20 mai 1987, Prea Fericitul Patriarh Teoctist, în fruntea unei delegații a Bisericii Ortodoxe Române, a efectuat o vizită Patriarhiei Ecumenice, la invitația Sanctității Sale Patriarhului Ecumenic Dimitrios I. Din delegație au făcut parte : Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae al Banatului, Prea Sfințitul Episcop Eftimie al Romanului și Hușilor, Prea Sfințitul Episcop Nifon Ploieșteanul, Vicar Patriarhal și Secretar al Sfântului Sinod, Pr. Prof. Ștefan Alexe de la Institutul Teologic Universitar din București, Pr. Asist. Constantin Coman de la același Institut și Diac. Grigore Andronescu, de la Catedrala Patriarhală.

Efectuată la puțin timp după alegerea și instalarea Prea Fericitului Teoctist ca Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, vizita s-a înscris pe linia înțelșurilor tradiționale dintre Înțelștătorii celor două Biserici Ortodoxe surori, avînd drept scop afirmarea și întărirea bunelor relații bilaterale și, în același timp afirmarea și întărirea comuniunii și a unității panortodoxe în contextul bisericesc actual binecunoscut.

Vizita s-a desfășurat după următorul program :

Joi, 14 mai. Delegația Bisericii Ortodoxe Române, în frunte cu Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, pleacă spre Istanbul, în primele ore ale dimineții, urmînd a face o escală la Belgrad. La plecare pe aeroportul internațional Otopeni au fost de față : I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, I. P. S. Mitropolit Nestor al Olteniei, P. S. Episcop Epifanie al Buzăului, P. S. Episcop Gherasim al Rîmnicului și Argeșului, P. S. Episcop Vasile Tîrgovișteanul, Vicar patriarhal și Rector al Institutului Teologic Universitar din București, P. S. Episcop Roman Ialomîțeanul, Vicarul Arhiepiscopiei Bucureștilor, P. C. Pr. Constantin Pirvu, consilier-vicar, P. C. Pr. Octavian Popescu, Vicar administrativ, al Arhiepiscopiei Bucureștilor, P. C. Pr. Dumitru Soare, Directorul Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, P. C. Pr. Alexandru Tudor, consilier patriarhal, P. C. Pr. Gheorghe Bogdan, consilier patriarhal, P. C. Pr. Ion Bănățeanu, Secretarul Cabinetului patriarhal, P. C. Pr. Dumitru Radu, prorectorul Institutului Teologic Universitar din București și alții.

La orele 9,30 — ora locală — avionul Companiei TAROM a aterizat pe aeroportul din Belgrad, unde Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist împreună cu însoțitorii săi, a fost întîmpinat de Sanctitatea Sa Patriarhul Gherman al Bisericii Ortodoxe Sîrbe, înconjurat de colaboratori apropiați ai Sanctității Sale. A fost de față, de asemenea, Dl. Dumitru Popa, Ambasadorul Republicii Socialiste România la Belgrad împreună cu Secretarul prim al Ambasadei. De la aeroport delegația a fost condusă la Palatul Patriarhal, unde Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist și ceilalți membri ai delegației s-au întîlnit frățește cu Sanctitatea Sa Patriarhul Gherman al Bisericii Ortodoxe Sîrbe și cu ceilalți reprezentanți ai Bisericii sîrbe surori prezenți la această întîlnire. Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist și-a exprimat bucuria pentru ocazia ce s-a ofe-

rit de a se întâlni, la puțin timp după instalarea sa ca patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, cu Întâistătătorul Bisericii Ortodoxe Sîrbe și să evoce, cu acest prilej bunele relații care au existat din totdeauna între Bisericile noastre ca și între popoarele noastre, vecine și prietene. La rîndul său, Sanctitatea Sa Gherman a rememorat dese contacte între Întâistătătorii Bisericilor ortodoxe română și sîrbă și între diverși reprezentanți ai acestora — caracterizate întotdeauna de dragoste frățească și bună înțelegere — adăugînd că noua întîlnire, ocazionată de trecerea Prea Fericitului Patriarh prin Belgrad în drumul său spre Constantinopol, constituie un prilej de reală și sfîntă bucurie pentru Sanctitatea Sa personal, pentru ierarhia Bisericii Ortodoxe Sîrbe și pentru credincioșii acesteia, datorată întîlnirii cu noul Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române și faptului că în persoana noului Patriarh întîlnesc o veche cunoștință și un bun prieten.

Sanctitatea Sa Gherman a oferit o masă frățească în cinstea Prea Fericitului Patriarh Teoctist și a delegației care îl însoțea la reședința patriarhală. La masă au luat parte, de asemeni, Domnul Dumitru Popa, ambasadorul Republicii Socialiste România la Belgrad. Cu acest prilej s-au rostit scurte toasturi de către cei doi întâistătători de Biserică și s-a făcut un simbolic schimb de daruri.

De la reședința patriarhală a Bisericii Ortodoxe Sîrbe, delegația Bisericii Ortodoxe Române, în frunte cu Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, a fost condusă la aeroport de către Sanctitatea Sa Gherman și de ceilalți reprezentanți ai Bisericii surori prezenți la întîlnire. Sanctitatea Sa Gherman a rugat pe Prea Fericitul Patriarh Teoctist să transmită Sanctității Sale Patriarhului Ecumenic Dimitrios un mesaj de dragoste creștinească, de bune urări de sănătate, împreună cu frățeasca îmbrățișare în Hristos Iisus. Sanctitatea Sa a rugat să se transmită, de asemeni, la Constantinopol încredințarea că poporul credincios sîrb așteaptă cu nerăbdare și cu multă dragoste vizita Sanctității Sale Patriarhului Ecumenic în toamna anului în curs.

În după amiaza aceleiași zile, la orele 17,15, cu un avion al liniilor aeriene turcești, delegația Bisericii Ortodoxe Române a sosit la Istanbul. Pe aeroportul internațional «Kemal Atatürk», Prea Fericitul Patriarh Teoctist și însoțitorii săi au fost întâmpinați, conform protocolului Bisericii constantinopolitane, de un grup de Înalți Ierarhi ai tronului ecumenic, format din Înalt Prea Sfințitii Mitropoliți: Hrisostom de Mira, Președintele Comisiei Sinodale pentru problemele Interortodoxe, Gavriil de Colonia și Evanghelos de Perga, membri ai susnumitei comisii, Vartolomeu de Filadelfia, Director al Cabinetului patriarhal și de P. C. Ierod. Meliton, Subsecretar al Sf. Sinod. La aeroport a fost prezent și Domnul Mihai Mircea Timiș, Consul general al Republicii Socialiste România la Istanbul. În salonul oficial al aeroportului oaspeții români s-au întreținut cu reprezentanții Patriarhului Ecumenic care s-au interesat de felul cum a decurs călătoria. Prea Fericitul Patriarh Teoctist a fost informat de către Înalții Ierarhi constantinopolitani cu privire la programul vizitei.

Au fost prezenți la aeroport și reprezentanți ai presei din Istanbul, cărora, la cererea acestora, Prea Fericitul Patriarh Teoctist le-a vorbit pe

scurt despre scopul vizitei delegației Bisericii Ortodoxe Române la Constantinopol.

În continuare membrii delegației au fost conduși la Hotelul Sheraton, unde au fost găzduiți tot timpul șederii în Istanbul, ca oaspeți ai Patriarhiei Ecumenice. În seara aceleiași zile delegația română a luat masa la hotelul Hilton în compania reprezentanților Patriarhiei Ecumenice care au făcut primirea oficială la aeroport.

Vineri, 15 mai. În jurul orelor 10,00, Prea Fericitul Patriarh Teoctist și ceilalți membri ai delegației au fost conduși de mitropoliți ai tronului ecumenic la reședința Patriarhiei Ecumenice din Fanar. În incinta Patriarhiei Ecumenice Prea Fericitul Patriarh Teoctist a fost întâmpinat de mitropoliți, clerici și credincioși ai Bisericii constantinopolitane și condus în catedrala Sf. Gheorghe, unde se oficiază slujba solemnă a Te Deum-ului, de către un sobor de preoți și diaconi ai Patriarhiei Ecumenice, Prea Fericitul Patriarh Teoctist, purtând mantie și cîrjă, dînd binecuvîntarea și rostind în limba română toate cele de cuviință, din scaunul patriarhal al catedralei.

Întîlnirea dintre cei doi Patriarhi avea să aibă loc în Cabinetul oficial al Patriarhului Ecumenic, unde Prea Fericitul Patriarh Teoctist a fost condus în procesiune, imediat după săvîrșirea Te Deum-ului. Sanctitatea Sa Patriarhul Ecumenic Dimitrios I a primit pe Prea Fericitul Patriarh Teoctist și pe ceilalți membri ai delegației, înconjurat fiind de membrii Sfîntului Sinod al Patriarhiei Ecumenice. Cei doi Întîistătători s-au îmbrățișat cu dragoste frățească creștinească și cu multă căldură. A urmat prezentarea membrilor delegației Bisericii Ortodoxe și a membrilor Sfîntului Sinod al Bisericii Constantinopolitane.

Prezenți la întîlnirea celor doi patriarhi, reprezentanții presei din Istanbul au solicitat acestora să spună cîteva cuvinte în legătură cu vizita în curs de desfășurare. Precizînd că vizita se înscrie pe linia relațiilor tradiționale frățești dintre cele două Biserici, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a spus reporterilor printre altele: «Aceasta este o vizită istorică pentru noi. Poporul drept credincios român manifestă un profund respect față de Patriarhia Ecumenică. ...Sîntem recunoscători Patriarhului *Dimitrios*, care ne-a dat posibilitatea să exprimăm bunele noastre urări poporului turc». Sanctitatea Sa Patriarhul Ecumenic Dimitrios, exprimînd bucuria întîlnirii cu reprezentanții Bisericii Ortodoxe Române, a subliniat faptul că Patriarhia Ecumenică sprijină eforturile pentru întărirea relațiilor și pentru buna cooperare între cele două popoare.

În continuare Sanctitatea Sa Patriarhul Ecumenic Dimitrios I a întîmpinat pe Prea Fericitul Patriarh Teoctist și pe ceilalți membri ai delegației cu un cuvînt de bun venit spunînd printre altele :

«Prea Fericitarea Voastră, V-am așteptat cu bucurie, nu ca să Vă cunosc, pentru că noi ne cunoaștem de mult, ci ca să Vă exprim cordiale felicitări pentru alegerea ca Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române. Am primit cu puțin timp înainte și vizita Patriarhului Alexandriei. Toți Întîistătătorii Bisericilor Ortodoxe doresc unitatea panortodoxă și urmează calea comună a Ortodoxiei... Mulțumesc pentru această zi de înviere și de primăvară, mulțumesc pentru că ați venit și ați adus aici prezența

Bisericii Ortodoxe Române și a poporului dreptcredincios al Bisericii Ortodoxe Române.

Harul Domnului și Dumnezeuului nostru să fie cu noi toți. Vă doresc să Vă simțiți bine în aceste zile de ședere în orașul nostru!».

Prea Fericitul Patriarh Teoctist a răspuns cuvîntului de bun venit al Sanctității Sale, mulțumind în mod deosebit pentru călduroasa primire ce a fost rezervată delegației Bisericii Ortodoxe Române și, întâi de toate, pentru invitația adresată de a vizita Patriarhia Ecumenică, invitație ce oferă posibilitatea reînnoșării șirului legăturilor tradiționale dintre cele două Biserici. Redăm, în continuare cîteva fragmente din cuvîntul de răspuns al Prea Fericitului Patriarh Teoctist: «Plini de simțăminte sfinte ne exprimăm bucuria și fericirea că ne-a învrednicit Dumnezeu ca prima vizită, după alegerea Noastră ca Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, să facem o vizită Sanctității Voastre, Întîistătătorul Preasfîntului Scaun Apostolic și Patriarhal Ecumenic, și venerabilei Biserici a Constantinopolului. Primirea plină de căldură pe care ne-ați făcut-o ne sporește sentimentele de grațitudine, de dragoste și de prețuire față de Biserica Mamă a Ortodoxiei, prima Biserică întru cinstire în comuniunea Bisericilor Ortodoxe. Este firesc, așadar, în aceste clipe de înaltă emoție duhovnicească să ne vină în minte legăturile străvechi ce unesc Bisericile noastre în trecutul adînc al istoriei». ↑ Evocînd începuturile creștinismului, atît în ținuturile locuite azi de români cît și în străvechea așezare a Bizanțului, începuturi legate în ambele cazuri de numele Sf. Apostol Andrei, Prea Fericitul Patriarh Teoctist, a subliniat fondul comun profund care leagă cele două Biserici, spunînd: «Mărturisim aceeași credință ortodoxă curată, ne împărtășim cu evlavie și închinare de învățătura Bisericii nedespărțite, cea Una, Sfîntă, Sobornicească și Apostolică: aducem aceeași închinare cultică lui Dumnezeu; avem aceeași învățătură despre organizarea bisericescă ierarhică și sinodală, în duhul succesiunii apostolice; sîntem călăuziți în înaintarea duhovnicească de aceeași spiritualitate a Sfinților Părinți și a marilor mucenici și învățători ai Ortodoxiei Ecumenice». ↑ Prea Fericitul Patriarh Teoctist s-a referit, de asemeni la momentele istorice însemnate care au marcat relațiile dintre cele două Biserici, care au culminat cu recunoașterea autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române din 1885, de către Patriarhia Ecumenică și în 1925, cu recunoașterea demnității și titlului de Patriarhie. În continuare, Prea Fericirea Sa a mai spus: «Sîntem recunoscători Proniei dumnezeiești că astăzi avem fericirea de a fi întîmpinați cu dragoste de Sanctitatea Voastră, personalitate de mare prestigiu a Ortodoxiei. Înțelepciunea, evlavia și bunătatea care Vă caracterizează, precum și interesul pe care-l manifestați față de problemele bisericesti și spirituale cu care se confruntă Ortodoxia în timpurile de azi, dragostea față de persoana umană, energia cu care urmăriți problemele de interes general pentru Sfînta Biserică Ortodoxă, V-a atras prețuirea, stima, respectul și dragostea tuturor creștinilor, în primul rînd, a creștinilor ortodocși. Acest lucru ne face să sperăm că prin această vizită a Noastră în capitala spirituală a Ortodoxiei, raporturile dintre Bisericile noastre se vor adînci și mai mult, spre bucuria noastră spre bucuria tuturor Bisericilor Ortodoxe

surori și a creștinismului întreg, precum și pentru statornicirea încrederii, prieteniei și păcii între popoarele lumii». ↑

Încheind cuvîntul său de bun venit, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a oferit Sanctității Sale Patriarhului Ecumenic Dimitrios I un frumos covor țesut în atelierele minăstirilor noastre. Sanctitatea Sa a mulțumit călduros, subliniind că acest covor este primul dar destinat noului palat patriarhal ale cărui lucrări începuseră cu puțin timp în urmă în incinta reședinței actuale și în locul unui vechi palat patriarhal.

În continuarea programului vizitei a avut loc, în jurul orelor 12,00 o consfătuire între Delegația Bisericii Ortodoxe Române și Comisia Sinodală pentru problemele interortodoxe. Înalț Prea Sfințitul Mitropolit Hrisostom de Mira, Președintele comisiei amintite, a invitat pe Prea Fericitul Patriarh Teoctist să conducă această consfătuire, rugîndu-l ca, mai întii, să vorbească în legătură cu unele probleme ce preocupă Bisericile Ortodoxe în timpurile noastre.

Prea Fericirea Sa a mulțumit Înalț Prea Sfințitului Hrisostom pentru frumoasele cuvinte rostite la adresa Sa și a prezentat membrilor Comisiei Sinodale pentru problemele interortodoxe a Patriarhiei Ecumenice pe membrii delegației Bisericii Ortodoxe Române, subliniind mai ales preocupările acestora pe tărîmul activității interortodoxe și ecumenice. Prea Fericirea Sa s-a referit în continuare la problemele majore cu care este confruntată ortodoxia astăzi, insistînd asupra pregătirii Sfîntului și Marelui Sinod, care, de fapt, angajează toate Bisericile Ortodoxe în tratarea celor mai importante probleme ale lumii ortodoxe. S-au amintit rezultatele pozitive și consensul panortodox realizat asupra temelor aflate pe ordinea de zi a celei de a treia Conferințe panortodoxe presinodale și s-a discutat asupra celor patru teme aflate pe agenda de lucru a celei de a patra Conferință panortodoxă presinodală. S-a subliniat de către membrii celor două delegații necesitatea pregătirii temeinice a celor patru teme înainte de a se convoca Conferința presinodală următoare, dată fiind însemnătatea deosebită a acestor teme pentru relațiile interortodoxe și pentru unitatea panortodoxă.

S-a discutat, de asemeni, problema întăririi prezenței monahilor români la Sfîntul Munte Athos.

În după-amiaza aceleiași zile, delegația Bisericii Ortodoxe Române, însoțită de ierarhi ai Patriarhiei Ecumenice a vizitat două dintre cele mai importante monumente creștine ale Constantinopolului, celebra catedrală bizantină Sfînta Sofia, ctitorie a împăratului Justinian, capodoperă unică a artei creștine bizantine, ce stă mărturie peste veacuri și veacuri, vorbind despre măreția și înălțimea spiritualității creștine materializată în locașuri de închinare, și, la fel de cunoscută Mînăstire a Chorei (Moni tis Choras), anterioară sec. al VII-lea, renumită mai ales prin ansamblul de mozaicuri și fresce bizantine păstrate pînă astăzi, datorită faptului că, în sec. al XVI-lea, cînd biserica a fost transformată în moschee, acestea au fost acoperite și nu distruse.

La orele 18,00 Prea Fericitul Patriarh Teoctist primește, la Hotelul Sheraton, vizita Sanctității Sale Patriarhului Ecumenic Dimitrios însoțit de I.P.S. Mitropolit Hrisostom de Mira, I.P.S. Mitropolit Vartolomeu de Filadelfia și P. C. Mare Arhidiacon Dimitrios. Cei doi patriarhi s-au între-

ținut într-o atmosferă cordială. S-a discutat, între altele și în legătură cu vizita Sanctității Sale la București din toamna acestui an.

Sîmbătă, 16 mai. În cursul dimineții, însoțită de I.P.S. Mitropolit Athanasios de Elenoupoleos și de P. C. Ierod. Irineos, delegația Bisericii Ortodoxe Române, în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Teoctist a vizitat alte câteva monumente creștine din Constantinopol. Oaspeții români au fost conduși mai întii în partea asiatică a Istanbulului, traversîndu-se celebrul pod suspendat de peste Bosfor care unește Europa cu Asia și urcîndu-se pe o colină de pe țărmul asiatic al Bosforului, de unde se poate admira o priveliște încîntătoare, cu partea europeană a Istanbulului, Cornul de Aur, siluetele Sfintei Sofii și ale vestitelor moschei, cu zidurile străvechii cetăți bizantine a Constantinopolului, dincolo de care se înalță astăzi impunătoarele clădiri ale orașului modern. Revenindu-se pe țărmul european s-au vizitat Biserica Vlahernelor, ctitorie a Împărătesei Pulcheria, sec. al V-lea catedrală a Împăraților Comneni, care au ridicat lîngă biserică și un palat, ale cărui ruine se mai văd încă și astăzi. În continuare s-a vizitat cunoscuta Minăstire a Izvorului Tămăduirii, care adăpostește și astăzi izvorul tămăduitor ce s-a descoperit de către Maica Domnului Împăratului de mai tîrziu Leon Înțeleptul. Această biserică a fost prezentă în întreaga istorie ulterioară a Imperiului Bizantin, mulți dintre împărați restaurînd-o și înzestrînd-o cu cele necesare. În spatele bisericii de astăzi, se află mormintele patriarhilor ecumenici din secolul al XIX-lea pînă astăzi, ale unor mitropoliți ai Patriarhiei Ecumenice și ale unor binefăcători însemnați ai acesteia. Prea Fericitul Patriarh Teoctist a ținut să săvîrșească, împreună cu ceilalți membri ai delegației, o slujbă de pomenire la mormîntul marelui patriarh ecumenic care a fost Atenagoras I (1948—1972), figură proeminentă nu numai a lumii ortodoxe, dar și a lumii creștine contemporane, care a vizitat Biserica și țara noastră și care a promovat cele mai bune relații între Bisericile Ortodoxe surori.

S-a trecut după aceea pe la ruinele fostei Minăstiri a Studiiilor, întemeiată, după cum se știe în sec. al V-lea în timpul Împăratului Leon, cu o obște impresionantă de circa 700 de călugări în perioada ei de înflorire, sec. al VIII-lea, și cu o prezență remarcabilă în viața spirituală și teologică a Imperiului Bizantin, în special în lupta iconoclastă.

În încheierea programului din dimineața aceea s-a vizitat vestita Moschee Albastră, capodoperă a artei turcești clasice, construită la mică distanță de Sfînta Sofia, ca o replică parcă a acesteia, de Sultanul Ahmet, la începutul sec. al XVII-lea.

La orele 17,30, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Hrisostom de Mira, Președintele Comisiei Sinodale pentru problemele interortodoxe, a oferit o recepție la locuința sa de pe malul asiatic al Bosforului în onoarea prea Fericitului Patriarh și a celorlalți membri ai delegației. La recepția, care s-a desfășurat într-o atmosferă deosebit de călduroasă, au luat parte un număr mare de ierarhi ai scaunului ecumenic și alți invitați.

Duminică, 17 mai. Punct culminant al programului vizitei, ziua de duminică, 17 mai, Duminica Samarinenței, s-a constituit într-un moment de înălțătoare comuniune spirituală, concretizată în săvîrșirea de către cei doi patriarhi a Sfintei și Dumnezeieștii Liturghii. Împreună cu cei

doi patriarhi au mai slujit, din partea constantinopolitană : I. P. S. Mitropolit Hrisostom de Mira, I.P.S. Mitropolit Gavriil de Colonia și I.P.S. Mitropolit Athanasios de Elenoupole, iar din partea română : I.P.S. Mitropolit Nicolae al Banatului, P.S. Episcop Eftimie a Romanului și P.S. Episcop Nifon Ploieșteanul, vicar patriarhal. Au slujit, de asemenea, parohul Catedralei și Pr. Prof. Ștefan Alexe, trei diaconi din partea Patriarhiei Ecumenice și Diac. Grigore Andronescu.

La slujbă au asistat membrii Sffntului Sinod al Bisericii Constantinopolului și un număr mare de credincioși. Au fost prezenți Consulul general al României la Istanbul, Dl. Mihael Mircea Timiș, Consulul general al Greciei la Istanbul, Dl. Leonida Hrysanthopoulos și Consulul Gheorghios Kakliki, de la Consulatul grec.

După săvârșirea Sf. Liturghii, între cei doi Întâistătători de Biserică a avut loc un schimb de cuvântări oficiale.

Sanctitatea Sa Patriarhul Ecumenic Dimitrios I, adresându-se Prea Fericitului Patriarh Teoctist a spus :

«Prea Fericite Arhiepiscop al Bucureștilor, Mitropolit al Ungrovlahiei și Patriarh al României D. Teoctist,

Hristos a înviat !

Bine ați venit în mijlocul nostru, Prea Fericirea Voastră și cinstiții însoțitori ai Prea Fericirii Voastre. Patriarhia Ecumenică și Smerenia Noastră personal, Vă primim cu sentimente cordiale de dragoste profundă, multă cinstire, bucurie sinceră și emoție.

Salutăm în locașurile Sfintei și Marii Biserici a lui Hristos pe noul Patriarh al Bisericii surori din România, pe conducătorul bisericesc cu cuget înalt, cu generozitate înăscută, cu strălucită pregătire teologică și laică, cu rodnică activitate scriitoricească, cu o neprețuită activitate pastorală și misionară de peste o jumătate de secol, în diferite trepte de slujire a Bisericii precum și cu o bogată activitate socială și patriotică, într-o țară în care întotdeauna Biserica Ortodoxă a stat alături de poporul lui Dumnezeu și a slujit nevoile religioase și naționale ale acestuia. Cinstim pe lucrătorul sîrguincios și bun al Evangheliei lui Hristos Dumnezeu nostru și pe strălucitul reprezentant al culturii și spiritualității românești, pe cel care și-a făcut cinstea sieși, Bisericii și neamului său.

...Prea Fericirea Voastră, aflată de șase luni la cîrma prea sfintei Biserici Ortodoxe a României, prea iubite Nouă, sinteți chemat să continuați viața slăvită și tradiția bogată a acesteia, în domeniile organizării bisericești, al studiilor teologice, al monahismului, al lucrării sociale, dar și în spațiul mai larg al colaborării interortodoxe, al eforturilor de unire cu celelalte Biserici și Confesiuni creștine și al lucrării pentru pacea întregii lumi, după cum rostim în rugăciunea neîncetată a sfintei noastre Biserici Ortodoxe.

Calitățile care împodobesc personalitatea Prea Fericirii Voastre, pe de o parte și religiozitatea profundă a binecredinciosului popor român, de cealaltă parte, constituie garanțiile sigure ale succesului deplin în misiunea și chemarea Prea Fericirii Voastre Prea iubit frate».

Referindu-se la rolul important pe care îl joacă Biserica Ortodoxă Română în viața Bisericii Ortodoxe în general, Sanctitatea Sa a adăugat : «Aprecieri în mod deosebit contribuția prețioasă și înțeleaptă a Patriar-

hiei Române în lucrarea sfântă de pregătire a Sfintului și Marelui Sinod. Cu acest Sinod, înnoită și întărită, Sfânta noastră Biserică Ortodoxă va intra în cel de-al treilea mileniu al Creștinătății, pentru ca, pe de o parte, să proclame împreună cu concetățenii femeii samarince din Evanghelia de astăzi, că «Acesta este cu adevărat Hristos, Mîntuitorul lumii» (Ioan 4, 42), și, pe de altă parte, să mîntuiască lumea, fiind Hristos Mîntuitorul cel prelungit peste veacuri în istorie, și să îmbogățească din nou duhovnicește omenirea, care merită un viitor mai bun decît prezentul sumbru al războaielor și al neorînduieilor».

Sanctitatea Sa a vorbit, de asemeni, despre sprijinul acordat de domnitorii români Patriarhiei Ecumenice. «Așa cum s-a spus aici, într-un alt schimb de cuvîntări, — a arătat Sanctitatea Sa — dalele acestei venerabile catedrale patriarhale sînt martore ale pașilor domnitorilor Moldovei și Valahiei, ale pașilor ierarhilor țărilor dunărene, iar stră-nile acestea din fața scaunului patriarhal, sînt numite la noi, în această sfîntă biserică, străni voievodale, rezervate domnitorilor din țările dunărene. Ofrandele prețioase din partea acestor țări către Patriarhia Ecumenică și invers, dau mărturie despre relațiile frățești bune ce au existat întotdeauna între noi».

În încheiere, Sanctitatea Sa, a adresat un fierbinte apel la unitate panortodoxă, la unitate de cuget și de fapte, spunînd: «Să rămînem uniți în credința noastră ortodoxă, în rînduiala noastră canonică, în responsabilitatea noastră față de Biserică și față de lume și binefîțele în dragostea pînă la jertfă, cu care ne-a iubit pe noi Domnul, Dumnezeu și Mîntuitorul nostru Iisus Hristos, dragoste, care, așa cum spune Apostolul, «niciodată nu cade» (I Cor. 13, 8).

Răspunzînd, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a spus :

✓ **Sanctitatea Voastră,**
Venerabili Ierarhi, Cuvioși și cucernici părinți,
Iubiți credincioși,

Au trecut cîteva luni de cînd clerul și binecredincioșii români m-au chemat să slujesc Biserica Ortodoxă Română din treapta de Patriarh după trecerea la cele veșnice a fericitului întru adormire patriarh Iustin. La funeraliile sale, ca și la întronizarea Noastră, Patriarhia Ecumenică a fost reprezentată prin ierarhii ei de frunte. Se cuvenea să răspundem la repetatele semne de dragoste frățească ce mi le-ați arătat personal, Sanctitate, și împreună cu Voi scaunul ecumenic. În același timp, vechile și neîntreruptele legături dintre Biserica Ortodoxă Română și Biserica Constantinopolului se cereau reafirmate.

Dăm slavă lui Dumnezeu că ne-a ajutat să ne împlinim dorința, să ne unim cu Sanctitatea Voastră, în slujirea dumnezeieștii Euharistii și cu toți venerabili ierarhi, cuvioși călugări, cucernici preoți și dreptmăritorii creștini care Vă înconjoară».

...În continuare Prea Fericitul Patriarh Teoctist s-a referit la legăturile de veacuri dintre Biserica Ortodoxă Română și Patriarhia Ecumenică, evocînd momentele mai însemnate ale istoriei creștinismului și Bisericii Ortodoxe pe teritoriul patriei noastre, ajungînd la dobîndirea autocefaliei, în 1885 și la dobîndirea demnității și titlului de patriarhie,

în 1925. Prea Fericirea Sa face, de asemeni, o prezentare sumară a organizării actuale a Bisericii Ortodoxe Române, precum și a activității bisericești în diferitele sectoare ale acesteia.

Referindu-se la activitatea Bisericii Ortodoxe Române în spațiul relațiilor interortodoxe, Prea Fericirea Sa a spus: «Un domeniu căruia Biserica Ortodoxă Română i-a acordat importanță majoră este acela al pregătirii Sfintului și Marelui Sinod al Ortodoxiei, în care sens colaborarea cu Patriarhia Ecumenică s-a dovedit din ce în ce mai rodnică. Cu privire la aceasta, am dori să subliniem recunoașterea de către toată lumea ortodoxă a grijii deosebite pe care Sanctitatea Voastră a depus-o pentru pregătirea și ținerea primelor trei Conferințe Panortodoxe Presinodale... Ne-am bucurat împreună cu Sfintul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române de rezultatele frumoase obținute de cea de-a treia Conferință Panortodoxă Presinodală ținută între 23 octombrie—6 noiembrie 1986 la Chambésy. Această Conferință a adoptat documente de mare însemnătate pentru viața și viitorul nu numai al Ortodoxiei, ci și al întregii creștinătăți și chiar al omenirii întregi. Ne pregătim acum, cu toată seriozitatea, pentru cea de-a patra Conferință Panortodoxă Presinodală și rugăm pe Bunul Dumnezeu ca aceasta să fie încununată de izbândă spre a se realiza Sfintul și Marele Sinod și să dăm mărturie despre vitalitatea Ortodoxiei ecumenice».

Subliniind vocația și misiunea Ortodoxiei timpurilor noastre, Prea Fericirea Sa a afirmat între altele: «Vizita delegației Bisericii Ortodoxe Române la sediul Patriarhiei Ecumenice readuce în conștiința noastră importanța Ortodoxiei și rolul Bisericilor Ortodoxe locale în afirmarea dreptei credințe, în slujirea lui Dumnezeu și a oamenilor. Ne dăm seama că neîntreruptele mutații ce se produc în viața societății reclamă o continuă prezență a Bisericii, pe măsura nevoilor mereu crescînde ale credincioșilor ei. Am dori drept aceea ca împlinirea noastră să constituie o afirmare a posibilităților actuale ale Ortodoxiei, o manifestare a determinării noastre de a răspunde cerințelor contemporaneității, un prilej de mărturisire a hotărîrii noastre de a fi folositori lumii în mijlocul căreia trăim».

În incheiere, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a spus: «Mulțumindu-Vă încă odată călduros pentru ospitalitatea ce ne-ați acordat cu adevărată dragoste frățească, rugăm pe Atotputernicul Dumnezeu să reverse binecuvîntarea Sa cerească peste Sanctitatea voastră Prea Venerabilă, peste Sfintul Sinod ce Vă înconjoară, peste clerul și poporul dreptcredincios din Patriarhia Ecumenică. Nutrind asemenea gânduri, în numele Sfintului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, al credincioșilor și slujitorilor altarelor de la parohii și de la minăstiri Vă îmbrățișăm cu bucurie, întîmpinîndu-Vă cu mărturisirea:

Hristos a înviat! Adevărat a înviat!»

După încheierea cuvîntărilor, cei doi patriarhi au purces la un schimb de daruri în amintirea acestei vizite.

La orele 13,15 Sanctitatea Sa Patriarhul Ecumenic Dimitrios I a oferit la Palatul patriarhal un prînz oficial în onoarea Prea Fericitului Patriarh Teoctist și a însoțitorilor săi. La acest prînz au luat parte membrii Sfintului Sinod al Bisericii Constantinopolului, toți membrii delegației

Bisericii Ortodoxe Române precum și cei doi consuli generali, ai României și Greciei, la Istanbul. Cei doi patriarhi au rostit toasturi. În toastul său Prea Fericitul Patriarh Teoctist a spus între altele : «Cunoașteți că noi sîntem un popor daco-roman și am fost înconjurați de alte națiuni, care vorbesc limbi diferite, ne-am păstrat ființa prin credință și prin limbă. Noi sîntem un popor latin prin obîrșia noastră, dar sîntem singurul popor ortodox dintre popoarele latine. Poporul român și-a păstrat credința ortodoxă, cultura națională, identitatea sa, datorită ortodoxiei. Aveți în față pe reprezentanții unei Biserici, deschisă către unitate intercreștină, către toate Bisericile creștine, mai ales către unitatea panortodoxă, care luptă împreună cu celelalte Biserici pentru pace și unitate.... Aceste îndatoriri ne stau mereu în față. Profesorii de teologie, preoții, tinerii teologi sînt formați în acest duh al apropierii, al prieteniei și al deschiderii Ortodoxiei față de marile probleme ale lumii».

Înceind cuvîntarea Sa, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a oferit daruri membrilor Sfîntului Sinod al Scaunului Ecumenic prezenți la prînzul oficial.

Seara, delegația Bisericii Ortodoxe Române a luat cîna în compania unui grup de ierarhi ai Patriarhiei Ecumenice, format din : I.P.S. Mitropolit Hrisostom de Mira, I.P.S. Mitropolit Gavriil de Colonia, I.P.S. Mitropolit Evanghelos de Perga, de secretarul șef și secretarul doi al Sfîntului Sinod.

Luni, 18 mai. Pentru ziua de luni, 18 mai, programul vizitei a prevăzut o plimbare cu vaporușul pe Bosfor, avînd ca obiectiv principal Așezămintele Patriarhiei Ecumenice din insula Halki. După cum este cunoscut, în insula Halki, insulă ce face parte din arhipelagul Insulelor Principilor, se află așezămintele patriarhale care au găzduit vestita Facultate de Teologie a Patriarhiei Ecumenice. În această minunată călătorie, delegația română, în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Teoctist, a fost însoțită de către I.P.S. Mitropolit Athanasios de Elenoupole, P. S. Episcop Chirilos de Sevilia și Dl. Prof. Vasilios Stavridis. În insula Halki, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a fost întîmpinat de către I.P.S. Mitropolit Simeon de Eirinoupole. După vizitarea bisericii Sf. Nicolae a comunității creștine din insulă, vizitatorii au urcat, în frumoase trăsuri cu baldachine, la Mînăstirea Sf. Treime, așezată pe cea mai mare înălțime a insulei, mînăstire care a adăpostit Seminarul Teologic și Facultatea Teologică ale Patriarhiei Ecumenice. La mînăstire, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a fost întîmpinat de către I.P.S. Mitropolit Maxim de Stavroupole, rector al Facultății de Teologie și I.P.S. Mitropolit Calinic de Litra. S-au vizitat incinta impunătoarei clădiri a Școlii, vestita bibliotecă a așezămîntului, diferite încăperi, printre care și apartamentul marelui Patriarh Ecumenic Atenagoras I, unde vizitatorul se află în fața biroului, a tuturor obiectelor ce mobila odată apartamentul patriarhului și care astăzi sînt păstrate intacte și cu mare sfințenie. S-a luat masa la trapeza mînăstirii și după o scurtă plimbare în curtea mînăstirii oaspeții au revenit în micul port al insulei de unde cu același vaporuș s-au întors, spre seară, la Istanbul.

Seara, la orele 19,00, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a oferit o recepție în cinstea Sanctității Sale Patriarhul Ecumenic Dimitrios I. Recepția a avut loc la Consulatul general al României din Istanbul. Sanc-

titatea Sa a fost însoțit la această recepție de membrii Comisiei Sinodale pentru problemele interortodoxe și de alți reprezentanți ai Patriarhiei Ecumenice. A luat parte Consulul general al României la Istanbul. Cei doi patriarhi au toastat, referindu-se la rezultatele deosebite ale vizitei, la însemnătatea acestei vizite pentru relațiile bilaterale dintre cele două Biserici, cât și pentru întreaga lume ortodoxă.

Într-o atmosferă de profundă dragoste frățească cei doi Întâistătători au semnat un Comunicat comun referitor la vizita Prea Fericitului Patriarh Teoctist la Patriarhia Ecumenică. Textul Comunicatului comun este următorul :

«Patriarhul României, Teoctist, răspunzând invitației primite, a vizitat în fruntea unei delegații, între 14—20 mai 1987, Patriarhia Ecumenică, unde a fost primit cu multă dragoste și cinste de către Patriarhul Ecumenic Dimitrios și a schimbat cu acesta îmbrățișarea frățească în Hristos cel Înviat.

În timpul acestei vizite, celor doi Întâistătători li s-a oferit prilejul unui schimb de vederi referitoare la problemele actuale ale Ortodoxiei și, în general, ale creștinismului și ale lumii. Punctul culminant al întâlnirii lor l-a constituit săvârșirea împreună a Sfintei Liturghii în Catedrala Patriarhală din Fanar, în Duminica Samarinenței, 17 mai. La sfârșitul Sfintei Liturghii, cei doi Patriarhi au rostit cuvântări oficiale, după care s-a făcut un schimb de daruri spre amintire.

Patriarhul României a condus o consfătuire comună între delegația acestuia și Comisia Sinodală pentru problemele interortodoxe a Patriarhiei Ecumenice, în timpul căreia s-au analizat teme bilaterale și activitatea Bisericii Ortodoxe pentru pregătirea Sfântului și Marelui Sinod, scoțându-se în evidență mai ales abordarea cu succes și în consens unanim de către cea de a treia Conferință Panortodoxă Presinodală a temelor aflate pe ordinea de zi a acesteia și s-au schimbat păreri cu privire la cele patru teme care au mai rămas de cercetat înainte de convocarea Sinodului. Pentru rezolvarea acestora trebuie să se depună orice efort posibil din partea Bisericilor Ortodoxe locale, în duhul înțelegerii și al zidirii reciproce, evaluându-se cu exactitate importanța acestor teme, care, rezolvate în mod pozitiv în consens panortodox, vor pecetlui unitatea Ortodoxiei.

În acord și cu cel de al patrulea text al celei de a treia Conferințe Panortodoxă Presinodală, s-a subliniat necesitatea continuării eforturilor Bisericilor Ortodoxe pentru instaurarea păcii, a dreptății, a libertății, a frăției și a iubirii între popoare și pentru înlăturarea discriminărilor rasiale, ca să se facă voia lui Dumnezeu, precum în cer așa și pe pământ și să se întindă peste tot pământul Împărăția Lui, împărăție a buneii înțelegeri și a păcii, a unei păci durabile și netulburate de nici un fel de înarmări distrugătoare, care să amenințe însăși viața și existența omenirii.

În acest scop, cei doi Patriarhi și-au exprimat voința și hotărârea ca Bisericile lor să colaboreze cu toate religiile și cu toți oamenii de bună voință, să promoveze coexistența pașnică și înfrățirea în lume, spre binele popoarelor și al întregii omeniri.

Patriarhul României și însoțitorii săi au exprimat bucuria profundă a Bisericii și a binecredinciosului popor din România pentru viitoarea

vizită, din septembrie a.c. a Patriarhului Ecumenic, care va contribui la stringerea și pe mai departe a legăturilor frățești dintre cele două Biserici».

Patriarhia Ecumenică, Fanar, 20 mai 1987».

Prea Fericitul Patriarh Teoctist și-a luat rămas bun de la Sanctitatea Sa Patriarhul Ecumenic Dimitrios în seara zilei de luni 18 mai, cei doi Patriarhi exprimându-și bucuria întâlnirii, satisfacția pentru rezultatele deosebite ale vizitei și dorința reîntâlnirii programate deja, cum s-a spus, pentru toamna acestui an, la București.

Marți, 19 mai. Ultima zi a vizitei Prea Fericitului Patriarh Teoctist la Patriarhia Ecumenică a avut un program liber.

Miercuri 20 mai, orele 6,30 dimineața, delegația Bisericii Ortodoxe Române, în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Teoctist, a părăsit Istanbul. Delegația a fost însoțită la aeroport de I.P.S. Mitropolit Vartolomeu de Filadelfia, I.P.S. Mitropolit Gavriil de Colonia, P.C. Arhim. Iacovos, Secretar șef al Sfântului Sinod și P.C. Arhid. Meliton, subsecretar al Sfântului Sinod. La aeroport a fost prezent și Consulul general al României la Istanbul, Dl. Mihai Mircea Timiș.

La întoarcerea spre țară delegația Bisericii Ortodoxe Române a făcut un popas în Bulgaria, unde a rămas până vineri 22 mai, Prea Fericitul Patriarh Teoctist și ceilalți membri ai delegației fiind oaspeți ai Sanctității Sale Maxim, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Bulgare. La aeroportul din Sofia, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a fost întâmpinat de Sanctitatea Sa Maxim, înconjurat de membri ai Sfântului Sinod, de reprezentanți ai Ambasadei Republicii Socialiste România la Sofia.

Programul șederii în Bulgaria a cuprins : vizitarea Catedralei «Sfintul Alexandru Nevski», primirea la Palatul Patriarhal de către Sanctitatea Sa Maxim și de Sfintul Sinod, vizitarea Mănăstirii Dragalevtsi, vizitarea Mănăstirii Rila. Peste tot Prea Fericitul Patriarh Teoctist a fost întâmpinat cu multă dragoste și prietenie, cu căldură creștinească, fiind însoțit permanent de Sanctitatea Sa Patriarhul Maxim.

Timpul petrecut în Bulgaria de către Prea Fericitul Patriarh Teoctist a oferit celor doi patriarhi posibilitatea unui rodnic schimb de vederi privind probleme de interes bilateral și, în special, probleme de interes panortodox, dat fiind contextul în care a avut loc această întâlnire. Vizitele efectuate cu acest prilej la unele mănăstiri, monumente istorice și de artă creștină ale Bisericii Bulgare, au oferit, de asemeni, prilejul rememorării legăturilor strânse dintre cele două Biserici Ortodoxe vecine de-a lungul istoriei.

Prea Fericitul Patriarh Teoctist a vizitat, de asemeni, biserica ortodoxă română din Sofia, întâlnindu-se cu preotul paroh și cu credincioșii acestei comunități.

Plecarea din Bulgaria a avut loc vineri, 22 mai, în jurul orei 14,00. Delegația română a fost condusă la aeroport de către Sanctitatea Sa Patriarhul Maxim al Bulgariei, împreună cu ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Bulgare.

Avionul a decolat din Sofia la orele 15,00, iar la orele 16,00 a aterizat pe aeroportul internațional Otopeni, aducând în țară delegația Bisericii Ortodoxe Române, în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Teoctist.

Pe aeroport, în întâmpinarea Prea Fericirii Sale erau prezenți : I.P.S. Mitropolit Nestor al Olteniei, P.S. Episcop Epifanie al Buzăului, P.S. Episcop Gherasim al Râmnicului și Argeșului, P.S. Episcop Vasile Țirgovișteanul, Vicar Patriarhal, P. S. Episcop Roman Ialomițeanul, Vicar Arhiepiscopal, P. S. Episcop Calinic Argeșanul, P. C. Preoți consilieri și alții.

La Palatul Patriarhal s-a săvârșit Te Deum și un polihroniu, după care I.P.S. Nestor al Olteniei a rostit un cuvânt de bun sosire. Prea Fericitul Patriarh Teoctist a vorbit pe scurt despre programul vizitei la Patriarhia Ecumenică, precum și despre întâlnirile de la Belgrad și de la Sofia, apreciind că, astfel delegația Bisericii Ortodoxe Române «a îndeplinit un rol de mesageri ai celor trei Patriarhi : din Constantinopol, din Belgrad și din Sofia». «Ne întoarcem acasă — a spus Prea Fericirea Sa, între altele — cu impresii de neuitat, mai ales în ceea ce privește prețuirea de care se bucură Biserica Ortodoxă Română, ierarhii, clerul și credincioșii noștri, dar neprețuit pentru Biserica noastră».

Vizita Prea Fericitului Patriarh Teoctist la Patriarhia Ecumenică se înscrie ca o nouă filă, de maximă importanță, în cartea de aur a legăturilor tradiționale dintre cele două Biserici.

Pr. Asist. CONSTANTIN COMAN

PRIMA CONFERINȚĂ DIN ACEST AN A CLERULUI DIN ARHIEPISCOPIA BUCUREȘTILOR

Între 17 martie și 2 aprilie 1987 a avut loc prima conferință a clerului din cu-prinsul Arhiepiscopiei Bucureștilor, care s-a ținut la sediile celor 20 de protoierii din eparhii sub președinția delegaților Centrului Eparhial.

Cu acest prilej, întreaga preoțime a avut de studiat și prezentat una dintre temele cele mai importante din viața și activitatea pastoral-misionară a ei, privind viața personală, a familiei preoțești, viața morală și etică reflectată în oglinda moralității societății de astăzi.

Subiectul tratat : «PREOTUL ÎN VIAȚA MORALĂ A SOCIETĂȚII DE ASTĂZI» a constituit un moment de meditație pentru ca să reflectăm și să analizăm ca preoți, ca duhovnici, asupra răspunderilor ce le avem încredințate de către Biserică, aceasta fiind și un angajament că ne vom strădui mereu, ca prin pilda vieții și comportarea noastră morală, să îmbunătățim duhovnicește pe credincioși, făcându-ne datoria, cu timp și fără timp, în misiunea sfântă a preoției.

Astfel conferința s-a desfășurat după cum urmează :

La Protoieriiile : I Capitală, Videle și Vălenii de Munte a prezidat P.S. Episcop Roman Ialomițeanul, Vicarul Arhiepiscopiei Bucureștilor.

La Protoieria Cîmpulung Muscel, a prezidat P.C. Preot Octavian Popescu, Vicar administrativ.

La Protoieriiile Ploiești și Giurgiu Sud a prezidat P. C. Preot Dumitru Radu, Pro-rectorul Institutului Teologic din București.

La Protoieria Alexandria a prezidat P.C. Preot Dinu Provia, Consilier administrativ.

La Protoieria Oltenița a prezidat P. C. Preot Prof. Constantin Galeriu.

La Protoieria Găiești a prezidat P. C. Preot Tudor Alexandru, consilier patriarhal.

La Protoieria Circa III Capitală a prezidat P. C. Preot Profesor Constantin Cornișescu.

La Protoieriile Tîrgoviște și Urziceni a prezidat P.C. Preot Vasile Bria, consilier administrativ.

La Protoierile Slobozia și Sectorul Agricol Ilfov a prezidat P. C. Preot. Turcu Nicolae, consilier economic.

La Protoieria Călărași a prezidat P. C. Preot Vasile Diaconescu, Inspector eparhial bisericesc.

La Protoieriile Cîmpina, Turnu Măgurele, Giurgiu Nord și Titu a prezidat P. C. Preot Ilie Georgescu, consilier cultural.

La Protoieria Circa II Capitală a prezidat P. C. Preot Bădescu Constantin, consilier patriarhal.

Referatele prezentate au subliniat că piatra de temelie a activității preoțești este credința în Hristos — Modelul vieții și pastorației — și conștiința preoțească a prezenței lui Hristos în viața preotului. După spiritul Evangheliei, preotul trebuie să fie modelul de urmat în viața credincioșilor, să fie mereu același și să nu se schimbe niciodată, căutînd să fie deasupra maselor, prin credință, comportare și ținută. Să fie trăitori ai Evangheliei. În activitatea sa preotul nu trebuie să se confunde cu alții, căutînd să învețe și să ajute pe credincioși, povățuindu-i să aibă o viață morală pilduitoare și pentru cei din jur. Să combată cu tărie scăderile social-morale, păcatele și viciele ca : lenea, furtul, avariția, beția, divorțurile și toate răcelele sociale. Învățătura cea mai bună este exemplul personal.

Atît referatele cit și completările și înscrierile la discuții, au subliniat, îndeosebi, că preotul este un îndrumător duhovnicesc, dar este și cetățean al Patriei și ia parte la toate acțiunile ei, căutînd să fie patrioți, punînd umărul la consolidarea ei. Are îndatorirea de a respecta și a învăța pe credincioși să respecte legile țării și principiile etice și morale ale societății în care trăiește. În toată activitatea sa preotul are îndatorirea de a îndemna pe credincioși să sprijine realizarea mărețelor planuri de stat, pentru dezvoltarea economică a Țării. Nu trebuie să uite nici chemarea majoră a vremurilor noastre la pace și la dezarmare, la colaborarea și cooperarea între oameni și popoare.

Pentru a ilustra contribuția preoțimii la viața morală a societății vom spicui cîteva din intervențiile făcute cu ocazia desfășurării conferinței.

Astfel preotul *Marinescu Gheorghe* de la parohia Conțești, județul Teleorman, spunea : «Conștiința morală a preotului se răsfrînge și influențează viața credincioșilor, iar viața morală a acestora la întărirea societății».

Preotul *Florolu Gheorghe*, de la parohia Sinaia, declara : «Slujind idealurile morale ale credincioșilor, preoțimea sprijină și eforturile societății pentru realizarea năzuințelor de mai bine ale tuturor oamenilor».

Preotul *Ciortan Gheorghe* — De la Videle sublinia : «Morala este cea forță care dă putere omului și îl transformă, luminîndu-i mintea, îi întărește voința și îl conduce la mîntuire».

P. C. Preot *Octavian Popescu* Vicar administrativ declara : «Fără iubirea de Hristos noi nu putem avea reușită în pastorație. Trebuie să avem conștiința lucrării lui Hristos, a dumnezeirii Sale. Viața preotului este oglinda și evanghelia laicului».

P. C. Preot *Ilie Georgescu* spunea preoților la Turnu Măgurele : «Preoția este o problemă de conștiință. Vorbirea nu ajută dacă nu se aplică în practică ceea ce se spune. Să ne gîndim la ceea ce am făcut și ce o să facem în viitor».

P. S. *Episcop Roman Ialomișeanul* declara : «Creștinismul ne-a dat putere să ne depășim pe noi înșine. Toată morală creștină se clădește pe cele trei cuvinte — pe cele trei virtuți : credința, nădejdea și dragostea. Ele constituie baza formării noastre morale».

Viața morală este traducerea în viață a spiritualității. Toți preoții trebuie să mediteze la îndemnul Sfântului Apostol Pavel dat lui Timotei : «Ia aminte la tine însuși, adică să cercetăm cum se reflectă viața spirituală în sufletele noastre. Fiecare preot are îndatorirea de a se reinnoi pe sine, avînd alături prezența și ajutorul lui Dumnezeu.

O bucurie deosebită a avut preoțimea din Protoieria Circa I Capitală, cu prilejul acestei conferințe, întrucît a fost vizitată de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, care a și asistat la o parte din desfășurarea ei, și care a făcut un minunat îndemn preoțimii pentru activitatea ei pastorală. Luînd cuvîntul, Prea Fericirea Sa a spus, printre altele : «Sînt bucuros că am participat la conferința primei Protoierii a Capitalei, cu care ocazie am putut afla frămîntările preoțimii, că s-a studiat temeinic tema dată. O temă ca aceasta este dorită și foarte necesară și Sfîntul Sinod a fost inspirat cînd a dat-o. Biserica se confruntă cu alte curente religioase, de multe ori greșite sau rău intenționate. Azi Biserica se confruntă în cadrul ecumenismului, cu diferite idei străine de doctrina Bisericii noastre. Biserica noastră, de 2000 de ani, mereu apără integritatea doctrinară și întărește în ea pe credincioșii ei.

Preotul este cel care are un rol determinant în păstrarea acestei doctrine, prin ținuta lui morală, liturghisitoare sau predicatorie. Nouă ni se cere o reinviore și a ținutei liturgice dar și a predicii. Preotul trebuie să arate, cu timp și fără timp, adevărurile de credință ortodoxă. Trebuie să fie mereu la cerințele epocii de azi. Ținuta morală a preoților trebuie să fie în concordanță cu misiunea pe care o au.

Biserica ortodoxă este o Biserică a liturghiei prin excelență, dar trebuie accentuată «*liturghia de după liturghie*», adică a comportării sale în societate, a apostolatului social, așa cum îl cerea Patriarhul Justinian.

Datoria preotului este aceea de a păstra unitatea de credință a credincioșilor săi.

Să nu fim mulțumiți că vedem bisericile pline, ci să căutăm să-i aducem la dreapta credință pe cei mai puțini tari și stabili în ea. Cred că preoțimea Bisericii Ortodoxe Române, în înțelepciunea ei, va contribui la păstrarea unității credinței, de religie, de muncă și de neam. Să dăm strălucire misiunii noastre, prin exemplul nostru pentru că între credința de Dumnezeu de neam nu este nici o deosebire.

Să fim devotați slujitori ai Altarului, ai Bisericii noastre și ~~demni de încrederea ce ne-o arată Conducerea noastră Superioară de Stat~~. Să fim prezenți cu cuvîntul, cu fapta și cu exemplul nostru, în tot ce se înfăptuiește în Biserica și Patria Noastră. Să fim uniți — ierarhii și preoții — cu toată experiența noastră, la formarea credincioșilor Patriei Noastre, păstrînd această sfîntă legătură în noi pentru propășirea Bisericii și a Țării noastre». ↗

Cuvîntul părintesc al Prea Fericirii Sale constituie un îndemn și un drumar pentru toată preoțimea Bisericii strămoșești și credincioșii ei.

Astfel prima conferință preoțească din luna martie 1987, a constituit pentru clericii Bisericii noastre, nu numai un examen de conștiință, de revizuire a zilei de ieri, dar și un angajament luat pentru îndeplinirea cu succes a misiunii noastre permise la Hirotonie, și pentru îndeplinirea îndatoririlor ca fii ai Bisericii și ai Patriei.

Pr. DAVID POPESCU

RESFINȚIREA BISERICII DIN PAROHIA CORNURILE DE JOS, PROTOIERIA PLOIEȘTI

Duminică 14 iunie, Anul mîntuirii 1987. Zi frumoasă de început de vară călduroasă. Parohia Cornurile de Jos, enoriașii de la mic și pînă la mare, trăiesc clipe de aleasă sărbătoare creștinească: resfințirea locașului lor de cult, care de cîtiva ani fusese supus unei restaurări generale. Încă din zorii zilei, numeroși credincioși din satele vecine, precum și din alte localități se îndreptau cu emoție și simțire adînc creștinească spre micul dar frumosul sat Cornu de Jos din com. Drăgănești, jud. Prahova, pentru a lua parte la slujba resfințirii bisericii. În jurul orei 9,00 dimineața, clopotele bisericii încep să bată, în timp ce mulțimea de credincioși cu flori și lumînări aprinse în mîini, întîmpină cu vădită emoție a inimii pe P. S. Episcop Vicar Patriarhal NIFON PLOIEȘTEANUL.

Copiii întîmpină cu flori și cu nevinovăția inimilor lor pe alesul oaspete, în timp ce mulțimea de credincioși împreună cu distinsul sobor de preoți în frunte cu P. C. Părinte Protopop Ștefan Săvulescu, intonează imnul arhieresc «Pre Stăpînul...», primindu-l cu Sf. Evanghelie și cu Sf. Cruce. Cu fața senină și cu bucuria inimii în suflet Prea Sfințitul NIFON PLOIEȘTEANUL împarte binecuvîntări arhieresti în stînga și în dreapta peste mulțimile entuziasmate.

Pe un loc mai înalt, special amenajat, are loc Sfințirea apei de către Însăși Prea Sfinția Sa. Urmează înconjurarea Sf. locaș, cu însemnarea cu Sfîntul și Marele Mir și stropirea cu apa sfințită a părților Sfințitului locaș după ritualul prescris. Întreg ceremonialul se desfășoară într-o atmosferă de adîncă evlavie creștinească, într-o îmbinare desăvîrșită de ținută și eleganță. Sf. Liturghie e săvîrșită de Prea Sfinția Sa înconjurat de un ales sobor de preoți, format din P. C. Părinte Protoiereu ȘTEFAN SĂVULESCU, preoți slujitori din parohiile învecinate, precum și PP. CC. Diaconi de la Catedrala Patriarhală.

Predica zilei e rostită cu multă căldură și, în același timp competență de preotul doctorand Nicolae Stoleru de la Parohia Vadu-Părului.

Răspunsurile la strană au fost date de un grup de elevi seminarști, împreună cu credincioșii prezenți la slujbă. S-a săvîrșit, apoi, slujba parastasului pentru cîtorli decedați, Alexandru, Gheorghe, Ghiță, Ioan și Elisa Cantacuzino, urmași ai familiei Cantacuzino, precum și pentru alți «ctitori miluitori și făcători de bine» decedați, vrednici de pomenire și pururi amintire.

P. C. Părinte Protoiereu a dat citire «Documentului» de resfințire al Sf. Locaș, care va sta peste veacuri drept mărturie vie a credinței enoriașilor satului Cornu de Jos împreună cu strădania vrednicului lor preot tînăr Constantin Dogaru. O dovadă că urmașii lor au știut să fie la înălțimea crezului înaintașilor. De asemenea, P. C. Sa a făcut și o prezentare a locașurilor de cult de pe întinsul Protoieriei Ploiești.

A luat cuvîntul apoi preotul paroh C. Dogaru care a spus: «Trăim momente așa de emoționante încît nu pot fi înveșmîntate în cuvînt simțămîntele și stările noastre sufletești, ale tuturor celor care ne-am adunat astăzi să fim martori ai acestui unic și sfînt eveniment din viața parohiei noastre. Sîntem numai un mic mîdular din Trupul Bisericii celei drept-măritoare a Mîntuitorului Iisus Hristos, dar bucuria noastră, deplină întru noi, se răspîndește ca parfumul unei flori în tot acest mare Trup al Bisericii lui Hristos... Să ne bucurăm duhovnicește și să înălțăm imnuri de slavă Bunului Dumnezeu care în acești ani ne-a întărit sufletele și ne-a unit pe toți în jurul Sf. Biserici, făcînd să rodească în noi «credința lucrătoare prin iubire», pentru slava Numelui Său și a Bisericii întemeiate pe jertfa Fiului Său. Același duh de

jertfă întru iubire ni l-a dat și nouă simțind tainic că Duhul Sfânt «Mîngietorul a plînit și a desăvîrșit lucrul mîinilor noastre».

În continuare, P. C. Părinte C. Dogaru a arătat că lucrările de reparație capitală la Sf. Locaș au început în primăvara anului 1983, pentru ca în toamna anului 1984 să înceapă lucrarea de pictură în tehnica «fresco», lucrare executată cu multă măiestrie, talent și dăruire de către pictorul de excepție care este Soltan Maria din Ploiești. Apoi, preotul paroh s-a adresat P. S. Episcop NIFON PLOIEȘTEANUL, spunînd: «Vă mulțumim din suflet că ați binevoit să pogoarți în mijlocul nostru și să binecuvîntați strădanile noastre, și vă rugăm să transmiteți Părintelui Patriarh TEOCTIST că noi, cei din parohia Cornurile de Jos ne vom strădui și în continuare să aducem roada noastră duhovnicească, sporind pe cît ne va sta în puteri bogăția duhovnicească, și frumusețea Bisericii noastre strămoșești cu talanții încredințați nouă de Mîntuitorul Hristos. Avem nădejde că puțînul nostru va fi înmulțit prin puterea harului sfînt întru vrednică rodire și întru Slava Prea Sfîntului Său Nume și a Bisericii cîștigată de El cu iubirea Sa prisositoare revărsată peste toți». Pr. Paroh a mulțumit apoi organelor puterii locale de stat și tuturor participanților.

În continuare, a luat cuvîntul P.S. Episcop-vicar patriarhal NIFON PLOIEȘTEANUL, care a adus înalța binecuvîntare a P. F. Patriarh TEOCTIST, felicitînd pe enoriașii satului Cornu de Jos care, împreună cu păstorul lor au reușit să înfrumusețeze Sf. Locaș, adevărînd prin aceasta spusele psalmistului: «Rîvna Casei Tale Doamne, mă mistuie». Prea Sfinția Sa a arătat că acest eveniment coincide cu hramul Bisericii «Duminica Tuturor Sfinților», și prin aceasta, constituie o bucurie în plus, iar pe de altă parte, sărbătoarea Pogortrii Duhului Sfînt acum o săptămînă, cînd a fost întemelată, în mod văzut Biserica Creștină, vine să adeverească faptul că ceea ce s-a petrecut «acolo și atunci în mare» e reactualizat «aici și acum în mic» cînd creștinii de pretutindeni mișcați lăuntric de același Duh Sfînt au venit aici să se împărtășească de «razele» căldurii și iubirii Duhului cel ce se pogoară mereu fiind permanentizarea Bisericii pe pămînt.

În continuarea cuvîntării P. S. Sa a dat îndrumări preotului paroh și credincioșilor îndemnîndu-l să lucreze în continuare, cu dăruire pentru binele și propășirea Bisericii strămoșești. În încheiere a îndemnat pe toți cei prezenți să fie buni cetățeni, devotați patriei și să se străduiască pentru împlinirea idealurilor nobile ale neamului nostru românesc.

A urmat apoi hirotesia în iconom a preotului Dogaru, parohul bisericii, ca urmare a strădaniei depuse și ca expresie a contribuției ce au avut-o enoriașii în grija lor față de Sf. Biserică. În continuare a avut loc tradiționala agapă creștinească la care P. S. Episcop NIFON PLOIEȘTEANUL a binecuvîntat casa și familia preotului C. Dogaru, apreciînd, totodată, dragostea cu care a fost înconjurat.

Pr. CONSTANTIN DOGARU

ȘTIRI DIN CUPRINSUL ARHIEPISCOPIEI TOMISULUI ȘI DUNĂRII DE JOS, ÎN TRIMESTRUL I/1987

1. — *La 1 ianuarie 1987*, I.P.S. Arhiepiscop Antim înconjurat de cei 11 slujitori ai catedralei arhiepiscopale a oficiat Sfânta Liturghie, vorbind la momentul cuvenit despre înțreita semnificație a zilei, lucru binevenit pentru fiecare dintre noi, să ne facem un examen al conștiinței referitor la ce trebuia să facem, ce am făcut în 1986 și ce ne-a rămas de făcut pentru anul în care am intrat.

La 6 ianuarie I.P.S. Arhiepiscop, după oficierea Sfintei Liturghii în catedrala arhiepiscopală din Galați a săvârșit slujba de sfințire a Aghezei mari.

La 30 ianuarie, I.P.S. Arhiepiscop a asistat la Sfânta Liturghie la biserica cu hramul Sf. Trei Ierarhi din municipiul Galați, vorbind la sfârșitul slujbei din strana arhierască despre cinstirea sfinților Trei Ierarhi în întreaga Ortodoxie și în Biserica Ortodoxă Română, amintind și de împlinirea a 100 de ani de la sfințirea bisericii Sf. Trei Ierarhi din Galați.

La 10 februarie, I.P.S. Arhiepiscop Dr. Antim a asistat în biserica cu hramul Sf. Haralambie din orașul de reședință al I.P.S. Sale la săvârșirea Sfintei Liturghii, vorbind credincioșilor despre rolul sfinților în iconomia mântuirii, cu referiri directe la viața și activitatea Sfântului Mc. Haralambie.

La 24.02.1987, după programul de birou, angajații Centrului eparhial au mers în sala de ședințe, unde a fost invitat de către Permanența Consiliului Eparhial, I.P.S. Arhiepiscop Antim, cu ocazia zilei sale de naștere. Un scurt cuvânt de omagiere asupra îndelungatei și bogatei activități în cadrul Bisericii Ortodoxe Române ca cel mai vechi membru al Sfântului Sinod a rostit P. C. Vicar Administrativ. A răspuns I. P. S. Arhiepiscop, mulțumind vorbitorului și tuturor celor prezenți care s-au gândit să-i aducă un cuvânt de cinstire cu ocazia acestei zile. După aceea Înaltul Ierarh a clocnit un pahar de vin cu fiecare, oferind o recepție tuturor celor prezenți.

2. — *Ședințe legate de lucrări și reparații*

În cursul lunii ianuarie, la cele șase protopopiate din cuprinsul Arhiepiscopiei au avut loc ședințe legate de lucrările de reparații a bisericilor ce au avut de suferit de pe urma cutremurului din august 1986, cele mai multe fiind în protopopiatele Galați și Tecuci.

La protopopiatele din județele Tulcea și Constanța lucrările au fost conduse de Prea Sfințitul Episcop-vicar Lucian Tomitanul, însoțit de organul tehnic trimis de la Centrul eparhial. Acesta din urmă, în persoana d-lui Cristea Aurel a fost ca delegat și la protopopiatele Tecuci și Galați. Pretutindeni s-au dat îndrumările necesare ca lucrările să se desfășoare în cadrul legislației în vigoare și numai după obținerea aprobărilor de rigoare din partea Consiliilor Populare comunale, unde e vorba de lucrări de întreținere și de autorizații de construcție, eliberate de Consiliile Populare județene acolo unde sînt lucrări de proporții mai mari. S-au întocmit liste de priorități cu acele biserici, clopotnițe și case parohiale afectate mai grav și au fost îndrumați p.c. preoți parohi să treacă urgent la întocmirea de documentații tehnice, în vederea înaintării spre cele legale și obținerii de autorizații. Pretutindeni s-a constatat interesul și grija ce preocupă pe cei mai mulți dintre preoți spre a-și repara lăcașurile de cult, dînd dovadă de receptivitate, hărnicie și bună înțelegere.

3. — *Consfătuire privind aplicarea prevederilor în vederea perfecționării, pregătirii profesionale a lucrătorilor din unitățile de cult care-și desfășoară activitatea în domeniile finanțelor, contabilității, controlului financiar și al gestiunilor.*

La 10 martie a.c., la sediul arhiepiscopal din Galați a avut loc sub președinția p.c. vicar administrativ: «Consfătuirea cu lucrătorii din unitățile de cult din domeniul contabilității și sectorului financiar». La dezbatere au participat: p.c. Lungu Constantin — consilier economic, dl. Eftimie Mihaiache — contabil șef, dl. Traian Neculcea — revizor contabil principal, p.c. protoierei, contabilii, casierii și magazionerii Centrului eparhial și ai protoierilor, revizorii c.f.l., șeful serviciului bunuri etc. La deschiderea consfăturii p.c. vicar ad-tiv după ce în numele I.P.S. Arhiepiscop Antim salută prezența celor din sală, arată scopul acestor întruniri și grija mai marilor noștri de a ne feri de greșeli, cerînd p.c. protoierei să urmărească permanent ca efectuarea plăților să se facă cu simț de răspundere, cu respectarea prevederilor legale în vigoare, cu încadrarea cheltuielilor în sumele aprobate. În continuare s-a dat citire celor patru referate: 1). Formarea și folosirea fondurilor bănești în unitățile de cult — susținut de dl. M. Eftimie, contabil șef; 2), Bilanțul contabil, instrument de analiză a veniturilor economico-financiare obținute — dl. George Șerbu, revizor contabil la Centrul eparhial; 3). Impozite și taxe plătite de unitățile de cult, — de dl. Dumitru Palade șef birou personal la Centrul eparhial; 4). Controlul întocmirii și execuției bugetului de venituri și cheltuieli la unitățile de cult — dl. M. Eftimie. În timpul susținerii celui de al doilea referat, a sosit în sală, fiind întâmpinat cu deosebită bucurie I.P.S. Antim care a asistat în continuare la susținerea referatelor. La sfîrșitul ultimului referat, I.P.S. Arhiepiscop a adresat tuturor celor prezenți mulțumiri pentru rodnică activitate și colaborare, subliniind faptul că ei sînt cei care îndrumă, sprijină și coordonează activitatea preoților din punct de vedere gestionar-administrativ. I.P.S. Arhiepiscop îndeamnă să se dea atenția cuvenită acestor reciclări pentru ca acestea să ducă la atingerea scopului urmărit și cere ca materialele prezentate aici să fie aduse la cunoștință și preoților cu ocazia conferințelor administrative. După ce chiriarul se retrage, urmează discuții pe seama referatelor, cu întrebări și răspunsuri. Consfătuirea a fost închisă prin cuvîntul adresat de p.c. vicar administrativ, arătînd că la viitoarea consfătuire din luna mai, se va proceda și la verificarea însușirii cunoștințelor, și se va ține cont de răspunsurile date la gratificări, premieri, gradații.

4. — *Sedință de analiză a muncii pe semestrul II/1986, — ținută la 20 ianuarie 1987 la sediul Centrului arhiepiscopal din Galați la care au fost prezenți p.c. consilieri de la Centrul eparhial, membrii de sindicat, precum și ceilalți angajați de la Arhiepiscopie.* În cuvîntul de deschidere, p.c. vicar administrativ în numele I.P.S. Arhiepiscop a adus mulțumiri și felicitări pentru rezultatele obținute în anul încheiat și a făcut urări de prosperitate pentru noul an. S-a arătat că rezultatele muncii fiecăruia dintre noi se vor consemna în fișe personale în vederea acordării unor gradații, trepte, gratificații și premii. Se face apoi o analiză critică și autocritică a rezultatelor obținute anul trecut cu angajamente pentru anul în curs. Din luările de cuvînt și analiza muncii s-a constatat că salariații se achită în mod conștiincios de sarcinile ce le revin și că micile deficiențe sau întâzieri de la program din cauza transportului nu sînt în stare să umbrească activitatea și bunul mers al treburilor de la Centrul eparhial.

5. — *Cîntarea omofonă.* Dînd urmărire hotărîrii Permanenței Consiliului Eparhial în ședința din 8.02.1979, cu privire la exercițiile de cîntare omofonă uniformizată, și anul acesta, al 9-lea de activitate neîntreruptă, în perioada 26 ianuarie — 12 martie s-au desfășurat la sediile fiecărui protopopiat în șase serii cursuri de cîntare omofonă, sub îndrumarea și coordonarea p.c. inspector eparhial Găureanu Dumitru. Pe lângă slujbii bisericesti și cîntăreții în funcțiune, au mai fost invitați și cîte 2—3 reprezen-

tanți, dintre cei mai apropiați de strană, de obicei din Consiliul sau Comitetul parohial. Astfel, la cele șase protoierii începînd de la Constanța și continuînd cu Medgidia, Tulcea, Babadag, Tecuci și Galați au fost prezenți în serii de cîte 4—5 zile, un număr de 330 preoți și 179 cîntăreți. Programul de slujbă și cîntare s-a desfășurat în biserici sub îndrumarea p.c. inspector eparhial ajutat de p.c. protoierei, fiind însoțiți și de doi cîntăreți din Galați: Silion Atanasie și Ciobanu Petre. S-a pus accentul pe cîntările Sfintei Liturghii, ca și pe unele cîntări de la Sfintele Taine și ierurgii. S-a apreciat rolul deosebit de mare al acestor exerciții atît ca mijloc misionar cît și ca metodă adecvată pentru păstrarea unității de credință ortodoxă și de angajare efectivă a credincioșilor în lucrarea bisericească. Cîntăreții bisericești după ce mai întii au fost puși să cînte fiecare cîte 2—3 bucăți, au fost obișnuiți și cu metoda de a dirija pe ceilalți ca și cum s-ar afla în mijlocul credincioșilor. La Constanța și Medgidia, p.c. preoți și cîntăreți prezenți au avut bucuria de a avea în prima zi în mijlocul lor pe P. S. Episcop-vicar Lucian Tomitanul care în cuvîntul de deschidere a arătat vechimea, foloasele și importanța cîntării bisericești uniformizate, insistînd asupra faptului ca aceste exerciții se dovedesc foarte necesare și folositoare și că antrenarea întregii suflări prezente în biserică la cîntare este unul din mijloacele binevenite pentru consolidarea vieții spirituale a Bisericii noastre. Personal, ca cel ce a slujit pînă acum în altă eparhie și am participat la diverse slujbe, constat cu deplină satisfacție eficacitatea acestei inițiative, ce ar trebui să servească de model și altor eparhii. Peste tot unde am slujit pînă acum în eparhia Tomisului, la circa 15 biserici de la oraș sau sate, cîntarea omofonă este la înălțime, toți credincioșii sub conducerea cîntăreților din mijlocul bisericii, participînd activ la Sfînta Liturghie, scoțîndu-i din starea de pasivitate și indiferentism religios, în care cad de obicei cei ce asistă cîteva ore în șir la Sfînta Liturghie și alte servicii religioase, nimic zicînd.

6. — *Vecernii misionare.* Conform Statutului de organizare și funcționare al B.O.R. care prin art. 68 f. prevede înființarea de cercuri misionare, prin grija și directa îndrumare a I. P. S. Arhiepiscop Antim în cadrul vecerniilor de duminică seara la catedrala arhiepiscopală din Galați s-a început un șir de vecernii cu un bogat program misionar la care participă un număr mare de credincioși. Programul socotit ca model pentru parohiile din oraș și eparhie, are drept scop antrenarea credincioșilor la cîntare și discuții asupra unor teme cu caracter misionar sub formă de întrebări și răspunsuri. Cuvîntările catehetice prezentate în cadrul vecerniilor misionare de către slujitorii catedralei, împărțiti în două echipe a cîte șase persoane fiecare, își ating din plin scopul scontat. Astfel, pe lîngă cîntări obișnuite ca : răspunsuri la ectenii «Lumină lină», «Acum liberează», «Nădejdea mea», «Sfîntele Dumnezeule», «Apărătoare Doamnă», «Tatăl nostru», «Crezul», prochinene, s-au învățat și alte podobii și cîntări specifice Postului Mare, cum ar fi : «Ușile pocăinței», «Cămara Ta», «Iată Mirele» etc. S-a început explicarea Bibliei cu zilele creației și se continuă cu celelalte evenimente din Vechiul și Noul Testament după cărțile sfînte. Totodată, fiind vorba de cîte trei cîntări și trei cateheze a cîte 15—20 minute fiecare în cadrul unei ședințe, vorbitorii au expus învățăturile despre Sfînta Scriptură, Sfînta Tradiție, despre Biserică, despre Crez și articolele lui, vieți de sfinți, recenzii de cărți, știri și evenimente interne și externe pe plan bisericesc. Uneori s-a apelat la credincioși care au citit diferite pasaje din Biblie, după care slujitorii catedralei prin rotație le-au interpretat conform exegezei biblice și patristice milenare. La toate aceste vecernii a fost de față și I. P. S. Arhiepiscop Antim care urmărește și întocmește programele cu multă competență și minuțiozitate. Astfel de vecernii cu program misionar se fac în multe parohii din eparhie.

7. — *Ședință de analiză privind activitatea misionară pe semestrul II/1986.* În cursul lunii ianuarie 1987, la sediile protopopiatelor s-a desfășurat consfătuirea misionară în

cadrul căreia a fost analizată activitatea pastoral-misionară desfășurată de parohii, misionarii protopopești și protopopiate în perioada 1 iulie — 31 decembrie 1986. Cu acest prilej participanții au prezentat rapoarte de activitate misionară cu evidențierea unor aspecte prozelitiste din partea cultelor eterodoxe și măsurile ce le-au luat, în vederea preîntâmpinării și contracarării unor astfel de acțiuni. Totodată au fost verificate și aprobate planurile de activitate misionară ale misionarilor protopopești pentru semestrul I/1987. Delegații eparhiali care au condus lucrările au dat indicații pentru activitatea misionară de viitor, îndemnând pe preoți să stăruie în lucrarea misionară, în vederea păstrării credincioșilor în matca Bisericii Ortodoxe și ocrotirea lor de învățăturile străine de credința noastră străbună. Ca măsuri de remediere avem un plan de măsuri misionare întocmit de Sfântul Sinod, adaptat la specificul și necesitățile eparhiei. Anual se țin câte două ședințe misionare la Centrul eparhial cu p.c. protopopi și cei 25 misionari protopopești ce activează în cadrul eparhiei noastre, luându-se măsuri de îmbunătățire și dinamizare a activității misionare. P. S. Episcop-vicar Lucian Tomitanul activează după un plan de lucru semestrial, oficiind mai multe slujbe arhierestii îndeosebi în parohiile misionare din Dobrogea, cu care prilej se desfășoară și un program misionar adecvat. Același lucru se întâmplă și în cele două protopopiate din județul Galați, unde I.P.S. Arhiepiscop Antim, P. S. Episcop Vicar Lucian Tomitanul, vicarul administrativ, p.c. consilieri și inspectorul eparhial oficiază pe teren slujbe în sobor sau efectuează vizite misionare. Cercurile misionare, vecernia cu program misionar, cântarea omofonă, vizitele pastoral-misionare la credincioșii simpatizanți și oscilanți, sînt doar cîteva dintre metodele de preîntâmpinare a activității prozelitiste.

8. — *Conferințe preoțești.* Potrivit dispoziției Cancelariei Sf. Sinod în a doua decadă a lunii martie a.c., la sediile celor șase protopopiate din eparhie a avut loc prima conferință din acest an cu tema «Preotul în viața morală a societății de azi». Subiectul bine ales de către membrii înaltului forum al Bisericii noastre, ca făcînd parte din însăși viața noastră de fiecare zi, a fost tratat cu toată seriozitatea, fiecare dintre vorbitori avînd de spus cîte ceva nou asupra referatului prezentat, din activitatea sa pastorală și misionară de fiecare zi. Ținînd cont de argumentele constituirii acestor conferințe și de însemnătatea subiectelor tratate, conferința a fost un fel de schimb de experiență, fiecare avînd puțința să învețe ceva nou de la vecinul său : cei mai tineri de la cei mai vîrstnici, cei mai timizi de la cei mai curajoși, cei prea curajoși de la cei mai așezați, cei prea așezați de la cei mai cumpătați etc. După oficierea Te Deumului la fiecare protoierie, lucrările conferinței s-au desfășurat sub îndrumarea delegatului I.P.S. Arhiepiscop Antim astfel : la protopopiile Tulcea și Babadag în zilele de 18 și 19 martie, sub președinția P. S. Episcop-vicar Lucian Tomitanul însoțit de p.c. consilier bisericesc C-tin Davideanu ; la protopopiile Constanța și Medgidia în zilele de 20 și 21 martie, sub președinția aceluiași delegat însoțit de p.c. vicar administrativ protos. Ștefan Gușă ; la Tecuci la 27 martie sub conducerea p.c. inspector bisericesc Dumitru Găureanu, iar la protoieria Galați la 31 martie sub conducerea p.c. vicar administrativ însoțit de p.c. consilier cultural Eugen Drăgoi. Comisile de lectură de pe lângă protopopiate au ales pe următorii referenți principali : la Tulcea — pr. Gușatu D. de la parohia Niculițel ; la Babadag pr. Cadiu Iustinian Petre (Nalbant) ; la protoieria Constanța, pr. Antoche Costică, parohia Sf. Ap. Petru și Pavel din Constanța ; la Medgidia pr. Florea Lazăr de la Aliman ; la Tecuci Radu Viorel de la parohia Nărătești și pr. Dicu Toma de la parohia Vameș, pentru protopopiatul Galați. Toți referenții au ținut cont de plan și au venit în completare pe lângă bibliografia amintită cu lucruri noi. După citirea referatelor au urmat înscrierile la cuvînt în număr destul de mare, fiecare dintre vorbitori venind cu lucruri noi din experiența personală a fiecăruia. Delegații la conferințe au canalizat vorbitorii în așa fel încît fiecare să aducă

ceva nou privind activitatea, metoda și tactul pastoral și misionar al vorbitorului. Președinții conferințelor au pus mare accent pe concordanța dintre predică și faptă, arătând că predica cea mai bună, singura predică care convinge este viața preotului, insistând asupra faptului că Biserica are nevoie nu numai de preoți oratori, cucuzei, excelenți liturgiști, ci și de aceștia, dar în primul rând are nevoie de preoți care să convingă nu prin vorbe, ci prin fapte, de preoți care să fie totdeauna în frunte la acțiunile sociale și de caritate din parohie. S-a evidențiat faptul că ne bucurăm de deplină libertate religioasă și de condiții prielnice pentru a ne desfășura activitatea în liniște, neurmăriți și neîmpiedicați de nimeni, numai să fim ceea ce ne vrea lumea, ceea ce trebuie să fim, ceea ce am jurat la decernarea titlului de licențiat și ne-am angajat solemn în ziua hirotoniei. În cadrul ședinței delegații eparhiale au dat citire unor liste întocmite de Centrul eparhial, în colaborare cu p.c. protoierei privind preoți evidențiați și preoți cu abateri și deficiențe în cursul anului trecut, celor din urmă cerându-li-se explicații asupra conduitei preoțești. S-a specificat că cei amintiți în partea a doua a listei n-au puterea de a umbri bunul nume și activitatea meritorie a celor mulți. În partea a doua a ședinței s-au citit la fiecare protopopiat cîte 2—3 rapoarte de activitate socială. În încheiere delegații eparhiale au formulat concluziile finale dînd îndrumări și indemnînd în continuare la o activitate frumoasă și fructuoasă, mulțumind autorității noastre bisericești și respectiv I.P.S. Arhiepiscop Antim pentru permanenta purtare de grijă ca și autorității de stat locale și centrale pentru largă înțelegere de care ne bucurăm noi și celelalte culte. Tot în cadrul Arhiepiscopiei Tomisului și Dunării de Jos cu reședința în orașul Constanța, activează și P. S. Episcop-vicar Lucian Tomitanul, colaboratorul cel mai apropiat al I.P.S. Arhiepiscop Antim, care-și desfășoară activitatea sub directa oblăduire a Chiriarhului, cu precădere în județele Constanța și Tulcea. Astfel, conform planului întocmit din vreme sau uneori inopinat, Prea Sfinția Sa a slujit, a predicat și a cercetat o seamă de parohii din municipiul Constanța și zonele învecinate, dînd indicații necesare și informînd la vreme Centrul eparhial asupra celor constatate. Între acestea amintim parohiile: Eforie Sud, Tuzla, Sf. Gheorghe, Adormirea II, Schimbarea la Față, Sf. Împărați I, Sf. Dumitru, Sf. Ilie din Constanța; Cumpăna, Movilița, Potrnichea, Lanurile, Bărăganu, Castelu, Nisipari, Cuza Vodă, Mîrcea Vodă, Satu Nou, Săcele, Istria, Dînoe, M. Viteazu, Cogealac I și II.

Protos. ȘTEFAN GUȘĂ

Ș T I R I L E DIN CUPRINSUL EPARHIEI BUZĂULUI PE LUNILE IANUARIE—MARTIE 1987

I. Sfințiri și resfințiri de biserici

1. Resfințirea bisericii din parohia Sf. Dimitrie, municipiul Buzău

La data de 4 ianuarie 1987, după terminarea lucrărilor de reparații, a lucrărilor de restaurare și pictură din nou, de către pictorul Mihăilă Cuc din București, s-a oficiat resfințirea bisericii din încredințarea P. S. Episcop Epifanie, de către P. S. Arhiereu-Vicar Gherasim, însoțit, de la Centrul Eparhial, de către P. C. Pr. Teofil Dumitrescu — Vicar ad-tiv și cei doi Arhidiaconi Mihalache Tudor și Gabriel Sibiescu

precum și a altor preoți slujitori din împrejurimi în prezența unui mare număr de credincioși.

După resfințire s-a oficiat, în continuare, Sf. Liturghie arhierescă, predica zilei fiind ținută de P. C. Pr. N. Popescu inspector eparhial, iar la sfârșit P. C. Protopop Dima Stamate a rostit un scurt cuvânt, mulțumind P. S. Arhieriu Gherasim, pentru osteneala ce și-a luat de a resfinți această biserică, asigurând pe P. S. Episcop Epifanie că preoțimea va îndruma pe credincioși să păstreze dreapta credință.

În continuare, preotul paroh Ion Constantin, a prezentat un raport de activitate privind lucrările efectuate, ce s-au încheiat cu restaurarea picturii din nou. La sfârșit s-a angajat că va sluji cu timp și fără timp credincioșii din această parohie la care a fost transferat de curând păstrind totodată o bună colaborare cu preotul conslujitor Nicolae Popescu, cu organele parohiale și cu credincioșii.

Luând cuvântul P. S. Gherasim a împărtășit arhieresti binecuvântări din partea P.S. Episcop EPIFANIE, care l-a delegat la această resfințire, mulțumind credincioșilor care s-au străduit să aibă o biserică frumos împodobită, la îndemnul vrednicului de pomenire Pr. Teodor Rotaru, care și-a legat numele pentru totdeauna de această parohie înființată prin strădania sa.

În continuare, P. S. Sa, a explicat și adâncit unele idei din pericopa evanghelică, adresând îndrumări de suflet ziditoare celor prezenți.

2. Resfințirea bisericii parohiei Potoceni, protoieria Buzău

Duminică 11 ianuarie 1987, P. S. Gherasim — Arhieriu Vicar, din încredințarea P. S. Episcop EPIFANIE, însoțit de la Centrul Eparhial de P. C. Pr. Teofil Dumitrescu și de un sobor de slujitori a resfințit biserica parohiei Potoceni.

În cuvântul rostit P. S. Arhieriu-Vicar Gherasim, a transmis preotului paroh Ion Dumitran, organelor parohiale și tuturor credincioșilor arhieresti binecuvântări și mulțumiri din partea P. S. Episcop EPIFANIE pentru lucrările de reparații și de restaurare a picturii, cu îndemnul pentru toți de a fi buni fiii ai Bisericii strămoșești și devotați cetățeni ai Patriei noastre. În încheiere a mulțumit tuturor pentru participare și a comunicat că intrucît trebuie să meargă la altă sfințire Sf. Liturghie va fi oficiată de P. C. Pr. Gheorghe Guță — consilier economic.

Predica zilei a fost rostită de P. C. Pr. Ilie Radu de la Catedrala Sf. Episcopii.

La sfârșitul Sf. Liturghii după otpust P. C. Pr. paroh Ioan Dumitran a prezentat o dare de seamă, a lucrărilor făcute în răstimpul de un an, mulțumind cu recunoștință tuturor credincioșilor pentru sprijinul dat la desăvârșirea lucrărilor mari de la această biserică.

În chip cu totul deosebit a mulțumit P. S. Episcop EPIFANIE pentru grija purtată și îndrumările date atât moral cât și material pentru terminarea acestor lucrări.

În continuare luind cuvântul P. C. Pr. Gheorghe Guță — Consilier economic a mulțumit tuturor credincioșilor pentru realizările frumoase obținute, îndemnându-i să păstreze credința primită de la părinții noștri, de a-și iubi biserica, de a iubi preotul și a-l urma în toate lucrările pentru Sf. Biserică.

Ceremonia resfințirii bisericii s-a terminat cu un polihroniu pentru P. S. Episcop EPIFANIE, pentru conducătorii țării și pentru toți credincioșii prezenți, după care s-a făcut parastasul pentru ctitorii și fostul preot decedat Aurel Dobrescu.

3. Resfințirea bisericii parohiale Smeeni, protoieria Buzău

După terminarea lucrărilor de reparații și restaurarea picturii de către pictorul Pandele Borină din București, preotul paroh Constantin Izbășoiu și preotul conslujitor Dumitru Bănuță împreună cu credincioșii au dorit ca munca și strădania lor să fie binecuvintate, astfel că, la data de 11 ianuarie, din încredințarea P. S. Episcop EPIFANIE, P. S. Arhiereu-Vicar Gherasim, însoțit de la Centrul Eparhial de către P. C. Pr. Teofil Dumitrescu — Vicar ad-tiv, împreună cu un sobor de slujitori a resfințit această biserică, în prezența multor credincioși din parohie și împrejurimi.

S-a oficiat în continuare Sf. Liturghie arhierescă, predica zilei fiind ținută de P. C. Pr. Gheorghe Niculescu de la parohia Pogoanele I, iar la sfârșit P. C. Protoieriu Dima Stamate a rostit un cuvânt de bun venit P. S. Arhiereu-Vicar Gherasim, mulțumind totodată P. S. Episcop EPIFANIE pentru grija permanentă pe care o poartă sfințelilor biserici din Protoieria Buzău, printre care se numără și acest sfânt lăcaș resfințit astăzi.

Preotul paroh Constantin Izbășoiu a prezentat un raport amănunțit privind lucrările efectuate care s-au încheiat cu executarea picturii.

Luând cuvântul P. S. Arhiereu-Vicar Gherasim a rostit un ziditor cuvânt de învătătură și îndemn, făcând referiri la Evanghelia zilei și viața Sfintului Teodosie cel Mare. În continuare, P. S. Sa a felicitat pe cei doi preoți Constantin Izbășoiu și Dumitru Bănuță, care au realizat aceste importante lucrări, datorită unei colaborări sincere și a perseverenței pe linie administrativ-gospodărească. De asemenea, P. S. Sa a felicitat pe toți credincioșii și ostenitorii parohiei, împărtășindu-le arhieresti binecuvântări din partea P. S. Episcop EPIFANIE.

În încheiere P. S. Arhiereu Gherasim, ca o răsplată pentru activitatea depusă, din încredințarea P. S. Episcop Epifanie, celor doi preoți le-a acordat rangul de «sachelar» fiind hirotesii în fața credincioșilor, după care a urmat îndătinatul poli-hroniu.

4. Resfințirea bisericii Cărpiniștea, protoieria Buzău

La data de 18 ianuarie 1987, P. S. Episcop EPIFANIE însoțit de la Centrul Eparhial de P. C. Pr. Teofil Dumitrescu — Vicar ad-tiv, P. C. Pr. Iulian Negoită, secretar eparhial, P. C. Protoieriu Dima și un sobor de preoți și arhidiaconii Mihailache Tudor și Gabriel Sibiescu, a resfințit biserica cu hramul «Sf. Împărați Constantin și Elena», din parohia Cărpiniștea, județul Buzău, ca urmare a restaurării picturii.

După resfințirea bisericii, s-a oficiat Sf. Liturghie arhierescă la care a participat o mare mulțime de credincioși din parohie și din împrejurimi.

La momentul potrivit predica zilei a fost ținută de P. C. Pr. Dr. Ștefan Slevoacă.

La sfârșitul slujbei P. C. Protoieriu Dima Stamate a rostit un cuvânt de salut pentru P. S. Episcop EPIFANIE, exprimând bucuria preoților și a credincioșilor de pe această vale a Slănicului, pentru dragostea de a veni personal să binecuvinteze munca și strădania distinsului preot paroh Nicolae Diamandescu și a credincioșilor de la această parohie. Preotul paroh a prezentat o dare de seamă amănunțită privind lucrările executate, menționând că, toate acestea le-a făcut cu sprijinul efectiv al minunaților credincioși.

Luând cuvântul P. S. Episcop EPIFANIE a rostit un substanțial cuvânt de învătătură și îndemn, precizând printre altele:

«Am oficiat astăzi slujba resfințirii acestui minunat lăcaș, împodobit cu pictură proaspăt restaurată și care se prezintă ca nouă. Pentru dvs. și pentru noi toți, astăzi

este o mare sărbătoare deoarece ați văzut lucrarea incununată de succes la care ați contribuit cu toții. Mă gândesc la membrii Consiliului și comitetului parohial la dvs. toți ce formați această parohie și mai ales la vrednicul dvs. preot Nicolae Diamandescu care a depus strădanii deosebite pentru realizarea acestor importante lucrări.

Vă mulțumesc tuturor pentru osteneala depusă, căci prin ceea ce ați realizat v-ați dovedit vrednici de înaintașii dvs. care v-au lăsat acest lăcaș și v-au transmis credința noastră străbună.

Prin păstrarea tradițiilor noastre ortodoxe și românești, dvs. dovediți că sinteți buni credincioși ortodocși care contribuiți în mod real și la păstrarea unității de neam și de simțire românească.

În încheiere P. S. Episcop EPIFANIE a îndrumat pe toți credincioșii să asculte, în continuare, de preotul paroh și să-și îndeplinească fiecare datoriile ce le revin în familie, la locul de muncă, unde trebuie să-și aducă contribuția în calitate de cetățeni devotați spre binele, fericirea și prosperitatea Patriei noastre.

Pentru munca și strădanla depusă P. C. Pr. paroh Nicolae Diamandescu i s-a acordat cel mai înalt rang onorific de «iconom stavrofor», fiind hirotesit în fața credincioșilor.

Această sărbătoare s-a încheiat cu îndătinatul polihroniu.

5. Resfințirea bisericii din parohia Luciu, protoieria Buzău

După terminarea lucrărilor de reparații și restaurarea picturii, duminică 18 ianuarie 1987, din încredințarea P. S. Episcop EPIFANIE, P. S. Arhiereu-Vicar Gherasim însoțit de la Centrul Eparhial de către P. C. Pr. Nicolae Popescu — inspector bisericesc, a resfințit biserica parohiei Luciu, înconjurat de un sobor de preoți, de cei doi diaconi, profesori Petre Matei și Gheorghe Sava, la care a participat și mulți credincioși.

După resfințirea bisericii P. S. Arhiereu-Vicar Gherasim a ținut un scurt cuvânt de învățătură și a transmis arhieresti binecuvântări din partea P. S. Episcop EPIFANIE, îndemnând pe credincioși să fie atașați de Sf. Biserică, păstrând credința ortodoxă și să colaboreze cu toții spre tot lucrul bun.

În continuare, s-a oficiat Sf. Liturghie de către P. C. Pr. Nicolae Popescu și preoții din sobor, iar la momentul potrivit predica zilei a fost rostită de preotul *Aurelian Udrea de la parohia Lergu.*

6. Resfințirea bisericii din parohia Scutelnici, protoieria Buzău

Tot la aceeași dată, 18 ianuarie 1987, din încredințarea P. S. Episcop EPIFANIE, P. S. Gherasim — Arhiereu Vicar, a resfințit biserica parohiei Scutelnici, înconjurat de un sobor de preoți și diaconii : Petre Matei și Gheorghe Sava.

După resfințirea bisericii s-a oficiat Sfânta Liturghie, iar la sfârșit P. C. Pr. Nicolae Dumitrașcu secretarul protopopiatului Buzău a rostit un scurt cuvânt de salut, mulțumind P. S. Episcop Epifanie pentru grija permanentă ce o poartă parohiilor din protopoplat.

Apoi luând cuvântul P. S. Gherasim a rostit un substanțial cuvânt de învățătură și indemn, felicitând pe toți cei ce au contribuit la realizarea și înfrumusețarea Casei Domnului, împărtășind totodată credincioșilor arhieresti binecuvântări din partea P. S. Episcop Epifanie.

În continuare P. S. Sa s-a referit la rolul și misiunea preotului în parohie precizând printre altele :

1. Preotul când intră în Sfânta Biserică trebuie să fie cu frică de Dumnezeu, fiind conștient că pe Sf. Masă se află Sfântul Trup și Sânge al Mântuitorului nostru Iisus Hristos și citind îndemnul scripturistic subliniază : «Nimeni să nu disprețuiască tinerțile tale, ci fă-te pildă credincioșilor cu cuvântul, cu purtarea, cu dragostea, cu duhul, cu credința, cu curăția. Nu fi nepăsător față de harul care ți s-a dat prin punerea mfinilor».

P. S. Arhieru Gherasim, încredințează Sfânta Evanghelie tânărului preot Alexandru Pirvu, cu îndemnul de a o păstra cu sfințenie, învățând pe credincioși calea cea dreaptă a Mântuitorului, iar predându-i Sf. Cruce l-a îndrumat că aceasta trebuie să-i fie «ca o armă sfințită de luptă împotriva tuturor uneltirilor diavolești». P. S. Sa sfătuiește pe tânărul preot să aibă grijă de credincioșii încredințați spre păstorire, pe care să-i slujească cu timp și fără timp, să fie milostiv și să primească pe fiecare credincios ca un tată care se îngrijește de fiii săi.

În încheiere, P. S. Gherasim a mulțumit tuturor ostentitorilor și organelor parohiale pentru contribuția și sprijinul acordat în realizarea acestor lucrări, după care s-a făcut îndătinatul polihroniu pentru P. S. Episcop Epifanie, conducătorii țării și pentru toți credincioșii.

7. Resfințirea bisericii parohiale Nehoiașu, protoieria Pătirlagele, județul Buzău

După terminarea importanțelor lucrări de consolidare și reparații exterioare și interioare și împodobirea bisericii cu pictură din nou în tehnica «fresco» s-a oficiat resfințirea la data de 25 ianuarie 1987 de către P. S. Episcop EPIFANIE, însoțit de la Centrul Eparhial, de către P. C. Pr. Dionisie Grigore — consilier ad-tiv, un distins sobor de preoți și diaconi, în prezența unui mare număr de credincioși.

La momentul potrivit predica zilei cu tema «Zaheu Vameșul», a fost rostită de către P. C. Pr. Dumitru Arghir de la parohia Simileasca — Buzău.

La sfârșit preotul paroh Ioan Briciu a făcut o dare de seamă asupra lucrărilor executate, mulțumind cu recunoștință P. S. Episcop Epifanie, pentru dragostea și bunăvoința arătată de a binecuvînta munca și strădaniile credincioșilor din această parohie.

Luînd cuvîntul P. S. Episcop Epifanie a spus printre altele : «Această festivitate bisericască la care am participat cu toții se datorește în primul rînd vrednicului păstor duhovnicesc, părintelui Ioan Briciu și în același timp dvs. care ați contribuit într-un fel sau altul la înfrumusețarea acestui sfînt lăcaș atît în interior cit și în exterior».

În continuare Prea Sfinția Sa se referă la Evanghelia zilei arătînd că este plină de învățăături pentru viața noastră creștină. Privitor la mîntuire P. S. Sa arată că : «mîntuirea este un act liber, cine dorește să meargă pe calea mîntuirii merge și nu-l silește nimeni, ci numai Biserica îl îndrumă, prin slujitorii ei pentru a asculta cuvîntul lui Dumnezeu și mai ales de a-l împlini, pentru că trebuie să fie lucrătoare voința fiecăruia spre desăvîrșire.

În încheiere P. S. Episcop Epifanie felicită pe preotul paroh, Consiliul parohial, comitetul parohial și pe toți credincioșii pentru tot ce s-a realizat la această Sfîntă Biserică, mulțumind tuturor slujitorilor pentru participare.

Pentru munca și strădaniile depuse preotul paroh Ioan Briciu a fost distins cu rangul bisericesc de «iconom stavrofor».

8. Sfințirea bisericii filiale «Vladnicul de Sus» din parohia Galbeni, protoieria Panciu, județul Vrancea.

După terminarea tuturor lucrărilor, inclusiv împodobirea Sfintei biserici cu pictură nouă și mobilier, la data de 25 ianuarie 1987, cu binecuvântarea și din încredințarea P. S. Episcop Epifanie, P. S. Gherasim — Arhiereu-Vicar, înconjurat de un sobor de preoți în frunte cu P. C. Protoieru Constantin Dobrin, Arhid. Mihalache Tudor și Diac. Gheorghe Sava, a sfințit acest nou lăcaș de închinare în prezența bunilor credincioși de aici.

După otpustul Sf. Liturghii P. C. Protoieru Constantin Dobrin a rostit un scurt cuvînt, arătînd activitatea preoților din această zonă a protopopiatului, mulțumind P. S. Gherasim pentru dragostea de a participa la această festivitate. Cuvînt de aleasă mulțumire a adus și P. S. Episcop Epifanie care poartă de grijă preoțimii și credincioșilor din această zonă a Vrancei.

Luînd cuvîntul preotul paroh Florică Hanganu a făcut o dare de seamă asupra lucrărilor la care au contribuit harnicii credincioși într-un fel sau altul ducînd la bun sfîrșit lucrările Sfîntului lăcaș.

În continuare, P. S. Gherasim a rostit un ziditor cuvînt de învățătură, arătînd celor prezenți ce înseamnă o biserică și mai ales sfințirea ei. A arătat importanța rugăciunilor rostito pe acest prilej, explicînd legătura care se păstrează între noi și cei ce au plecat dintre noi.

În încheiere P. S. Gherasim a mulțumit soborului de preoți, Consiliului parohial, comitetului parohial și tuturor credincioșilor îndemnîndu-i să păstreze totdeauna credința străbună și să fie buni cetățeni.

Cu acest prilej preotului paroh Florică Hanganu, pentru munca și strădaniile depuse la înfrumusețarea Casei Domnului, i s-a acordat rangul de «sachelar», fiind hirotesit în fața credincioșilor.

9. Resfințirea bisericii parohiale Scorțoasa, protoieria Pătirlagele, județul Buzău.

Duminică 25 ianuarie 1987, din încredințarea P. S. Episcop EPIFANIE, P. C. Pr. Teofil Dumitrescu — Vicar ad-tiv, a resfințit biserica parohială Scorțoasa, fiind înconjurat de un sobor de preoți la care a participat mulțime de credincioși. S-a oficiat în continuare Sf. Liturghie, răspunsurile la strană fiind date de credincioșii prezenți, iar predica a fost rostită de preotul Gheorghe Grigore de la parohia Joseni.

La sfîrșitul Sf. Liturghii preotul misionar Constantin Teșcan exprimă bucuria credincioșilor și a sa, ca fost paroh la această parohie, pentru această resfințire, trecînd pe scurt în revistă lucrările de reparații și pictură executate la această biserică parohială cît și la biserica filială. Mulțumește P. C. Părinte Vicar pentru slujba de resfințire și-l roagă să transmită P. S. Episcop Epifanie mulțumirile preoților din protoieria Pătirlagele pentru toată grija ce le-o poartă.

Preotul paroh Alexandru Davidescu, în cuvîntul său, exprimă bucuria sa și a credincioșilor pentru binecuvîntarea muncii lor, mulțumește P. C. Vicar pentru osteneala depusă și-l roagă să transmită P. S. Episcop Epifanie mulțumirile credincioșilor pentru faptul că a aprobat resfințirea bisericii.

În încheiere ia cuvîntul P. C. Pr. Vicar Teofil Dumitrescu care transmite celor prezenți arhleresti binecuvîntări din partea P. S. Episcop Epifanie, vorbind în continuare despre importanța bisericii în viața credincioșilor, îndemnîndu-i să rămînă

atașați ei și credinței străbune care păstrează nealterat tezaurul învățăturilor Mîntuitorului Hristos. Felicitînd pe toți cei prezenți pentru realizarea acestor frumoase lucrări slujba de resfințire se încheie cu îndătinatul polihroniu.

10. Resfințirea bisericii parohiale Fulga, protoieria Buzău, județul Buzău

La data de 1 februarie 1987, din încredințarea P. S. Episcop Epifanie, P. C. Pr. Teofil Dumitrescu înconjurat de un sobor de preoți, între care P. C. Pr. Nicolae Dumitrașcu, secretarul protopopiatului Buzău și P. C. Arhid. Gabriel Sibiescu, a resfințit biserica parohiei Fulga, din protopopiatul Buzău.

S-a oficiat, în continuare, Sf. Liturghie, iar la momentul potrivit predica zilei a fost ținută de P. C. Pr. Dumitru Anghel de la parohia Izvorul Dulcei

La sfîrșit P. C. Pr. Nicolae Dumitrașcu a rostit un scurt cuvînt de întîmpinare, după care actualul preot paroh, Benone Popoiag, a prezentat un raport de activitate privind lucrările de reparații și restaurare a picturii, ce s-au făcut de înaintașul său, P. C. Pr. Dumitru Anghel, totodată mulțumind respectuos P. S. Episcop Epifanie, pentru grija arătată prin programarea resfințirii acestui sfînt lăcaș.

În continuare, P. C. Pr. Teofil Dumitrescu a rostit un cuvînt de învățătură și îndemn, vorbind despre credință și străduința în rugăciune arătînd că ne putem ruga oriunde, dar cel mai potrivit loc este Sfînta Biserică.

În încheiere P. C. Sa a felicitat pe toți pentru realizarea acestor lucrări, împărțînd tuturor arhieresti binecuvîntări din partea P. S. Episcop Epifanie, slujba terminîndu-se cu îndătinatul Polihroniu.

11. Resfințirea bisericii parohiale Cîndești, protoieria Pătîrlagele, județul Buzău

După terminarea importantelor lucrări de reparații și consolidări, în urma cutremurului din 1977 și a lucrărilor de pictură din nou în tehnica «frescă», credincioșii parohiei împreună cu preotul paroh, duminică 22 februarie 1987, au trăit clipe de bucurie, prin reșfințirea Sf. Lăcaș de către P. S. Episcop Epifanie — Întîistătătorul Eparhiei Buzăului.

În ajun s-a oficiat slujba vecerniei, în cadrul căreia s-a rostit un cuvînt de învățătură de către P. C. Pr. Protoieriu Gheorghe Furtună.

Duminică de dimineață P. S. Episcop Epifanie însoțit de la Centrul Eparhial de către P. C. Pr. Teofil Dumitrescu — Vicar ad-tiv, înconjurat de un ales sobor de preoți și de către P. C. Arhid. Gabriel Sibiescu și P. C. Diac. Petre Matei, a resfințit sfîntul lăcaș după datină, după care s-a continuat Sfînta Liturghie, iar la momentul potrivit predica zilei a fost rostită de P. C. Pr. Dr. Ștefan Slevocă.

La sfîrșit P. C. Pr. Protoieriu Gheorghe Furtună a trecut pe scurt în revistă activitatea gospodărească a preoților din protopopiatul Pătîrlagele. Luînd cuvîntul preotul paroh Dorel Mihăilă își exprimă bucuria ce o trăiește împreună cu toți credincioșii pentru resfințirea bisericii de către însuși Întîistătătorul Eparhiei P. S. Episcop Epifanie după care a făcut o dare de seamă asupra tuturor lucrărilor efectuate și mulțumește tuturor pentru sprijinul material și moral acordat.

În încheiere luînd cuvîntul P. S. Episcop Epifanie, a felicitat pe preotul paroh și pe credincioși pentru lucrările realizate, îndemnîndu-i să păstreze Sfînta Biserică curată și să o frecventeze. Îndeamnă, de asemenea, pe credincioși să rămînă statornici în credința moștenită de la înaintașii noștri și să nu asculte de învățăturile greșite propovăduite de unii falși învățători, ci să asculte de învățătura cea dreaptă

a Bisericii. Îndeamnă apoi să trăim în bună înțelegere unii cu alții, să ne rugăm pentru pace, contribuind prin efortul nostru la bunul mers și la prosperitatea Patriei.

Pentru merite deosebite în domeniul gospodăririi bisericii, preotului paroh Dorel Mihăilă i s-a acordat rangul onorific de «iconom» fiind hirotosit în fața credincioșilor.

12. Resfințirea bisericii filiale Vlcele și sfințirea bisericii parohiale Ulmeni, protoieria Buzău, județul Buzău

La data de 22 februarie 1987, din încredințarea P. S. Episcop Epifanie, P. S. Gherasim — Arhiepiscop-Vicar, însoțit de la Centrul Eparhial de către P. C. Pr. Iulian Negoită, secretar eparhial, a resfințit mai întâi biserica filială Vlcele, adresând credincioșilor prezenți un cuvânt de învățătură, îndemnându-i să păstreze datinile strămoșești și să nu se lase ademeniți de cei care încearcă să-i desprindă de Biserica Ortodoxă, căci prin aceasta îi duce la dezbinare și lipsă de unitate. În continuare, Sf. Liturghie s-a oficiat de către preoții Anton Comonescu care a susținut predica zilei, și Grigore Banița de la parohia Clondiru.

În jurul orei 10,00 P. S. Gherasim Arhiepiscop-Vicar a început tîrnosirea bisericii parohiale din Ulmeni, înconjurat de soborul de preoți și diaconi, în prezența unui important număr de credincioși.

S-a oficiat, în continuare, Sf. Liturghie arhierescă, iar la momentul potrivit predica zilei a fost susținută de P. C. Pr. Nicolae Bivolaru de la biserica «Nașterea Domnului» din Buzău.

La sfîrșit P. C. Pr. Protoierul Dima Stamate a rostit un scurt cuvânt de salut adresat P. S. Gherasim pentru dragostea și osteneala de a resfinți și sfinți cele două biserici. În continuare, preotul paroh Vasile Manole, a prezentat un raport de activitate privind etapele importantelor lucrări atât de la biserica parohială din Ulmeni cât și de la biserica filială din Vlcele, mulțumind respectuos P. S. Episcop EPIFANIE pentru sprijinul moral și material acordat acelei parohii, în special în ultimii patru ani.

Luînd cuvîntul P. S. Gherasim a rostit un cuvânt de învățătură adecvat, mulțumind P. S. Episcop Epifanie care i-a dat posibilitatea de a resfinți și a tîrnosi două biserici în aceeași zi și la aceeași parohie. Fiind aproape perioada de a se intra în Sfințitul și Marele post, P. S. Gherasim a dat îndrumări tuturor credincioșilor de a fi mai buni, de a-și păstra credința strămoșească și de a fi cu dragoste unii față de alții. A mulțumit organelor parohiale și locale pentru înțelegerea arătată și tuturor credincioșilor care într-un fel sau altul au sprijinit lucrările de construcție a bisericii parohiale din Ulmeni și lucrările de pictură la biserica filială din Vlcele.

Pentru munca și strădaniile depuse preotul paroh Vasile Manole a fost distins cu rangul onorific de «iconom», fiind hirotosit în fața credincioșilor.

Împărtășind arhieresti binecuvîntări din partea P. S. Episcop Epifanie P. S. Gherasim a mulțumit tuturor pentru participare, după care s-a oficiat îndătinatul Polihronia.

13. Resfințirea bisericii Bărăganu, protoieria Brăila, județul Brăila

După terminarea lucrărilor de reparații și restaurarea picturii, credincioșii parohiei Bărăganu împreună cu preotul paroh Radian Pricop au dorit ca strădaniile lor depuse pentru înfrumusețarea Casei Domnului să fie binecuvîntate prin sfințirea sfințitului lăcaș.

Astfel că, în ziua de 1 martie 1987, din încredințarea P. S. Episcop Epifanie, P. S. Gherasim — Arhiepiscop-Vicar, însoțit de la Centrul Eparhial de P. C. Pr. Teofil Dumitrescu — Vicar ad-tiv și înconjurat de un sobor de preoți, în frunte cu P. C. Pr. Gheorghe Marinescu — protoiereu, a resfințit această biserică, după care a urmat oficierea Sf. Liturghii arhieresti. La momentul potrivit predica zilei a fost ținută de P. C. Pr. Dobre Rizea — misionar protopopesc.

La sfârșitul slujbei P. C. Protoiereu Gheorghe Marinescu a rostit un scurt cuvânt de salut adresat P. S. Gherasim mulțumindu-i pentru osteneala de a oficia sfințirea bisericii, arătând în continuare că, datorită inițiativei și sprijinului acordat de P. S. Episcop Epifanie în protopopiatul Brăila sînt încă multe locașuri la care se fac lucrări de consolidare, restaurări de pictură și pictură din nou.

Luînd cuvîntul preotul paroh Radian Pricop a făcut o dare de seamă asupra lucrărilor efectuate, precizînd că toate le-a făcut cu sprijinul efectiv al credincioșilor.

În încheiere luînd cuvîntul P. S. Gherasim, a rostit un cuvînt de învățătură cu referire la sărbătoarea duminicii «Izgonirii lui Adam din rai», îndrumînd pe credincioși să păstreze credința străbună și să facă fapte de hărnicie pentru prosperitatea tuturor și a Patriei noastre dragi. Apoi a transmis arhieresti binecuvîntări din partea P. S. Episcop Epifanie cu sănătate și spor în toate, după care s-a făcut îndătinatul Polihroniu.

II. Slujbe arhieresti misionare

În perioada 1 ianuarie 1987 — 31 martie 1987, în afară de slujbele arhieresti de la catedrala episcopală, P. S. Episcop Epifanie și P. S. Gherasim Arhiepiscop-Vicar au săvîrșit slujbe arhieresti — misionare la parohiile: Largu, Sălcioara, Maxenu, Izvorul Dulce, toate din protopopiatul Buzău; la parohiile Sf. Nicolae, Sf. Împărați, Buna Vestire și Suțești din protoieria Brăila; la parohia Nănești, protoieria Focșani, cu care ocazie s-a insistat asupra unității și păstrării dreptei credințe în rîndul credincioșilor ortodocși.

III. Conferința preoțească din luna martie 1987

În perioada 17—24 martie a.c., la cele șase protopopiate din eparhie s-au desfășurat lucrările conferinței preoțești pe primul trimestru al anului 1987, avînd ca temă «Preotul în viața morală a societății de astăzi».

Conferința de la protoieria Focșani din 17 martie a fost prezidată, din încredințarea P. S. Episcop Epifanie, de către P. S. Gherasim Arhiepiscop-Vicar, însoțit de P. C. Pr. Nicolae Popescu, inspector eparhial, iar cea de la protoieria Brăila din 17 martie a.c., a fost prezidată de către P. C. Pr. Dionisie Grigore, consilier ad-tiv.

Conferința de la Panciu din 18 martie a.c., a fost prezidată de P. S. Gherasim Arhiepiscop-Vicar însoțit de P. C. Pr. Nicolae Popescu, inspector eparhial.

Conferința de la protoieria Buzău din 19 martie a fost prezidată de P. S. Gherasim, însoțit de P. C. Pr. Teofil Dumitrescu — Vicar administrativ.

Conferința de la protoieria Pătîrlagele din 20 martie, a fost prezidată de P. S. Gherasim însoțit de P. C. Pr. Gheorghe Guță, consilier economic, iar la conferința din 24 martie de la protoieria Rm. Sărat, P. S. Gherasim a fost însoțit de P. C. Pr. Dionisie Grigore, consilier administrativ.

Preoții desemnați de comisiile de lectură, pentru susținerea referatelor, au prezentat lucrări bine documentate, iar coreferenții și cei care s-au înscris la cuvînt au făcut completări importante.

Prețioase au fost îndrumările date preoților, cu acest prilej, de către P. S. Gherasim Arhiereu-Vicar, arătând printre altele: «Toate împlinirile din Patria noastră se datoresc muncii însuflețite a fiilor săi și mai ales datorită faptului că am putut munci în pace.

Tot ceea ce facem să fie cu conștiința că sprijinim poporul și să nu preocupăm nici un efort în activitatea noastră pentru ca Biserica să poată merge mereu înainte. Să lucrăm cu zel și puteri sporite pentru progresul și bunăstarea poporului nostru identificându-ne permanent cu aspirațiile sale de pace și progres».

IV. Din agenda de lucru a P.S. episcop Epifanie

1 ianuarie 1987, a oficiat slujbă arhierescă în Catedrala episcopală din Buzău.

15 ianuarie 1987, a efectuat vizite canonice la biserica parohială din Cîndești, protopopiatul Pătrlagele și la Mănăstirea Rătești.

18 ianuarie 1987, a oficiat resfințirea bisericii parohiale Cărpiniștea, protopopiatul Buzău, hirotosind «iconom stavrofor» pe preotul paroh Nicolae Diamandescu.

Tot în aceeași zi a oficiat vizite canonice la bisericile parohiale Fulga și Gura Dimienii.

25 ianuarie 1987, a oficiat resfințirea bisericii parohiale Nehoiașu, din prototeria Pătrlagele, hirotosind «iconom stavrofor» pe preotul paroh Ioan Briciu.

30 ianuarie 1987, a oficiat Sfînta Liturghie în conslujire cu P. F. Patriarh TEOCTIST în biserica Sf. Ecaterina a Institutului Teologic din București, cu prilejul hramului Institutului Teologic.

Tot în aceeași zi a participat la serbarea studenților însoțind pe P. F. Patriarh TEOCTIST la același institut.

31 ianuarie 1987, a asistat la oficierea slujbei parastasului de șase luni pentru patriarhul Iustin Moisesescu, care a avut loc în catedrala patriarhală. Cu acest prilej a rostit un cuvînt de omagiere, în catedrala patriarhală, pentru defunctul patriarh.

1 februarie 1987, a oficiat Sf. Liturghie în conslujire cu P. F. Patriarh TEOCTIST, în catedrala patriarhală.

2 februarie 1987, a oficiat Sf. Liturghie în conslujire cu P. F. Patriarh TEOCTIST, în catedrala patriarhală.

8 februarie 1987, a săvîrșit Sf. Liturghie în catedrala episcopală din Buzău, oficiind și slujba parastasului de șapte ani pentru răposatul episcop Antim Angelescu. Cu acest prilej a rostit un cuvînt de omagiere a vieții și activității fostului episcop Antim Angelescu.

12 februarie 1987, a efectuat vizite canonice la M-rea Rătești și M-rea Ciolanu.

15 februarie 1987, a oficiat Sf. Liturghie la catedrala episcopală.

22 februarie 1987, a resfințit biserica parohiei Cîndești, hirotosind «iconom» pe preotul Dorel Mihăilă, parohul acelei parohii.

23 februarie 1987, a efectuat vizite canonice la bisericile parohiei Podgorla, Oratia din protopopiatul Rm. Sărat și apoi a cercetat canonic M-rea Sihastru.

1 martie 1987, a oficiat slujbă arhierescă la catedrala episcopală.

7 martie 1987, a oficiat Sf. Liturghie în catedrala episcopală.

14 martie 1987, a participat la slujba înmormîntării Pr. Ioan Gh. Coman, profesor onorar la Institutul Teologic din București.

15 martie 1987, a oficiat slujbă misionară la parohia Maxenu, protoieria Buzău.

20 martie 1987, a efectuat vizite canonice la parohiile Sf. Nicolae, Banu, Sf. Ingeri, Sf. Gheorghe, Tuturor Sfinților, Cuvioasa Paraschiva și Similească din municipiul Buzău.

22 martie 1987, a oficiat slujbă arhierescă la catedrala episcopală din Buzău.

25 martie 1987, a oficiat slujbă arhierescă la biserică parohiei Banu, municipiul Buzău.

V. DECESE PREOȚI

† Preotul Constantin Bacalu

La data de 30 ianuarie 1987, a decedat la locuința sa din com. Străoane, jud. Vrancea, după o grea suferință P. C. Pr. pensionar Constantin Bacalu.

S-a născut în orașul Panciu, la data de 28 iulie 1905 din părinții Grigore și Elena Bacalu. Școala primară o face în orașul Panciu, după care se înscrie la Seminarul Teologic din Galați pe care-l absolvă în anul 1928, după care urmează facultatea de Teologie din Chișinău, devenind licențiat în anul 1932. Se căsătorește cu D-ra Tinca Popescu din a căror căsnicie a rezultat fiica Elena și fiul Titu. Este hirotonit preot în anul 1932 pe seama parohiei Galbeni, iar în anul 1935 se transferă la parohia Muncelu, com. Străoane, unde păstrează pînă în anul 1976 cînd se pensionează.

Pentru activitatea pastorală și gospodărească i s-a acordat cel mai înalt rang onorific de «iconom stavrofor».

Slujba prohodirii a avut loc la data de 1 februarie 1987, la care a participat un mare sobor de preoți. Despre viața și activitatea defunctului preot a vorbit P. C. Pr. Constantin Dobrin protopop de Panciu.

După oficierea slujbei de prohodire, sicriul cu corpul nefnsuflețit al celui dispărut, a fost depus în cimitirul parohiei Muncelu.

Veșnică să-l fie pomenirea !

† Preotul Dumitru Dobre

După o grea suferință, la data de 9 februarie 1987, a decedat preotul Dumitru Dobre de la parohia Săseni, protoieria Pătrîlăgele. S-a născut la data de 18 oct. 1930 în com. Tisău, jud. Buzău. În satul natal a făcut școala primară, după care se înscrie la Seminarul Teologic din Buzău, absolvind numai cinci clase, și se transferă la liceul Hașdeu pe care-l termină. A funcționat ca învățător în satul natal din anul 1952 pînă în anul 1971. În anul 1972 a fost hirotonit preot pe seama parohiei Săcărîmb, protoieria Deva, Episcopia Aradului, iar în anul 1977 se transferă la parohia Săseni, prot. Pătrîlăgele, Episcopia Buzăului. La ambele parohii a activat corect avînd deosebite realizări pe plan pastoral și gospodăresc.

Slujba înmormîntării a avut loc joi 12 februarie la care a participat un sobor de 13 preoți.

După terminarea slujbei a vorbit pr. paroh Pompiliu Lambru care a făcut o scurtă biografie a celui dispărut exprimînd regretul tuturor celor ce l-au cunoscut.

Cuvîntul de încheiere a fost rostit de P. C. Pr. Furtună Gheorghe, protopop, care a transmis din partea P. S. Episcop Epifanie, sincere condoleanțe și mîngîrieri arhieresti familiei îndoliate, evidențînd totodată activitatea pastorală și gospodărească depusă de cel adormit în Domnul, exprimînd regretul tuturor preoților din protopopiat prin pierderea unui bun slujitor al altarului.

După slujba de prohodire sicriul cu corpul nefnsuflețit al preotului Dumitru

Dobre a fost purtat pe umeri de preoți în jurul bisericii și depus în cimitirul parohial Tisău.

Dumnezeu să-l ierte și să-l odihnească în pace!

† *Preotul Mihai Mircioiu*

La data de 11 martie 1987, a încetat din viață preotul Mihai Mircioiu, slujitor la parohia Radu Negru din municipiul Brăila.

S-a născut la data de 27 februarie 1915 în comuna Valea Cînepel, jud. Brăila din părinții Gheorghe și Ilina Mircioiu. Școala primară a făcut-o în satul natal. Între anii 1922—1927 a urmat cursurile Seminarului Teologic, iar între anii 1935—1939 a urmat cursurile Facultății de Teologie din Cernăuți, devenind licențiat. Se căsătorește în anul 1941 cu D-ra Zamfira Popescu din a căror căsnicie au rezultat doi copii : Ortansa și Dan. Tot în cursul anului 1941 este hirotonit preot pe seama parohiei Tufești, jud. Brăila, iar în anul 1942 s-a transferat la parohia Radu Negru unde a activat pînă în ultima clipă a vieții sale.

Slujba înmormîntării a avut loc vineri 13 martie la care au participat 14 preoți în frunte cu P. C. Preot Gheorghe Marinescu — protopop, care a transmis condoleanțe familiei din partea P. S. Episcop EPIFANIE, evidențiind totodată activitatea pastorală a preotului Mihai Mircioiu în cei 47 de ani de preoție.

De asemenea, Pr. Victor Dragomir, conslujitor la parohia Radu Negru, a scos în evidență calitățile defunctului preot care a fost iubit de credincioși. Apoi a luat cuvîntul unul din membrii corului «Armonia» unde a activat ani de-a rîndul, care a exprimat regretul coriștilor pentru trecerea la cele veșnice a preotului Mihai Mircioiu.

Apoi sicriul a fost purtat pe umeri de preoți în jurul bisericii și condus la locul de odihnă veșnică de la cimitirul parohial Radu Negru.

Dumnezeu să-l ierte și cu dreptii să-l odihnească!

Pr. GRIGORIE DIONISIE

† **PREOTUL ICONOM STAVROFOR
MARIN NEGULESCU**

Clopoțele bisericii «Cuvioasa Paraschiva» din municipiul Buzău au sunat prelung și duios în ziua de 22 octombrie 1986, anunțîndu-ne că părintele Marin Negulescu, fost preot ași îndelungați la această biserică, iar în ultimul timp, preot slujitor la Catedrala episcopală din Buzău, așa cum fusese la începutul misiunii sale clericale, s-a mutat la cele veșnice după o grea suferință într-un spital din București.

Vestea ne-a tulburat profund și fiecare am simțit un gol care cu greu se va putea umple, deoarece părintele Marin Negulescu a fost un preot distins, un preot de elită și de înaltă ținută moral-cetățenească pentru istorica Eparhie a Buzăului, care are în jurisdicția sa parohiile din cele trei județe : Buzău, Brăila și Vrancea.

Ca un pios omagiu ce i s-a adus din partea Sf. Episcopiei a Buzăului, P. S. Episcop Epifanie și P. S. Arhiereu Vicar Gherasim s-au deplasat personal la sicriul cu corpul nefnsuflit al părintelui Marin Negulescu și au înălțat rugăciuni către Atotputernicul Dumnezeu pentru mîntuirea sufletului său, transmitînd, totodată, condoleanțe și arhieresti binecuvîntări familiei greu încercate.

Depus în această biserică parohială «Cuvioasa Paraschiva» din Buzău, care-i poartă amprenta sufletului cald și a mîinilor sale harnice, îmbrăcat în veșminte preoțești strălucitoare, după datina străbună, înconjurat de întristata familie, maica preoțească, copiii și nepoții săi, cum și de mulțime de credincioși, a fost prohodit cu slujba specială pentru preoții de mir, în ziua de 25 octombrie 1986, de către preoții și diaconii Catedralei episcopale, împreună cu un mare sobor de preoți din municipiul și protoieria Buzău, în frunte cu P. C. Preot Teofil Dumitrescu, Vicar ad-tiv al Sf. Episcopiei, delegat al P. S. Episcop Epifanie la această ceremonie.

La sfîrșitul slujbei, P. C. Vicar ad-tiv Teofil Dumitrescu a ținut un cuvînt prin care a scos în evidență activitatea deosebit de bogată și calitățile celui dispărut, transmitînd și P. C. Sa, condoleanțe familiei întristate.

Din partea preoțimii buzoiene a vorbit P. C. Pr. Ion Frăsineanu, parohul parohiei «Cuvioasa Paraschiva» din Buzău, care a evidențiat, în mod deosebit, contribuția importantă pe care a adus-o răposatul la construirea și pictarea bisericii în care a fost prohodit și calitatea sa de adevărat duhovnic și bun slujitor al Sfântului Altar.

Rememorând etapele vieții sale, respectiv condițiile în care s-a format fostul preot Marin Negulescu, căminul familial ce și l-a clădit, locurile pe unde a poposit și funcțiile ce le-a îndeplinit în toată activitatea sa, putem spune că preotul Marin Negulescu s-a născut la 5 februarie 1914, în comuna Scutelnici, județul Buzău, din părinți agricultori Marin și Stanca, decedați pînă în anul 1941.

Fiind al patrulea din cei șase copii ai familiei, școala primară a urmat-o în comuna natală, după care în toamna anului 1926 a intrat ca elev bursier la Seminarul Central din București.

Între anii 1934—1938 a urmat cursurile Facultății de teologie din București, obținând titlul de licențiat în teologie. În acești ani a urmat și cursurile Școlii sociologice «Dimitrie Gusti», activînd în echipele studentești și serviciul social, iar pînă în anul 1940 a funcționat în calitate de cîntăreț la parohia Batîște din București.

În acest an, 1940, s-a căsătorit cu Maria Milescu din Buzău, fiică tot de țărani agricultori, rezultînd din căsătoria lor 2 copii, aranjați la rostul lor, cu familie și copii și ocupînd, fiecare, funcții de nădejde în cadrul societății noastre.

Prea Cucernicia Sa a fost hirotonit preot la 10 noiembrie 1940 pe seama Catedralei Sf. Episcopii a Buzăului, unde a funcționat pînă la data de 1 ianuarie 1954, cînd a fost transferat la parohia «Cuvioasa Paraschiva» din municipiul Buzău, activînd pînă în iunie 1977, cînd s-a pensionat pentru limită de vîrstă, dar în 1979 s-a reînscris la Catedrala Sf. Episcopii Buzău, funcționînd pînă în clipa morții din 22 octombrie 1986.

Paralel cu slujirea preotească de 46 ani, a mai desfășurat și următoarele activități :

— secretar al Protoieriei Buzău și subprotoieru, între 1941—1947; profesor și apoi director al Școlii de cîntăreți bisericești din Buzău, între 1941—1948 și în sfîrșit, inspector eparhial al Episcopiei Buzăului, timp de 26 ani, între 1949—1977.

Animat de dorința de a munci în ogorul Domnului și apreciat în calitățile, ostentive și rezultatele obținute pe tărîm învătăătoresc, pastoral și administrativ, ierarhul său, răposatul dr. Antim Angelescu, episcopul Buzăului, l-a distins cu toate rangurile bisericești convenite unui preot, iar fericitul întru adormire Justinian Marina, patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, l-a distins, în anul 1973, cu «Crucea patriarhală».

Adormitul întru Domnul, preotul Marin Negulescu a plecat pe neașteptate din această viață, la vîrsta de 72 ani, dar «cu vrednicie a umblat, după chemarea cu care a fost chemat» (Efes. 4, 1), la Sfîntul Altar, unde a adus jertfa euharistică, și în viață, fiind «pildă credincioșilor cu cuvîntul, cu purtarea, cu dragostea, cu duhul, cu credința, cu curățenia» (I Tim. 4, 12). El a slujit, nu atît pentru sine, cît pentru cei de sub oblăduirea lui duhovnicească. Acestora le-a picurat în suflet mîngîierea și nădejdea mîntuirii. De-a lungul anilor de slujire preotească, a fost mistuit de dorința vie, proprie oricărui «iconom și chivernisitor al tainelor lui Dumnezeu», de a fi «tablă vie pe care Dumnezeu să scrie».

Începînd cu înfățișarea deschisă și senină — mărturie a inimii curate — pînă la compoziția în mici gesturi, adormitul întru Domnul, Marin Negulescu, preotul, fratele nostru, a răspîndit în juru-i o atmosferă de optimism, a spulberat deznădejdea și a fost un duhovnic pentru cei care și-au destăinuit sufletul la el.

Îngăduitor cu greșelile altora, niciodată distant sau sfîdător, în toată ținuta lui s-a remarcat ca un om modest, dar inimos, zîmbitor, discret, duios în grai, știînd să se strecoare pe nesimțite în sufletul aceluia cu care venea în contact, cu osebire în inima credincioșilor sovăielnici în credința în Hristos.

Nu se desprindeau de pe buzele sale cuvinte jignitoare, nici apostrofări mai aspre, ci totul se desfășura în marginile decenței și sub imperiul unei voințe conciliante.

Nedezmîntit în stil și comportare, fiind un foarte bun orator și minutor al condeiului, el a dovedit înțelegere și răspundere pentru misiunea pe care a avut-o ca slujitor și urmaș întru toate al lui Hristos.

Încă din anii de seminar s-a remarcat cu înclinații către poezie și literatură, publicînd o serie de poezii în revista «Muguri» a Seminarului Teologic din Buzău, apoi a continuat să publice poezii, articole, reportaje și predici în revistele : «Îngerul»

a Eparhiei Buzăului, «Glasul Bisericii» a Mitropoliei Ungrovlahiei și în ultima perioadă în «Indrumătorul bisericesc, misionar și patriotic» al Eparhiei Buzăului.

În momente grele ale activității sale pastorale n-a deznădăjduit, nu s-a descumpănit, ci a luptat cu dîrzenie, cu zel apostolic, pînă la capăt, avînd ca deviză, cuvintele Mîntuitorului :

«În lume necazuri veți avea; dar îndrăzniți. Eu am biruit lumea» (Ioan 16, 33). Aceste însușiri organice legate de integrarea lui, în specificul ortodoxiei noastre, ca lege strămoșească, au făcut din el păstorul osîrduitor, care, pe unde și-a purtat pașii, a săvîrșit «lucrul evanghelistului» de apostol și propoveduitor al cuvîntului dumnezeiesc.

Pentru familia și enoriașii săi, părintele Marin Negulescu a fost întruchiparea seriozității, hărniciei, caracterului, integrității morale, zidind prin truda lui locașuri de rugăciune, iar din mila lui au izvorit fapte de caritate. El a iubit pe Dumnezeu, Biserica sa, neamul din care a răsărit și turma pe care a păstorit-o, dovedind zel în slujirea lor.

Dar ochii părintelui Marin Negulescu s-au închis pe veci. Îl plînge familia, îl plîng enoriașii, îl regretă prietenii, îl plînge iubirea de om, iubirea creștină, însă vine credința în Dumnezeu și usucă toate lacrimile, iar nădejdea ne îndreaptă privirile spre zările vieții veșnice.

În calitate ce dețin, ca inspector eparhial așa cum a fost părintele Marin Negulescu și ca delegat al Prea Sfințitului Părinte Episcop Epifanie, transmis și pe această cale, în numele Prea Sfinției Sale, al Prea Sfințitului Arhiepiscop Vicar Gherasim, al clerului Catedralei episcopale din Buzău, ostenitorilor din Centrul Eparhial, al preoților din Eparhia Buzăului și credincioșilor care l-au cunoscut pe părintele Marin Negulescu, un cuvînt ales de compasiune pentru întristata familie, odată cu exprimarea regretului de a fi pierdut pe unul dintre preoții noștri care s-a ostenit cu timp și fără timp în ogorul Domnului.

Un cald cuvînt de mîngiere adresăm, din nou, maicii preotese care a rămas văduvă. Deși a pierdut pe cel care i-a fost sprijinul și păstorul vieții, toluși, va trebui ca în cugetul său întristat să dea slavă Bunului Dumnezeu pentru anii ce l-au fost dăruiti să conviețuiască și pentru tihna ce-a găsit-o lîngă soțul care și-a făcut un ideal din a se dăruia pentru familie.

Copiii săi vor reține chipul cald, luminos, blînd și îngăduitor al tatălui care i-a iubit, încurajat, îndreptat spre tot lucrul cel bun, făcîndu-li-se pildă pentru toate cele ale vieții. Beneficiînd de sprijinul pe care numai un părinte îl poate da odraslelor sale, să mulțumească Atotțiitorului Dumnezeu pentru toate darurile ce le-a revărsat asupra familiei, luînd aminte la toate sfaturile ce le-a dat tatăl lor în timpul vieții.

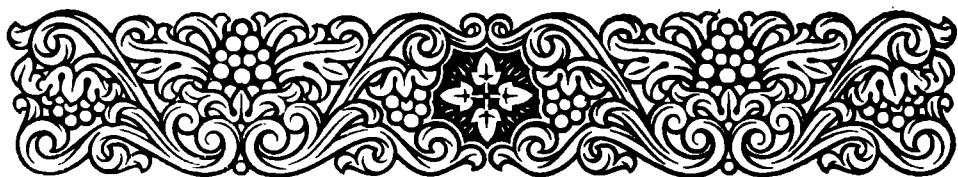
Citînd un pasaj din cererea sa de reîncadrare, în anul 1979, ca preot la Catedrala episcopală din Buzău, «ar fi o fericire pentru mine, — scria dînsul atunci —, să-mi închei servirea preoțească la altarul pe seama căruia am fost prohișisit», putem spune că părintele Marin Negulescu a murit fericit și conștient că și-a îndeplinit misiunea.

El a plecat spre veșnicie, dar rămîn faptele sale frumoase și chipul său blînd spre creștinească pilduire.

Și, după cum aici pe pămînt a fost luminător de suflete și rugător pentru ele la Bunul Dumnezeu, avem încrederea că va face același lucru și în locașurile fericirii neînserate, la care l-a chemat Părintele Cereș.

Să-i fie sufletul în rîndurile dreptilor și memoria binecuvîntată !

Pr. NICOLAE POPESCU

RECENZII ȘI NOTE BIBLIOGRAFICE

† Epifanie Norocel, *Episcopul Buzăului, Pagini din istoria veche a creștinismului la români. Mărturii ale continuității poporului nostru*, Editura episcopiei Buzăului, 1986, 346 pagini.

Volumul scris de Prea Sfințitul Episcop al Buzăului, recent și într-o aleasă prezentare grafică apărut, se adresează, după cum subștie însuși autorul, «credincioșilor și publicul larg de cititori, pasionați de istorie, de vechimea creștinismului, de statornicia și continuitatea românilor în spațiul dintre Dunăre și Mare precum și din estul și la o parte din sudul Moldovei»¹.

Autorul, teolog pasionat de istoria veche a bisericii în care s-a specializat și a patriei noastre, convins de «actualitatea, permanența și necesitatea cunoașterii de către orice român și creștin a adevărului istoric, despre ființa neamului său» reunește în lucrarea de față studiile și comunicările — cu unele modificări la o parte din titluri și cu mici dar însemnate intervenții în texte, ce au făcut obiectul constatărilor, — Prea Sfinția Sa a fost episcop vicar al Tomisului între anii 1975—1982 și, actualmente, al Buzăului — observațiilor și concluziilor de istorie veche, publicate între anii 1972—1982 «în diverse reviste» la care adaugă contribuții inedite, în câteva studii refe-

ritoare la vechimea creștinismului în cuprinsul actualei Episcopii a Buzăului.

Partea I cuprinde unsprezece capitole ce privesc «*creștinismul străvechi în Dobrogea*», constituind, de altfel, substanța volumului.

«*Sfințul Apostol Andrei în tradiția românilor, mărturie a vechimii creștinismului și a continuității noastre*» deschide seria de contribuții la istoria creștinismului românesc în Dobrogea. Se pare că figura Sfințului Apostol Andrei este o constantă în cercetarea P.S. Sale, pentru că argumentează, am zice fără exagerare, cu acrbie chiar, teza andreiană, convingând pe cititor că «*Intiiul chemat dintre apostoli*» a predicat Cuvîntul Domnului printre strămoșii noștri geto-daci. Sînt etalate documente citate după istorii vechi (Origen, Eusebiu de Cezareea, Doctrina syriacă a Apostolilor. Pseudo Atanasios, Hippolyt Romanul, Nichifor Calist), din unele cărți liturgice, din viețile sfinților, tipărite în țara noastră, și din lucrările unor renumiți istorici români (Filaret Șerban), Ghenadie Enăceanu, Dionisie Fotino, Constantin Erbiceanu,

1. † Epifanie Norocel, episcopul Buzăului, *Pagini de istoria veche a creștinismului la români. Mărturii ale continuității poporului nostru*. Editura Episcopiei Buzăului, 1986, «Cuvînt înainte», pag. 5.

prof. C. C. Giurescu, P. P. Panaitescu, I. Barnea, ale preoților profesori, Niculae Șerbănescu, Ion Rămureanu și Mircea Păcurariu) fără să omită și opiniile care ar pune sub semnul întrebării teza susținută de cei dinainte. (D. M. Pippidi etc.), păreri eclipsate de mulțimea argumentelor anterioare cât și de cele absolut inedite pe care autorul le aduce în partea a treia a studiului intitulată «Sfântul Andrei în folclorul și obiceiurile locale». Remarcăm că metoda etnohistorică, folosită de autor, reușește să convingă și pe cel mai sceptic și sobru istoric în problemă. În fond «etnoistoria», spune o autoritate în specialitate, «presupune posibilă interpretare a documentelor de oralitate în sfera de cuprindere a sintezelor istoriografice, indiferent de stadiul de dezvoltare al popoarelor sau comunităților etnice studiate și, în sens invers, ea presupune implicit posibila interpretare și valorificare a documentelor istorice»².

S-a afirmat în acest sens, că «istoricii și etnologii ar trebui să studieze în colaborare fenomenul esențial pentru ambii: tradiția»³. Și autorul își propune și reușește să aducă ample argumente ale tradiției și folclorului local (obiceiuri, colinde, texte) care întăresc teza andreeană.

Cu «Viața bisericească la Tomis în secolele IV și VI» — al doilea capitol al volumului, autorul reușește să reconstituie starea creștinismului în primele veacuri la Tomis, sub împărăția lui Constantin cel Mare, Constanțiu, Anastasie I și Justinian (respectiv între 306—565). După ce reamintește părerile autorizate ale unor mari și recunoscuți istorici cu privire la răspândirea creștinismului la Tomis încă din primele secole, P. S. Sa sintetizează din epigrafiile celor «45 de

inscripții creștine din secolele IV—VI — în limba greacă și latină» conținutul creștin al acestora — rugăciuni scurte, texte biblice și liturgice, expresii și denumiri creștine, formule specifice incizate pe stelele funerare cu simbolurile adepților lui Hristos ce le împodobesc și le diferențiază (porumbelul, peștele, monograma lui Hristos, ancora, crucea), argumentând pe larg demersul propus asupra vieții creștine de la Tomis în veacurile în discuție.

Subcapitolul intitulat «Episcopia Tomisului» este o reușită reconstituire a ființării și dezvoltării «celui mai vechi centru eclesiastic de pe pământul Patriei noastre» (p. 63), prezentând și unele microbiografii asupra primilor episcopi «bărbați destoinici», renumiți prin virtutea vieții lor (Evangelicus, Titus, Teofil, Epictat, Bretanion etc), mulți dintre ei sfîntînd mărturisirea credinței cu sînge de martiri. Inedit ni se pare subcapitolul III — «Trepte ierarhice» — care scoate în evidență aspecte de viață concretă de organizarea ierarhiei la Tomis. Așiderea și subcapitolul IV asupra «monahismului». Studiul, lecturat cu atenție în întregime, dovedește suficient existența unei intense vieți bisericești în Dobrogea veacurilor IV—VI «care a contribuit într-o mare măsură la promovarea culturii în această provincie, la întărirea relațiilor în Orient precum și la lupta autohtonilor împotriva acelor care căutau să cotopească și să jefuiască această vatră străbună» într-o perioadă de «etnogeneză a daco-romanilor și a urmașilor lor care sînt români» (p. 79). De altfel este ceea ce vor întregi și vor susține titlurile următoare despre care vom vorbi succint, dat fiind și cadrul restrîns al prezentării de față.

2. Paul Simionescu, *Etnoistoria — știință a convergenței interdisciplinare*, art. în R. S. România, București, 1980, p. 49.

3. Jacques Le Goff, *The historian and the common man*, în «The Historian between the Ethnologist and the Futurologist». Venice, April 2—8, 1971, p. 204, 211—213 cf. Paul Simionescu, *Etnoistoria — convergență interdisciplinară*, Ed. Academiei R. S. România, București, 1983, p. 84.

În cap. «*Vestigii arheologice la Tomis*», autorul susține teza și mai înainte anunțată a unei vieți bisericești bine organizate încă din primele veacuri ale orașului metropolă de la Marea Neagră accentuând simbolurile creștine de pe vasele și mozaicul descoperite aici și discutate și de alți cercetători și specialiști (I. Barnea, dr. Adrian Rădulescu etc.).

Studiul publicat sub titlul «*Basilicile creștine din Dobrogea*» prezintă pe larg situația la zi a descoperirilor cu privire la aceste sfinte locașuri care oferă dovada grăitoare a unei vieți intense bisericești în toată regiunea dintre Dunăre și Mare în perioada primelor veacuri creștine. Prea Sfinția Sa trece în revistă rezultatele specialiștilor arheologi sintetizând contribuțiile acestora (V. Pârvan, Gr. Tocilescu. I. Barnea, M. Coja, S. Gavrilă, Em. Condurachi, Petre Diaconu, V. Bauman etc.) iar, pe de altă parte, confruntând aceste materiale cu viziunea sa proprie de istoric al Bisericii vechi, liturgist și teolog asupra basilicilor și descoperirilor legate de acestea din localitățile Argamus, Histria, Tomis — stăruind asupra materialului arheologic liturgic inedit al basilicii nr. 6 din Tomis —, Calatis, Ivida, Tropaeum Traiani, Niculișel, Noviodunum, Dinogetia, Troesnus, Beroe — aici semnalează cripta cu cei doi martiri, insuficient cercetată de arheologi —, Axiopolis și Sucidava. Abordarea tuturor basilicilor cu tot inventarul lor arheologic de importanță istorico-bisericească sporește ineditul studiului.

Pornind de la considerația lui T. Mommsen că «inscripțiile sînt legate de viață, ele nu reprezintă literatură», în capitolele care urmează, P. S. Epifanie elucidează trei probleme: «*Nașterea Domnului în inscripțiile vechi creștine*» — unde comentează formule «*XMF*» («*Maria naște pe Hristos*»), descoperită pe câteva amfore — «*Crucea și Învierea*», subiect deloc la îndemîna oricui, dacă au-

torul n-ar fi și teolog, în care «simbolul victoriei creștine al morții Celui ce ne-a mîntuit» aduce mărturia teologiei crucii și învierii primilor daco-romani pe pămîntul Dobrogei în vremuri de sîntă plămadă, și «*Chipul și numele Maicii Domnului însemnate pe obiecte și inscripții vechi descoperite*» în aceeași arie, unde se evidențiază prezența antinestoriană a Maicii Domnului pe unele amfore și geme locale.

În continuare, autorul semnalează «*Noi descoperiri de elemente creștine în județul Constanța*» cu ocazia periegezei și cercetării de către specialiștii constănțeni în anii 1977—1978 a celor trei complexe funerare (datate în sec. VI), depozite de elemente rituale creștine (crucea-cruț latină —, «porumbelii», opaiț cu motive creștine etc.), iar în motivele de pe cavoul «de la Parapot» autorul identifică pe unul din precursorii anonimi ai artei creștine (p. 159).

Capitolul «*Alte descoperiri arheologice cu caracter creștin*» este un raport documentar despre descoperirile la zi de la Tomis, Axiopolis, Calatis și Sucidava. Depozitul de vase de argint de la Sucidava care conservă însemne creștine — decorații prin incizii etc. — pe care autorul le descrie cu competență și detaliu presupuse a proveni din mai multe centre creștine și «cu întrebunțări liturgice» poate chiar în basilica Episcopiei de Sucidava, sporește ineditul studiului și aportul Prea Sfinției Sale în problema vechimii creștinismului în provincia de la Mare.

«*Dobrogea — vatră a ortodoxiei românești*» scoate în evidență contribuțiile ortodoxe ale unor mari teologi, episcopi și călugări (Bretanion, Terentius Martyrios, Teotim I, Ioan, Teotim al II-lea, Paternus Valentinian, Sf. Ioan Cassian, Dionisie Exiguul, Ioan Maxențiu) care prin învățătura lor apostolică a «constituit unul din elementele importante de etnogeneză în epoca de formare și de permanență istorică a poporului român», anticipînd

«simbloza dintre ortodoxie și viața popoului român de-a lungul secolelor» (p. 186).

Cu demersul «*Unitate, continuitate strămoșească și creștin-ortodoxă în Dobrogea*», Prea Sfințitul Episcop încheie partea I a volumului, atrăgând atenția cititorului, ca o idee permanent susținută, că pământul dobrogean s-a dovedit a fi o continuare a Munteniei, că avem multe elemente și dovezi creștine ortodoxe care «argumentează incontestabil permanența și continuitatea noastră etnică și culturală pe aceste meleaguri» (p. 190), continuitate susținută în vîrstă medie și modernă a istoriei de ajutorul ortodox cultural dat de voievozii aceleiași Țări Românești prin trimiterea de preoți, dascăli, zugrăvi, odăjdii, cărți de cult și cărți de îndrumare bisericească din diferite zone ale întregii Români.

Partea a II-a care vizează «*Creștinismul străvechi în Eparhia Buzăului*» se deschide cu capitolul «*Răspîndirea și organizarea creștinismului în primele veacuri*», care pune problema pătrunderii religiei lui Hristos la nord de Dunăre chiar simultan cu sudul marelui fluviu date fiind legăturile dintre populația autohtonă de pe ambele maluri ale Danubiului «permanent stăpînită de conștiința originii ei comune» și aduce în acest scop mărturiile literare patristice (citează pe Sf. Vasile, Philostorgios, Sozomenos, Epiphanius, episcopul Salaminei, actul martiric al Sf. Sava Gotul etc.), mărturii lingvistice (discuție despre Biblia lui Ulfila) și mărturii arheologice («micul munte Athos» al Țării Românești din Munții Buzăului).

«*Sfințul Sava de la Buzău*» este o monografie agiografică a Sfințului martir de la Mouseos (= Buzău; este logic că se renunță la semnificația Buzăului din blg. «boză» — tulbură, vezi p. 227), adusă la zi cu toate discuțiile și aprecierile precedente ce subliniază și unele idei de context printre care și aceea că Biserica ortodoxă în secolul al IV-lea de aici din

cotul Carpaților prezenta, chiar înainte de venirea goților, o situație înfloritoare, menținînd legături strînse cu creștinii din Dobrogea și din Orientul ortodox. Impresionant rămîne subcapitolul «*Viața Sfințului Sava de la Buzău care «săvîrșindu-se prin lemn și apă la 12 aprilie 372, a păstrat curat semnul mîntuirii».*

În partea a III-a a volumului, P. S. Episcop Epifanie inserează cu abilitate istorică două studii: despre «*Creștinismul la români în general*» studii de concluzii și cu necesitatea impusă, dacă avem în vedere întregul excurs al celor înainte prezentate.

În primul demers analizează opiniile acelui prim savant român care s-a numit Demetrius Cantemir Moldaviae Princeps despre «*introducerea cultului religiei creștine*». Neomițînd nici celelalte păreri clericale în chestiuni (Filaret Scriban cu teza andreeană; Sc. Ardeleană cu teza colonizării romane; V. Părvan, N. Iorga etc. cu teza secolului III și C. Dalcoviciu D. Pippidi și K. Horedt — cu teza sec. IV»), teze confirmate sau infirmate după caz și reactualizate de descoperirea criptei de martiri de la Nicullțel, apoi de unele studii mai recente care «apartîn unor colective conduse de mari reprezentanți ai științei arheologice și istoriei românești, autorul adaugă acestora nenumărate argumente grăitoare din rezultatele desoperirilor arheologice contemporane care confirmă teza răspîndirii creștinismului la populația daco-romană aici din primele secole, așa cum de altfel și D. Cantemir lasă să se înțeleagă cînd scria că «se poate vorbi despre pătrunderea ideilor creștine în Dacia din sec. III»⁴.

Deosebit de dens și scrupulos argumentat este capitolul «*Continuitatea românească și creștină, considerații noi*» care încheie volumul de care ne ocupăm. În acest excurs se pare că autorul nu scapă ocazia să dezbată odată cu dovezile de necontestat ale continuității românești și

4. Dimitrie Cantemir, *Descrierea Moldovei*, tr. de Gh. Adamescu, București. 1942, p. 177.

creștine și aberațiile unor istorici cu intenție sau fără și, orînduindu-i locul acesteia ample documentații la finele volumului, Prea Sfinția Sa prilejuiește cititorului concluziile prețioase că: 1) fiind creștini din primele secole, locuitorii din Scythia Minor și vechea Dacie aveau în secolul al III-lea o episcopie la Tomis, mutată după distrugerea acesteia de invazia slavilor, în altă parte, așa cum acei din Pusta Panoniei, cunoscuți ca păstori ai romanilor, aveau una în Banat la gura Mureșului «a avantenilor» în sec. al VIII-lea, 2) «după creștinarea bulgarilor în 865, ochii patriarhului Fotie și ai celor doi frați (Metodiu și Chiril) s-au îndreptat spre moravi și cehi și 3) pătrunderea ungarilor în Pusta Panoniei, locuită de slavi, bulgari și vlahi în 896 a împiedicat un timp organizarea bisericească din această regiune, precum și din Transilvania, atacată de oștile lui Arpad, probabil între 908—910» (p. 209).

Ca un corolar al celor pînă acum expuse, autorul subliniază evidența istorică, că «noi românii ne-am născut și ne-am format ca popor și națiune», iar popoarele

migratoare au găsit aici o civilizație avansată, pe care și-au însușit-o, deci «Românii sunt cel mai vechi popor creștin față de toți vecinii lor» (citată după S. Mehedinți); acest fapt incontestabil fiind cel mai puternic «argument pentru continuitatea și romanitatea populației nord-dunărene în mileniul I și că «Biserica noastră strămoșească prin slujitorii ei a adus o contribuție importantă la perenitatea și eforturile pentru unitatea și neatrîrnarea poporului român de-a lungul veacurilor» (p. 288).

Este ceea ce a argumentat Prea Sfinția Sa, Episcopul Epifanie al Buzăului în întregul volum, bogat ilustrat (103 pagini) cu prezentarea sumară a conținutului în limbile engleză și franceză, indice de nume, ca o contribuție deosebit de valoroasă la clarificarea și documentarea multor pagini de istorie veche a creștinismului la românii de la Tomis și Calatis pînă la cei de lângă «micul Athos» din estul Carpaților.

Prof. Dr. GHEORGHE C. MIHALCEA

Paul-Gerhard Müller, *Lexikon exegetischer Fachbegriffe*, în col. «Biblische Basis Bücher», Band 1, Verlag Katholisches Bibelwerk, Verlag Butzon & Bercker, Stuttgart, 1985, 256 p., 13 × 20 cm.

În Cuvînt înainte P.-G. Müller constată că și Teologia, ca oricare altă știință, își are o terminologie de bază proprie cu un vocabular special în care și găsesc loc și unele cuvinte străine și, mai cu seamă, o terminologie internațională (p. 7). În cadrul Teologiei, disciplina care poartă numele de Exegeză biblică și-a formulat, de-a lungul timpului, dar mai ales în ultimele decenii, un vocabular propriu, de specialitate, care rămîne, în mare măsură, greu accesibil nespecialiștilor. Se constată că, în toate disciplinele, au apărut, în vederea unei rapide informări a cititorilor, lexicoane cuprinzînd noțiunile de bază ale acelor discipline. O asemenea lucrare era, pînă acum, un deziderat, pentru domeniul studiului exegetic. Lexiconul de noțiuni exegetice de specialitate vine în întîm-

pinarea acestui deziderat. Acest Lexicon, apreciază autorul, va putea fi folositor școlilor teologice de toate gradele, celor care au preocupări privind studiul biblic, teologilor și slujitorilor bisericești, în general, oricăror persoane preocupate să-și însușească în mod științific o terminologie a cărei aplicație nu se mărginește la studiul biblic (p. 7). Noua ediție a Lexiconului de care ne ocupăm ne oferă informații la zi asupra a peste 550 de cuvinte-articol folosite ca termeni de specialitate în domeniul exegetic (p. 8). La fiecare cuvînt-articol al Lexiconului se va putea lua cunoștință de o bibliografie de specialitate privind respectivul articol.

În acest Lexicon nu se vor afla numele persoanelor, localităților, al animalelor sau plantelor etc. întîlnite în Sfînta Scrip-

tură. Acest Lexicon nu este deci un Dicționar biblic propriu-zis.

Fiecare articol din Lexicon va urmări, în special, să evidențieze următoarele aspecte: Arătarea originii (grecești, latine, sau ebraice) a termenului și substratul său semantic; dezvoltarea istorică și obiectivă a termenului considerat; întrebuintarea actuală în știința biblică; bibliografia care ajută la aprofundarea noțiunii luate în discuție (p. 9).

În continuare, întâlnim, în lucrarea lui P.-G. Müller, *Lista articolelor și a trimiterilor* (la alte articole înrudite întâlnite, de asemenea, în Lexicon). O simplă selecție din această listă face dovada valorii și importanței lucrării de care ne ocupăm pentru exegeza biblică: abreviere, abstract, adjectiv, adverb, echivalență, etimologie, agrafa, acadic, acrostih, actualizare, accent, alegorie, alograf, amplificare, anadiploză, anagogie, anacolut, analogie a credinței, anamneză, anafer, anatemă, anecdotă, anonim, antologie, anticlimax, antilegomena, antonim, antropomorfism, antiteză, antitiv, afazie, apocaliptic, apocrif, apoftegmă, aposiopeză, aprosdocheton, Aquila, aramaic, arbitrar, asterisc, asindetic, aticism, autenticitate, autograf, autor, Baraita, înțeles, noțiune, Benedictus, comisie biblică, bibliolatrie, biblicism, bilingualism, Bodmer (papirus), brahiologie, Canticum, harismă, Chester-Beatty-Papiri, chiasmă, hristocentric, Comma Johanneum, consecutio temporum, corpus Paulinum, Credo, Dei Verbum, decompoziție, derivat, determinare, defteroisala, defterocanonic, defteropaulin, diaconic, diacritic, dialect, dialog, diatribă, dihotomie, diminutiv, disjuncție, discurs, disimulare, distincție, doxologie, dualism, elipsă, elohist, encliză, demitizare, entropie, epanadiploză, epenteză, epxeγcaō, eshatologic, ezoterism, etnolingvistică, etimologie, expansiune, exegeză feminină, florilegium, Formgeschichte, fundamentalism, funcție, gramatică funcțională, functionalism, gemație, gramatică generativă, gen literar, glosar, parabolă, gnoză, hagada, hagiograf, hapax legomenon, haplografie, elenism, henoteism, ermeneutică, aternonimie, hexateuch, omoioteleuton, omologheză, omonimie, omofon, imn, ipoteză, uniunea ipostatică, ipoteză, idiom, implicit, incoativ, infinit, informat, incompatibilitate, inerție, inspirație, intensiv, intenție, interacțiune, interferență, interjecție, intercomunicație, interlingvistic, interpolare, izotopie, iterativ, Kaballa, canon, categorie, cherigma, comparație, comparabilitate, competență, componentă,

confesiune, congruență, concordanță, conotat, contaminare, context, școala din Kopenhaga, limbaj, limbă, lingvistică, critică literară, litotă, Logienquelle, Magnificat, majuscul, macrolingvistică, masora, exegeza materialistă, metalingvistică, metateză, metonimie, midraș, microlingvistică, minuscul (manuscris), mișna, model, monoteism, morfem, morfologie, multilingvism, mit, Nag Hammadi, neologism, oc-tateuh, onomasologie, onomastică, oracol, ostraca, oximoron, palimpsest, hirtie, papirus, parabolă, paradigmă, paralelism membrorum, parafrază, parataxă, paranteză, paronomasie, parusie, paulinism, Pentateuch, pergament, pericopă, peșer, fonem, fonetic, filacterie, pleonasm, pluralia tantum, polsemie, polteism, predicat, preexistență, prefix, școala de la Praga, primat, procliză, prolepsă, prozelit, prozodie, pseudoepigrafe, psiholingvistică, Quellenkritik, Qumran, Redaktionskritik, redundanță, retorică, raport de călătorie, religionsgeschichtliche Methode, scole, scription continua, semantică, semasiologie, semiologie, semiotică, sensus plenior, Septuaginta, exegeză sociologică, exegeză statică, stemma, stereotip, stratificare, structuralism, sufix, simbol, simetric, sindetic, problema sinoptică, sinonimie, sintagmă, talmud, tautologie, terminologie, terminus technicus, tetragram, critica textuală, Tora, traducere, uncial (manuscris), Vetus Latina, Vulgata, familie de cuvinte.

Între paginile 25—29 ale lucrării, cititorul va afla lista prescurtărilor folosite în carte, autorul utilizând, în acest sens, lucrarea *Internationales Abkürzungsverzeichnis für Theologie und Grenzgebiete*. Berlin, New York, 1974, S. Schwertner. Această lucrare a fost întregită prin *Abkürzungsverzeichnis*, în *Theologische Realenzyklopädie* (Berlin) 1976, p. 347—398. Cititorul va putea lua cunoștință de o lungă listă a publicațiilor periodice consacrate îndeosebi Vechiului și Noului Testament. Această listă cuprinde aproape 30 de publicații periodice consacrate studiului Sfintei Scripturi.

Urmează o listă bibliografică de o deosebită valoare în care cititorul va întâlni titlurile celor mai valoroase enciclopedii, dicționare și comentarii care prezintă importanță pentru studiul terminologiei exegetice. Această literatură este împărțită în următoarele rubrici:

1. *Dicționare filologice și teologice biblice*. Sînt citate, în această rubrică, lucrări ca: *Theologische Wörterbuch zum Neuen Testament*, hrsg. von G. Kittel - G. Friedrich, 10 vol., 1933—1979; *Theologisches Wörterbuch zum Alten Testament*,

hrsg. von Botterweck-Ringgren, pînă acum 5 vol., Stuttgart, 1970—1985; *Exegetisches Wörterbuch zum Neuen Testament*, 3 vol., hrsg. von H. Balz-G. Scheider, Stuttgart, 1973—1978; W. Bauer, *Griechisch-Deutsches Wörterbuch zu den Schriften des Neuen Testaments und übrigen urchristlichen Literatur*, Berlin, ed. a V-a, 1958; Koehler-Baumgartner, *Hebräisches und Aramäisches Lexikon zum Alten Testament*, Leiden, ed. a V-a, 1974 ș.u.; *Theologisches Begriffslexikon zum Neuen Testament*, 2 vol., hrsg. von Coenen-Beyreuther-Bietenhard, Wuppertal, ed. a V-a, 1977; *Bibeltheologisches Wörterbuch*, 2 vol., hrsg. von J. B. Bauer, Graz, ed. a III-a, Graz, 1967; *Wörterbuch zur biblischen Botschaft*, hrsg. von X. Léon-Dufour, Freiburg, ed. a III-a, 1981; *The New International Dictionary of New Testament Theology*, ed. C. Brown, 3 vol., Exeter, 1975—1978; H. Haag, *Biblisches Wörterbuch* (Herder Tb 394), Freiburg, 1971.

2. *Lexicoane biblice*. La această rubrică sînt inserate: *Dictionnaire de la Bible*, 5 vol., Paris, 1895—1912; *Supplement la acesta*, pînă acum 8 vol., Paris, 1928—1985; *The Interpreter's Dictionary of the Bible*, hrsg. v. G. A. Buttrick, 4 vol., New York, 1962, *Supplement*, 1976; *Biblisches Reallexikon*, hrsg. von K. Galling, Tübingen, ed. II-a, 1977; *Calwer Bibellexikon*, hrsg. von Th. Schlatter-K. Gutbrod-R. Kücklich, Stuttgart, ed. a III-a, 1973 *Biblisches-historisches Handwörterbuch*, 4 vol., hrsg. von B. Reicke — L. Rost, Göttingen, 1962—1179; J. Hastings, *A Dictionary of the Bible* (1942—1951), rev. by Grant, Rowlep, Edinburgh, 1963; N. Turner, *Handbook for Biblical Studies*, Filadelfia, 1982; G. F. Serrano — L. A. Schökel, *Petit vocabulaire des études bibliques*, Paris, 1982; *Die Bibel und ihre Welt. Eine Enzyklopädie zur Hl. Schrift* (hrsg. von G. Cornfeld și G. J. Botterweck), 2 vol., Bergisch-Gladbach, 1969 (trad. engleză, Tel Aviv, 1964).

3. *Dicționare asupra iudaismului*: *Encyclopaedia Judaica. Das Judentum in Geschichte und Gegenwart*, 10 vol., Berlin, 1928—1934 (incomplet); *Kleines Lexikon des Judentums*, hrsg. von J. Maier-P. Schäfer, Stuttgart, 1981; *Lexikon des Judentums* (hrsg. von J. F. Oppenheimer), Gütersloh, 1967.

4. *Dicționare generale*: *Theologische Realenzyklopädie*, hrsg. von Krause-Müller ș.a., Berlin, 1967 ș.u.; *Reallexikon für Antike und Christentum*, hrsg. v. Th. Klauser, Stuttgart, 1941 ș.u., *Neues Handbuch theologischer Grundbegriffe*, 4 vol., hrsg. von P. Eicher, München, 1984, ș.u.;

The Oxford Classical Dictionary, ed. Hammond — Schullard, Oxford, ed. a II-a, 1970; M. Lurker, *Wörterbuch biblischer Bilder und Symbole*, München, 1973.

5. *Dicționare filologice*: J. Knobloch (Hrsg.), *Sprachwissenschaftliches Wörterbuch*, Heidelberg, 1961 ș.u.; C. Henper, *Taschenwörterbuch der Linguistic*, München, 1973; O. Ducrot-T. Todorov, *Dictionnaire encyclopédique des sciences du langage*, Paris, 1972; M. Pei, *Glossary of Linguistic Terminology*, New York, 1966; W. Ulrich, *Wörterbuch. Linguistische Grundbegriffe*, Kiel, 1981; M. Beuse-W. Walther (Hrsg.), *Wörterbuch des Semiotik*, Köln, 1973; T. Lewandowski, *Linguistisches Wörterbuch*, 3 vol., Heidelberg, ed. a III-a, 1979; H. Bussmann, *Lexikon der Sprachwissenschaft*, Stuttgart, 1983; O. F. Best, *Handbuch literarischer Fachbegriffe*, Frankfurt/M., ed. a III-a, 1982.

Cea mai mare parte a Lexiconului (p. 38—256) este dedicată, firește, expunerii articolelor care compun lucrarea și care au fost amintite, în cea mai mare parte, mai sus; astfel cititorul și-a putut forma o opinie asupra bogăției materialului organizat în Lexicon, într-o deplină cunoștință de cauză. Totodată se poate astfel constata că știința exegetică biblică își are propriul său vocabular, mijloace lexicale proprii care se folosesc în expunerile de specialitate. Este de remarcat că terminologia exegetică biblică are un caracter internațional și că ea s-a format de-a lungul a multor veacuri, fiind rodul ostentelilor multor generații de cercetători asidui ai Sfințel Scripturi. Dar, mai ales, ale Sfinților Părinți și scriitorilor bisericești. Cea mai mare parte a terminologiei exegetice biblice își are originea în limba greacă, deoarece, în această limbă, au scris comentarii, omilii și alte prezentări exegetice Sfinții Părinți și scriitorii bisericești din Răsărit.

Desigur, o simplă prezentare a unei cărți, oricît de amplă, nu poate suplini lectura acelei cărți; totuși, prezentarea citorva articole din Lexicon, în traducere, va ajuta pe cititor să ia cunoștință de metoda folosită de autor în expunerea sa, amplasarea articolelor din lucrare, logica intrinsecă a dezvoltării conținutului articolului respectiv.

Să ne oprim, pentru început, asupra articolului *Agrafa* (p. 43—44) pe care-l vom prezenta, în totalitate.

Agrafa (grecește agraphon — nescriș), denumire specială a cuvintelor lui Iisus, care nu se întîlnesc în Evangheliile canonice, ci în alte scrieri ale Noului Testament, în Părinții Bisericii, în Apocrife,

În literatura iudaică sau islamică. Valoarea acestora ca autentice ziceri ale lui Iisus cel istoric trebuie examinată în fiecare caz în parte, ca și în cazul așa numitelor logia (ale lui Iisus).

Anadiploză (p. 51) (din limba greacă, reduplicație): Reluarea ultimelor cuvinte ale unei propoziții sau fraze la începutul frazei care urmează pentru a-i întări înțelesul.

Anacolut (p. 52), (din greacă și latină, fără urmare): O întrerupere sau o falsă sau ilogică continuare a unei propoziții sau fraze începute, prin care structura sintactică se încalcă și dezvoltarea expunerii suferă. La Pavel apar adesea (anacolute) datorită dictării, întreruperii redactării sau scrierii (textului respectiv), a slăbirii concentrării. O formă specială (a anacolutului) este anantapodoton (din grecește, nerestituit) în cazul căruia din două conjuncții corelative, a doua este uitată în construcția corelativă. De exemplu: Fraza care începe prin «Intr-adevăr, ce-l drept» nu va avea, în continuare, urmarea obligatorie: «însă»; sau: «atît» fără urmarea «cît și».

Apocrif (p. 61—62) (din limba greacă, ascuns): Fiecare din cărțile sau scrierile care, în iudaism, n-au fost admise în colecția «scrierilor sfinte» și, în creștinismul secolelor I pînă la IV, în Noul Testament, va fi privită ca apocrifă. Deși aceste scrieri nu sînt acceptate oficial în canonul Bibliei, își găsesc un loc important totuși în Liturgie și în viața religioasă. După concepția protestantă, au fost păstrate în canonul catolic al Vechiului Testament Scrierile deuterocanonică și anume, acelea care se întîlneau în traducerea greacă a Septuagintei, dar nu și în Biblia ebraică, fiind considerate ca apocrife, în timp ce partea catolică numea apocrifo cărțile provenind în literatura extrabiblică a pseudoepigrafelor. Pentru a se evita confuziile care pot fi provocate de această terminologie canonică, de curînd, s-a adoptat pentru cărțile deuterocanonică ale Vechiului Testament denumirea de «scrieri tîrzii ale Vechiului Testament» pe care-l pot folosi împreună atât catolicii, cît și protestanții, obținîndu-se astfel o claritate deplină.

La acest articol, autorul citează următoarea literatură: W. Kautsch, *Die Apokryphen und Pseudoepigraphen des Alten Testaments*, Bd. II, Tübingen, 1900, retipărire Darmstadt, 1962; P. Riessler,

Alt jüdisches Schrifttum ausserhalb der Bibel, Augsburg, 1928, retipărire Heidelberg, 1966; W. G. Kufmel (Hrsg.), *Jüdische Schriften aus hellenistisch-römischer Zeit*, Gütersloh, 1973 ș.u.; A. M. Denis, *Introduction aux pseudoepigraphes grecs d'Ancien Testament*, Leiden, 1970; L. Rost, *Einleitung in die alttestamentlichen Apokryphen und Pseudoepigraphen*, Heidelberg, 1971; G. Delling (Hrsg.), *Bibliographie zur jüdisch-hellenistischen und intertestamentarischen Literatur (Texte und Untersuchungen der altchristlichen Literatur 106)*, Berlin, 1969.

Aposiopeză (p. 62) (din limba greacă *siopē*¹ — încetare, întrerupere, oprire): Întrerupere a vorbirii din pricina agitației, surescîtării sau emoției (de ex. Ioan 6, 62; Fapte 23, 9; II Tes. 2, 3; Rom. 9, 22).

Literatură: F. Blass, A. Debrunner — F. Rehkopf, *Grammatik des neutestamentlichen Griechisch*, Göttingen, ed. a XVIII-a, 1979.

Autograf (p. 67—68) (din limba greacă, autos — însuși, propriu; graphein — a scrie): Un text scris sau cel puțin îmbunătățit, corijat sau întregit de mîna autorului. Din cele 72 de cărți biblice din canonul catolic al Vechiului și Noului Testament nu se cunoaște nici un singur caz în care să ni se fi păstrat autograful vreunuia dintre autorii cărților biblice. Textul biblic ne-a fost transmis, în cazul tuturor cărților, prin copii și manuscrise, din care cele mai vechi sînt papirusuri pentru Noul Testament, iar, pentru Vechiul Testament și Septuaginta, manuscrisele de la Qumran.

Nota noastră. Amintind de papirusuri, de manuscrisele de la Qumran și de Septuaginta, autorul face trimitere la aceste articole pe care le dezvoltă, la locul convenit, în lucrarea sa.

Comma Johanneum (În l. latină, adao-sul Ioaneic): Denumirea unei probleme de critică textuală, pornind de la constatarea că, în I Ioan 5, 7—8, unele manuscrise ale vechii traduceri latine (Itala) și ale Vulgatei Sixto-Clementine, a fost adăugat un text nou. Acest nou text are următorul cuprins: v. 7: «Căci trei sînt care mărturisesc (în cer: Tatăl, Cuvîntul și Sfîntul Duh și aceștia trei una sînt, 8. Și trei sînt care mărturisesc pe pămînt): Duhul și apa și singele, și acești trei una sînt».

1. De fapt *aposiopesis* (ἀποσιωπείσις), acțiunea de a se întrerupe în cursul vorbirii.

Deja Erasmus tipărea între paranteze, în primele sale două ediții ale Noului Testament grec din 1516/1519, acest text, acceptându-l însă în cea de-a treia ediție din 1622. Un decret al congregației inchiziției din 1897 declara acest text ca autentic; în 1927, congregația își revizuieste dispoziția, iar cerțările atente vor dovedi că acest text este un adaos târziu din secolul II, făcut în Nordul Africii (Ciprian), care va fi preluat din secolul al IX-lea în numeroși martori latini ai textului Noului Testament.

Literatură: R. Snackenburg, *Die Johannesbriefe*, Herder, Freiburg, 1975, 44—46; A. Wikenhauser — J. Schmidt, *Einleitung in das Neue Testament*, Freiburg, 1973, 625 ș.u.

D. (p. 82). Sigla pentru Codex Bezae Cantabrigiensis; după Gregory 05; e un manuscris majuscul pe pergament din sec. al VI-lea, are 415 foi, e scris pe o singură coloană, 33 de rânduri 26 × 21,5 cm, în două limbi, în stînga grecește, în dreapta latină; este împărțit în pericope spre o cît mai lesnicioasă citire în cadrul slujbelor bisericești. Acum se găsește în Biblioteca Universității din Cambridge, Anglia. Este martorul principal al așa numitului text «apusean», fiind copiat în Egipt sau în Africa de Nord (Cartagina). Textul latin nu este identic cu vechea traducere latină (Italia).

D. Sigla pentru Codex Claromontanus, după Gregory 06. A fost copiat în secolul al V-lea în sudul Italiei, în pericope, în limbile greacă și latină. Este un codex majuscul pe pergament, care cuprinde cele treisprezece Epistole pauline și Epistola către Evrei. Nu are nici o legătură cu Codex Bezae. În 1565 Teodor Bezas l-a găsit în proprietatea mănăstirii Clermont, lângă Beauvais. Astăzi se află la Biblioteca Națională din Paris.

D. Sigla pentru Deuteronomist.

Literatură: K. Aland — B. Aland, *Der Text des Neuen Testaments*, Stuttgart, 1982, 118 ș.u.; A. Wikenhauser, — J. Schmidt, *Einleitung in das Neue Testament*, Freiburg, 1973, 88—90.

Diacronic (p. 88) (în greacă: *dia* — prin; *chronos* — timp): Metodă lingvistică de cercetare care privește dezvoltarea istorică, în evoluție, a limbii. Stă în opoziție cu conceptul de sincron. În Exegeză sînt orientate diacronic istoria tradițiilor, istoria motivelor, istoria formelor și aceea a redactării, în timp ce critica structurală a formelor procedea sincron.

Literatură: J. Lyons, *Einführung in die moderne Linguistik*, München, 1971; Eugen Coșeriu, *Synchronie, Diachronie und Geschichte*, 1974.

Scriptio continua (din I. latină: *scribere* — a scrie; *continuus* — neîntrerupt, legat): Fel de a scrie înțlnit în cele mai vechi manuscrise majuscule care nu cunoștea pauza sau întreruperea între cuvinte sau propoziții. Din această pricină nu întotdeauna este clar unde trebuie făcută segmentarea literelor într-un cuvînt sau propoziție (cf. Marcu 10, 40 în aparatul textului grec al lui Nestle-Aland)²⁶.

Literatură: K. Aland — B. Aland, *Der Text des Neuen Testaments*, Stuttgart, 1982, p. 284, ș.u.

Fărăste că exemplele de articole interesante pot fi înmulțite, dar considerăm că cele citate mai sus ajută pe cititor să-și formeze o idee asupra metodei de expunere a autorului și asupra extinderii pe care o au diversele teme tratate în lucrare.

Lexiconul lui P.G. Müller nu este decît o lucrare de pionierat care va putea fi completată și cu alți termeni folosiți în știința exegetică actuală, trecuți cu vederea în forma de acum a lucrării, cum sînt, de exemplu: *Lectionar*, *Vetus Syra*, *Peșita*, *Filoxeniana* sau: *afortiori*, *alexandrin*, *antiohian*, *antilogie*, *apozitie*, *apostolitate*, *volumen* etc.

Autorul a acordat, pe bună dreptate, o mai mare atenție procedeele literare, figurilor stilistice sau retorice, întlnite în cărțile scripturistice cărora, în general, celelalte dicționare și enciclopedii biblice nu le acordă prea mult spațiu. Lexiconul de care ne ocupăm poate apoi să fie îmbunătățit în sensul indicării, în toate cazurile, a originii etimologice a termenilor analizați și a dezvoltării acelei părți a articolelor în care sînt citate exemplele din textul însuși al Sfintei Scripturi. De asemenea, e necesar ca, în toate cazurile, să fie completată lucrarea cu exemple precise din cărțile Sfintei Scripturi în care se întlneste situația anunțată prin titlul unuia sau altuia dintre articolele dezvoltate în Lexicon.

Este demn de subliniat că autorul folosește, în lucrarea sa, o terminologie de largă circulație internațională, întlnită în toate limbile europene, avîndu-și originea în limba latină și, mai ales, în greaca veche. Autorul realizează astfel un important deziderat al oricărei expunerii enciclopedice: o cît mai largă accesibilitate.

Pr. SABIN VERZAN

Liviu Mărcuțan, *DECEBAL*, București, 1987, 189 p.

Cu prilejul aniversării celor 1900 de ani împliniți de la înscăunarea marelui rege Decebal, luminosul simbol al nărfămurii dragoste de țară, autorul aduce în paginile cărții sale, publicată în Colekția «*Domnitori și Volevozi*», ed. Militară, «fapte și evenimente mai puțin cunoscute până în prezent».

Reconstituirea anilor domniei lui Decebal e făcută în special pe baza rezultatelor săpăturilor arheologice, care au scos la iveală o foarte evoluată civilizație materială și spirituală, o temeinică închegare de cetăți construite după toate regulile arhitecturii militare antice, fortificații fără de care Dacia nu ar fi putut opune o rezistență atât de tenace și îndelungată masivului efort militar roman de înstăpînire la nord de Dunăre.

Comportarea exemplară a eroismului dacilor, a ostirii și a conducătorului ei, Decebal, în marea luptă de apărare a țării au rămas pentru poporul român momente strălucite ale istoriei sale multi-milenare. Vitejia și curajul în bătălii, iubirea fierbînte a pămîntului lor liber «sînt pentru noi cea mai de preț moștenire de la strămoși», pe care o cinștim și prețuim.

Autorul își împarte cartea în patru capitole: I. — *Decebal — eminent strateg al Daciei*; II. — *Bastionul geto-dacic*; III. — *Continuator al unei străvechi tradiții politice*; IV. — *Marea confruntare*.

Unul dintre evenimentele politico-militare cel mai însemnat din Europa de la cumpăna dintre secolele I și al II-lea d.Hr. a fost marea și extrem de dîrza confruntare armată dintre Imperiul roman condus de împăratul Marcus Ulpianus și statul unitar dac condus de Decebal.

Ceea ce frapează în investigarea personalității legendarului rege erou Decebal, afirmă autorul, constă în puterea sa de apreciere la reala valoare a potențialului militar al statului dac reunificat sub sceptrul său, la care se adaugă priceperea unei minuțioase utilizări a acestui potențial, astfel încît Dacia să poată contracara vreme îndelungată eforturile de cucerire ale romanilor.

Dacia trebuia să dispună de o armă defensivă pe care Roma n-a întîlnit-o decît sporadic în cursul sutelor de bătălii purtate pe cele trei continente circum-mediterraneene de către legiunile sale. Acea «armă» de care dacii dispuneau și al cărei rol cu totul aparte «Traian l-a cam trecut cu vederea consta în rețeaua

mare de cetăți și fortificații ce acopereau întregul cuprins al statului dac». Armata lui Traian a avut de purtat în Dacia un război ce necesita o cu totul altă rezolvare strategico-tactică.

Cu toate că Dacia a fost invadată de romani în primăvara anului 101 cu o uriașă armată ce se cifra la cel puțin 140.000 de ostași, spre surpriza lui Traian n-a putut fi cucerită. Nici unul dintre rivalii Romei n-a opus armatelor romane un sistem defensiv structurat pe complexe de cetăți, așa cum a procedat Decebal, fapt ce îl reliefează ca pe un veritabil creator al unei tactici defensive originale, de o reală eficiență practică. Decebal a preconizat, și a reușit, ca cetățile Daciei să devină un instrument eficient în purtarea războiului de apărare în cazul atacării de către forțe dușmane mai numeroase decît efectivele autohtone.

După conflictul cu Domițian, Decebal a căutat să atragă în slujba Daciei numeroși specialiști în arta construcțiilor militare, arhitecți-ingineri, cărora căuta să le ofere condiții materiale extrem de avantajoase. Întreținerea și apărarea cetăților Decebal a încredințat-o unor persoane autohtone numite de el, unor militari instruiți care posedau cunoștințe temeinice de fortificare și de apărare a obiectivelor ce le-au fost încredințate, și aceștia se recrutau din clasa nobiliară a taraboștilor. Istoricul Creton spune că «cei din jurul regelui erau puși peste cel ce munceau pămîntul cu boii, iar alții erau rînduiți să se îngrijească de cetăți». Numărul cetăților lui Decebal întărite se ridică la circa 100, ceea ce dovedește că Dacia dispunea de un număr apreciable de ostași instruiți.

Pe lângă rolul cetăților-fortificații în interiorul țării, Decebal a căutat să întreprindă legături de bună vecinătate cu neamurile învecinate, și chiar cu regate mai îndepărtate de Dacia, cum a fost cu Pa-corus al II-lea, regele statului persan, în vederea organizării unor coaliții militare antiromane.

Un alt aspect «al elevatei gîndiri de strălucit strateg, care era Decebal», este acela al introducerii în metodele de luptă ale dacilor a unor noi procedee de abordare a bătăliilor. Pe cînd în timpul lui Burebista geto-dacii au purtat războaie la periferiile spațiului etnic pro-

priu, în sec. al II-lea, Dacia era silită să înfrunte forțele armate invadatoare romane chiar în perimetrul propriului stat. Oastea autohtonilor urma să ducă un război de uzură, fără să angajeze bătații în locuri deschise și fără pătrunderi profunde în liniile inamicului a cărui superioritate numerică ar fi dus la copleșirea celor ce se avîntau frontal în luptă.

Spre admirația zecilor de generații, afirmă autorul, care s-au perindat de la tumultoasele evenimente ale anilor 101—102 și 105—106 d.Hr. din Dacia, Decebal n-a mizat soarta statului său pe o singură victorie, ci a cumpănit în așa fel încît resursele militare de care dispunea, mai reduse decît forțele romane, să fie cu maximă judiciozitate utilizate, astfel încît Traian să nu poată surprinde în nici un moment direcții de înaintare lipsite de o acoperire.

Evoluția evenimentelor din anul 102 d. Hr., în urma cărora Traian s-a văzut nevoit să accepte încheierea unei păci cu Decebal, a demonstrat pe deplin temeinicia soluției strategice adoptate de regele dac, evidențiind înaltele sale cunoștințe de artă militară.

Ansamblul fortificațiilor din Dacia, ajuns la maxima sa dezvoltare și modernizare în anii domniei lui Decebal, «era cel mai complex și extins sistem defensiv pe care armatele romane l-au întîlnit în drumul lor de cucerire a continentului european».

Dacă cetățile mai îndepărtate de nucleul statal, *Sarmizegetusa Regia*, au fost întărite cu șanțuri mai adînci decît cele din fazele anterioare, sau li s-au adăugat porțiuni de zid de piatră, peste care s-au ridicat palisade din trunchiuri de copaci, pe măsură ce ne apropiem de cetatea de scaun dacică, cetățile îmbracă haina celor mai moderne, de pe atunci, sisteme de arhitectură militară.

Zidurile compuse din doi pereți din piatră tăiată în blocuri paralelipipedice, între care se punea o umplutură din pămînt și bolovanii, devin principalul obstacol opus atacatorilor. Acest mod de construcție a fost atît de utilizat de către arhitecții militari din Dacia, încît a fost denumit *murus Dacicus*. Cele două paramente din piatră aveau înălțimea de circa 5 m, iar grosimea zidului era de 3 m. Pentru o mai mare rezistență, anumite blocuri erau prinse transversal, în interior, prin intermediul unor birne din lemn, fixate în locașuri triunghiulare tăiate anume în piatra zidurilor. Fortificațiile dace, care în ansamblul lor le

putem asemui cu un veritabil bastion carpatic menit să protejeze cetatea de scaun a Sarmizegetusei Regia, reprezintă, cum afirmă autorul, cea mai grăitoare mărturie că niciînd acest popor, nici sub Decebal, n-a urmărit să ducă o politică de cuceriri de pămînturi îndepărtate, de supunere a unor popoare străine. Cetățile trainic înfipte în vatra geotodacă au fost prin excelență elemente defensive, defintorii pentru un popor legat prin toate fibrele ființei sale de glia străbună. Această linie de politică defensivă a constituit pînă astăzi la poporul român una din caracteristicile defintorii ale politicii sale statale.

Lui Decebal i s-a încredințat domnia în anul 87 în momente de grea cumpănă. Ofensiva romană spre Dacia, precedată de îngrijorătoarele victorii romane pe cîmpurile de luptă din Moesia, l-au adus la conducerea Daciei pe Decebal, care împlinise, cum se consideră, vîrsta de 40 de ani, cunoscut pentru curajul cu care conducea corpurile de armată de sub comanda sa, pentru preocupările de întărire a cetăților Daciei, pentru iscusința sa în elaborarea planurilor de război, pentru calitățile sale de eminent diplomat. Dio Cassius spune că «Duras, care domnise mai înainte, lăsase lui Decebal de bună voie domnia».

În luptele cu romanii, Decebal avea să-și arate iscusința sa de viteaz conducător. Victoria romană obținută de generalul Tettius Iulianus, în anul 88, la Tapae, în actuala trecătoare care leagă Banatul de depresiunea Hațegului, denumită «Poarta de Fier a Transilvaniei», n-a putut fi exploatată deplin de romani. Apărarea pămîntului străbun al dacilor devenise o deviză a întregului popor, iar simbolul de care era legată toată speranța în izbîndă era Decebal, care ar fi, după unii istorici (Ion Horațiu Crișan), un supra nume, însemnînd poate lingvistic «cel Viteaz».

Față de toate celelalte popoare din Europa învinse de romani, în Dacia romanii aveau de înfruntat nu o armată, ci un sistem defensiv edificat la scara țării, apărat de întregul popor. În ziua de 25 martie din 101, împăratul Traian a părăsit Roma și și-a stabilit cartierul general în castrul de la Viminacium (Kostolac din R. S. F. Jugoslavia). Se concentrase la granița de apus a Daciei o armată uriașă, ce se apropia de cifra de 200.000 de oameni.

În drumul spre Tapae, romanii au înfruntat și au distrus cetățile Arcidava de la Vărădia, pe dealul Chillei din jud. Ca-

raș-Severin, cetatea de la Jasenovo (fost Jidovar din Banatul iugoslav), precum și alte fortificații autohtone. În pofida uriașelor forțe angajate, Traian nu a reușit să obțină o victorie decisivă în războiul din 101—102.

Pentru a ieși din cleștele strategic din jurul defensiv al Sarmizegetusei, Decebal a întreprins una dintre cele mai complexe operații strategice din antichitate, atacarea din flanc a spatelui frontului roman, urmărind ruperea legăturilor dintre armata romană din Dacia și restul Imperiului, o extindere la scara Peninsulei Balcanice a operațiilor militare daco-romane. O puternică armată compusă din daci, bastarni și roxolani, concentrată la est de Carpații Răsăriteni, a executat o mare ofensivă asupra provinciei Moesia Inferior. Traian a fost nevoit să conducă personal acțiunile de contracarare a presiunii militare executată de corpul expediționar al celor trei aliați antiromani în două bătălii pe teritoriul Dobrogei, unde în 109 avea să fie ridicat impunătorul monument în cinstea victoriei obținute la Adamclisi din jud. Constanța. Reintors în Dacia, împăratul Traian a reluat ofensiva cucerind mai multe cetăți, printre care și cea de la Costești, considerată reședința de vară a regilor daci. În pofida uriașelor eforturi și sacrificii făcute pe parcursul celor doi ani de lupte, oștenii dacii au fost copleșiți de efectivele legiunilor și formațiilor auxiliare romane, neconținut împropățate, ceea ce a dus spre sfârșitul verii anului 102 la încheierea tratatelor de pace. Cu toate condițiile grele impuse, Decebal poseda în momentul încheierii păcii fortificații încă necucerite, numeroase mașini de luptă și o armată capabilă încă de rezistență. Pacea din 102 n-a fost decât un armistițiu, care a amânat marea confruntare finală. În Dacia rămneau cantonate de pază legiunile III Flavia Felix și XIII Gemina. Întreaga cîmpie nord-danubiană, Banatul, Oltenia și Muntenia erau ocupate de romani. Sub supravegherea romană s-a procedat la dărîmarea unor părți din zidurile cetăților de la Sarmizegetusa Regia, Blidaru și Costești. Decebal avea să treacă însă la refacerea cetăților sale, ceea ce a determinat pe împăratul Traian să reia pregătirile pentru declanșarea unui nou război. Peste Dunăre, la Drobeta fusese terminat în 104 podul construit de Apolodor din Damasc. Tentativa lui Decebal de a-l folosi pe generalul roman Pompelius Lon-

ginus, pe care-l luase prizonier, în schimbul retragerii lui Traian, ca și tentativa de asasinare a lui Traian în Moesia Superior, cînd acesta se îndrepta spre Dacia în 105, nu au dus la rezultatele așteptate. Trupele romane aveau să-i copleșească prin număr pe oștenii băștinași, care n-au renunțat să apere cu sacrificii fiecare palmă de pămînt. În primăvara anului 106 rezistența dacilor era restrînsă la apărarea capitalei Sarmizegetusa Regia. Cînd conductele subterane pentru alimentarea cu apă a cetății au fost tăiate, forțele apărării au fost constrînse să capituleze în luna august 106. O parte dintre oștenii din cetate împreună cu Decebal au reușit să iasă din încercuire, căutînd să ducă mai departe rezistența lor, dar un detașament de cavalerie romană condus de Tiberius Claudius Maximus, cu stela funerară la Phillipi, în Macedonia, i-a urmărit și i-a înconjurat într-o pădure. În aceste momente, marele rege dac și-a pus singur capăt zilelor, cu un pumnal curbat (sica), cum îl înfățișează scena CXLV de pe Columnele lui Traian. Capul său a fost duș împăratului Traian, aflat în localitatea Ranissatorum, încă neidentificată în Dacia. Cu ajutorul unui prizonier, Bicilis, au fost descoperite în albia rîului Sargetica (rîul Strei) și comorile ascunse ale lui Decebal, care s-ar fi ridicat la circa 1.655.000 Kg de aur, 3.310.000 Kg de argint și un mare număr de obiecte de lux, potire, căni, diademe etc., dar care au fost reevaluate la limita de 16.000 Kg aur, 33.100 Kg argint, cifre care vorbesc de o mare forță economică a Daciei învinse.

Ocupația romană s-a limitat numai la ocuparea unei părți a Daciei, incluzînd în granițele noii provincii romane spațiul intracarpatic, inclusiv masivul montan al Apuzonilor și teritoriile cuprinse între Mures, Tisa și Olt. Spațiul de la est de Olt, continuînd cu o fîșie largă ce se întindea de la curbura Carpaților pînă în bazinul inferior al Nistrului, a fost încorporat provinciei Moesiei Inferior. Teritoriile extracarpatiche de la vest, nord și est și-au păstrat independența, formînd pînă la retragerea stăpînirii romane, *Dacia liberă*. Pe parcursul timpului s-au petrecut frecvente pătrunderi de populație dacă, atît către interiorul provinciei nord-dunărene, cît și ocazionale exoduri spre Dacia liberă.

Întreaga dezvoltare istorică a poporului dac de după cucerirea romană a însemnat o neîntreruptă evoluție ascen-

dentă în contact nemijlocit cu limba și civilizația romană, proces de o mare complexitate, ce s-a finalizat cu nașterea po-

porului român, moștenitor al simbiozei celor două mari civilizații antice, dacă și romană.

Pr. I. IONESCU

Dionisie Eclesiarhul: *Hronograful (1764—1815)*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1987, 181 p.

Sub egida Academiei Republicii Socialiste România, apare al X-lea volum din Cronicile Medievale Românești — Hronograful lui Dionisie Eclesiarhul. Editorii sînt de data aceasta un preot, preotul Dumitru Bălașa și profesorul Nicolae Stoicescu. Sînt doi vechi și cunoscuți editori de documente și cronici. În ceea ce-l privește pe preotul Dumitru Bălașa, prin multiplele articole publicate în revistele «Mitropolia Olteniei» și «Ramuri», aduce prețioase lămuriri asupra eclesiarhului Dionisie și a cărții sale Hronograful. Ediția de față a preotului Dumitru Bălașa este «prima ediție critică a Hronografului», după origine; în vreme ce celelalte două ediții: a lui A. Papiu-Ilarian și a lui C. S. Nicolăescu-Plopșor, autorul le socotește străine de original prin faptul că primul editor se depărtează de original prin latinizarea textului, iar al doilea editor (C. S. Nicolăescu-Plopșor) îl «modernizează».

Autorii prezentului text folosesc originalul adus de la Moscova și nu se mulțumesc numai cu o simplă transcriere a originalului ci alcătuiesc un: *Studiu introductiv* (p. 5—22). *O listă a lucrărilor lui Dionisie Eclesiarhul* (p. 25—29); *Hronograful* (p. 32—124); *Note de Comentarii de o importanță covârșitoare* (p. 126—174), urmate de un Glosar al cuvintelor vechi ieșite din uz și un Indice de nume și locuri (p. 175—181).

Dacă pînă la cercetările preotului Dumitru Bălașa, nu se știa cine este cu adevărat autorul Dionisie Eclesiarhul, fiind «un personaj misterios», sau dacă se știa cunoștințele erau vagi și neconcluzive, de data aceasta preotul cercetător, după îndelungate și migăloase cercetări a ajuns la concluzia că Dionisie s-a născut în jurul anului 1740 în satul Stolnești din județul Vilcea, la 5—6 Km nord-est de Pietrarii episcopului Clement. La botez primise numele de Dumitru, și că a fost fiul lui Alexie și al Aspaziei (devenită Anastasia monahia).

Biografia scurtă, dar sigură pe care o face Părintele Bălașa, ni-l prezintă ca

avînd școală bisericească sau mînăstirească, că era cunoscător al limbilor: slavonă, rusă, greacă și probabil turcă, avînd muncă de caligraf și arhivist. Autorii se ocupă de peregrinările Eclesiarhului la diferite mînăstiri: Hurezu, Bistrița, Govora și Arnota, la episcopia Rimnicului, la mitropolia București, în Banat și la Buda, rămîindu-i, însă, unele nelămuriri, sperînd că atunci cînd se va publica tezaurul istoric lăsat de micii croniciari pe cărțile vechi de cult și cînd se vor studia toate manuscrisele vechi se vor afla multe date despre Dionisie Eclesiarhul. Ceea ce se știe pînă în prezent este că «Dionisie a scris în total circa 30 de condice de documente, 22 de pomelnice ctitorești, Hronograful, alte manuscrise, și traduceri precum și două cărți de cult», așa cum reiese din lista pe care autorii o menționează la p. 25, 29.

Preotul Dumitru Bălașa, documentează că Dionisie Eclesiarhul nu este un simplu copist al condicelor mînăstirești și al pomelnicilor cînd face acest lucru, ci este un traducător din limba slavonă, lăsînd totodată pe aceste lucrări și anumite «notițe» istorice ceea ce i-a folosit la scrierea operei sale capitale Hronograful. «Exista, zice el, o legătură între aceste opere minore ale lui Dionisie și opera sa capitală care este Hronograful, căci multe notițe rezumă pasaje din Hronograf» (p. 9). Apoi sînt redată și alte calități ale monahului Dionisie de: artist plastic, portretist, legător de cărți și tipograf.

Asupra intitulării lucrării lui Dionisie Eclesiarhul, Preotul Dumitru Bălașa și N. Stoicescu, documentează că e falsă denumirea dată de A. Papiu-Ilarian și C. N. Nicolăescu-Plopșor de «Cronograful Tarei Românești». Ei aduc argumente plauzibile că adevăratul titlu este de «Hronograf», așa cum l-a intitulat însuși Dionisie. Faptul că Dionisie relatează fapte istorice care n-au legătură cu Țara Românească, ci cu Rusia, Polonia, cu Bonaparte căruia îi dedică multe capitole etc. determină pe cei doi cercetători să

spună că «aveau de-a face nu numai cu un hronograf al Țării Românești, ci cu un hronograf în context european, pentru că sînt povestite atît evenimentele mai de seamă în Europa, cît și istoria Țării Românești începînd din a șaptea decadă a secolului al XVIII-lea, pînă la 1816 (p. 10).

Autorii se ocupă de data scrierii Hronografului și de izvoarele din care s-a inspirat Dionisie pentru a-și scrie opera. Așa cum ni-l înfățișează, Dionisie nu este un cărturar avînd o cultură deosebit de înaltă, dar nu este nici un necunosător. Ceea ce remarcă autorii studiului este munca sa deosebită, tenace pe care o depune folosind informații scrise, povestind mai cu seamă «cite am auzit de la cei bătrîni și cite îmi sînt în știință în zilele stării vieții mele», adică evenimente la care a fost martor (p. 12). Superior lui Zilot Românul, Dionisie folosește informații scrise sau orale vrednice de crezut. Autorii scot în relief temeinicia documentării pe care o face Dionisie în scrierea sa, făcînd din Hronograf o lucrare vie și plină de interes.

Ceea ce l-a determinat pe Dionisie să scrie acest hronograf o spune Pr. Dumitru Bălașa cînd spune: «Ca și Miron Costin sau Dimitrie Cantemir, Dionisie se dovedește un patriot care nu vrea ca trecutul țării sale să rămînă în uitare» (p. 14), bazat, desigur, pe înseși spusele lui Dionisie în «Cuvînt către iubitorii de cetire». Aplecîndu-se cu finețe asupra textului Pr. Dumitru Bălașa scoate în evidență starea psihologică a lui Dionisie. El suferă odată cu poporul dovedind sentimente umanitare, deplîngînd starea oamenilor umili și asupriți. Cronica nu-i lipsită de texte religioase sau moralizatoare sau chiar de lucruri lumești.

Așa cum au remarcat autorii studiului introductiv: «Hronograful lui Dionisie cuprinde numeroase informații prețioase, privînd nu numai viața socială, ci și organizarea politică, militară și judecătorească în epoca de sfîrșit a domniilor fanariote» (p. 17).

Autorii se ocupă de limba Hronografului pe care o consideră populară dar care aduce profunde schimbări lingvistice la începutul secolului al XIX-lea, cu multe cuvinte străine.

Studiul se încheie cu grafia textului lui Dionisie. Ceea ce este lăudabil la cei doi editori este redarea completă a listei cărților lui Dionisie Eclesiarhul cu menționarea în ce reviste au fost publicate. Privind atent vom observa că majoritatea lucrărilor lui Dionisie sînt pu-

blicate în revistele teologice: «Biserica Ortodoxă Română», și mai cu seamă în revista «Mitropolia Olteniei».

Cît privește textul, autorii l-au păstrat nealterat, introducînd numai numărul notelor explicative, vînd ca cetitorul să se edifice asupra pasajului neînțeles precum și asupra cuvintelor străine și neologisme. Textul are cursivitate, iar intervenția nu ține decît de ortografie, greșeli inerente textului pe care autorii le-au semnalizat în paranteze.

Migala cu care cei doi editori s-au aplecat asupra textului este lăudabilă și merită toată considerația, dar ceea ce ni se pare deosebit este că editorii nu s-au mulțumit numai cu redarea textului ci au căutat să ne edifice asupra textului și să-l facă ușor de citit.

Cît privește cele 365 de note și comentarii (p. 126—174) de la sfîrșitul cărții unice în felul lor, sînt de un real folos. Autorii au depus pentru aceasta o muncă asiduă, pentru că explicarea prin note dă lămurire asupra textului și totodată ușurință la citire. Putem spune că textul este un text comentat, iar notele cu caracter exegetic. Prin aceste note explicative «Hronograful» poate fi citit nu numai de specialiști, ori cunoscătorii ai textelor vechi, ci și de publicul larg. Sîntem incredințați că acesta a fost și scopul autorilor. Ca lucrarea să fie înțeleasă nu numai de istorici și lingviști, ci și de cititorul de rînd. Și au reușit aceasta cu prisosință.

Un alt argument care vine în sprijinul acestei idei este și glosarul de la sfîrșitul cărții unde sînt explicate cuvintele turcești, grecești și slave strecurate în texte, editorii dorînd ca «Hronograful» să devină un izvor de primă mînă pentru epoca 1768—1815» (p. 21).

Indicele de nume și locuri atît de necesar în fiecare carte, încheie lucrarea lăudabilă a celor doi editori și cercetători de cronici: Pr. Dumitru Bălașa și N. Stoicescu.

Lucrarea de față, care s-a epuizat cu rapiditate, vine să evidențieze continuitatea muncii clericilor noștri ortodocși în cîmpul mînos al culturii noastre românești. Preoții și teologii citînd-o vor afla nu numai pagini de istorie românească înălțătoare, ci și atașamentul clericilor din toate vremurile față de suferințele, bucuriile și nevoile poporului nostru dovedind că sînt vîlăstare care nu s-au rupt niciodată de ființa neamului nostru.

Pr. D. D. SANDU